

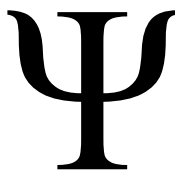
**ODJEL ZA PSIHOLOGIJU
SVEUČILIŠTE U ZADRU**

**DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY
UNIVERSITY OF ZADAR**

MEĐUNARODNI ZNANSTVENO - STRUČNI SKUP

**XX. DANI PSIHOLOGIJE
U ZADRU**

20th PSYCHOLOGY DAYS IN ZADAR

**19. - 21. svibanj / May 2016.
ZADAR/ CROATIA**

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
Department of Psychology, University of Zadar

XX. DANI PSIHOLOGIJE U ZADRU **20TH PSYCHOLOGY DAYS IN ZADAR**

Sažetci priopćenja / Paper summaries

Uredništvo / Editorial Board

Zvezdan Penezić, Ana Slišković, Vera Čubela Adorić, Ljiljana Gregov, Matilda Nikolić,
Marina Nekić, Jelena Ombla, Ana Šimunić, Andrea Tokić.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Znanstvene knjižnice Zadar pod
brojem 150303060

ISBN 978-953-331-102-9 (PDF)

ISBN 978-953-331-103-6 (USB)

XX. Dane psihologije u Zadru organizirao je Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović.

20th Psychology Days in Zadar was organized by Department of Psychology, University of Zadar under auspices of President of Republic of Croatia Kolinda Grabar Kitarović.

NAPOMENA

Osim tehničkog prilagođavanja sažetaka, urednici nisu intervenirali u tekst. Samo u nekoliko iznimnih slučajeva izvršene su manje korekcije, koje nisu izmijenile smisao teksta.

NOTE

Apart from some technical interventions, the editors have not altered the texts. In a few exceptions only, some corrections have been made, which have not affected the meaning of the text.

SADRŽAJ / CONTENTS

<i>Pozvana predavanja / Invited Lectures</i>	7
<i>Simpoziji / Symposia</i>	13
<i>Usmena priopćenja / Oral Papers</i>	43
<i>Poster sekcija / Poster Session</i>	137
<i>Radionice / Workshops</i>	185
<i>Okrugli stolovi / Round Tables Discussions</i>	191
<i>Studentska poster sekcija / Students' Poster Session</i>	195

Pozvana predavanja / Invited Lectures

Multiple lights on the dark side of personality <i>Filip De Fruyt</i>	9
Global health systems: Psychological perspectives and possibilities <i>Malcolm MacLachlan and Eilish McAuliffe</i>	10
Psihologija i matematika – brak iz ljubavi ili interesa? <i>Vesna Vlahović-Štetić</i>	11

MULTIPLE LIGHTS ON THE DARK SIDE OF PERSONALITY

Filip De Fruyt

Ghent University, Belgium

9

There is increasing attention in the academic but also in the applied field for the dark side of personality at work. In my talk, I will overview the major models and approaches to map and understand personality dysfunction at work and illustrate these with examples taken from business life. I will discuss their implications for selection of applicants and coaching of employees and review in the meantime some of the work we have been doing in Ghent in this area the past years with cross-sectional and longitudinal samples. Doing so, I will use concepts and methods also derived from clinical and developmental psychology. In the round-up, I will highlight some areas that need further attention and research.

Ključne riječi / Keywords: selection, coaching, derailment, bright and dark side

GLOBAL HEALTH SYSTEMS: PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVES AND POSSIBILITIES

10

Malcolm MacLachlan

Trinity College, Dublin, Ireland

Eilish McAuliffe

University College, Dublin, Ireland

In healthcare there is increasing recognition of the value of a systems approach. Psychology is relevant to systems thinking, from the micro level of individuals up to the macro level of policies. This presentation describes a systems approach, recognising healthcare as a complex system and identifying key points and levels of intervention. We illustrate this by focusing on recent research on collective leadership, the empowerment of service users and the development and implementation of inclusive policies. The presentation outlines how systems thinking and improvement science applied to healthcare provides a rich ground for interesting and impactful psychological research.

Ključne riječi / Keywords: health systems, leadership, inclusion, policy

---

 mlachlanmac@gmail.com

 eilish.mcauliffe@ucd.ie

PSIHOLOGIJA I MATEMATIKA – BRAK IZ LJUBAVI ILI INTERESA?

Vesna Vlahović Štetić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

11

Psihologima je već dugo jasno da je matematika neophodan dio znanstvenog aparata naše struke. Primjenom matematičkih modela postavljamo teorije u psihologiji, objašnjavamo složene pojave i odnose ljudskog i međuljudskog funkcioniranja. Kod najvećeg broja psihologa tu nije baš riječ o ljubavi prema matematici već više o uporabi matematike iz interesa. A treba li matematika psihologiju? U onom strogo matematičkom dijelu sigurno – ne treba, ali čim progovorimo o matematici kao obrazovnom sadržaju, o učenju ili poučavanju matematike, psihologijske spoznaje su nezaobilazne bilo da govorimo o učenicima ili o učiteljima. U izlaganju će naglasak biti na učenicima, te će se i pokazati da psihologijske teorije i brojna istraživanja mogu učiteljima matematike dati vrlo korisne informacije o učeničkom matematičkom ponašanju. Osim podataka iz literature prikazat će se i neka istraživanja provedena na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu: raspraviti će se važnost radne memorije u aritmetičkim operacijama i rješavanju problemskih zadataka, objasniti odnos konceptualnog i proceduralnog znanja u matematici te ukazati na posljedice iluzije linearnosti. Sve spomenuto a posebice obrazovna praksa pokazuje da i matematika treba psihologiju – drugim riječima i s ove strane postoji interes. Oba interesa valja mudro iskoristiti pa jednog dana ova nježna ali nužna veza možda postane i brak iz ljubavi.

Ključne riječi / Keywords: matematika i radno pamćenje, konceptualno i proceduralno u matematici, iluzija linearnosti, poučavanje matematike

Simpoziji / Symposia

Obiteljski život LGBT osoba u Hrvatskoj.....	15
III. simpozij: Reproductivno mentalno zdravlje.....	25
Što znači biti manjinske seksualne orijentacije? Stavovi i ponašanje heteroseksualne većine i aktivizam LGB manjine.....	35

Simpozij / Symposium
Obiteljski život LGBT osoba u Hrvatskoj

Roditeljsko prihvaćanje djeteta kao lezbijke ili geja <i>Matea Popov</i>	17
Važnost <i>coming outa</i> i prihvaćanje unutar obitelji <i>Dražen Radaković</i>	18
<i>Coming out</i> kao LGB roditelj: perspektive roditelja i njihove djece <i>Marina Štambuk, Antonija Maričić i Maja Tadić Vujčić</i>	19
Motivacija za roditeljstvo kod LGBTIQ osoba <i>Marina Milković, Marina Štambuk i Antonija Maričić</i>	20
LGB roditelji: obiteljske zajednice i odnosi <i>Antonija Maričić, Maja Tadić Vujčić i Marina Štambuk</i>	21
„Dugine obitelji“: prikaz programa radionica s lezbijkama, biseksualnim i gej roditeljima <i>Matea Popov</i>	22

OBITELJSKI ŽIVOT LGBT OSOBA U HRVATSKOJ

Voditeljica / Convenor: **Marina Štambuk**

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

17

Položaj lezbijki, gejeva, biseksualnih i trans* (transpolnih, transrodnih i rodno varijantnih) osoba u Hrvatskoj nezavidan je s obzirom na razinu homofobije i iskustva diskriminacije, no primjetan je trend opadanja njihove marginaliziranosti u društvu. Povorke ponosa LGBT osoba održavaju se u sve većem broju hrvatskih gradova, unutar zakonskih okvira prava LGBT osoba sve se više prepoznaju i štite a u razne programe podrške, javno djelovanje i istraživački rad uključuje se sve više pojedinaca, ustanova i nevladinih udruga. Referendum o ustavnoj definiciji braka održan u prosincu 2013. godine i donošenje Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola u 2014. godini izazvali su velike kontroverze, ali su i otvorili pitanje ravnopravnosti LGBT osoba i zaštite njihovih prava, osobito kada je riječ o njihovom obiteljskom životu.

Dosadašnja istraživanja u najvećoj mjeri se fokusiraju na predrasude o LGBT osobama i diskriminaciju usmjerenu prema njima, dok su njihov život i iskustva unutar obiteljskog konteksta uvelike zanemareni. U ovom simpoziju prikazana su recentna istraživanja provedena u Hrvatskoj, koja nude spoznaje o procesima važnim za obiteljski život LGBT osoba kao što su razotkrivanje i prihvaćanje seksualne orijentacije unutar obitelji te roditeljstvo LGBT osoba. Razotkrivanje seksualne orijentacije opisano je kroz prikaz rezultata istraživanja koja su se bavila prihvaćanjem osobe kao lezbijke ili geja unutar obitelji i šireg društva te razotkrivanjem seksualne orijentacije LGB roditelja svojoj djeci. Roditeljstvo LGBT osoba predstavljeno je putem prikaza radova koji su istraživali motivaciju za roditeljstvo LGBTIQ osoba, obiteljske odnose iz perspektive LGB roditelja i djece, te prikazom rada grupe za psihološku podršku LGBT osobama koji su roditelji ili koji to žele postati.

Navedena istraživanja provedena su unutar populacije koja je malobrojna te ima svoje posebnosti s obzirom na društveni kontekst. U većem dijelu oslanjaju se na kvalitativnu metodologiju kako bi se ostvario dubok i cjelovit uvid u obiteljski život LGBT osoba.

RODITELJSKO PRIHVAĆANJE DJETETA KAO LEZBIJKE ILI GEJA

18

Matea Popov

Ženska soba - Centar za seksualna prava, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je opisati i kategorizirati glavne karakteristike roditeljskih osjećaja, misli i ponašanja u procesu prihvaćanja djeteta kao lezbijke ili geja. U Zagrebu i Splitu te gradovima u njihovoj blizini provedeni su polustrukturirani intervjui sa 17 roditelja mladih lezbijki i gejeva.

Iz originalnih intervjua izdvojeni su osjećaji, misli i ponašanja roditelja u prihvaćanju djeteta kao geja ili lezbijke, koji su potom razvrstani u pet kategorija ili faza u procesu prihvaćanja djetetova seksualnog identiteta: subliminalna svjesnost, *coming out*, gubitak i tugovanje, strah i nerazumijevanje okoline te prilagodba i prihvaćanje. U izjavama sudionika dominirale su izjave iz kategorije straha i nerazumijevanja okoline. Većina sudionika bila je svjesna lezbijskog ili gej identiteta djeteta i prije samog čina *coming out*-a. Unatoč razlikama u stupnju prihvaćanja djeteta kao lezbijke ili geja te različitim početnim reakcijama i procesima kroz koji su roditelji prolazili, može se zaključiti da su se svi ispitani roditelji prilagodili na seksualni identitet djeteta te našli način kako prihvatiti svoje dijete.

Dobiveni rezultati upućuju na potrebu daljnjih istraživanja na većem i reprezentativnijem uzorku te na potrebu pravovremenog pružanja relevantnih informacija i prepoznavanja procesa tugovanja, kako bi se roditeljima pružila adekvatna pomoć i podrška.

Ključne riječi / Keywords: LGBT, roditeljstvo, lezbijka, gej, roditelj

VAŽNOST COMING OUT-A I PRIHVAĆANJE UNUTAR OBITELJI

Dražen Radaković

Intelektualne usluge „D.R.“, Zagreb, Hrvatska

19

Cilj istraživanja bio je dobiti uvid u doživljaj predstavnika homoseksualaca o integriranosti u hrvatsko društvo. Istraživanjem se nastojao produbiti uvid u doživljaj prihvaćenosti homoseksualaca u radnom okruženju, u grupi poznanika i unutar obitelji. Svrha istraživanja je bolje razumijevanje položaja homoseksualne populacije u hrvatskom društvu i njihove percepcije glavnih poteškoća integracije u društvo. Zbog produbljivanja uvida odabran je kvalitativni pristup. Podatci su prikupljeni pomoću polustrukturiranog intervjua.

Sudionici istraživanja su bili pripadnici muške *gay* populacije (16 sudionika) koji su bili regrutirani iz tri različita izvora. Jedan izvor je bio krug privatnih poznanstava, drugi su bili pripadnici udruge „Zagreb Pride“, a treći izvor su bili eksponirani i politički aktivni pripadnici *gay* populacije. Starosna dob sudionika bila je u rasponu od 25 do 50 godina. Najveći broj sudionika bio je fakultetski obrazovan (12), a njih četvero je bilo sa završenom srednjom školom.

Prikupljeni podaci analizirani su kvalitativnom analizom pri čemu je bio korišten postupak tematske analize (eng. *framework analysis*). Članovi *gay* zajednice imaju jasnu sliku o načinu kako se boriti protiv diskriminacije na individualnoj i na društvenoj razini. S obzirom da su svi sudionici *outani* uglavnom nemaju problema sa izražavanjem emocija i izlaganjem svojih osjećaja. Sam čin *outanja* bio je ključni trenutak u njihovom emocionalnom i mentalnom sazrijevanju. Unutarnja sigurnost i samopouzdanje bilo je gotovo proporcionalno stupnju *outanja* pa bi se moglo reći da oni koji su u tom pogledu više realizirani i svoju budućnost vide neovisno o tome gdje se fizički nalaze (veliko, malo mjesto ili inozemstvo). Homoseksualci koji su *outani* u vremenski dužem razdoblju i prema širem krugu pojedinaca gotovo da nemaju želje za odlaskom iz Hrvatske, dok oni koji su priznali svoju homoseksualnost možda samo jednom roditelju ili manjem broju ljudi, misle da će svoje probleme riješiti odlaskom u inozemstvo. Zanimljivo je i to da najveći broj sudionika smatra da je ključ poboljšanja stanja uglavnom u njihovim rukama, a manje u rukama društva. Oni smatraju da je povećanje vidljivosti najveći korak u promjeni društvene svijesti, a do njega se stiže masovnim *outanjima* pojedinaca. Sudionici definitivno misle da ako se oni sami ne izbore za sebe i svoja prava to nitko neće uraditi umjesto njih, a jedan dio njih je i angažiran kroz *gay* aktivizam.

Ključne riječi / Keywords: coming out, seksualni identitet, prihvaćanje

COMING OUT KAO LGB RODITELJ: PERSPEKTIVE RODITELJA I NJIHOVE DJECE

Marina Štambuk [✉] i Antonija Maričić

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Maja Tadić Vujčić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Coming out označava proces u kojemu svojoj okolini u kojoj se pretpostavljalo da je heteroseksualna, osoba razotkriva svoj lezbijski, gej, transrodni, transeksualni ili queer identitet. Ovaj proces je, općenito gledano, odvažan čin kojim se puno riskira, a osobito je kompleksan za roditelje koji trebaju razotkriti svoju seksualnu orijentaciju djeci. Cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid u procese i implikacije otkrivanja seksualne orijentacije LGB roditelja iz perspektive samih roditelja i njihove djece.

Primijenjena je kvalitativna metodologija, tj. provedeni su polustrukturirani dubinski intervjui s biološkim roditeljima, njihovim partnerima/icama i djecom. Unutar 13 obitelji intervjuirano je 19 odraslih osoba (16 ženskog spola; 28-56 godina) te 6 djece i mladih (5 ženskog spola; 12-23 godine). O iskustvima 10 djece i mladih iz obitelji obuhvaćenih istraživanjem su iz različitih razloga izvještavali isključivo roditelji i partneri/ice (6 ženskog spola; 11 mjeseci-18 godina).

Rezultati pokazuju kako su gotovo svi roditelji neko vrijeme skrivali svoju seksualnu orijentaciju od djece. Od ukupno 16 djece, za njih pet roditelji smatraju da još uvijek ne znaju za njihovu seksualnu orijentaciju. Kao glavne razloge skrivanja navode: nesigurnost u započinjanju i vođenju razgovora, osjećaj da dijete još nije spremno, strah od djetetovog neprihvatanja i reakcija djetetove okoline te potrebu da zaštite djecu svojim skrivanjem. Iz izvještaja djece i mladih vidljivo je kako je veći dio njih i prije *coming out*-a roditelja sumnjao ili znao za roditeljevu seksualnu orijentaciju. Njihove reakcije su bile raznolike; od plakanja, ljutnje, smijanja, zbnjenosti do davanja podrške i prihvaćanja seksualne orijentacije svojih roditelja. Djeca osnovnoškolske dobi nešto su zatvorenija i informaciju o roditeljevoj seksualnoj orijentaciji dijele samo s nekolicinom svojih najbližih prijatelja/ica. U srednjoj školi i kasnije postaju slobodnija, iako još uvijek vode računa s kim će podijeliti tu informaciju. Iz izvještaja roditelja i njihove djece može se zaključiti kako od 11 djece i mladih koji su upoznati sa seksualnom orijentacijom svojih roditelja, njih šest pokazuje potpuno prihvaćanje. Naposljetku, pokazuje se jasna potreba za savjetima i stručnom pomoći pri *coming out*-u u svim segmentima: od procjene zrelosti djeteta, prilagodbe načina na koji je prikladno s obzirom na dob djece razotkriti vlastitu seksualnu orijentaciju do nošenja s reakcijama djece i njihove okoline.

Ključne riječi / Keywords: *coming out*, LGB roditelji, seksualni identitet, djeca LGB roditelja

MOTIVACIJA ZA RODITELJSTVO KOD LGBTIQ OSOBA

Marina Milković

Centar za socijalnu skrb Velika Gorica, Hrvatska

21

Marina Štambuk i Antonija Maričić

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

U ostvarivanju svoje roditeljske uloge LGBTIQ osobe se susreću sa specifičnim izazovima, obično onima koji nisu prisutni kod heteroseksualnih parova, zbog kojih često vjeruju da za njih niti ne postoji mogućnost da imaju djecu. Putevi do roditeljstva LGBTIQ osoba često uključuju procese razotkrivanja svoje seksualne orijentacije široj zajednici, te suočavanje s različitim obiteljskim i društvenim očekivanjima, normama i zabranama koji mogu utjecati na njih, ali i na njihovu djecu. Ti izazovi uglavnom zahtijevaju više promišljanja o vlastitim motivima za roditeljstvo, razlozima za i protiv dobivanja djece te vlastitim materijalnim mogućnostima i društvenim okolnostima. Dosadašnja istraživanja pokazuju kako su najvažniji motivi želja za povezanošću i brigom za djecu, osjećajem sreće i trajnosti kroz djecu, kao i očekivanje da će im roditeljstvo donijeti ispunjenje i doživljaj obitelji koji djeca pomažu osigurati (Berkowitz, 2013; Bos, Van Balen i Van den Boom, 2005). Kao najmanje izražen motiv za roditeljstvom kod LGBTIQ parova pokazala se socijalna kontrola, odnosno implicitni ili eksplicitni pritisak okoline da se postane roditeljem zbog ispunjenja socijalnih normi i očekivanja. Navedeni razlog je rijetko prisutan i kod heteroseksualnih parova, a kod LGBTIQ osoba, uzimajući u obzir dominantno negativne društvene stavove o njihovoj roditeljskoj ulozi, očekivano nije prisutan.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati motivaciju za roditeljstvom kod LGBTIQ osoba u Hrvatskoj, kao i razloge zbog kojih ne planiraju imati djecu. Istraživanje je provedeno putem online upitnika posredstvom organizacija koje se bave zagovaranjem ljudskih prava LGBT osoba. Upitnik je obuhvaćao mjere motivacije za roditeljstvom, kao i njezine korelate poput prisutnosti formalne i neformalne podrške, imanja partnera, odnosa s partnerom i financijske sigurnosti.

Dobiveni rezultati prikazuju motivaciju za roditeljstvo ispitanih LGBTIQ osoba koju je važno uzeti u obzir pri razvoju budućih strategija zaštite dobrobiti i obiteljskog života LGBTIQ osoba u Hrvatskoj, te u pružanju psihosocijalne podrške LGBTIQ osobama.

Ključne riječi / Keywords: motivacija za roditeljstvo, podrška, LGBTIQ osobe

Antonija Maričić

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Maja Tadić Vujčić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Marina Štambuk

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Roditeljska uloga LGBT osoba izaziva snažne reakcije unutar heteronormativnog društva. Iako podaci ukazuju na prisutnost istospolnih zajednica s djecom, budući da ih zakoni ne prepoznaju, stječe se dojam da LGBT obitelji ne postoje u Hrvatskoj. S obzirom na to da se do sada u Hrvatskoj nije istraživala roditeljska uloga LGBT osoba, cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid u karakteristike i oblike obitelji gdje je barem jedan od roditelja homo/biseksualne orijentacije, te opisati obiteljske odnose iz perspektive roditelja i djece.

Provedeni su polustrukturirani dubinski intervjui s biološkim roditeljima, njihovim partnerima/icama i djecom. Unutar 13 obitelji intervjuirano je 19 odraslih osoba te šestoro djece i mladih. O iskustvima 10 djece i mladih iz obitelji obuhvaćenih istraživanjem iz različitih razloga izvještavali su isključivo roditelji i partneri/ice.

Istraživanje je pokazalo da u Hrvatskoj postoje raznovrsne obitelji s LGB roditeljima, sa složenim skupom obiteljskih odnosa. Većina djece iz uzorka rođena je za vrijeme ranijih heteroseksualnih veza, najčešće brakova, dok je dvoje djece planirano i rođeno, a jedno je na putu unutar dugotrajnih i stabilnih LGB zajednica. Za razliku od djece iz heteroseksualnih veza koja su bila izložena stresu i prilagodbi zbog prekida zajednice roditelja, planirana djeca iz istospolnih zajednica nisu iskusila tu vrstu tranzicije. Majke lezbijke/biseksualke svoje odnose s mlađom djecom začetom u heteroseksualnim vezama uglavnom opisuju dobrim i prisnim, a kada se radi o adolescentima/cama češće se navode razmirice. Kod roditelja djece koja su začeta u istospolnim zajednicama, iako se javlja pitanje ravnopravnosti roditeljskih uloga bioloških i ne-bioloških roditelja, roditelji su zadovoljni svojim odnosima s djecom. Većina djece i mladih smatra da ima tople i prisne odnose s majkom, te pokazuju da je moguće imati dobre odnose s oba roditelja, i nakon razvoda, i nakon otkrivanja homo/biseksualne orijentacije jednog od roditelja. Ipak, neka djeca i mladi doživljavaju određene poteškoće u obiteljskim odnosima, uslijed primjerice visoke razine konflikata roditelja, roditeljskog i/ili financijskog stresa i prilagodbe u odnosu s novim partnerima/cama roditelja. Naposljetku, čini se kako sudionici/e ovog istraživanja svjedoče da je optimalan razvoj djece i mladih pod daleko većim utjecajem kvalitete obiteljskih odnosa i procesa nego pod utjecajem samog oblika obitelji.

Ključne riječi / Keywords: LGB roditelji, obiteljski odnosi, dobrobit djece i mladih

„DUGINE OBITELJI“: PRIKAZ PROGRAMA RADIONICA S LEZBIJKAMA, BISEKSUALNIM I GEJ RODITELJIMA

Matea Popov

Ženska soba - Centar za seksualna prava, Zagreb, Hrvatska

Program podrške LGB roditeljstvu „Dugine obitelji“ namijenjen je lezbijkama, biseksualnim i gej roditeljima, parovima ili samohranim roditeljima, koji imaju ili žele imati dijete. Program se sastoji od 10 radionica, konceptualno i tematski podijeljenih na dva dijela. Prvi dio odnosi se na rad na vlastitom LGB identitetu, dok se drugi dio odnosi na specifičnostima i izazovima LGB roditeljstva. Svaki od susreta bio je osmišljen kao tematska radionica, a osam od 10 tema bilo je najavljeno i definirano prije samog početka programa. Preostala dva termina tematski su dogovoreni u skladu s povratnom informacijom sudionika/ica programa.

Cilj programa je stvoriti poticajno i osnažujuće okruženje gdje roditelji međusobno razmjenjuju iskustva, ideje i znanja o izazovima i specifičnostima LGB roditeljstva, upoznaju obitelji slične svojim te u konačnici obogaćuju način na koji žive svoje roditeljstvo te upoznaju sebe kao (buduće) roditelje.

Ključne riječi / Keywords: LGBT, podrška roditeljstvu, lezbijka, gej, LGBT roditelji

Simpozij / Symposium
III. simpozij: Reproduktivno mentalno zdravlje

Struktura emocija povezanih s prvom menstruacijom kod pred- i postmenarhalnih djevojaka <i>Zrinka Mužinić Bikić, Sandra Nakić Radoš, Ines Roso Perić, Roberta Jelić i Đurđica Jurjević.....</i>	28
Psihološki korelati funkcionalne hipotalamičke amenoreje <i>Sandra Nakić Radoš i Ivana Pentz.....</i>	30
Siguran seks i seksualno ponašanje mladih: Što mladi misle o korištenju kondoma? <i>Martina Barbiš, Marina Nekić i Marina Jurkin.....</i>	31
Strah od poroda: Očekivanje i doživljaj poroda <i>Nataša Jokić-Begić, Lana Žigić i Sandra Nakić Radoš.....</i>	32
Predikcija simptomatologije posttraumatskog stresnog poremećaja poslije poroda <i>Azijada Srkalović Imširagić.....</i>	33
Povezanost perimenopauzalnih tegoba s izraženošću depresivnih simptoma u žena srednje životne dobi <i>Ljiljana Muslić, Nataša Jokić-Begić i Petra Čukelj.....</i>	34

III. SIMPOZIJ: REPRODUKTIVNO MENTALNO ZDRAVLJE

Voditeljica / Convenor: **Sandra Nakić Radoš**

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

27

Posebno mi je zadovoljstvo najaviti treći simpozij u nizu na temu reproduktivnog mentalnog zdravlja. Reproductivno mentalno zdravlje odnosi se na biopsihosocijalnu dobrobit povezanu s reproduktivnim sustavom u svim razdobljima života. S obzirom na ovu definiciju, zanimljivost ovogodišnjeg simpozija, u odnosu na prethodne, jest u tome što su zastupljena istraživanja koja zaista pokrivaju cijeli reproduktivni vijek žena: od menarhe do menopauze.

Simpozij započinje istraživanjima koja su uključivala djevojke i mlade žene. Prva tema bavi se ispitivanjem ugodnih i neugodnih emocija koje se javljaju u očekivanju prve menstruacije kod predmenarhalnih djevojaka, odnosno kao doživljaj prve menstruacije kod postmenarhalnih djevojaka (Mužinić Bikić i sur.). Zatim slijedi izlaganje na temu osobina ličnosti i navika hranjenja kod specifičnog, stresom izazvanog, poremećaja koji se očituje sekundarnim izostankom menstruacije kod adolescentica i mladih žena (Nakić Radoš i sur.). Iduća tema nastavlja se ispitivanjem u populaciji mladih, a bavi se temom seksualnog ponašanja i stavova o zaštiti kod mladića i djevojaka (Barbiš i sur.). Potom slijede dva istraživanja sa trudnicama i roditeljama koja se bave strahom od poroda u trudnoći i nakon poroda kod prvorođene i višerođene (Jokić-Begić i sur.) te predikcijom simptoma posttraumatskog stresnog poremećaja nakon poroda (Srkalović Imširagić). Simpozij završava izlaganjem na temu perimenopauze i depresivnih simptoma u žena srednje životne dobi (Muslić i sur.).

Nadamo se da će simpozij svojim znanstvenim spoznajama i praktičnim implikacijama doprinijeti podizanju svijesti, razvoju i unaprijeđenju reproduktivnog mentalnog zdravlja te psihosocijalnih aspekata ginekologije i porodništva u Hrvatskoj.

Ključne riječi / Keywords: reproduktivno mentalno zdravlje, psihosocijalna ginekologija i porodništvo

STRUKTURA EMOCIJA POVEZANIH S PRVOM MENSTRUACIJOM KOD PRED- I POSTMENARHALNIH DJEVOJAKA

28

Zrinka Mužinić Bikić

Osnovna škola Kamešnica, Otok, Hrvatska

Sandra Nakić Radoš

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ines Roso Perić

Zdravstvena škola, Split, Hrvatska

Robert Jelić

Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osijek, Hrvatska

Đurđica Jurjević

Osnovna škola Starigrad, Starigrad Paklenica, Hrvatska

Prva menstruacija ili menarha označava početak spolne zrelosti djevojčica i označava razdoblje tranzicije iz djevojčice u ženu. Iskustvo menarhe važno je jer je povezano s iskustvom menstruacije u kasnijoj dobi. Cilj istraživanja bio je ispitati strukturu emocija povezanih s prvom menstruacijom kod pred- i postmenarhalnih djevojaka.

U istraživanju je sudjelovalo 108 predmenarhalnih (prosječna dob 12,0 godina) i 246 postmenarhalnih djevojaka (prosječna dob 15,1 godina). Sudionice su ispunile upitnik općih podataka, Skalu pubertalnog razvoja (PDS; Pedersen i sur., 1988), Percipirani relativni pubertalni status (Keresteš, Brković i Kuterovac Jagodić, 2010) te novo razvijeni Upitnik očekivanih/doživljenih emocionalnih reakcija na menarhu (Emo-M) koji se sastoji od 26 ugodnih i neugodnih emocija koje djevojke mogu doživjeti vezano uz prvu menstruaciju. Za svaku emociju potrebno je procijeniti na skali od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene) kako sudionica očekuje da će se osjećati kad dobije menarhu za predmenarhalne djevojke, odnosno kako se osjećala kad je dobila menarhu za postmenarhalne djevojke.

Rezultati analize glavnih komponenti pokazali su i na uzorku predmenarhalnih i postmenarhalnih djevojaka da su čestice zasićene dvjema komponentama: jednom koja se odnosi na ugodne emocije i drugom koja se odnosi na neugodne emocije. Analiza čestica je pokazala da su i predmenarhalne i postmenarhalne djevojke procijenile slične emocije kao najčešće emocije vezane uz menarhu (osjećaj zrelosti, odraslosti, prirodnosti, zdravlja) te su značajno više izvještavale o ugodnim nego o neugodnim emocijama. Podljestvica ugodnih emocija je u niskoj, ali značajnoj korelaciji s percipiranim pubertalnim sazrijevanjem u obje skupine djevojaka, dok je ljestvica neugodnih emocija u niskoj, ali značajnoj negativnoj korelaciji s dobi menarhe kod postmenarhalnih djevojaka.

Upitnik Emo-M se pokazao kao valjan instrument za ispitivanje emocija vezanih uz menarhu kod djevojaka. Struktura emocija vezanih uz prvu menstruaciju

je ista kod pred- i postmenarhalnih djevojaka pri čemu djevojke više povezuju menarhu s ugodnim nego neugodnim emocijama. Dobiveni rezultati objašnjeni su u skladu s dosadašnjim spoznajama, a potrebna su daljnja ispitivanja prediktivne valjanosti Emo-M upitnika.

Ključne riječi / Keywords: menarha, menstruacija, emocije, pubertet

Sandra Nakić Radoš

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ivana Pentz

Poliklinika Fleur, Zagreb, Hrvatska

Funkcionalna hipotalamička amenoreja (FHA) je endokrini poremećaj definiran kao prestanak menstruacije ili ovulacije kod oko 2-7% djevojaka i žena bez utvrđenog organskog uzroka. Iako je FHA reverzibilni poremećaj, on ima mnoge negativne učinke na zdravlje i funkcioniranje žene. FHA je izazvan sinergijskim učincima metaboličkih stresora, poput pretjeranog vježbanja i slabe prehrane, te psiholoških stresora, poput nerealnih očekivanja i disfunkcionalnih stavova. Cilj istraživanja bio je ispitati navike hranjenja te različite facete perfekcionizma kod djevojaka s FHA u odnosu na usporednu skupinu.

Istraživanje je provedeno na Klinici za dječju i adolescentnu ginekologiju pri Kliničkom bolničkom centru Sestre milosrdnice. U istraživanju su sudjelovale tri skupine djevojaka i mladih žena: (1) one koje imaju neredovitu menstruaciju uslijed FHA, (2) one koje imaju neredovitu menstruaciju uslijed organskih uzroka te (3) one koje imaju redoviti menstrualni ciklus. Sudionice su uparene s obzirom na dob, razinu obrazovanja, indeks tjelesne mase i razinu vježbanja. Sudionice (N=66) su ispunile Skalu adolescentnog držanja dijete (ADS), Upitnik navika hranjenja (EAT-26) i Multidimenzionalnu skalu perfekcionizma (MPS-F) te su sudjelovale u strukturiranom kliničkom intervjuu (SKID-I) kako bi se ispitali prethodni i trenutni poremećaji raspoloženja, psihotični poremećaji i poremećaji hranjenja.

Rezultati su pokazali da je FHA skupina češće izvijestila o povijesti anoreksije nervoze, no nije se značajno razlikovala u držanju dijete i navikama hranjenja od dvije usporedne skupine. FHA skupina se razlikovala u perfekcionistačkim crtama u odnosu na usporedne skupine, pri čemu je imala višu zabrinutost zbog pogrešaka i više osobne standarde.

Iako povećana učestalost poremećaja hranjenja u anamnezi upućuje na moguću ulogu maladaptivnih navika hranjenja u nastanku FHA, nije utvrđena značajna razlika u trenutnim navikama hranjenja između skupine s FHA i usporedne skupine. No s druge strane, utvrđene su perfekcionistačke tendencije kod djevojaka i žena s FHA. Imaju visoke osobne standarde pri samoevaluaciji te negativne reakcije na pogreške koje se pretjerano interpretiraju kao neuspjeh. Potrebna su daljnja ispitivanja psiholoških karakteristika povezanih s FHA kako bi se na cjelovit način pristupilo liječenju ovog endokrinog poremećaja.

Ključne riječi / Keywords: funkcionalna hipotalamička amenoreja, menstruacija, navike hranjenja, perfekcionizam

SIGURAN SEKS I SEKSUALNO PONAŠANJE MLADIH: ŠTO MLADI MISLE O KORIŠTENJU KONDOMA?

Martina Barbiš

Malinska Dubašnica, Krk, Hrvatska

31

Marina Nekić i Marina Jurkin

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Jedan od aspekata reproduktivnog zdravlja podrazumijeva zadovoljavajući i siguran spolni život. Razdoblje adolescencije i predodraslosti je vrijeme otkrivanja i istraživanja vlastite seksualnosti stoga ne čudi činjenica da se često uz ove dobne skupine veže pretpostavka o sklonosti rizičnim seksualnim ponašanjima.

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi spolno ponašanje i stavove o uporabi kondoma u uzorku studenata. Istraživanje je provedeno na uzorku od 153 studenata/ica prosječne dobi 22 godine. Mišljenje mladih o korištenju kondoma mjerili smo Indeksom prihvaćanja uporabe kondoma (Landripet i sur., 2010), dok su ostali relevantni konstrukti seksualnog ponašanja bili ispitani s po jednim pitanjem.

U skladu s očekivanjima, mladići su izvijestili o ranijem ulasku u spolne odnose, većem broju spolnih partnerica te o češćem postizanju orgazma tijekom spolnih odnosa nego djevojke. Više je djevojaka nego mladića prvo iskustvo spolnog odnosa imalo s partnerom u ozbiljnoj vezi. Također je utvrđena razlika u razlozima za stupanje u prvi spolni odnos, rezultati su pokazali da je za djevojke glavni razlog seksualne inicijacije zaljubljenost i ljubav prema partneru. Nadalje, utvrđeno je da nema razlike između mladića i djevojaka u procjeni važnosti sigurnog seksa, te da je kondom najučestalije sredstvo zaštite prilikom seksualnog odnosa, međutim, unatoč tome, djevojke ipak više prihvaćaju uporabu kondoma u odnosu na mladiće. Rezultati ovog istraživanja potvrđuju ranije navode o većem seksualnom zadovoljstvu mladića pri prvom seksualnom odnosu u odnosu na djevojke. I kod mladića i kod djevojaka utvrđena je pozitivna povezanost prihvaćanja uporabe kondoma i učestalosti korištenja kontracepcijskih sredstava.

Ključne riječi / Keywords: spolno ponašanje, stavovi o upotrebi kondoma, korištenje kontracepcije, seksualno zadovoljstvo

Nataša Jokić-Begić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Lana Žigić

Gimnazija Sesvete, Hrvatska

Sandra Nakić Radoš

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Povezanost očekivanja trudnica o porodu i njihovog stvarnog doživljaja poroda nije dovoljno ispitivana. Ovaj se proces odvija različito kod žena koje se prvi put suočavaju s majčinstvom (prvorotke) u odnosu na žene koje već imaju iskustvo poroda (višerotke). Cilj istraživanja bio je ispitati promjene u razini straha od poroda u trudnoći i mjesec dana nakon poroda kod prvorotki i višerotki ovisno o nekim karakteristikama ličnosti i iskustvu poroda.

Punoljetne trudnice (N=205) uključile su se u istraživanje u trećem tromjesečju trudnoće (1. točka mjerenja), od čega je njih 105 (44.8% prvorotki) sudjelovalo i mjesec dana nakon poroda (2. točka mjerenja). Sudionice su ispunile upitnik očekivanog, odnosno doživljenog straha od poroda (W-DEQ-A i W-DEQ-B) te su procijenile očekivanu, odnosno doživljenu prosječnu bol tijekom poroda. U obje točke mjerenja ispunile su Upitnik anksioznosti kao stanja i osobine (STAI) i Indeks anksiozne osjetljivosti (ASI). Također su nakon poroda iz medicinske dokumentacije prikupljeni i opstetrički podaci.

Rezultati su pokazali da je, sukladno očekivanjima, strah od poroda niži kod višerotki te da strah od poroda opada nakon poroda i kod prvorotki i kod višerotki. Drugim riječima, doživljaj straha od poroda je manji nego što to žene očekuju tijekom trudnoće. Ipak, utvrđena je značajna korelacija između straha od poroda u trudnoći i nakon poroda. O većem doživljaju straha od poroda izvijestile su žene koje su imale duži porod te su rodile uz operativni završetak poroda (hitni carski rez ili vakuum ekstrakcija). Utvrđeni su različiti prediktori straha od poroda prije i nakon poroda. Za očekivanje straha od poroda (u trudnoći) značajni prediktori su očekivanje porođajne boli, nuliparitet i dimenzija tjelesnih briga anksiozne osjetljivosti. Međutim, za doživljaj straha od poroda (nakon poroda) značajni prediktori su način poroda (operativni završetak poroda) i doživljena bol, ali ne i osobine ličnosti (anksioznost kao osobina i anksiozna osjetljivost).

Zaključno, trudnice koje strahuju od poroda su sklonije doživjeti strah od poroda i nakon poroda. Osobine ličnosti imaju veću ulogu u iščekivanju poroda, dok za doživljaj poroda veću ulogu imaju okolnosti poroda. Posebno su strahu od poroda sklone žene koje dožive operativni završetak poroda.

Ključne riječi / Keywords: strah od poroda, bol, anksioznost, anksiozna osjetljivost, način poroda

PREDIKCIJA SIMPTOMATOLOGIJE POSTTRAUMATSKOG STRESNOG POREMEĆAJA POSLIJE PORODA

Azijada Srkalović Imširagić

NPB "Dr Ivan Barbot", Popovača, Hrvatska

Nakon poroda veliki broj žena iskusi neki stupanj poremećaja raspoloženja, a neke od njih imaju i simptomatologiju posttraumatskog stresnog poremećaja. Koristeći biopsihosocijalni model, primarni cilj ovoga istraživanja je bio da identificira prediktore posttraumatskog stresnog poremećaja i njegove simptomatologije nakon poroda.

Ova opservacijska longitudinalna studija je uključila 372 žene nakon poroda. Kako bi istražili biopsihosocijalne prediktore, sudionice su ispunile nekoliko upitnika 3-5 dana nakon poroda: Revidiranu skalu utjecaja traumatskoga događaja – IES-R, Upitnik peto-faktorskog modela ličnosti – BFI, Edinburšku skalu za postporođajnu depresiju EPDS, upitnik o dojenju i socijalnim i demografskim faktorima. Šest do deset tjedana nakon poroda, sudionice su ponovno ispunile upitnike: Revidiranu skalu utjecaja traumatskog događaja – IES-R, Edinburšku skalu za postporođajnu depresiju EPDS te upitnik o dojenju.

Rezultati multivarijatne analize pokazuju da su prediktori koji povećavaju vjerojatnost pojave simptomatologije postporođajne simptomatologije posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP) u prvoj fazi studije: Hitni carski rez i neuroticizam kao obilježje ličnosti. Prediktor koji je povećavao vjerojatnost pojave simptomatologije posttraumatskog stresnog poremećaja u drugoj točki studije je IES-R zbroj u prvoj točki studije ≥ 24 . Prediktori koji su smanjili vjerojatnost PTSP simptomatologije u drugoj točki studije su bili život u nuklearnoj obitelji i život u gradu.

Biopsihosocijalna teorija je primjenjiva na postpartalne psihijatrijske poremećaje. Osim probira depresije među ženama nakon poroda, potrebno je uključiti probir za drugu pospartalnu psihijatrijsku simptomatologiju u svakodnevnoj praksi.

Ključne riječi / Keywords: depresija, posttraumatski stresni poremećaj, postpartalno razdoblje

POVEZANOST PERIMENOPAUZALNIH TEGOBA S IZRAŽENOŠĆU DEPRESIVNIH SIMPTOMA U ŽENA SREDNJE ŽIVOTNE DOBI

34

Ljiljana Muslić

Služba za promicanje zdravlja, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, Hrvatska

Nataša Jokić Begić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Petra Čukelj

Služba za epidemiologiju, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja već desetljećima nedvojbeno pokazuju kako menopauzalna tranzicija predstavlja nezavisni rizični čimbenik za razvoj depresivnih simptoma i depresije, a rizik raste prelaskom iz rane perimenopauze u kasnu, te u postmenopauzi opada. Međutim, priroda te osjetljivosti, kao i izučavanje specifičnih obilježja koja tu osjetljivost povećavaju, još uvijek predstavlja važan predmet znanstvenog i stručnog interesa.

Cilj ovog rada je bio provjeriti doprinos specifičnih i nespecifičnih perimenopauzalnih tegoba u objašnjavanju depresivnih simptoma kod žena srednje životne dobi, uz kontrolu anksioznosti te drugih obilježja reproduktivnog razdoblja. Uzorak od 660 žena bez težih tjelesnih i psihičkih oboljenja u dobi od 35 do 52 godina selekcioniran je iz šireg uzorka žena koje su sudjelovale u anketnom istraživanju biopsihosocijalnih promjena žena srednje životne dobi putem interneta. Prema obilježjima menstrualnog ciklusa žene u uzorku se nalaze u kasnom predmenopauzalnom odnosno ranom perimenopauzalnom reproduktivnom razdoblju. Izraženost depresivnih simptoma mjerena je Beckovim upitnikom depresije – drugo izdanje (BDI-II). Prediktorske varijable u ispitanom modelu dobivene su iz općeg sociodemografskog i anamnestičkog upitnika (količina stresnih događaja u posljednjih godinu dana), Upitnika perimenopauzalnog stanja (UPeriMS) koji mjeri promjene uobičajenog obrasca menstruiranja, promjene u izraženosti predmenstrualnih simptoma, izraženost specifičnih i nespecifičnih perimenopauzalnih tegoba, zatim Ljestvice anksioznosti kao osobine ličnosti (STAI-O) i Ljestvice anksiozne osjetljivosti (ASI).

Rezultati hijerarhijske regresijske analize su potvrdili hipotezu o doprinosu specifičnih i nespecifičnih perimenopauzalnih promjena te anksioznosti kao osobine ličnosti u doživljaju depresivnih simptoma kod žena srednje životne dobi. Odabrani prediktori su objasnili preko polovice varijance rezultata na upitniku depresije. Zaključno, rezultati pokazuju da je izraženost depresivnih simptoma veća kod žena koje su u posljednjih godinu dana doživjele veći broj izrazito stresnih događaja, sklonije su reagirati na stres anksioznom reakcijom te pokazuju u posljednjih godinu dana izraženije uglavnom nespecifične perimenopauzalne tegobe: afektivne, kognitivno radne te seksualne tegobe i disfunkcije.

Ključne riječi / Keywords: perimenopauza, tegobe, depresivni simptomi, žene srednje životne dobi

---

 ljmuslic@gmail.com

Simpozij / Symposium
Što znači biti manjinske seksualne orijentacije? Stavovi i ponašanje heteroseksualne većine i aktivizam LGB manjine

Uključenost u manjinsku seksualnu zajednicu, LGB aktivizam i aspekti seksualnog identiteta kod LGB osoba <i>Ivana Vrbat i Margareta Jelić</i>	38
Što predviđa spremnost heteroseksualnih osoba na pozitivno i negativno ponašanje prema osobama homoseksualne orijentacije? <i>Margareta Jelić, Aleksandra Huić i Željka Kamenov</i>	39
Odnos i odrednice eksplicitnih i implicitnih stavova heteroseksualnih osoba prema gejevima i lezbijkama <i>Maja Bekić</i>	40
Odnos stavova prema rodnim ulogama, rodne identifikacije i negativnih stavova prema osobama homoseksualne orijentacije <i>Monika Ljubić i Margareta Jelić</i>	41
Seksualna orijentacija vs. seksualno otvorene ljubavne veze – što više pridonosi infrahumanizaciji seksualnih manjina? <i>Aleksandra Huić, David Rodrigues i Fabio Fasoli</i>	42

ŠTO ZNAČI BITI MANJINSKE SEKSUALNE ORIJENTACIJE? STAVOVI I PONAŠANJE HETEROSEKSUALNE VEĆINE I AKTIVIZAM LGB MANJINE

Voditeljica / Convenor: **Željka Kamenov**
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Briga o manjinskim skupinama odgovornost je svakog suvremenog društva. Unatoč tome, svakodnevno svjedočimo povredi osnovnih ljudskih prava različitih, pa tako i seksualnih manjinskih skupina. Stoga ne čudi da tema odnosa heteroseksualne većine prema osobama manjinskih seksualnih orijentacija već godinama zaokuplja pažnju znanstvenika u područjima socijalne i kliničke psihologije. Model manjinskog stresa (Meyer, 2003) postulira da će pojedinci koji u nekom društvu čine manjinsku skupinu, a što homoseksualne i biseksualne osobe svakako jesu, biti pod većim stresom nego većinska populacija, samo zbog svojeg manjinskog statusa.

Uključenost u manjinsku zajednicu i aktivizam jedan je od načina s kojima se LGB osobe mogu suočiti s postojećim stavovima, predrasudama i diskriminacijom te umanjiti negativno djelovanje manjinskog stresa, o čemu će biti riječi u prvom izlaganju u okviru simpozija. Sljedeća tri istraživanja upoznat će nas s odrednicama stavova i ponašanja prema homoseksualnim osobama, no iz različitih perspektiva. U prvom ćemo čuti što predviđa spremnost heteroseksualnih osoba na negativno ili pozitivno ponašanje prema lezbijkama i gejevima, u drugom ćemo se posvetiti pitanju metodologije istraživanja i saznati u kakvom su odnosu eksplicitni i implicitni stavovi prema ovim skupinama, dok ćemo u trećem izlaganju stavove o lezbijkama i gejevima razmotriti u svjetlu rodne perspektive i njihovog odnosa sa stavom prema rodnim ulogama i rodnoj identifikaciji. Simpozij ćemo završiti malim odmakom od hrvatskog društva i prikazom međukulturalnog istraživanja koje je ispitivalo infrahumanizaciju seksualnih manjina i time pokušalo odgovoriti na pitanje je li negativna percepcija homoseksualnih veza posljedica negativnih stavova o gejevima ili predrasude o njihovoj promiskuitetnosti i otvorenim ne-monogamnim vezama.

UKLJUČENOST U MANJINSKU SEKSUALNU ZAJEDNICU, LGB AKTIVIZAM I ASPEKTI SEKSUALNOG IDENTITETA KOD LGB OSOBA

38

Ivana Vrbat

Zagreb, Hrvatska

Margareta Jelić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je proširiti spoznaje o uključenosti u zajednicu i aktivizmu homoseksualnih i biseksualnih osoba te utvrditi ulogu različitih aspekata identiteta pri objašnjavanju uključenosti u manjinsku seksualnu zajednicu i LGB aktivizma. Aspekte identiteta ispitali smo Skalom lezbijskog, gej i biseksualnog identiteta. Skala je sastavljena od 27 čestica koje obuhvaćaju osam faktora. Pet faktora obuhvaća negativne aspekte identiteta: zabrinutost oko neprihvatanja okoline, prikrivanje identiteta, nesigurnost oko identiteta, težak proces spoznaje identiteta te internalizirana homonegativnost. Tri faktora odnose se na pozitivne aspekte identiteta: centralnost identiteta, superiornost identiteta i zadovoljstvo identitetom. Uključenost u LGB zajednicu ispitana je s četiri pitanja, a aktivizam je ispitan pomoću dva pitanja. Istraživanje je provedeno anonimno, internetskom anketom na 411 sudionika u dobi od 15 do 53 godine (187 gejeva, 98 lezbijki, 99 biseksualnih žena i 27 biseksualnih muškaraca).

U okviru prvog problema ispitane su razlike među skupinama lezbijki, gejeva, biseksualnih žena i biseksualnih muškaraca u razini uključenosti u zajednicu, u razini aktivizma te u izraženosti pojedinih aspekata identiteta. U okviru drugog problema ispitana je uloga pojedinih aspekata identiteta obuhvaćenih LGBIS skalom u objašnjenju uključenosti u zajednicu i aktivizma. Rezultati pokazuju da biseksualne osobe imaju niže rezultate na mjerama uključenosti u zajednicu i aktivizma od homoseksualnih osoba te da homoseksualne osobe imaju više rezultate na subskalama centralnosti identiteta, superiornosti identiteta i zadovoljstva identitetom od biseksualnih osoba. Biseksualne osobe imaju više rezultate od homoseksualnih na skalama nesigurnosti oko identiteta te internalizirane homonegativnosti. Gejevi imaju više rezultate od lezbijki na skalama prikrivanja identiteta, internalizirane homonegativnosti i teškog procesa spoznaje identiteta. Prikrivanje identiteta u svim skupinama značajno predviđa razinu uključenosti u zajednicu. Ključnim determinantama aktivizma kod lezbijki su se pokazali prikrivanje identiteta i težak proces spoznaje identiteta, dok kod gejeva prikrivanje identiteta i zadovoljstvo identitetom značajno pridonose objašnjenju varijance aktivizma.

Ključne riječi / Keywords: uključenost u manjinsku seksualnu zajednicu, LGB aktivizam, aspekti seksualnog identiteta

ŠTO PREDVIĐA SPREMNOST HETEROSEKSUALNIH OSOBA NA POZITIVNO I NEGATIVNO PONAŠANJE PREMA OSOBAMA HOMOSEKSUALNE ORIJENTACIJE?

Margareta Jelić , Aleksandra Huić i Željka Kamenov
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Unatoč brojnim spoznajama o odrednicama stavova i predrasuda prema gejevima i lezbijkama, manje istraživačke pažnje je posvećeno odrednicama namjere ponašanja prema ovoj seksualnoj manjini. Cilj ovog istraživanja bio je po prvi puta na našim prostorima sveobuhvatno ispitati činitelje povezane s nečijom sklonosti da diskriminira gejeve i lezbijke (negativno ponašanje) odnosno s nečijom spremnosti da se uključi u aktivnosti usmjerene na poboljšanje društvenog statusa homoseksualnih osoba (pozitivno ponašanje). Zanimalo nas je predviđaju li socio-demografske karakteristike koje su se pokazale važnim prediktorima stavova prema homoseksualnim osobama, poput roda, dobi, stupnja obrazovanja, religioznosti i političkog opredjeljenja, također i namjeru pozitivnog i negativnog ponašanja prema njima. Dodatni cilj bio je ispitati ulogu i direktnog i indirektnog kontakta s gejevima i lezbijkama u predviđanju namjere ponašanja prema njima.

Istraživanje je provedeno on-line, a u njemu je sudjelovalo 997 heteroseksualnih osoba. Skalama konstruiranima za potrebe ovog istraživanja ispitali smo sklonost diskriminaciji homoseksualnih osoba, spremnost na uključivanje u aktivnosti usmjerene na poboljšanje društvenog statusa homoseksualnih osoba, direktni i indirektni kontakt s gejevima i lezbijkama, te su prikupljeni podaci o socio-demografskim karakteristikama. Rezultati pokazuju kako su sudionici donekle skloni diskriminirati homoseksualne osobe u području politike, radnog života i stanarskih prava, te kako nisu posebno spremni uključiti se u aktivnosti usmjerene na poboljšanje njihovog statusa, posebno kada se radi o aktivnostima u koje moraju uložiti više truda i koje uključuju direktni kontakt s gejevima i lezbijkama. Veću sklonost diskriminaciji pokazali su muškarci, starije osobe, religioznije osobe, osobe desnijeg političkog opredjeljenja i osobe s manje direktnog kontakta s gejevima i lezbijkama. Veću spremnost na uključivanje u pozitivne aktivnosti pokazale su žene, manje religiozne osobe, oni lijevijeg političkog opredjeljenja te osobe s više direktnog i indirektnog kontakta s gejevima i lezbijkama. Rezultati su dodatno raspravljani u svjetlu njihovih praktičnih implikacija za edukativne i preventivne programe usmjerene na smanjivanje diskriminacije odnosno povećanje jednakosti homoseksualnih osoba u društvu.

Ključne riječi / Keywords: homoseksualne osobe, sklonost diskriminaciji, namjera pozitivnog ponašanja, socio-demografske odrednice, kontakt

ODNOS I ODREDNICE EKSPPLICITNIH I IMPLICITNIH STAVOVA HETEROSEKSUALNIH OSOBA PREMA GEJEVIMA I LEZBIJKAMA

40

Maja Bekić

Talenter Hrvatska, Zagreb, Hrvatska

Novija znanstvena istraživanja u Republici Hrvatskoj pokazuju da se stavovi prema homoseksualnim osobama kreću od blago negativnih do blago pozitivnih. No, postojeća istraživanja oslanjaju se gotovo isključivo na eksplicitne mjere stavova u vezi s kojima se, zbog izrazite podložnosti socijalno poželjnom odgovaranju, postavlja pitanje koliko dobro uopće mogu zahvatiti eventualne negativne stavove koje pojedinci imaju. Zbog toga smo u ovom istraživanju željeli ispitati kakvi su stavovi prema gejevima i lezbijkama koristeći implicitne mjere stavova. Zanimalo nas je kakav je odnos eksplicitnih i implicitnih mjera stavova prema gejevima i lezbijkama te uloga roda sudionika, važnosti vjere i kontakta s homoseksualnim osobama u predviđanju stavova prema gejevima i lezbijkama na eksplicitnim i implicitnim mjerama.

U istraživanju je sudjelovalo 239 sudionika. Kao eksplicitnu mjeru stavova koristili smo Skalu stavova prema gejevima i lezbijkama, a kao implicitnu mjeru stavova Test implicitnih asocijacija s jednom kategorijom, čijom primjenom smo htjeli izbjeći neke od nedostataka povezanih s uobičajene dvije kategorije. Eksplicitne i implicitne mjere stavova pokazale su nisku do umjerenu pozitivnu povezanost. Utvrđeno je da su na implicitnim mjerama stavovi negativniji prema gejevima nego prema lezbijkama, dok na eksplicitnim mjerama nije opažena takva razlika u stavovima. Rezultati nisu pokazali postojanje rodnih razlika ni na eksplicitnim, ni na implicitnim mjerama stavova. Važnost vjere je značajan prediktor stavova prema gejevima i lezbijkama na eksplicitnim mjerama, ali ne i na implicitnima. Sudionici kojima je vjera važnija na eksplicitnoj su mjeri iskazali negativnije stavove prema gejevima i lezbijkama. Kontakt s homoseksualnim osobama pokazao se značajnim prediktorom stavova prema gejevima i lezbijkama na eksplicitnim mjerama, kao i na implicitnoj mjeri prema gejevima. Sudionici koji imaju češće i bliže kontakte s homoseksualnim osobama ujedno imaju i pozitivnije stavove prema njima, a to se prvenstveno odnosi na stavove prema gejevima. Rezultati ovog istraživanja potvrđuju ulogu važnosti vjere i kontakta s gejevima i lezbijkama u predviđanju eksplicitnih stavova, a istu ulogu proširuju i na implicitne stavove te na taj način mogu pomoći boljem razumijevanju homonegativizma u društvu.

Ključne riječi / Keywords: eksplicitne mjere stavova, implicitne mjere stavova, važnost vjere, kontakt s homoseksualnim osobama

ODNOS STAVOVA PREMA RODNIM ULOGAMA, RODNE IDENTIFIKACIJE I NEGATIVNIH STAVOVA PREMA OSOBAMA HOMOSEKSUALNE ORIJENTACIJE

Monika Ljubić i Margareta Jelić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos stavova prema rodnim ulogama, stupnja rodne identifikacije i negativnih stavova prema gejevima i lezbijkama. Ispitivanje je provedeno putem online upitnika, koji je popunilo 1167 ispitanika (336 muškaraca i 831 žena). Upitnikom su ispitani stavovi prema lezbijkama i gejevima (*Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale*, Herek, 1987), stav prema rodnim ulogama (Skala stavova o jednakosti rodni uloga, Kamenov, Huić i Jugović, 2011) i rodna identifikacija (novokonstruirana skala za potrebe ovog istraživanja).

Rezultati pokazuju da, u usporedbi sa ženama, muškarci imaju negativnije stavove prema gejevima kao i prema lezbijkama, te da i muškarci i žene pokazuju negativnije stavove prema gejevima nego prema lezbijkama. Utvrđeno je, također, da su stavovi prema rodnim ulogama, kao i rodna identifikacija značajno povezani sa stavovima prema gejevima i lezbijkama, te da stavovi prema rodnim ulogama imaju značajan doprinos objašnjavanju varijance stavova prema gejevima i lezbijkama. U raspravi će se dobiveni obrazac rezultata razmotriti iz rodne perspektive.

Ključne riječi / Keywords: stavovi prema gejevima, stavovi prema lezbijkama, stavovi prema rodnim ulogama, rodna identifikacija

SEKSUALNA ORIJENTACIJA VS. SEKSUALNO OTVORENE LJUBAVNE VEZE – ŠTO VIŠE PRIDONOSI INFRAHUMANIZACIJI SEKSUALNIH MANJINA?

42

Aleksandra Huić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

David Rodrigues, Fabio Fasoli

Lisbon University Institute, CIS-IUL, Lisabon, Portugal

Heteroseksualne i monogamne ljubavne veze predstavljaju visoku vrednovanu normu u većini današnjih društava. U skladu s time homoseksualne osobe i njihovi romantični odnosi percipirani su relativno negativno. Jedna od predrasuda, koja je posebno izražena za gej muškarce, jest da su gej muškarci promiskuitetni, te često u seksualno otvorenim ljubavnim vezama koje karakterizira manje ljubavi, bliskosti i predanosti nego heteroseksualne veze. Slično tome, ljudi imaju predrasude prema otvorenim nemonogamnim ljubavnim vezama te smatraju da ih obilježava manje povjerenja i manje bliskosti nego monogamne veze. Stoga se postavlja pitanje je li negativna percepcija homoseksualnih veza posljedica negativnog gledanja na gej pojedince ili na nemonogamne veze. U ovom istraživanju željeli smo odgovoriti na to pitanje oslanjajući se na teorije infrahumanizacije i ispitujući percipiraju li se gej (vs. hetero) parovi i nemonogamni (vs. monogamni) parovi manje humanima, i to u tri različite kulture.

Od 585 heteroseksualnih osoba (455 žena; Mdob = 25.55; n Hrvatska = 307; n Portugal = 167, n Italija = 111) tražili smo da pripišu primarne i sekundarne emocije četirima grupama: (a) heteroseksualnom paru u predanoj i seksualno otvorenoj nemonogamnoj ljubavnoj vezi, (b) heteroseksualnom paru u predanoj i seksualno monogamnoj ljubavnoj vezi, (c) muškom homoseksualnom paru u predanoj i seksualno otvorenoj nemonogamnoj ljubavnoj vezi i (d) muškom homoseksualnom paru u predanoj i seksualno monogamnoj ljubavnoj vezi. Dobiveni rezultati, koji su slični u trima ispitanim kulturama, pokazuju značajnu interakciju vrste veze i emocija, pri čemu se sekundarne emocije više pripisuju monogamnim (vs. nemonogamnim) parovima, što potvrđuje efekt infrahumanizacije osoba u otvorenim nemonogamnim vezama. Nije bilo razlika u pripisivanju primarnih i sekundarnih emocija heteroseksualnim i homoseksualnim parovima, što upućuje na zaključak da je izraženija infrahumanizacija osoba u seksualno otvorenim nemonogamnim ljubavnim vezama nego infrahumanizacija homoseksualnih osoba.

Ključne riječi / Keywords: infrahumanizacija, homoseksualni odnosi, monogamnost, primarne i sekundarne emocije

Usmena priopćenja / Oral papers

Sažetci radova su poredani po abecednom slijedu prezimena (prvog) autora

The paper summaries are sequenced according to the alphabetical order of the (first) author's surname

*****

Kvaliteta života osoba oboljelih od psorijaze <i>Maja Anđelinović.....</i>	51
Validacija hrvatske inačice upitnika poteškoća u donošenju profesionalnih odluka (CDDQ) <i>Toni Babarović i Iva Šverko.....</i>	52
Značajke glasa predsjedničkih kandidata i vjerojatnost pobjede na stvarnim izborima <i>Benjamin Banai, Irena Pavela i Kosta Bovan.....</i>	53
Provjera psihometrijskih karakteristika mjernog instrumenta za ispitivanje teorije uma: Zadatak kratke priče <i>Bruno Barać i Anita Vulić-Prtorić.....</i>	54
Povezanost straha od školskog neuspjeha, ispitivanja i ocjenjivanja s psihosomatskim simptomima, simptomima depresivnosti i generaliziranim strahom od negativne evaluacije kod srednjoškolaca u tri hrvatske županije <i>Petar Bezinović.....</i>	55
Manifestations of disintegration in everyday language: Evidence form a diary study <i>Jovana Bjekić, Marko Živanović, Sofija Čerović i Goran Knežević.....</i>	56
Važnost stereotipa i uvjerenja o rodnim ulogama u objašnjenju stavova prema lezbijkama i gejevima <i>Divna Blažev, Ivana Jugović, Ivan Rimac i Mirta Blažev.....</i>	57
Prediktori impulzivnog i rizičnog ponašanja kod studenata <i>Divna Blažev, Mirta Blažev i Anita Lauri Korajlija.....</i>	58
Mišljenje hrvatskih stručnjaka o mjerenu dobrobiti djece i mladih <i>Andreja Brajša-Žganec, Ljiljana Kaliterna Lipovčan i Ivan Dević.....</i>	59
Emocionalna regulacija, emocije i psihološka dobrobit učitelja: Provjera medijacijskog modela <i>Irena Burić, Ivana Macuka, Ana Slišković, Zvezdan Penezić i Izabela Sorić.....</i>	60
Body satisfaction and life satisfaction in students <i>Ana Butković i Marina Kožul.....</i>	61

Samoprocijenjeno zdravlje i subjektivna kvaliteta života redovnih studenata koji rade u odnosu na studente koji ne rade <i>Lana Cvrtila, Josipa Erdeši, Matea Mijić, Mirta Perković i Gorka Vuletić.....</i>	62
Teškoće vidne percepcije kod djece s cerebralnom paralizom urednih verbalnih sposobnosti <i>Dina Čarija, Snježana Bilać, Tanja Puljiz, Lidija Sajfert i Jerka Vidović.....</i>	63
Povezanost sukladnosti profesionalnih interesa studenata i studijskog programa s angažiranosti i uspjehom u studiju <i>Iva Černja, Ivana Kuzman i Zvonimir Galić.....</i>	64
Izvori pristranosti i tehnike provjere ekvivalentnosti u međukulturalnim istraživanjima <i>Ana Ćosić.....</i>	65
Diskrepancija stavova o demenciji: Razlika između ugodnosti i znanja o demenciji kod opće populacije te zaposlenika i korisnika domova za starije osobe <i>Bojana Ćoso i Suzana Mavrinac.....</i>	66
Relacije socijalnih kompetencija djeteta i socioemocionalne uključenosti roditelja <i>Milica Drezga, Aleksandar Lazarević, Sandra Stojkov i Jelica Petrović.....</i>	67
Ovisnost o pametnim telefonima i traženje uzbuđenja <i>Davor Dubravić, Mirna Stavinoha, Iva Smolković, Petra Šimčić, Andrea Zoroja i Ana Butković.....</i>	68
Metacognitive assessment in a base-rate task: The effect of Type 1 and Type 2 processing <i>Marin Dujmović and Pavle Valerjev.....</i>	69
Uloga religioznosti, moralnih temelja i društvene ideologije u objašnjenju orijentacija prema sreći <i>Nikola Erceg i Andreja Bubić.....</i>	70
Kognitivni intervjui – kvalitativna metoda za procjenu valjanosti pitanja u istraživanjima <i>Renata Franc, Ines Sučić i Toni Babarović.....</i>	71
Što vaš kućni ljubimac govori o vašoj ličnosti? <i>Petra Gavranović i Tena Vukasović Hlupić.....</i>	72
Moralno rasuđivanje studenata prava i zaposlenih pravnika <i>Ljiljana Gregov, Andrea Tokić i Ana Šimunić.....</i>	73
Snaga leksičkih i konceptualnih veza u mentalnom leksikonu dvojezičnih ispitanika <i>Tanja Gulan i Dražen Domijan.....</i>	74

Placebo efekt i kognitivne funkcije - "Pametna pilula - ERP istraživanje" <i>Ana Havelka Meštrović, Sanja Budimir i Marijan Palmović.....</i>	75
Roditeljsko ponašanje majki iz perspektive privrženosti vlastitoj majci i percepcije djetetovog temperamenta <i>Ana Holjak i Tea Pavin Ivanec.....</i>	76
Stavovi osnovnoškolske djece prema Romima <i>Melita Horvat i Barbara Kalebić-Maglica.....</i>	77
Odnos emocionalne kompetentnosti, socijalnih vještina, samopoštovanja i školskog uspjeha učenika medicinske škole Osijek <i>Mirna Ilakovac.....</i>	78
Što sam više to manje boli – ovisnost praga boli o prostornom odnosu ispitanika i eksperimentatora <i>Dragutin Ivanec, Koraljka Modić Stanke i Ivan Tomić.....</i>	79
Valjanost testa uvjetovanog rezoniranja za agresivnost u predviđanju nepoželjnog organizacijskog ponašanja <i>Željko Jerneić, Zvonimir Galić i Maša Tonković Grabovac.....</i>	80
Psihološke, nutritivne i zdravstvene karakteristike pacijenata s bolestima štitne žlijezde <i>Iva Kantolić, Karmen Matković Melki, Tatjana Samardžić i Ante Škaro.....</i>	81
Intrinzična motivacija i samoefikasnost nastavnika u obrazovanju odraslih kao prediktor kvalitete nastavnog procesa <i>Morana Koludrović, Maja Ljubetić i Ina Reić Ercegovac.....</i>	82
Pozitivan utjecaj stereotipne prijetnje na rješavanje jednostavnih zadataka na testu inteligencije: Preliminarni dokazi o informativnoj ulozi straha u mobilizaciji truda pri izvedbi <i>Selma Korlat i Saša Drače.....</i>	83
Djeca i digitalna tehnologija – ljubav na prvi pogled <i>Marina Kotrla Topić i Marina Perković Kovačević.....</i>	84
Koliko su srednjoškolci spremni oprostiti? Psihometrijska validacija dviju skala spremnosti na oprost <i>Kovačević Danijela, Damir Ljubotina i Lucija Bijelić.....</i>	85
Senzibilizacija učenika za potrebe gluhih i nagluhih učenika - evaluacija programa <i>Zlatka Kozjak Mikić, Mirna Šaban i Vesna Ivasović.....</i>	86
Kulturni ukus i vrijednosti srednjoškolaca u Jadranskoj Hrvatskoj <i>Krešimir Krolo, Sven Marcelić i Željka Tonković.....</i>	87
Efekti akterovog i partnerovog atribucijskog stila na komunikaciju prilikom sukoba u intimnoj vezi	

<i>Tina Krznarić, Aleksandra Huić i Željka Kamenov.....</i>	88
Čimbenici (ne)uspjeha u matematici kod učenika završnih razreda osnovne škole	
<i>Antonia Livljanić.....</i>	89
Zadovoljstvo životom starijih osoba – može li se dugoročno predvidjeti?	
<i>Damir Lučanin, Jasminka Despot Lučanin, Adrijana Košćec, Eva Anđela Delale, Martina Knežević i Ivana Hanzec.....</i>	90
Flow in academic domain: The role of perfectionism	
<i>Tajana Ljubin Golub, Majda Rijavec and Lana Jurčec.....</i>	91
Kako razlikovati „pravoga“ vjernika od „običnog“ vjernika?	
<i>Damir Ljubotina.....</i>	92
Preference for waist-to-hip ratio: Comparison of subjective and objective measures	
<i>Slobodan Marković and Tara Bulut.....</i>	93
RIASEC radne okoline i opće ljudske vrijednosti	
<i>Marijana Matijaš.....</i>	94
Can religion be in service of evolution? Religiousness, fitness, and the age of first reproduction	
<i>Janko Međedović, Mina Aleksić, Ana Stojković i Ivana Gojević.....</i>	95
Odnos između prihvaćanja mitova o silovanju i procjene odgovornosti žrtve i počinitelja silovanja	
<i>Marija Međugorac i Matilda Nikolić.....</i>	96
Efekti crta ličnosti tamne trijade i njihove sličnosti među partnerima na procjenu kvalitete ljubavne veze	
<i>Nermina Mehić, Igor Kardum, Jasna Hudek-Knežević i Melane Čović.....</i>	97
Young Twitter users in Balkans: A case of “clicktivism” or more civic activism in general?	
<i>Jasna S. Milošević-Đorđević and Iris L. Žeželj.....</i>	98
Metakognitivne procjene sigurnosti i detekcija konflikta u zadacima pristranosti omjera	
<i>Maja Močibob i Igor Bajšanski.....</i>	99
Kakve veze ima kako smo postali obitelj? Stavovi okoline prema posvojenoj djeci i njihovim roditeljima	
<i>Koraljka Modić Stanke.....</i>	100
DIF analiza upitnika emocionalne kompetentnosti Mantel-Haenszel metodom: Kros-kulturalna usporedba	
<i>Tamara Mohorić i Vladimir Takšić.....</i>	101
Povezanost rezultata jednog projektivnog testa s nekim uobičajenim	

psihodijagnostičkim tehnikama <i>Aleksandar Momirović</i>	102
Stabilne individualne razlike i promjene u motivaciji za učenje kao prediktori primjene strategija učenja <i>Amela Mujagić</i>	103
Utjecaj stupnja uglazbljenosti teksta na pamćenje <i>Augustin Mutak i Andrea Vranić</i>	104
Subjektivna, željena i očekivana dob i neki aspekti dobrobiti: Što starijima treba da bi se osjećali mlađe? <i>Marina Nekić, Ivana Tucak Junaković i Neala Ambrosi-Randić</i>	105
Promjene u samoregulaciji učenja nakon doživljaja neuspjeha u školskom zadatku pisanja eseja <i>Anela Nikčević-Milković i Darko Lončarić</i>	106
Uloga kompetencije kreativnosti i socijalne kompetencije u nastavi vjeronauka <i>Marjan Ninčević i Dunja Jurić</i>	107
Subjective well-being and acculturational strategies of migrants: Losing your hereditary identity and / or neglecting the new identity will make you ill <i>Andreas Olbrich-Baumann, Oskar Giovanelli and Marlene Klopff</i>	108
Usporedba dvije verzije testa implicitnih asocijacija za mjerenje motiva za moći <i>Maja Parmač Kovačić, Zvonimir Galić i Nataša Trojak</i>	109
Konstrukcija i validacija skale uključenosti u nastavu fizike <i>Nina Pavlin-Bernardić, Vanja Putarek, Daria Rován, Ema Petričević i Vesna Vlahović-Štetić</i>	110
Odnos perfekcionizma, ličnosti učenika i ciljeva postignuća s uključenosti učenika pri učenju fizike <i>Ema Petričević, Daria Rován, Nina Pavlin-Bernardić, Vanja Putarek i Vesna Vlahović-Štetić</i>	111
Lexical social attitudes and personality traits: The role of schizotypy <i>Boban Petrović and Janko Međedović</i>	112
Percepcija bolesti kod prekomjerno teških i pretelih osoba s kardiovaskularnim problemima <i>Alessandra Pokrajac Bulian i Neala Ambrosi-Randić</i>	113
Neki prediktori moralnog rasuđivanja u selekcijskoj situaciji <i>Ana Proroković, Nataša Šimić i Matilda Nikolić</i>	114
Doživljeno nasilje u školi: Prediktivna uloga razrednog ozračja i osjećaja	

sigurnosti u školi <i>Ina Reić Ercegovac, Andreja Bubić i Morana Koludrović.....</i>	115
Provoditelji amniocenteze – stavovi o amniocentezi, sagorijevanje na poslu i psihosocijalne potrebe <i>Mia Roje i Lidija Arambašić.....</i>	116
Roditelj bez savjesti: Odnos roditeljevih i djetetovih psihopatskih tendencija, roditeljskih stilova, odbacivanja i prihvaćanja djeteta <i>Silvija Ručević, Tijana Borovac i Dino Krupić.....</i>	117
Psihometrijske karakteristike PAI inventara i mogućnost korištenja prvog dijela inventara u donošenju procjena <i>Valentina Ružić, Krunoslav Matešić, ml. i Antonia Štefanec.....</i>	118
Prediktori zadovoljstva životom kod adolescenata <i>Tamara Savić, Marija Zotović, Mirjana Beara i Aleksandar Mratinković.....</i>	119
U potrazi za poticanjem učinkovite prakse poučavanja <i>Zrinjka Stančić i Klara Matejčić.....</i>	120
Stav prema obaveznom cijepjenju djece: Postoji li otpor javnog mnijenja i koji su njegovi korelati? <i>Ana Stojković, Jovana Lazarević, Dunja Anzelm, Uroš Drljača, Iris Žeželj i Kaja Damjanović.....</i>	121
Sex differences in electrophysiological models of reality distortion, paranoia and excitement in schizophrenia and schizotypy <i>Alexander Sumich.....</i>	122
Povezanost izvršnih funkcija i jezičnih sposobnosti kod odraslih <i>Sanja Šimleša, Marina Olujić i Jelena Kuvač Kraljević.....</i>	123
Konflikt radne i obiteljske uloge i neke radne i obiteljske karakteristike kod muškaraca i žena različitih razina težnje k postignuću <i>Ana Šimunić, Ljiljana Gregov i Ana Proroković.....</i>	124
Sposobnost prilagodbe kao ključan element uspješne konstrukcije karijere: Prikaz i provjera skale profesionalne adaptabilnosti <i>Iva Šverko i Toni Babarović.....</i>	125
Čimbenici različitog funkcioniranja čestica (DIF) u međukulturalnim istraživanjima <i>Vladimir Takšić, Tamara Mohorić, Bo Molander i Stefan Holmström.....</i>	126
Mladi i politika: Neuključenost ≠ nezainteresiranost? <i>Nikša Tarabić Božidar i Tihana Brkljačić.....</i>	127
Prepreke posvajanju "teže posvojive djece" <i>Diana Topčić-Rosenberg, Petra Matković i Koraljka Modić Stanke.....</i>	128
Kondicionalni model iskrivljavanja odgovora na upitnicima ličnosti –	

doprinos provjeri modela <i>Vanja Topić i Ana Proroković.....</i>	129
Perceived space oddity – effect of effort on distance perception <i>Oliver Tošković.....</i>	130
Psihosocijalni aspekti dobrobiti u kontekstu uspješnog starenja <i>Ivana Tucak Junaković, Marina Nekić i Neala Ambrosi-Randić.....</i>	131
Odnos akademske prokrastinacije i prilagodbe na studij kod studenata preddiplomskih studija <i>Ena Uzelac .....</i>	132
Akademsko, socijalno i emocionalno funkcioniranje djece rizične za razvoj ADHD-a <i>Tena Velki i Ksenija Romstein.....</i>	133
Usporedba jezičnih sposobnosti i obiteljske jezične okoline osnovnoškolske djece sa i bez slušnog oštećenja <i>Jerka Vidović i Irma Brković.....</i>	134
Iowa gambling task and Sunk Cost Effect <i>Maša Vukčević i Dragan Janković.....</i>	135
Metakognitivno nadgledanje eksplicitnog i implicitnog sustava kategorijalnog učenja <i>Valnea Žauhar, Igor Bajšanski i Dražen Domijan.....</i>	136

Maja Anđelinović

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Psorijaza je upalna bolest kože koja može zahvatiti i zglobove te druge organske sustave. Trenutno je neizlječiva bolest koja zahvaća 2-3 % svjetske populacije, a u Hrvatskoj boluje 1,6 % stanovništva, što je čini najčešćom kroničnom kožnom bolesti kod nas i u svijetu, a ujedno i važnim zdravstvenim problemom. Iako je psorijaza kronična bolest, ona nije životno ugrožavajuća pa se zbog toga podcjenjuju njeni psihički i socijalni utjecaji na oboljelu osobu. Oboljeli od psorijaze češće pate od anksioznosti i depresivnosti. S obzirom na to da psorijaza narušava tjelesni izgled i da su uz nju vezane i brojne predrasude, oboljeli su često izloženi socijalnom odbijanju, osjećaju se stigmatizirano te izbjegavaju socijalne kontakte. Istraživanja pokazuju da osobe oboljele od psorijaze imaju značajno narušenu kvalitetu života te psihičko, fizičko i socijalno funkcioniranje, a kvaliteta života im je jednako snižena kao i oboljelima od raka, srčanog udara ili pulmoloških bolesti. Cilj ovog istraživanja je ispitati kvalitetu života kod oboljelih od psorijaze te utvrditi postoje li u tom pogledu razlika između oboljelih od blagog i jakog oblika psorijaze te razlika između oboljelih od psorijaze i kontrolne skupine.

Istraživanje je provedeno u Kliničkom bolničkom centru Split na Odjelu za dermatologiju u razdoblju od siječnja 2014. do studenog 2015. Sudjelovale su 144 osobe, od kojih su 82 oboljele od psorijaze, a 62 su zdrave. Sudionici su popunili upitnik sociodemografskih podataka, u kojem su naveli podatke o dobi, spolu, bračnom statusu, stručnoj spremi i komorbidnim bolestima, te Upitnik kvalitete života Svjetske zdravstvene organizacije (WHOQOL-BREF). Liječnik specijalist je za svakog pacijenta procijenio težinu i rasprostranjenost bolesti koristeći PASI instrument (engl. *Psoriasis Area and Severity Index*). U analizi podataka korišten je t-test za nezavisne uzorke. Rezultati pokazuju da postoji značajna razlika između oboljelih od blage i jake psorijaze u zadovoljstvu cjelokupnim zdravljem i psihičkom zdravlju, pri čemu oboljeli od jake psorijaze imaju niže rezultate. Oboljeli od psorijaze imaju značajno niže zadovoljstvo životom i zdravljem, fizičko i psihičko zdravlje te zadovoljstvo okolinom u odnosu na kontrolnu skupinu. Može se zaključiti da psorijaza smanjuje kvalitetu života zbog čega je potrebno oboljelima pružiti psihološku pomoć, a ne samo liječiti simptome bolesti.

Ključne riječi / Keywords: psorijaza, kvaliteta života

POVEZANOST STRAHA OD ŠKOLSKOG NEUSPJEHA, ISPITIVANJA I OCJENJIVANJA S PSIHOSOMATSKIM SIMPTOMIMA, SIMPTOMIMA DEPRESIVNOSTI I GENERALIZIRANIM STRAHOM OD NEGATIVNE EVALUACIJE KOD SREDNJOŠKOLACA U TRI HRVATSKE ŽUPANIJE

Petar Bezinović[✉]

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Dobivanje dobrih ocjena u školi je u hrvatskom obrazovanju najvažniji pokazatelj akademske uspješnosti i visoko se vrednuje. Slijedom toga može se pretpostaviti da se uz tu pojavu vezuje i visoka razina edukacijskog stresa. Cilj istraživanja bio je ispitati učestalost straha od ispitivanja, ocjenjivanja i školskog neuspjeha kod srednjoškolaca, kao i provjeriti povezanost tih stresnih iskustava s psihosomatskim simptomima, simptomima depresivnosti i generaliziranim strahom od negativne evaluacije kod naših učenika.

Ovo je kros-sekcijsko istraživanje provedeno primjenom standardiziranog upitnika za praćenje rizičnih ponašanja srednjoškolaca na reprezentativnim uzorcima učenica (N=2.430) i učenika (N=2.443) svih škola u Istarskoj, Dubrovačko-neretvanskoj i Primorsko-goranskoj županiji.

Dobiveni rezultati pokazuju da izrazito veliki broj učenika iskazuje trajni stres vezan uz težnju za dobivanjem dobrih ocjena i ostvarivanjem uspjeha u školi. Strah od školskog neuspjeha, ispitivanja i dobivanja loše ocjene često i vrlo često doživljava u prosjeku 50,7% djevojaka i 32,9% mladića. Pokazuje se također da su iskazani strahovi statistički značajno povezani s psihosomatskim simptomima, simptomima depresivnosti i generaliziranim strahom od negativne evaluacije kod srednjoškolaca.

Iz dobivenih se rezultata opravdano može pretpostaviti da su školska iskustva učenika ugrožavajuća za mentalno zdravlje mlade generacije. Podatci pružaju osnovu za preispitivanje uvriježene paradigme u hrvatskom obrazovanju po kojoj je dobivanje dobrih ocjena, a ne stjecanje znanja i razvoj životnih vještina, obrazovni prioritet koji se nalazi u fokusu obrazovnog procesa i doživljavanja vlastite uspješnosti učenika.

Ključne riječi: edukacijski stres, strah od ispitivanja, psihosomatski simptomi, simptomi depresivnosti, strah od negativne evaluacije

VALIDACIJA HRVATSKE INAČICE UPITNIKA POTEŠKOĆA U DONOŠENJU PROFESIONALNIH ODLUKA (CDDQ)

Toni Babarović i Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

53

Upitnik poteškoća u donošenju profesionalnih odluka (*Career Decision-Making Difficulties Questionnaire - CDDQ*) nastao je na temelju taksonomije poteškoća u odlučivanju u karijeri koju su predložili Gati, Krausz i Osipow (1996). Autori definiraju poteškoće kao bilo kakvu devijaciju od idealnog procesa donošenja odluka koja može dovesti do neodlučnosti ili suboptimalnog profesionalnog izbora. Predložena taksonomija bazira se na tri razine kategorizacije poteškoća. Na prvoj se razini razlikuju poteškoće koje se javljaju prije i tijekom samog procesa odlučivanja. Poteškoće koje se javljaju prije samog procesa očituju se u nespremnosti za odlučivanje, dok se poteškoće koje se javljaju tijekom odlučivanja mogu očitovati u nedostatku informacija i nekonzistentnim informacijama. Svaka od ove tri kategorije kasnije se dijeli i nastaje deset specifičnih tipova poteškoća: Nedostatak motivacije, Opća neodlučnost i Pogrešna uvjerenja (Nespremnost), Nepoznavanje načina donošenja odluka, Nepoznavanje sebe, Nepoznavanje svijeta rada i Nepoznavanje načina prikupljanja informacija (Nedostatak informacija) te Nepouzdana informacije, Unutarnji konflikti i Vanjski konflikti (Nekonzistentne informacije). Pretpostavljena trirazinska struktura provjeravana je u različitim kulturama gdje je uglavnom potvrđena kroskulturalna invarijantnost CDDQ-a.

Cilj ovog istraživanja bila je provjera metrijskih karakteristika hrvatske inačice CDDQ-a. Podaci su prikupljeni na uzorcima srednjoškolaca metodom papir-olovka (N=801) te on-line metodom (N=568). Postupcima konfirmatorne i eksploratorne faktorske analize uglavnom je potvrđena očekivana hijerarhijska faktorska struktura, uz manje odstupanje subskale Pogrešnih uvjerenja. Invarijantnost strukture upitnika potvrđena je neovisno o metodi primjene instrumenta. Odnosi među skalama provjereni su i hijerarhijskom klaster analizom, a dobiveni rezultati ukazuju na interpretabilnu i očekivanu strukturu. Potvrđena je adekvatna pouzdanost subskala upitnika, sukladna rezultatima drugih istraživanja. U prilog konstruktnoj valjanosti upitnika govore i očekivani odnosi rezultata CDDQ-a i mjere profesionalne zrelosti, gdje pojedinci koji doživljavaju više poteškoća pri donošenju profesionalnih odluka istovremeno imaju i nižu razinu samoefikasnosti u odlučivanju o karijeri. Dobiveni rezultati upućuju na valjanost hrvatske inačice Upitnika poteškoća u donošenju profesionalnih odluka te otvaraju mogućnost njegove upotrebe u profesionalnom savjetovanju.

Ključne riječi / Keywords: upitnik poteškoća u donošenju profesionalnih odluka (CDDQ); faktorska struktura; valjanost; srednjoškolci

ZNAČAJKE GLASA PREDSEDNIČKIH KANDIDATA I VJEROJATNOST POBJEDE NA STVARNIM IZBORIMA

54

Benjamin Banai

Osijek, Hrvatska

Irena Pavela

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Kosta Bovan

Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Birači se prilikom glasovanja za predsjednika države oslanjaju na različite znakove kvalitete potencijalnih kandidata. Dosadašnja istraživanja pokazuju da birači daju prednost kandidatima koji odaju znakove dominacije, društvenog utjecaja i muževnosti. Ove karakteristike pozitivno su povezane s razinama testosterona u organizmu. Testosteron može također utjecati na glas kandidata putem receptora za steroidne hormone koji se nalaze na glasnicama. Zbog toga osobe s višim razinama testosterona imaju dublji glas, odnosno glas niže frekvencije. Iz navedenog slijedi da bi frekvencija glasa predsjedničkih kandidata mogla biti povezana s ishodom izbora. Ova pretpostavka je potvrđena u nizu eksperimentalnih istraživanja, koja pokazuju da su ljudi skloniji glasati za kandidate s dubljim glasom. Međutim, nedostaju istraživanja odnosa značajki glasa stvarnih kandidata i ishoda proteklih izbora.

Stoga su u ovom istraživanju prikupljene snimke debata predsjedničkih kandidata na proteklim izborima iz 24 različite države. Akustička analiza glasa predsjedničkih kandidata pokazuje da su veću vjerojatnost pobjede na izborima imali kandidati s dubljim glasom, odnosno nižom frekvencijom glasa, većim varijabilitetom te frekvencije, te višom minimalnom i nižom maksimalnom frekvencijom. Ovi rezultati upućuju na ekološku valjanost eksperimentalnih nalaza o povezanosti glasa i vjerojatnosti pobjede na političkim izborima, te su interpretirani u okviru evolucijske političke psihologije.

Ključne riječi / Keywords: predsjednički izbori, glas, frekvencija glasa, evolucijska politička psihologija

PROVJERA PSIHOMETRIJSKIH KARAKTERISTIKA MJERNOG INSTRUMENTA ZA ISPITIVANJE TEORIJE UMA: ZADATAK KRATKE PRIČE

Bruno Barać

Dom za djecu "Maestral", Split, Hrvatska

55

Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Zadatak kratke priče (*Short Story Task – SST*; Dodell-Feder, Lincoln, Coulson i Hooker, 2013) jedan je od novijih mjernih instrumenata za procjenu kognitivnog aspekta teorije uma u odraslih. Sukladno tome, rijetki su radovi u kojima se navode psihometrijski pokazatelji za taj test, a prema našim saznanjima, do sada nije primijenjen u Hrvatskoj. Stoga je cilj ovog rada provjeriti psihometrijske karakteristike Zadatka kratke priče (SST) na temelju rezultata dobivenih na uzorku ispitanika u našoj populaciji.

U istraživanju je sudjelovalo 97 ispitanica, studentica psihologije u Zadru. Osim Zadatka kratke priče (SST), korišten je i Test očiju (RMET) kojim se ispituje afektivna teorija uma, te Upitnik empatije (EPQ – IVE/A). Zadatak kratke priče (SST) je za potrebe ovog istraživanja preveden s engleskog jezika od strane autora ovog rada. Sastoji se od kratke priče pisca E. Hemingway „Svršetak nečega“, te 14 pitanja vezanih uz tu priču. Ispitanik prilikom čitanja priče zaključuje o mentalnim stanjima likova. Zadatak kratke priče obuhvaća tri faktora: razumijevanje, te eksplicitno i spontano zaključivanje o mentalnim stanjima.

Analiza rezultata ispitivanja na našem uzorku nije doprinijela boljem razumijevanju predmeta mjerenja ovog testa. Osim niske pouzdanosti i upitnosti faktorske strukture, koja se odnosi na neinterpretabilnost faktora te neslaganje s faktorskom strukturom originalne verzije Zadatka kratke priče, utvrđeno je da ne postoji povezanost sa mjerama empatije. Naime, očekivana je pozitivna povezanost budući da je prema nizu drugih istraživanja empatija jedan od glavnih korelata teorije uma. Također, utvrđeno je da ne postoji povezanost s afektivnim aspektom teorije uma mjenjenog Testom očiju (RMET), što nije u skladu s očekivanom pozitivnom povezanošću budući da kognitivna i afektivna teorija uma dijele zajedničku neurobiološku osnovu.

S obzirom da je Teorija uma vrlo kompleksan konstrukt, potrebno je daljnje istraživanje ovog područja kako bi se razvili mjerni instrumenti koji će na što precizniji način zahvatiti njene različite aspekte.

Ključne riječi / Keywords: zadatak kratke priče, teorija uma, empatija

MANIFESTATIONS OF DISINTEGRATION IN EVERYDAY LANGUAGE: EVIDENCE FROM A DIARY STUDY

56

Jovana Bjekić

Institute for Medical Research, University of Belgrade, Serbia

Marko Živanović, Sofija Čerović i Goran Knežević

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

Basic personality traits drive our everyday behavior. Recent studies have demonstrated that language analysis provides valuable information about one's personality. In this study a sample of 174 University students (mean age 21.7) were enrolled in 2-month on-line diary writing exercise in order to examine the language markers of Disintegration, i.e. basic personality trait that reflects different aspects of cognitive and emotional malfunctioning. All participants wrote 10 diary entries (5 days apart), and filled DELTA10 self-report questionnaire. Additionally, rating measures of Disintegration from two close-others were collected. The verbal outputs were analyzed using automatic text analysis tool LIWCser, which provides information about more than 60 linguistic and content features of the text.

The results showed that higher Disintegration scores are associated with frequent usage of negations, body and negative emotion words, especially words that reflect sadness, as well as less frequent usage of words which denote time, and social references, i.e. friends. The most prominent marker of Disintegration was overall fewer words in verbal production. Same patterns of relationships were obtained for rating measures of Disintegration. Overall, results suggest that Disintegration is reflected in verbal production, and that its verbal markers are, in terms of their content, in correspondence with typical behavioral manifestations of this trait.

Ključne riječi/Keywords: Disintegration, LIWCser, verbal production, diary study

PREDIKTORI IMPULZIVNOG I RIZIČNOG PONAŠANJA KOD STUDENATA

Divna Blažev [✉] i Mirta Blažev

Zagreb, Hrvatska

57

Anita Lauri Korajlija

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Razna rizična ponašanja poput pušenja cigareta, konzumacije alkohola i droga, rizičnog seksualnog ponašanja i kockanja često se dovode u vezu s impulzivnošću i uzbuđenjem uslijed pozitivnog raspoloženja (Davis i sur., 2008; Mobbs i sur., 2010). Sa sklonosti prejedanju ta veza nije toliko jasna, a budući da ima ozbiljne posljedice na tjelesno i psihičko zdravlje pojedinca može se pretpostaviti kako bi i ono trebalo biti u vezi sa sklonosti rizičnom ponašanju. Stoga je cilj istraživanja bio ispitati učestalost rizičnog ponašanja i sklonosti prejedanju te utvrditi jesu li impulzivnost i uzbuđenje uslijed pozitivnog raspoloženja prediktori i rizičnog ponašanja i sklonosti prejedanja kod studenata.

Istraživanje je provedeno na 326 studenata koji su ispunili Ljestvicu prejedanja, Ljestvicu rizičnog ponašanja, Barrattovu ljestvicu impulzivnosti, Mjeru uzbuđenja uslijed pozitivnog raspoloženja i Ljestvicu reagiranja na određene emocije. Podaci su prikupljeni pomoću online upitnika izrađenog na "Qualtrics Survey Software" koji je prosljeđen sudionicima preko društvenih mreža i foruma.

Rezultati istraživanja pokazuju da se sudionici rijetko upuštaju u rizična ponašanja, dok su impulzivnost, uzbuđenje uslijed pozitivnog raspoloženja i prejedanje niske. Model od tri bloka prediktora (spol i dob; impulzivnost i uzbuđenje uslijed pozitivnog raspoloženja; sklonost prejedanju) objašnjava 13,6% varijance rizičnog ponašanja. Navedeni rezultati ukazuju da impulzivnost dovodi do veće konzumacije alkohola, droga, prejedanja, upuštanja u rizična seksualna ponašanja te kockanja i klađenja. Model od četiri bloka (spol i dob; impulzivnost i uzbuđenje uslijed pozitivnog raspoloženja; emocionalno potaknuto jedenje - potaknuto nervozom, tugom, usamljenošću i umorom; učestalost rizičnog ponašanja) objašnjava 43,7% varijance prejedanja. Rezultati ukazuju da neugodne emocije, veća impulzivnost i učestalost rizičnog ponašanja dovode do veće sklonosti prejedanju. Dobiveni rezultati upućuju da sklonosti prejedanju više doprinosi doživljaj neugodnih emocija, što ukazuje na važnost emocija i interpretaciju tih emocija u sklonosti prejedanju. Navedeno bi se trebalo uzeti u obzir prilikom raznih intervencija namijenjenih sklonosti prejedanju.

Ključne riječi / Keywords: rizično ponašanje, prejedanje, impulzivnost, uzbuđenje uslijed pozitivnog raspoloženja, emocionalno potaknuto jedenje

VAŽNOST STEREOTIPA I UVJERENJA O RODNIM ULOGAMA U OBJAŠNENJU STAVOVA PREMA LEZBIJKAMA I GEJEVIMA

58

Divna Blažev
Zagreb, Hrvatska

Ivana Jugović
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Hrvatska

Ivan Rimac
Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Mirta Blažev
Zagreb, Hrvatska

Dosadašnja istraživanja pokazuju da tradicionalna uvjerenja o rodnim ulogama predviđaju negativnije stavove prema lezbijkama i gejevima (Whitley, 2001; Nierman, Thompson, Bryan i Mahaffey, 2007). Kite i Whitley (1998) smatraju da su rodne uloge povezane s predrasudama prema homoseksualnim osobama zato što, s jedne strane, postoje očekivanja o konzistentnosti različitih karakteristika povezanih s rodom (npr. osobina, ponašanja, fizičkih karakteristika) i, s druge strane, zato što se gejevi i lezbijki percipiraju kao rodno nekonzistentne osobe, odnosno kao osobe koje krše očekivane kulturalne standarde maskuliniteta i femininiteta, zbog čega ih se posljedično negativno procjenjuje. Unatoč ovim pretpostavkama, do sada nisu provedena istraživanja u kojima bi se zajedno provjeravala važnost različitih uvjerenja povezanih s rodom u objašnjenju stavova prema homoseksualnim osobama. Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati jesu li stavovi prema rodnim ulogama i negativni stereotipi o homoseksualnim osobama, uz religioznost i poznavanje homoseksualnih osoba, prediktori stava prema lezbijkama i stava prema gejevima kod studenata i studentica u Hrvatskoj.

Istraživanje je provedeno na 734 studenta/ica Sveučilišta u Zagrebu, koji su popunili Skalu stavova prema lezbijkama i gejevima (Herek, 1997), Skalu stavova prema rodnim ulogama (Kamenov, Jugović, Huić i Huston, 2011), Skalu stereotipa o lezbijkama i gejevima (Brown i Groscup, 2009), a prikupljeni su i podaci o intimnoj religioznosti i stupnju kontakta s homoseksualnim osobama. Rezultati pokazuju da studentice imaju pozitivnije stavove prema lezbijkama i gejevima, da u manjoj mjeri prihvaćaju negativne stereotipe o njima te da imaju egalitarne stavove prema rodnim ulogama. Regresijske analize su pokazale, kao što je i očekivano, da tradicionalnija uvjerenja o rodnim ulogama i snažniji negativni stereotipi o gejevima i lezbijkama predviđaju negativnije stavove prema njima. Uz to, religioznije osobe i one koje u manjoj mjeri poznaju homoseksualne osobe također imaju negativnije stavove prema njima. S obzirom na to da negativni stavovi prema homoseksualnim osobama velikim dijelom proizlaze iz stereotipa o njima, ali i iz nepodržavanja ravnopravnosti među ženama i muškarcima općenito, praktične implikacije ovog istraživanja su da bi se pružanjem znanstveno utemeljenih informacija o homoseksualnosti, ali i edukacijama o rodnoj ravnopravnosti u širem smislu, mogao poboljšati odnos društva prema seksualnim manjinama.

Ključne riječi / Keywords: homoseksualne osobe, stavovi prema rodnim ulogama, stereotipi o homoseksualnim osobama, religioznost, studenti

MIŠLJENJE HRVATSKIH STRUČNJAKA O MJERENJU DOBROBITI DJECE I MLADIH

Andreja Brajša-Žganec, Ljiljana Kaliterna Lipovčan i Ivan Dević

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

59

Cilj rada je ispitati mišljenje hrvatskih stručnjaka pomoću Delphi metode o mogućnosti provođenja longitudinalne studije dobrobiti djece i mladih. U istraživanju je sudjelovalo 30 hrvatskih stručnjaka koji se na različite načine profesionalno bave djecom i mladima, a koji su u tri navrata odgovarali na pitanja o metodološkim izazovima ispitivanja dobrobiti djece i mladih (N1 (prvi val)=30; N2 (drugi val)=28, N3 (treći val)=28). Istraživanje je proveo tim stručnjaka iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar kao dio međunarodnog projekta mjerenja dobrobiti mladih – MYWEB (*Measuring Youth Well-Being*), koji uključuje 13 institucija iz 11 europskih zemalja. Cilj cijelog projekta, koji financira Europska komisija, jest procijeniti dostupnosti postojećih podataka, prioritete javnih politika usmjerenih na dobrobit djece i mladih, te razraditi metodološke izazove za provedbu buduće longitudinalne studije u EU.

Podaci za ovu dionicu projekta prikupljeni su Delphi metodom koja se bazira na procesu prikupljanja znanja od grupe stručnjaka. Delphi metoda provodi se serijom upitnika koji se kombiniraju s kontroliranim povratnim mišljenjima (Adler i Ziglio, 1996), a omogućuje pouzdano i kreativno izražavanje ideja te prikupljanje informacija za donošenje odluka. Budući da o mjerenju dobrobiti mladih među stručnjacima još uvijek ne postoji slaganje te da nije posve jasno koje komponente dobrobiti trebaju biti uključene, Delphi metoda smatra se najprimjerenijom za ovaj istraživački problem.

Između listopada 2014. i veljače 2015. hrvatski stručnjaci iz različitih područja vezanih uz djecu i mlade (državne i regionalne institucije, akademska zajednica, nevladine organizacije) ispunili su u tri navrata upitnike o konceptima dobrobiti djece mladih, potrebi njihovog istraživanja, mogućim metodološkim pristupima i indikatorima te su procjenjivali važnost takvog longitudinalnog praćenja za Hrvatsku i EU.

U radu će biti detaljno prezentiran način provođenja Delphi studije na uzorku hrvatskih stručnjaka i osnovni nalazi u područjima: a) koncepta dobrobiti, b) definiranja uzorka ispitanika, c) određivanja indikatora dobrobiti, d) sudjelovanja djece i mladih u istraživanju, e) razradi metodologije, f) održivosti, tehničke izvedivosti i dugoročne isplativosti longitudinalnog istraživanja dobrobiti djece i mladih. Hrvatski stručnjaci se uglavnom slažu da je dobrobit djece i mladih ključni element politika usmjerenih ka toj skupini. Najvažnija područja u razvijanju budućih politika su: obrazovanje, zdravlje, obitelj i osobna dobrobit. Što se tiče provođenja longitudinalnog istraživanja, većina stručnjaka se slaže s tvrdnjom da bi direktna i indirektna korist od takvog istraživanja daleko nadmašila troškove provođenja.

Ključne riječi / Keywords: dobrobit, djeca i mladi, Delphi metoda, longitudinalno mjerenje

EMOCIONALNA REGULACIJA, EMOCIJE I PSIHOLOŠKA DOBROBIT UČITELJA: PROVJERA MEDIJACIJSKOG MODELA

60

Irena Burić [✉], Ivana Macuka, Ana Slišković, Zvezdan Penezić i Izabela Sorić
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Emocije su sastavni dio procesa učenja i poučavanja. Istraživanja pokazuju da učitelji svakodnevno, u razredu i odnosu s učenicima općenito, doživljavaju širok raspon intenzivnih emocionalnih iskustava. Ovisno o njihovoj kvalitativnoj dimenziji te intenzitetu i čestini, emocije utječu na radnu motivaciju učitelja, odnose s učenicima, njihovo zdravlje i subjektivnu dobrobit, ali i na kvalitetu obrazovanja u cjelini. Osim toga, smatra se da je učiteljska profesija obilježena striktnim emocionalnim pravilima koja se odnose na primjerenost doživljavanja i iskazivanja različitih emocionalnih iskustava. U kontekstu navedenog, strategije koje učitelji koriste kako bi regulirali svoje emocije, te njihova povezanost s kvalitativno različitim emocionalnim iskustvima i relevantnim ishodima, predstavljaju važan predmet proučavanja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio istražiti odnose između različitih strategija emocionalne regulacije (izbjegavanje situacija, aktivno modificiranje situacija, reproccjena, supresija, respiracija), emocija koje učitelji doživljavaju o odnosu prema svojim učenicima (nježnost i zasićenost), te indikatora psihološke dobrobiti (psihičko zdravlje i zadovoljstvo životom). Preciznije, ovim istraživanjem provjerena je potencijalna posredujuća uloga emocija u objašnjenju odnosa između strategija emocionalne regulacije i psihološke dobrobiti.

U istraživanju je sudjelovao 1131 učitelj (916 ženskog spola) predmetne nastave iz 95 osnovnih škola iz različitih dijelova Hrvatske, prosječnog staža od 14,24 godine ($SD=10.68$). Usporedbom modela djelomične i potpune medijacije tehnikom linearnog strukturalnog modeliranja, utvrđeno je da emocije djelomično posreduju u odnosu između većine strategija emocionalne regulacije i indikatora psihološke dobrobiti. Drugim riječima, strategije emocionalne regulacije objašnjavale su varijabilitet psihološke dobrobiti direktno, ali i indirektno preko emocija. Također, smjer otkrivenih relacija među analiziranim konstruktima bio je konceptualno interpretabilan, odnosno u skladu s očekivanjima.

Istraživanje je provedeno u sklopu projekta financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost (broj projekta: 5035)

Ključne riječi / Keywords: učitelji, emocionalna regulacija, emocije, psihološka dobrobit

BODY SATISFACTION AND LIFE SATISFACTION IN STUDENTS

Ana Butković [✉] i Marina Kožul

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

61

Aim of the study was to explore the relationship between body satisfaction and life satisfaction in male and female students. Participants were 98 males ($M=22,21$, $SD=2,29$) and 105 females ($M=21,49$, $SD=2,14$). They all filled in Body parts satisfaction scale and Life satisfaction scale.

The analyses were conducted within the structural equation modeling (SEM) framework in statistical package AMOS 20.0. For Body parts satisfaction scale in order to increase the ratio of sample size to estimated parameters we parcelled scale items based on the results of exploratory factor analysis. First, we conducted the CFA in each group separately in order to assess the fit of the hypothesized measurement model. The hypothesized two-factor model fitted data well in both groups. Second, we tested the measurement invariance of the model by cumulatively setting factor loadings and intercepts equal across two groups. After confirming metric and partial scalar invariance, we examined the latent mean differences between males and females. Results indicated that there are no latent mean differences in body satisfaction and life satisfaction between males and females. Finally, we tested the structural model with body satisfaction predicting life satisfaction. Correlation between body satisfaction and life satisfaction was higher for females than for males.

Ključne riječi / Keywords: body satisfaction, life satisfaction, students, CFA

SAMOPROCIJENJENO ZDRAVLJE I SUBJEKTIVNA KVALITETA ŽIVOTA REDOVNIH STUDENATA KOJI RADE U ODNOSU NA STUDENTE KOJI NE RADE

62

Lana Cvrtila [✉], Josipa Erdeši, Matea Mijić, Mirta Perković i Gorka Vuletić
Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Posljednjih godina povećava se broj redovnih studenata koji rade posredstvom studentskog servisa, što je posljedica ukidanja starog sustava visokog obrazovanja koji je nudio više izvanrednih studijskih programa. Redovni studenti studiraju prema programu koji obuhvaća punu nastavnu satnicu i puno više obveza u obliku kolokvija, seminara ili aktivnosti na satu. Cilj ovog istraživanja je ispitati zdravlje i subjektivnu kvalitetu života redovnih studenata koji rade studentske poslove i studenata koji ne rade, pri čemu se očekuje da će redovni studenti koji rade izvjestiti o lošijem percipiranom zdravlju i nižoj kvaliteti života u odnosu na redovne studente koji ne rade.

S obzirom na to da se subjektivni doživljaj zdravlja smatra prikladnim pokazateljem općeg zdravstvenog statusa, korištenje samoprocjena u ispitivanju zdravlja populacije postaje sve popularnije. Također, istraživanja u području kvalitete života koriste procjene samog pojedinca o zadovoljstvu vlastitim životom. Budući da je kvaliteta života multidimenzionalni konstrukt koji obuhvaća zadovoljstvo akademskim uspjehom te zadovoljstvo poslom, za očekivati je kako će smanjenje u jednom od područja zadovoljstva životom rezultirati i nižim općim zadovoljstvom životom.

U istraživanju su sudjelovali redovni studenti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Korišten je upitnik WHOQOL-Bref Svjetske zdravstvene organizacije, koji mjeri zdravlje u širem smislu, u četirima domenama: tjelesno zdravlje, psihičko zdravlje, socijalni odnosi i okolina. Subjektivna kvaliteta života je ispitana Skalom zadovoljstva životom (Diener, 1985), koja mjeri zadovoljstvo životom u specifičnim područjima života.

Rezultati su pokazali da postoje povezanosti dimenzija zdravlja i kvalitete života kao i određene razlike na razini pojedinih dimenzija između studenata koji uz redovni studij rade i onih koji ne rade. Dobiveni rezultati imaju praktične implikacije u području visokog obrazovanja i unaprjeđenja kvalitete studentskog života jer pokazuju kakvo je stanje među studentima koji i studiraju i rade te načine na koje si mogu poboljšati kvalitetu akademskog rada i života.

Ključne riječi / Keywords: zdravlje, subjektivna kvaliteta života, samoprocjena, studenti, posao

TEŠKOĆE VIDNE PERCEPCIJE KOD DJECE S CEREBRALNOM PARALIZOM UREDNIH VERBALNIH SPOSOBNOSTI

Dina Čarija[✉], Snježana Bilać, Tanja Puljiz, Lidija Sajfert i Jerka Vidović

Specijalna Bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim smetnjama, Zagreb, Hrvatska

63

Cerebralna paraliza (CP) je poremećaj motorike (položaja i pokreta), koji nastaje uslijed ranog oštećenja nezrelog mozga. Primarno oštećenje je motoričko, ali je ono većinom popraćeno oštećenjima drugih funkcija. Najčešće pridružene teškoće su oštećenja vida, vidne percepcije i govornog izražavanja. Mentalna retardacija (prema DSM-IV) ili intelektualni razvojni poremećaj (prema DSM-V) javlja se kod polovine djece sa CP-om.

Cilj ovog rada bio je ispitati da li djeca koja nisu mentalno retardirana, tj. normalnih verbalnih sposobnosti, imaju teškoće vidne percepcije. Hipoteza je bila da će većina djece, unatoč urednom verbalnom statusu, imati različite teškoće vidne percepcije. Prigodni klinički uzorak sastojao se od 50 djece školske dobi, koja polaze redovne osnovne škole, a imaju bilo koji oblik CP-a (dipareza, hemipareza ili tetrapareza). Kriterij za uključenje sudionika bio je normalni rezultat u indeksu verbalnog shvaćanja prema Wechslerovom testu inteligencije za djecu (WISC-IV). Vidna percepcija ispitana je primjenom MVPT-3 (*Motor-free visual perception test-Third edition*; Colarusso i Hammill, 2003). Zahvaćeni su sljedeći aspekti funkcije: razlikovanje oblika, razlikovanje figure i pozadine, vidno pamćenje, prepoznavanje nedovršenog oblika i razlikovanje prostornih odnosa lijevo-desno. Test se sastoji od 40 zadataka za dob od 4 do 10 godina i 65 zadataka za dob od 11 godina i više. Ukupni rezultat (broj točno riješenih zadataka) pretvara se u kvocijent na osnovi dobne tablice.

Rezultati su potvrdili hipotezu da većina sudionika ima značajne teškoće u vidnoj percepciji, iako je pokriven čitav raspon rezultata. Analizirali smo koji su aspekti te funkcije najčešće i najteže pogođeni. U raspravi rezultata naglašena je važnost vidne percepcije za prilagodbu djece sa CP-om u redovnom školskom sustavu. Zaključak je bio da ispitivanje vidne percepcije treba biti zlatni standard u neuropsihologijskoj procjeni djece sa CP-om.

Ključne riječi / Keywords: cerebralna paraliza, vidna percepcija, inteligencija, klinički uzorak

POVEZANOST SUKLADNOSTI PROFESIONALNIH INTERESA STUDENATA I STUDIJSKOG PROGRAMA S ANGAŽIRANOSTI I USPJEHOM U STUDIJU

64

Iva Černja

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivana Kuzman

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Dubrovnik, Hrvatska

Zvonimir Galić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Profesionalno savjetovanje znatnim dijelom počiva na važnosti sukladnosti interesa pojedinca i karakteristika nekog zanimanja. Taj sklad pojedinca i okoline najčešće operacionaliziramo preko kongruentnosti profesionalnih interesa pojedinca i karakteristika radne okoline. Prema Hollandovoj teoriji (1985) kongruentnost bi trebala dovesti do različitih povoljnih profesionalnih ishoda među kojima središnje mjesto zauzimaju snažnija motivacija za odabrano radno zanimanje te, posljedično, veći uspjeh u aktivnostima vezanim uz posao. Premda se teorije profesionalnih interesa primarno referiraju radnu situaciju, važan dio profesionalnog razvoja predstavlja obrazovanje za odabrano zanimanje. Cilj našeg istraživanja bio je ispitati koje su posljedice (ne)sukladnosti profesionalnih interesa i odabranog studijskog programa na studentsku angažiranost i uspjeh u studiju.

U istraživanju je sudjelovalo 410 studenata sa šest različitih visokoškolskih ustanova u Zagrebu (Fakultet elektrotehnike i računarstva, Šumarski fakultet, Medicinski fakultet, Hrvatski studiji, Zagrebačka škola za ekonomiju i menadžment i VERN), odabranih da predstavljaju širok raspon obrazovnih profila. Profesionalne interese mjerili smo Skalom svidanja zanimanja iz Upitnika profesionalnih interesa (Šverko i Babarović, 2010), a profil odabranog studijskog programa odredili smo na temelju kataloga karakteristika pojedinih zanimanja (Šverko, Akik, Babarović i Šverko, 2012). Kongruentnost profesionalnih interesa i odabira studija operacionalizirali smo Iachan indeksom (Iachan, 1984) te C-indeksom kongruencije (Brown i Gore, 1994). Angažiranost u studiju mjerili smo Utrecht skalom radne angažiranosti za studente (Schaufeli i sur., 2002) koja osim ukupne angažiranosti zahvaća i njene komponente, energičnost, predanost i zadubljenost. Uspjeh u studiju mjerili smo prosjekom svih ocjena postignutih u studiju.

Provedene analize pokazale su da postoji povezanost kongruentnosti interesa studenata i studijskih programa sa ukupnom angažiranosti u studiju i njenim komponentama. Nismo potvrdili očekivanu vezu pokazatelja kongruentnosti s uspjehom u studiju.

Ključne riječi / Keywords: profesionalni interesi, kongruentnost, studentska angažiranost, uspjeh u studiju

IZVORI PRISTRANOSTI I TEHNIKE PROVJERE EKVIVALENTNOSTI U MEĐUKULTURALNIM ISTRAŽIVANJIMA

Ana Čosić

Zavod za histologiju i embriologiju, Medicinski fakultet u Rijeci, Hrvatska

65

Ekvivalentnost odnosno invarijantnost te pristranost su glavni koncepti u području metodologije međukulturalnih istraživanja. Ekvivalentnost se odnosi na mogućnost uspoređivanja rezultata mjerenja među grupama ispitanika, te se obično spominju četiri razine ekvivalentnosti: konstruktna, strukturalna, metrička i skalarna (potpuna) ekvivalentnost.

Konstruktna ekvivalentnost postoji ukoliko je psihološko značenje konstrukta jednako u različitim kulturama. Nešto viša razina ekvivalentnosti, strukturalna odnosno funkcionalna ekvivalentnost, postoji ukoliko mjerni instrument mjeri isti konstrukt u različitim kulturama, odnosno ukoliko postoji univerzalnost psihološkog funkcioniranja u različitim kulturama (mjerena kroz univerzalnost latentnih dimenzija (faktora) u svim ispitivanim grupama). Metrička ekvivalentnost ili ekvivalentnost mjernih jedinica prisutna je ako instrumenti imaju mjerne ljestvice s istim mjernim jedinicama, ali različitim ishodištem. Najviša razina ekvivalentnosti odnosno invarijantnosti je skalarna (potpuna) ekvivalentnost, koja jedina omogućava direktne međukulturalne usporedbe, a o njoj govorimo ukoliko skale imaju iste mjerne jedinice i ishodište.

Pristranosti su pak izvori sistematske pogreške odnosno problemi koji se javljaju u (međukulturalnim) istraživanjima, bilo na razini konstrukta, metode ili čestice. Ekvivalentnost i pristranost su u recipročnom odnosu, te odsustvo ili eliminacija pristranosti utječe na to da instrumenti budu međukulturalno ekvivalentni. Pristranost na razini konstrukta odnosi se na odstupanja u shvaćanju određenog konstrukta u različitim kulturama. Pristranosti na razini metode mogu biti povezane s uzorkovanjem, odabirom instrumenta ili njegovom primjenom. Najčešće se ipak proučava pristranost na razini čestice koju još nazivamo diferencijalno funkcioniranje čestica. Statističko-metodološki govoreći, čestice su pristrane ukoliko ispitanici iz različitih grupa, ali s jednakom latentnom osobinom, dobivaju različiti rezultat na tim česticama.

Niz je statističkih postupaka koji se koriste za provjeru mjerne ekvivalentnosti / invarijantnosti instrumenata, a među njima najčešće analiza varijance, eksploratorna i konfirmatorna faktorska analiza (strukturalno modeliranje), sve iz područja klasične teorije testova. Kompleksnije procedure nalazimo unutar teorije odgovora na zadatak (eng. *item response theory*), gdje je najpoznatija analiza diferencijalnog funkcioniranja čestica (DIF analiza) koja se temelji na ordinalnoj logističkoj regresijskoj jednadžbi. Ovim radom želi se dati pregled mogućih izvora pristranosti, kao i načina na koje se one mogu eliminirati, što tijekom faze planiranja istraživanja, što tijekom njegova provođenja, te, ono što je i najčešće u praksi, u fazi analize rezultata.

Ključne riječi / Keywords: međukulturalna istraživanja, pristranost, ekvivalentnost, DIF, analiza diferencijalnog funkcioniranja čestica

DISKREPANCIJA STAVOVA O DEMENCIJI: RAZLIKA IZMEĐU UGODNOSTI I ZNANJA O DEMENCIJI KOD OPĆE POPULACIJE TE ZAPOSLENIKA I KORISNIKA DOMOVA ZA STARIJE OSOBE

66

Bojana Ćoso

Rijeka, Hrvatska

Suzana Mavrinc

Dom za starije i nemoćne osobe Vitanova, Rijeka, Hrvatska

Alma Mater Europaea, Maribor, Slovenija

Stavovi o demenciji pokazuju se kao iznimno značajni za adekvatnu skrb i opću dobrobit dementnih osoba, pri čemu se kao dva osnovna faktora izdvajaju ugodnost u kontaktu s dementnom osobom i znanje o demenciji. Dosadašnja strana istraživanja ukazala su na razlike u stavovima o demenciji između medicinskog osoblja i ispitanika koji nisu bili u kontaktu sa dementnim osobama, a općenito su dementne osobe procjenjivane manje pozitivno u odnosu na ostale korisnike ustanova. U Hrvatskoj ispitivanja stavova o demenciji nisu vršena, iako se bilježi značajan porast broja oboljelih koji se smještaju u nespacijalizirane ustanove poput domova za starije i nemoćne osobe.

Kako bi ispitali stavove o demenciji na navedena dva faktora, ugodnosti u kontaktu s dementnim osobama te znanju o demenciji, korištena je Skala stavova o demenciji (O'Connor i McFadden, 2010). U istraživanju je sudjelovalo 150 ispitanika, podijeljenih u pet skupina: medicinsko, nemedicinsko osoblje te korisnici doma za starije i nemoćne osobe koji ima odjel za dementne osobe i dvije kategorije opće populacija ispitanika (sa ili bez doticaja s dementnom osobom u posljednjih šest mjeseci). Rezultati su pokazali postojanje značajne razlike između znanja o demenciji i ugodnosti u kontaktu s dementnim osobama kod svih skupina ispitanika, osim kod opće populacije koja je u bliskoj prošlosti imala doticaj s dementnom osobom. Pri tome razlika kod svih skupina ide u istome smjeru te se znanje o demenciji pokazuje značajno više u odnosu na ugodnost u kontaktu. Diskrepancija je naročito vidljiva kod ispitanika koji su u svakodnevnom kontaktu s dementnim osobama u domu za starije i nemoćne. Rezultati ukazuju na nužnost dodatne edukacije kako bi se povećala ugodnost u kontaktu s dementnim osobama kod osoblja i korisnika ustanova za starije i nemoćne osobe. Istodobno, ukazuju i na potrebu edukacije opće populacije.

Ključne riječi / Keywords: demencija, stavovi o demenciji, ugodnost u kontaktu, znanje o demenciji

RELACIJE SOCIJALNIH KOMPETENCIJA DJETETA I SOCIOEMOCIONALNE UKLJUČENOSTI RODITELJA

Milica Drezga

Novi Sad, Srbija

67

Aleksandar Lazarević

Filozofski fakultet, Niš, Srbija

Sandra Stojkov i Jelica Petrović

Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Brojna istraživanja su pokazala da je za optimalan razvoj svih vještina djeteta, pa tako i socijalnih, neophodno iskustvo kvalitetne brige od strane roditelja. Djeca uključenih roditelja se osjećaju mnogo sigurnije u sebe, imaju više prijatelja i socijalni život im je generalno kvalitetniji. Nadalje, takvi roditelji uče djecu da budu kooperativni, da suosjećaju s drugima, ali i da izazovu takva ponašanja kod drugih. Cilj istraživanja bio je ispitati da li i na koji način dimenzije socioemocionalne uključenosti roditelja djetetu predviđaju socijalne kompetencije djeteta.

Uzorak je činilo 217 roditelja s djecom predškolskog uzrasta, od čega su 61% bile žene. Svi sudionici žive u urbanoj sredini, a gotovo su svi iz potpunih obitelji. Mjere socioemocionalne uključenosti utvrđene su pomoću Upitnika o socioemocionalnoj uključenosti roditelja djetetu (PIC, Bredly i sur., 1997), konstrukta koji uključuje četiri dimenzije: Prihvaćanje djeteta i uloge roditelja, Senzitivnost, responzivnost i znanje, Separacijska anksioznost i Zadovoljstvo. Socijalne kompetencije djeteta ispitane su pomoću Skale socijalnih ponašanja djeteta (Petrović i Zotović, 2015; Milićev, 2015) koja obuhvaća četiri dimenzije: Socijalno povlačenje, Prosocijalno ponašanje, Agresiju i Viktimizaciju. Višestrukom regresijskom analizom utvrđena je statistički značajna povezanost između prediktorskog skupa varijabli i socijalnih kompetencija djeteta u cjelini, pri čemu su se kao značajni prediktori u modelu pokazali Prihvaćanje djeteta i uloge roditelja i Senzitivnost, responzivnost i znanje. Također, utvrđena je statistički značajna povezanost skupa prediktorskih varijabli i pojedinačnih dimenzija socijalnih kompetencija djeteta: Prosocijalnog ponašanja, Viktimizacije, i Agresije. Povezanost sa dimenzijom Socijalno povlačenje se nije pokazala statistički značajnom. Praktične implikacije dobivenih nalaza leže u sferi kreiranja programa za jačanje roditeljskih kompetencija i pružanja podrške za razvoj adekvatnih vještina djece za snalaženje u socijalnoj domeni.

Ključne riječi / Keywords: socioemocionalna uključenost roditelja, socijalno ponašanje, socijalne kompetencije djeteta

OVISNOST O PAMETNIM TELEFONIMA I TRAŽENJE UZBUĐENJA

Davor Dubravić, Mirna Stavinoha, Iva Smolković, Petra Šimčić, Andrea Zoroja i Ana Butković

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

68

Unazad nekoliko godina, kao rezultat sve veće zastupljenosti moderne tehnologije u svakodnevnom životu, vidljiv je i sve veći interes istraživača vezan uz korištenje pametnih telefona. Posljedično, brojna istraživanja su provedena i u području psihologije, od čega ih je mnogo usmjereno na povezanost korištenja pametnih telefona i dimenzija ličnosti unutar Veleepetorog modela. Pri tome se kao najznačajnija dimenzija ličnosti pokazala ekstraverzija.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos ekstraverzije i njenih faceta s ovisnosti o pametnim telefonima. Kako bi se izmjerila ovisnost o pametnim telefonima, za potrebe ovog istraživanja konstruiran je upitnik u sklopu kolegija na diplomskom studiju psihologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Za mjerenje ekstraverzije, korišteno je 60 čestica upitnika IPIP 300. U istraživanju je sudjelovalo 293 ispitanika (145 muških i 148 ženskih), u rasponu dobi od 20 do 30 godina ($M = 23,75$).

Rezultati su u skladu s dosadašnjim nalazima te pokazuju da je ekstraverzija povezana s ovisnosti o pametnim telefonima, na način da osobe koje se nalaze više na ekstraverziji iskazuju veću ovisnost o pametnim telefonima. Regresijskom analizom pomoću faceta ekstraverzije, uz kontrolu spola, dobi i obrazovanja, objašnjeno je 11% varijance ovisnosti o pametnim telefonima pri čemu se faceta traženje uzbuđenja pokazala kao značajni prediktor. Rezultati govore u prilog tome da je traženje uzbuđenja faceta ekstraverzije koja doprinosi većoj izraženosti ovisnosti o pametnim telefonima. Također, rezultat na upitniku ovisnosti o pametnim telefonima je pozitivno korelirao s brojem korištenih mobilnih aplikacija, odnosno pokazalo se da ljudi s većim rezultatom na skali ovisnosti o pametnim telefonima koriste više mobilnih aplikacija.

Ključne riječi/Keywords: ovisnost, pametni telefoni, ekstraverzija, traženje uzbuđenja

METACOGNITIVE ASSESSMENT IN A BASE-RATE TASK: THE EFFECT OF TYPE 1 AND TYPE 2 PROCESSING

Marin Dujmović i Pavle Valerjev

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

69

Psychologists commonly distinguish between two types of thought processes. Type 1 processes are intuitive and stereotypical, while Type 2 processes are analytical and require more time. Pennycook et al. (2015) suggested a three-stage model describing these processes. Stage 1 generates initial responses, reflecting Type 1 processing. Stage 2 monitors for possible conflicts between the response and the cue which initiated response generation. If conflict is detected, stage 3 transitions into Type 2 processing with two possible outcomes; decoupling (abandoning the initial response for an alternative) or rationalizing (confirming the initial response despite conflict detection). If no conflict is detected, the initial response becomes final.

The goal of this study was to test the model in relation to metacognitive judgments of confidence with respect to reaction times. Participants (N=30) had to make decisions in a base-rate task. First they were shown a single trait for a random person (e.g. Person A is tall), shortly after they were shown information about group composition from which that person was selected (e.g. The group contains 850 basketball players, and 150 physicians). Finally, they had to decide to which group the person more likely belongs. Presented traits were used to initiate a stereotypical response, while group composition provided information about mathematical probability. Experimental manipulations were introduced at the conflict detection stage. The stereotypical response was either congruent or incongruent with one of two levels of base-rate probabilities. The model predicts participants should detect conflicts more often when the initial response and the probable response were not congruent, switching them to Type 2 processing. This should be more common if the probability margin between responses is high, which has a predictable influence on confidence judgements and response times. Additional processing should reduce confidence judgements and prolong response times. These predictions were statistically confirmed by conducting a set of 2x2 analyses of variance. In addition, participants were more likely to choose an alternative response when there was a higher probability of conflict detection. The results confirmed predictions regarding the influence of processing type on metacognitive assessment, response time and response choice. These findings are in line with the proposed model.

Ključne riječi / Keywords: Type 1 and Type 2 processing, decision making, base-rate task, metacognition, conflict detection

ULOGA RELIGIOZNOSTI, MORALNIH TEMELJA I DRUŠTVENE IDEOLOGIJE U OBJAŠNENJU ORIJENTACIJA PREMA SREĆI

70

Nikola Erceg

Split, Hrvatska

Andreja Bubić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Važan element cjelovitog razumijevanja doživljaja sreće uključuje određivanje načina na koji pojedinci konceptualiziraju sreću, odnosno razumijevanje njihovih uvjerenja o tome kako se sreća može postići. Prethodna istraživanja pokazala su kako se među takvim uvjerenjima mogu izdvojiti tri temeljne orijentacije koje naglašavaju mogućnost dostizanja sreće putem ugodnom, smislenog ili angažiranog života. Također, dosadašnja istraživanja pokazala su važnost ovih orijentacija za subjektivni doživljaj sreće. Naime, ljudi koji istovremeno imaju nizak rezultat na sve tri orijentacije često pokazuju nezadovoljstvo vlastitim životom, pri čemu je za subjektivnu dobrobit naročito važno usmjerenje prema smislenom, a dijelom i angažiranom životu. Međutim, manje je poznato koji činitelji utječu na razvoj orijentacija prema sreći, što je ispitano provedenim istraživanjem.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 300 ispitanika s ciljem određivanja uloge religioznosti, moralnih temelja koji uključuju brižnost, pravednost, lojalnost prema vlastitoj skupini, poštivanje autoriteta i tjelesnu i duhovnu čistoću te društvene ideologije u objašnjenju orijentacija prema sreći. Dobiveni rezultati izdvojili su religioznost te moralne temelje brižnosti i pravednosti kao statistički značajne prediktore orijentacije prema smislenom životu, pri čemu se brižnost pokazala i kao značajni prediktor orijentacije prema angažiranom životu. Uz to, prepoznavanje važnosti angažiranog života za postizanje sreće bilo je povezano s liberalnijim društvenim svjetonazorom koji je također izdvojen kao značajni prediktor orijentacije prema ugodnom životu. Na kraju, više razine lojalnosti prema vlastitoj skupini i poštivanja autoriteta te niže razine tjelesne i duhovne čistoće bile su povezane sa sklonosti ugodnom životu. Dobiveni rezultati pokazuju da su orijentacije prema sreći, odnosno uvjerenja pojedinaca o tome što predstavlja najbolji put prema sreći, utemeljena na njihovim bazičnijim moralnim, vjerskim i društvenim uvjerenjima te upućuju na potrebu detaljnije analize međudnosa zadovoljstva životom, ideologije i orijentacija prema sreći u budućim istraživanjima.

Ključne riječi / Keywords: društvena ideologija, moralni temelji, orijentacije prema sreći, religioznost, subjektivna dobrobit

KOGNITIVNI INTERVJUI – KVALITATIVNA METODA ZA PROCJENU VALJANOSTI PITANJA U ISTRAŽIVANJIMA

Renata Franc, Ines Sučić i Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

71

Provođenje longitudinalnog istraživanja vrlo je metodološki zahtjevno, pogotovo ukoliko se želi provesti istodobno u više europskih zemalja na djeci mlađe dobi. MYWeb projekt (FP-7 EU projekt proveden u 13 europskih zemalja) je upravo bio pokrenut s ciljem procjene ostvarivosti provođenja Europske longitudinalne studije dobrobiti djece i mladih. U ovom radu prezentirani su podaci prikupljeni metodom kognitivnih intervjua u Hrvatskoj, a koji su istovremeno bili provedeni u još pet zemalja. Kognitivni intervjui predstavljaju tehniku dubinskih polu-strukturiranih intervjua koji se provode na malom broju sudionika, sličnih onima iz glavnog istraživanja, sa svrhom utvrđivanja primjerenosti pitanja u anketnom upitniku. Postupak se sastoji od testiranja i adaptiranja čestica upitnika, uputa, skala i formata odgovora kroz niz sukcesivnih krugova intervjua.

Ovim istraživanjem željelo se utvrditi kako djeca u dobi od 7 i 8 godina razumiju, interpretiraju i procesiraju pitanja da bi se predložio dobno i kros-kulturalno primjeren set pitanja o dobrobiti djece. Ispitano je razumijevanje i primjerenost 28 čestica grupiranih u 15 pitanja, 2 vremenska raspona dosjećanja i 8 različitih tipova skala odgovora, kroz tri kruga intervjua. Intervjue su proveli educirani parovi istraživača, a u svakom krugu intervjua ispitano je po 12 djece oba spola. U prva dva kruga sudjelovala su djeca drugih, a u trećem djeca prvih razreda osnovne škole. Korišten je set neposrednih verbalnih potpitanja koja su predstavljala kombinaciju unaprijed određenih i spontanih upita vezanih uz razumijevanje čestica i načina odgovaranja. Intervjui su bilježeni u protokole i audio-snimani, a odgovori sudionika su kvalitativno analizirani.

Rezultati su potvrdili važnost korištenja jednostavnih, kratkih pitanja u kojima se koriste svakodnevni izrazi koji su izravno povezani s dječjim iskustvom, aktivnostima i ponašanjem. Pokazalo se izazovnim ostvariti ravnotežu između dovoljne specifičnosti pitanja i izbjegavanja kompleksnih formulacija. Jednostavne skale odgovaranja s općim kategorijama frekvencija (npr. uvijek, ponekad, nikad) pokazale su se dobno najprimjerenijima. Pokazala se potreba za izbjegavanjem navođenja specifičnih vremenskih raspona jer je utvrđeno da djeca u toj dobi nisu u mogućnosti točno procijeniti učestalost svojih iskustava u zadanom vremenskom periodu. Rezultati istraživanja su razmatrani i u okviru načina pripreme, organizacije i provedbe anketnog ispitivanja na djeci mlađe dobi.

Ključne riječi / Keywords: kognitivni intervjui, subjektivna dobrobit, djeca, MyWeb

ŠTO VAŠ KUĆNI LJUBIMAC GOVORI O VAŠOJ LIČNOSTI?

Petra Gavranović i Tena Vukasović Hlupić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

72

Stereotipi o ljubiteljima pasa i ljubiteljima mačaka te razlike među njima često se spominju u svakodnevnom životu i prikazuju u medijima, a izazivaju interes i u području psihologije ličnosti. Dosadašnja istraživanja ne daju jednoznačne i konzistentne rezultate o prirodi i smjeru tih razlika.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između osobina Pet-faktorskog modela ličnosti i preferencije određene vrste životinja. U tu svrhu provedeno je internetsko istraživanje u kojem je korištena elektronička verzija upitnika BFI, prikupljeni su sociodemografski podaci sudionika i postavljeno je pitanje o tome izjašnjava li se osoba kao ljubitelj pasa, ljubitelj mačaka, oboje ili nijedno od toga. Prikupljeni su podaci za 437 sudionika (315 žena) te se 49.4% sudionika izjasnilo kao ljubitelj pasa, 13.5% kao ljubitelj mačaka, 25.2% kao oboje i 11.9% kao nijedno od toga.

Rezultati su pokazali da postoje statistički značajne razlike između ljubitelja pasa i ljubitelja mačaka na osobinama ekstraverzije i otvorenosti u smjeru da ljubitelji pasa postižu više rezultate na objema osobinama. Na poduzorku muškaraca te su razlike utvrđene na osobinama ekstraverzije, otvorenosti i savjesnosti u smjeru da ljubitelji pasa postižu više rezultate. Razlike između ljubitelja pasa i ljubitelja mačaka nisu potvrđene na poduzorku žena. Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti i na druge osobine ličnosti te ispitivanje razlika među ljudima koji preferiraju druge vrste životinja.

Ključne riječi / Keywords: ličnost, Pet-faktorski model, ljubitelji pasa, ljubitelji mačaka

Ljiljana Gregov[✉], Andrea Tokić i Ana Šimunić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Razvoj moralnih kompetencija u pravilu je povezan sa stupnjem školovanja, međutim, postoje iznimke. Primjerice, kod studenata medicine utvrđeno je da zbog specifičnih sadržaja studija ponekad dolazi do stagnacije ili nazadovanja moralnog rasuđivanja u funkciji trajanja studija. Polazeći od činjenice da studij prava uključuje usvajanje normi, pravila i zakona, a kasnije pravna djelatnost poštivanje i primjenu tih istih pravila i zakona moglo bi se pretpostaviti da će moralno rasuđivanje studenata prava i pravnika biti vođeno prvenstveno pridržavanjem normi, a manje osnovnim moralnim načelima. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi da li usvajanje i primjena ovakvih znanja ograničava moralni razvoj studenata prava i pravnih djelatnika.

U ispitivanju je sudjelovalo 137 zaposlenih djelatnika pravne struke i 200 studenata prava. Od djelatnika pravne struke (sudaca, odvjetnika i javnih bilježnika) su bila 53 muškarca prosječne dobi od 43 godine i 84 žene prosječne dobi od 40 godina. U uzorak su bili uključeni studenti treće, četvrte i pete godine prava u dobi od 21 do 23 godine, od čega je bilo 68 studenata i 132 studentice. Za utvrđivanje stupnja moralnog razvoja korišten je Test moralnog rasuđivanja (Proroković, 2016) iz kojeg se može izvući više parametara: stupanj moralnog razvoja, ideološka orijentacija i dominacija stava.

Rezultati upućuju na viši stupanj moralnog razvoja kod pravnika nego kod studenata prava. Ako se uzme u obzir da je kod pravnika veći utjecaj stava na moralno rasuđivanje, koji inače smanjuje indeks moralnog rasuđivanja, ta je razlika u stupnju moralnog rasuđivanja između djelatnika pravne struke i studenata prava realno još i veća. Kod studenata indeks moralnog rasuđivanja raste s godinama studija, a kod pravnika on opada s godinama radnog staža, ali nakon 25 godina staža je uočen ponovni rast. Također, djelatnici pravne struke imaju više izraženu konzervativnu, a manje humanističku ideološku orijentaciju u odnosu na studente prava. Naposljetku, može se reći da je u osnovi razlika u razini moralnog suđenja kod pravnika s različitim radnim stažem upravo pridržavanje normi i zakona, što je imperativ njihove djelatnosti.

Ključne riječi / Keywords: moralno rasuđivanje, konzervativna i humanistička orijentacija

SNAGA LEKSIČKIH I KONCEPTUALNIH VEZA U MENTALNOM LEKSIKONU DVOJEZIČNIH ISPITANIKA

74

Tanja Gulan [✉] i Dražen Domijan

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Većina istaknutih teorija dvojezičnog mentalnog leksikona pretpostavlja da se mentalna reprezentacija dvaju jezika može podijeliti na leksičku (oblik riječi) i konceptualnu razinu (značenje riječi). Smatra se da dva jezika dijele jedan zajednički konceptualni spremnik, ali da postoje dva odvojena leksička spremnika od kojih svaki sadržava riječi iz jednog jezika (Kroll i De Groot, 2005). U ovom radu cilj je bio ispitati snagu i prirodu leksičkih i konceptualnih veza između dva leksička spremnika i jednog konceptualnog na dvjema vrstama riječi; imenicama i glagolima kako bi se evaluirao revidirani hijerarhijski model (RHM) dvojezičnog mentalnog leksikona. Dosadašnji nalazi proizlaze uglavnom iz istraživanja na imenicama, pa se postavlja opravdano pitanje može li se model generalizirati i na glagole. Zanimljivo je da glagoli, u usporedbi s imenicama, češće imaju više značenja i lakše se mogu prilagoditi kontekstualnim zahtjevima te se mogu očekivati razlike u snazi leksičkih i konceptualnih veza za te dvije vrste riječi.

U svrhu ispitivanja navedenog problema provedena su dva eksperimenta (s imenicama i glagolima) koja su se sastojala od dva dijela. Snaga konceptualnih veza ispitana je tako da su ispitanici imenovali fotografiju jednostavnog objekta (eksperiment 1) ili radnje (eksperiment 2) na hrvatskom i engleskom jeziku, a da bi se ispitale leksičke veze ispitanici su prevodili pojedinačnu konkretnu imenicu ili glagol na engleski ili na hrvatski jezik. U ispitivanju je sudjelovalo 53 studenata psihologije i 25 studenata anglistike (N=78). Prije sudjelovanja svi ispitanici popunili su upitnik o povijesti učenja stranih jezika te su riješili test znanja engleskog jezika na temelju kojeg su podijeljeni u dvije grupe.

Analizom varijance za ponovljena mjerenja u prvom eksperimentu utvrđeno je da nema razlike u snazi leksičkih veza s obzirom na smjer prijevoda, dok su konceptualne veze bile snažnije za hrvatski nego za engleski jezik u obje grupe. U drugom eksperimentu također nije postojala razlika u snazi leksičkih veza za dvije grupe, no u skupini manje fluentnih postojala je razlika u snazi konceptualnih veza. Dobiveni podaci ne mogu se u potpunosti objasniti RHM modelom iz čega proizlazi da će za glagole biti potrebno napraviti reviziju navedenog modela.

Ključne riječi / Keywords: mentalni leksikon, konceptualne veze, leksičke veze, dvojezičnost, dugoročno pamćenje

PLACEBO EFEKT I KOGNITIVNE FUNKCIJE - "PAMETNA PILULA - ERP ISTRAŽIVANJE"

Ana Havelka Meštrović

Klinika za psihijatriju, Klinička bolnica Dubrava, Zagreb, Hrvatska

75

Sanja Budimir

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Marijan Palmović

Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Zadnjih 50-ak godina placebo efekt je jedan od najviše istraživanih konstrukta u psihologiji i medicini. Iako se placebo istražuje u mnogim istraživanjima do danas postoji svega nekoliko istraživanja koja ispituju njegovo djelovanje na kognitivne sposobnosti.

Pomoću metode evociranih potencijala pokušali smo utvrditi djelovanje placebo efekta na kognitivne sposobnosti - vidnu percepciju, brzinu perceptivne reakcije i selektivnu pažnju. U istraživanju je sudjelovalo 38 studenata tehničkih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, od čega 20 osoba muškog spola i 18 osoba ženskog spola. Dobni raspon sudionika istraživanja bio je od 20 do 27 godina. Sudionici su bili podijeljeni u dvije skupine, eksperimentalnu i kontrolnu. Ispitanici eksperimentalne skupine primili su pilulu za poboljšanje kognitivnih sposobnosti, „Pametnu pilulu“, koja je bila crvene boje i u sebi je sadržavala bijelo brašno. Dobili su uputu kako je pilula važna za poboljšanje kognitivnih sposobnosti i da će djelovanje početi kroz 15-ak minuta. Za testiranje selektivne pažnje korišten je računalni Stroop test konstruiran za potrebe ovog istraživanja. Za istraživanje motoričkih sposobnosti primijenjen je računalni jednostavni motorički zadatak također konstruiran za potrebe istraživanja. Elektrofiziološka aktivnost mjerena je 34-kanalnim EEG-om.

Rezultati istraživanja prikazuju djelovanje placebo efekta na vidnu percepciju, selektivnu pažnju i brzinu perceptivne reakcije, pri čemu je eksperimentalna skupina postigla značajno bolji rezultat nakon primjene pilule u odnosu na kontrolnu skupinu. Značajne razlike dobivene su na frontalnim i centralnim elektrodama (F3, F7, Cz). Placebo efekt može djelovati i na promijene u kognitivnim sposobnostima te postoji potreba za daljnjim istraživanjima placebo u vidu djelovanja na kogniciju.

Ključne riječi / Keywords: placebo efekt, evocirani potencijali (EP), pažnja, kognicija

RODITELJSKO PONAŠANJE MAJKI IZ PERSPEKTIVE PRIVRŽENOSTI VLASTITOJ MAJCI I PERCEPCIJE DJETETOVOG TEMPERAMENTA

76

Ana Holjak

Fakultet elektrotehnike i računarstva, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Tea Pavin Ivanec

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Roditeljsko ponašanje može biti pod utjecajem različitih faktora, od kojih su neki vezani uz karakteristike samog djeteta, neki uz karakteristike roditelja, a neki uz karakteristike šireg konteksta u kojem dijete odrasta. U tom pogledu opravdano je pretpostaviti kako kombinacija djetetova temperamenta, s jedne strane, te kvaliteta majčine privrženosti vlastitoj majci, s druge strane, mogu zajednički doprinijeti objašnjavanju pojedinih dimenzija roditeljskog ponašanja. Stoga je cilj ovog rada bio provjeriti odnos majčinog roditeljskog ponašanja i njene privrženosti vlastitoj majci te doživljaja djetetova temperamenta.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 203 majke djece predškolske dobi. Sudionice su svoju privrženost vlastitim majkama procjenjivale na Upitniku privrženosti u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003) koji ispituje anksioznost i izbjegavanje u bliskom odnosu, a u ovom slučaju upitnik je prilagođen za ispitivanje odnosa s majkom. Temperament vlastitog djeteta majke su procjenjivale EAS upitnikom temperamenta (Buss i Plomin, 1984), a vlastito roditeljsko ponašanje Upitnikom roditeljskog ponašanja (Keresteš, Brković, Kuterovac Jagodić i Greblo, 2012).

Dobiveni rezultati pokazali su kako dimenziji smanjene roditeljske podrške doprinose majčina povišena anksioznost u odnosu s vlastitom majkom te percepcija povišene emocionalnosti djeteta. Nadalje, percepcija povišene djetetove emocionalnosti povezana je i s izraženijom dimenzijom majčine restriktivne kontrole. U konačnici, anksiozna privrženost prema vlastitoj majci značajan je prediktor majčine popustljivosti. Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti kako su majčin odnos s vlastitom majkom i percepcija djetetova temperamenta neke od značajnih odrednica roditeljskog ponašanja.

Ključne riječi / Keywords: djetetov temperament, majčina privrženost vlastitoj majci, majčino roditeljsko ponašanje

STAVOVI OSNOVNOŠKOLSKE DJECE PREMA ROMIMA

Melita Horvat [✉] i Barbara Kalebić-Maglica

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

77

Istraživanja međuetničke tolerancije u Hrvatskoj pokazuju da su Romi, od svih etničkih manjina, najčešća žrtva negativnih stavova. Mnoga istraživanja bave se pitanjem smanjenja negativnih stavova, a rezultati pokazuju da je osnova za smanjenje negativnih stavova prema drugim grupama upravo kontakt s njima. Poznato je da se negativni stavovi javljaju već u ranoj dječjoj dobi, što upućuje na potrebu za što ranijom intervencijom. Neka istraživanja također ukazuju na važnost roditelja kao modela za oblikovanje stavova. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati razlike u stavovima djece prema Romima ovisno o vrsti kontakta koje imaju s navedenom grupom i ovisno o spolu djeteta, kao i povezanost dječjih stavova s roditeljskim stavovima te roditeljskim osobinama ličnosti.

U istraživanju je sudjelovalo 106 djece iz dviju osnovnih škola, prosječne dobi od 8 godina, te njihove majke ili očevi. Od ukupnog broja djece, njih 52 pohađa osnovnu školu u kojoj nema ni jednog romskog djeteta, dok njih 54 pohađa osnovnu školu koju pohađaju i Romi. Uz demografske podatke, djeca su popunila upitnik socijalne distance, a roditelji su uz navedene upitnike popunili i skale vezane uz osobine ličnosti.

Dobiveni rezultati pokazuju značajne razlike u socijalnoj distanci djece prema Romima, pri čemu djeca koja pohađaju školu koju pohađaju i romska djeca imaju značajno manju socijalnu distancu od djece koja nemaju romskih učenika u svojoj školi. Rezultati pokazuju i da djeca koja se druže s Romima te djeca koja imaju prijatelje romske etničke manjine imaju i značajno manju socijalnu distancu prema Romima za razliku od djece koja Rome samo viđaju na školskim hodnicima ili u razredima, ali se s njima ne druže. U skupini djece iz škole koju pohađaju i Romi nisu dobivene značajne spolne razlike u socijalnoj distanci prema pripadnicima romske etničke manjine, dok u skupini učenika škole bez romske djece dječaci pokazuju značajno veću socijalnu distancu od djevojčica. Što se tiče roditeljskih karakteristika, rezultati pokazuju da ni roditeljske osobine ličnosti ni roditeljska socijalna distanca nisu značajni prediktori dječje socijalne distance prema Romima. Dobiveni rezultati mogu pomoći osmišljavanju različitih programa koji imaju za cilj smanjenje negativnih stavova prema Romima s posebnim naglaskom na uspostavljanje kontakata.

Ključne riječi / Keywords: stavovi prema Romima, djeca, kontakt, socijalna distanca, roditelji

ODNOS EMOCIONALNE KOMPETENTNOSTI, SOCIJALNIH VJEŠTINA, SAMOPOŠTOVANJA I ŠKOLSKOG USPJEHA UČENIKA MEDICINSKE ŠKOLE OSIJEK

78

Mirna Ilakovac

Medicinska škola Osijek, Hrvatska

Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati povezanost emocionalne kompetentnosti, socijalnih vještina i samopoštovanja učenika Medicinske škole Osijek, utvrditi doprinos navedenih varijabli objašnjavanju školskog uspjeha, kao i ispitati postoje li razlike u mjerenim varijablama s obzirom na obrazovni smjer. Podatci su prikupljeni na uzorku učenika prvih i drugih razreda Medicinske škole Osijek (N=206), a korišteni su sljedeći instrumenti: Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-15), Upitnik socijalnih vještina (SSQ) s dvije subskale; komunikativnost i empatija te odgovornost i pristojnost, Coopersmithov upitnik samopoštovanja (SEI) i mjera školskoga uspjeha.

Utvrđena je pozitivna povezanost između mjere školskoga uspjeha i samopoštovanja te faktora odgovornost i pristojnost. Postoji pozitivna povezanost varijable emocionalna kompetentnost s varijablama socijalne vještine te samopoštovanje. Također, statistički značajna povezanost postoji i između varijabli socijalne vještine i samopoštovanje. Statistički značajna povezanost ne postoji između mjere školskoga uspjeha i socijalnih vještina te emocionalne kompetentnosti. Varijabla samopoštovanje se pokazala jedinim značajnim prediktorom školskog uspjeha. Rezultati su također pokazali da ne postoji statistički značajna razlika između učenika različitih obrazovnih smjerova niti u jednoj mjerenoj varijabli.

Ovim se istraživanjem pokušala prije svega provjeriti važnost socijalnih i emocionalnih kompetencija učenika kao značajnih osobina budućih medicinskih djelatnika. Razvoj toga područja važna je zadaća psihologa u kurikulumu škole, a koja se ostvaruje neposrednim radom s učenicima, nastavnicima i roditeljima, ali i kontinuiranim stručnim usavršavanjem.

Ključne riječi / Keywords: emocionalna kompetentnost, socijalne vještine, samopoštovanje, školski uspjeh

ŠTO SAM VIŠE TO MANJE BOLI – OVISNOST PRAGA BOLI O PROSTORNOM ODNOSU ISPITANIKA I EKSPERIMENTATORA

Dragutin Ivanec [✉], Koraljka Modić Stanke i Ivan Tomić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

79

Varijacije među ljudima u bolnoj osjetljivosti, uspoređujući ih s onima iz drugih osjetno perceptivnih sustava su relativno velike. To se odnosi i na prag boli za koji se smatra da je relativno stabilan i s malim varijacijama, jer je to prva obrana organizma pri detekciji štetnih podražaja. Relativno je veliki broj psiholoških čimbenika koji doprinose tim razlikama, odnosno koji mogu mijenjati mjere bolne osjetljivosti. Rezultati jednog istraživanja pokazali su da induciranje submisivnosti ili dominantnosti u odnosu eksperimentatora i ispitanika može utjecati na mjere bolne osjetljivosti.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kako prostorni odnos eksperimentatora i ispitanika, a koji se implicitno može tumačiti kao odnos prostorne dominantnosti/submisivnosti može djelovati na veličinu praga boli za mehanički pritisak. U istraživanju je sudjelovalo 137 ispitanika koji su po slučaju bili svrstani u dvije eksperimentalne situacije. U jednoj je eksperimentator u odnosu na ispitanika bio tako postavljen da je bio na višoj prostornoj poziciji (sjedio je na visokoj stolici a ispitanik na niskoj - eksperimentator dominantan), a druga je bila obrnuta (ispitanik je sjedio na visokoj stolici, a eksperimentator na niskoj – ispitanik dominantan). Isti je eksperimentator bio u obje situacije, a ispitanicima je mjerio prag boli za mehanički pritisak na prstima obje ruke.

Rezultati su pokazali da postoji jasan i statistički značajan odnos u veličini praga boli između dvije situacije. Kada su ispitanici bili dominantni njihov prag boli bio je viši. Analizirane su i spolne razlike jer se pokazalo da su muškarci redovito osjetljiviji na različite eksperimentalne manipulacije pri mjerenju bolne osjetljivosti. Postojala je statistički značajna interakcija spola i dominantnosti. Kod oba spola prag je bio veći u situaciji dominantnosti ispitanika, ali je kod žena učinak bio manji. Kad su ispitanici bili submisivni spolnih razlika nije bilo.

Rezultati indiciraju da suptilna manipulacija dojmom fizičke dominantnosti i submisivnosti u odnosu eksperimentatora i ispitanika može biti čimbenik značajne modulacije u pragu boli za mehanički pritisak, što ima svoje kako teorijske, tako i metodološke implikacije.

Ključne riječi / Keywords: prag boli za mehanički pritisak, dominantnost, spolne razlike, odnos ispitanik eksperimentator

VALJANOST TESTA UVJETOVANOG REZONIRANJA ZA AGRESIVNOST U PREDVIĐANJU NEPOŽELJNOG ORGANIZACIJSKOG PONAŠANJA

Željko Jerneić [✉], Zvonimir Galić i Maša Tonković Grabovac
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Test uvjetovanog rezoniranja za agresivnost (CRT-A) je noviji instrument za mjerenje implicitne ličnosti koji se dovodi u vezu s nepoželjnim organizacijskim ponašanjem (James i dr., 2004, James i Le Breton, 2012.). Test se temelji na pretpostavci da pojedinci skloni agresivnom ponašanju rezoniraju drugačije od pojedinaca sklonih neagresivnom, socijalno adaptivnom ponašanju. U skladu s tim, implicitno agresivni pojedinci trebali bi biti kognitivno pristrani pri odgovaranju na zadatke koji prividno mjere logičko rezoniranje jer koriste različite mehanizme opravdanja za agresivno ponašanje implementirane u predloženim „logičkim“ rješenjima testa. Budući da se agresivne tendencije nalaze u osnovi različitih oblika nepoželjnog organizacijskog ponašanja (NOP) za očekivati je povezanost implicitne agresivnosti i NOP-a. U prilog tome govore i nalazi jedne novije meta-analize (Berry, Sackett i Tobares, 2010) u kojoj je utvrđeno da je CRT-A povezan s NOP-om. Međutim, pošto su s NOP-om povezane i druge osobine ličnosti pitanje je kakva je njegova dodana valjanost. Da bismo odgovorili na to pitanje proveli smo istraživanje čiji je cilj bio ispitati ima li CRT-A dodanu valjanost u predviđanju NOP-a povrh eksplicitno mjerene agresivnosti i osobina obuhvaćenih petfaktorskim modelom ličnosti.

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku zaposlenika (N=355) iz različitih organizacija javnog i privatnog sektora. Zaposlenici su anonimno rješavali hrvatsku verziju CRT-A, petfaktorski upitnik ličnosti IPIP-50, Buss-Perryev upitnik agresivnosti (Buss i Perry, 1992) i na kraju upitnik nepoželjnog organizacijskog ponašanja (CWB-C; Spector i dr., 2006.). Podatke o nepoželjnim organizacijskim ponašanjima zaposlenika prikupili smo i od njihovih kolega s posla koji su također anonimno ispunili CWB-C. Na taj način smo valjanost CRT-A mogli provjeriti u odnosu na dvije kriterijske mjere NOP-a: samoprocjene i procjene drugih. Te su provjere pokazale da je CRT-A značajno povezan sa samoprocjenama NOP-a te da ima dodanu valjanost i u odnosu na eksplicitno mjerenu agresivnost i u odnosu na dimenzije petfaktorskog modela ličnosti. Međutim, za razliku od eksplicitnih mjera ličnosti, CRT-A nije bio značajno povezan s drugom kriterijskom mjerom – procjenama NOP-a od strane drugih.

Ključne riječi / Keywords: Test uvjetovanog rezoniranja za agresivnost (CRT-A), implicitna ličnost, eksplicitne mjere ličnosti, nepoželjno organizacijsko ponašanje, dodana valjanost

PSIHOLOŠKE, NUTRITIVNE I ZDRAVSTVENE KARAKTERISTIKE PACIJENATA S BOLESTIMA ŠTITNE ŽLIJEZDE

Iva Kantolić [✉], Karmen Matković Melki, Tatjana Samardžić i Ante Škaro

Poliklinika Leptir, Zagreb, Hrvatska

81

Cilj ovog istraživanja je dobiti informacije o psihološkom, nutritivnom i zdravstvenom statusu pacijenata koji se javljaju liječniku zbog problema sa štitnom žlijezdom. Riječ je o kliničkoj studiji s prigodnim uzorkom. Sudjelovali su pacijenti prilikom prve posjete privatnoj zdravstvenoj ustanovi iz Zagreba, specijaliziranoj za liječenje štitne žlijezde. Svim obrađenim pacijentima disfunkcija štitne žlijezde utvrđena je u Poliklinici, a prethodno nisu liječeni supstitucijskom terapijom u obliku sintetskih ili prirodnih hormona štitnjače.

Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno, te se provodilo u sklopu savjetovanja vezanog uz poremećaje štitne žlijezde sa psihologinjom i nutricionisticom. Sudionici su samostalno popunili kratke upitnike depresivne (QIDS-SR16) i anksiozne simptomatologije (Skala anksioznosti za pacijente). Uzete su mjere tjelesne težine i visine te opsega struka i bokova. Zabilježene su zadnje analizirane vrijednosti hormona povezanih s funkcijom štitne žlijezde, a sudionici izvijestili i o postojanju drugih zdravstvenih tegoba.

Ukupni rezultati na upitnicima depresivne i anksiozne simptomatologije ukazuju na veliku učestalost ispitivanih depresivnih i anksioznih simptoma u uzorku pacijenata kojima je utvrđena disfunkcija štitne žlijezde, ali nije utvrđena povezanost između manifestacije simptoma i vrijednosti hormona tireotropina (TSH). Polovina sudionika izvijestila je o postojanju još neke zdravstvene dijagnoze, uz probleme sa štitnom žlijezdom. Kod otprilike istog udjela sudionika ustanovljena je prekomjerna tjelesna masa i visok rizik razvoja nekih kroničnih bolesti, poput metaboličkog sindroma i dijabetesa tipa 2.

Ključne riječi / Keywords: anksioznost, depresivnost, indeks tjelesne mase, zdravstveni status, štitna žlijezda

INTRINZIČNA MOTIVACIJA I SAMOEFIKASNOST NASTAVNIKA U OBRAZOVANJU ODRASLIH KAO PREDIKTOR KVALITETE NASTAVNOG PROCESA

82

Morana Koludrović, Maja Ljubetić i Ina Reić Ercegovac

Filozofski fakultet u Splitu, Hrvatska

Među osnovnim načelima obrazovanja odraslih ističu se uvažavanje razvojnih osobitosti polaznika, samousmjerenost i iskustveno učenje, preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje te uvažavanje prijašnjih iskustava polaznika što obrazovanje odraslih čini specifičnim sustavom obrazovanja. Takvom sustavu potrebni su nastavnici koji svojim kompetencijama i osobnim značajkama mogu uspješno odgovoriti na navedene potrebe polaznika. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati ulogu intrinzične motivacije i samoefikasnosti nastavnika za uspješno realiziranje nastavnog procesa.

Online istraživanjem provedenim u sklopu projekta Europskog socijalnog fonda *Izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacije stručnjaka u obrazovanju odraslih* čiji je nositelj Filozofski fakultet u Splitu prikupljeni su podaci od 353 nastavnika u obrazovanju odraslih u RH. Podaci su uključivali: opće sociodemografske varijable (spol, dob, duljinu radnog iskustva u sustavu obrazovanja odraslih, razinu obrazovanja), procjenu važnosti različitih znanja i vještina uspješnog realiziranja nastave u obrazovanju odraslih (primjerice, poticanje odgovornosti polaznika za aktivno sudjelovanje u nastavi ili rješavanje problema te kreativno i kritičko mišljenje) te procjenu osobne unutarnje motivacije i samoefikasnosti. Intrinzična motivacija ispitana je skalom od sedam tvrdnji konstruiranom za potrebe istraživanja, a konceptualno se temelji na teoriji samoodređenja (Deci i Ryan, 2000; 2008; Gagne i Deci, 2005), dok je za ispitivanje samoefikasnosti korištena adaptirana inačica Skale opće samoefikasnosti (Schwarzer i sur., 2010).

Za razliku od samoefikasnosti, spola i duljine radnog iskustva koji su se pokazali značajnim prediktorima u procjeni važnosti tek nekoliko znanja i vještina realizacije nastave, intrinzična motivacija nastavnika pokazala se značajnim prediktorom procjene važnosti svih analiziranih znanja i vještina realizacije nastave. Implikacije dobivenih rezultata su dvojake. S jedne strane, pri organizaciji rada nastavnika u obrazovanju odraslih potrebno je osigurati pozitivno ozračje koje će podržavati visoku razinu unutarnje motivacije nastavnika, dok je, s druge strane, pri formalnim i neformalnim oblicima andragoških usavršavanja potrebno permanentno osnaživati nastavnike u pravcu autonomnog i (samo)refleksivnog djelovanja.

Ključne riječi / Keywords: obrazovanje odraslih, intrinzična motivacija, samoefikasnost, realizacija nastave

POZITIVAN UTJECAJ STEREOTIPNE PRIJETNJE NA RJEŠAVANJE JEDNOSTAVNIH ZADATAKA NA TESTU INTELIGENCIJE: PRELIMINARNI DOKAZI O INFORMATIVNOJ ULOZI STRAHA U MOBILIZACIJI TRUDA PRI IZVEDBI

Selma Korlat i Saša Drače

Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Prema modelu raspoloženja i ponašanja (MRP), emocije igraju značajnu ulogu u procjeni situacijskih zahtjeva, te mogu utjecati na mobilizaciju truda. Istraživanja su pokazala da negativno raspoloženje, kao i emocija straha, dovodi do precjenjivanja težine zadatka, što pri izvedbi jednostavnih zadataka izaziva povećano ulaganje truda. S druge strane, osobe u stanju negativnog raspoloženja teške zadatke procjenjuju još težima, što dovodi do demotivacije i demobilizacije resursa. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mogu li informativno-motivacijska svojstva emocija objasniti utjecaj stereotipne prijetnje (SP) na uradak osoba u kontekstu evaluacije inteligencije. Naime, od ranije je poznato da SP izaziva strah, pa je za očekivati da će osobe u uvjetima SP ulagati više truda i postizati bolje rezultate na jednostavnim zadacima (i obrnuto kada su u pitanju teški zadaci).

Kako bismo dijelom testirali ovu hipotezu, ispitanici ($N = 100$) koji su raspoređeni u jedan od tri eksperimentalna uvjeta radili su šest jednostavnih zadataka standardnih Ravenovih matrica (serija E). Prije izvedbe, kod grupe sudionika aktiviran je stereotip o slabijim intelektualnim sposobnostima stanovnika BiH (SP). Sudionici iz kontrolne grupe radili su iste zadatke, ali bez prijetnje (BP). Uvedena je i kontrolna grupa bez prijetnje, u kojoj je dodatno induciran strah putem video klipa (S). Naime, ako strah u osnovi SP igra ključnu ulogu u mobilizaciji truda, rezultati u situacijama SP i S trebali bi biti isti. U skladu s očekivanjima, sudionici u situacijama SP i S izvijestili su o jednako većoj razini uloženog truda od sudionika u situaciji BP. Nadalje, sudionici u situacijama SP i S su, u prosjeku, riješili i veći broj zadataka u odnosu na sudionike u situaciji BP. Dobiveni rezultati nanovo potvrđuju teorijske postavke MRP, te pružaju preliminarnu potvrdu da afektivne posljedice SP u kontekstu rješavanja jednostavnih zadataka mogu utjecati na povećano ulaganje truda, što u konačnici rezultira boljim uratkom.

Ključne riječi / Keywords: stereotipna prijetnja, strah, mobilizacija truda, jednostavni zadaci, inteligencija

Marina Kotrla Topić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Centar Osijek, Osijek, Hrvatska

84

Marina Perković Kovačević

Klinički bolnički centar Osijek, Osijek, Hrvatska

Cilj ovog kvalitativnog istraživanja bio je ispitati koje digitalne uređaje djeca u dobi od 6 ili 7 godina, te njihova mlađa braća i sestre, koriste u svome domu, što misle o njima te postoji li nešto što ih zabrinjava u vezi njihove upotrebe. Nadalje, zanimalo nas je što o dječjoj interakciji s digitalnim uređajima misle njihovi roditelji, kako razmišljaju o rizicima i prednostima njihove upotrebe, kako postavljaju ograničenja korištenja i sl. Istraživanje je provedeno u suradnji sa Zajedničkim istraživačkim centrom Europske komisije, na identičan način u 17 europskih zemalja, primjenom dubinskih intervjua s djecom i roditeljima.

U Republici Hrvatskoj u istraživanju je sudjelovalo 10 obitelji s područja grada Osijeka i okolice. Svaka obitelj imala je barem jedno dijete u dobi od 6 ili 7 godina, na koje je istraživanje prvenstveno i bilo usmjereno. Nastojali smo obuhvatiti što raznolikije obitelji s obzirom na obrazovanje i zaposlenost roditelja, socio-ekonomski status obitelji, broj ostale djece u obitelji te njihovu dob, kao i s obzirom na to koliko često ciljno dijete koristi digitalne uređaje tijekom prosječnog tjedna (barem jednom tjedno, nekoliko puta tjedno ili svakodnevno).

Rezultati pokazuju kako je digitalna tehnologija sastavni dio života obitelji koje su sudjelovale u istraživanju, ali kako ujedno ne dominira njihovim životima. Djeca koriste ograničen raspon uređaja, te posjeduju osnovne digitalne vještine koje su uglavnom usvojili promatranjem i uz ograničene upute odraslih. Uređaje preferiraju koristiti samostalno i to za zabavu i opuštanje, a imaju tek rudimentarno razumijevanje njezinih prednosti, kao i mogućih opasnosti. Roditelji u razgovoru prvo naglašavaju negativne posljedice dječje upotrebe digitalnih uređaja: razvoj ovisnosti, loš utjecaj na vid i držanje tijela, te strah da će neke druge aktivnosti ostati zanemarene u slučaju da djeca provedu previše vremena koristeći digitalne uređaje. Od pozitivnih strana naglašavaju pomoć pri usvajanju vještina čitanja i pisanja, te nekih drugih vještina. Njihove strategije medijacije razlikuju se u pogledu vremena i sadržaja aktivnosti za koje djeci dopuštaju korištenje digitalnih uređaja.

Budući da se radi o kvalitativnom istraživanju, na malom uzorku, nismo u mogućnosti generalizirati zaključke na cijelu populaciju djece iste dobi u Hrvatskoj. Međutim, rezultati nam daju širu sliku obiteljskog konteksta upotrebe digitalnih uređaja među djecom predškolske dobi.

Ključne riječi / Keywords: djeca, predškolska dob, digitalna tehnologija

KOLIKO SU SREDNJOŠKOLCI SPREMNI OPROSTITI? PSIHOMETRIJSKA VALIDACIJA DVIJU SKALA SPREMNOSTI NA OPROST

Danijela Kovačević

Medicinska škola Ante Kuzmanića, Zada, Hrvatska

85

Damir Ljubotina

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Lucija Bijelić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Tijekom života ljudi su uključeni u različite oblike socijalnih odnosa koji ih mogu povrijediti. Ti odnosi mogu izazvati različite emocije poput ljutnje, bijesa, mržnje, razočaranja, potištenosti, ali i potrebu za osvetom ili kažnjavanjem krivca. Oprost predstavlja alternativu i mogućnost da se umanje ili izbjegnu negativne posljedice za žrtvu. Oprost je višedimenzionalan proces koji sadrži promjene na osjećajnoj, spoznajnoj, motivacijskoj i ponašajnoj razini, te se njegovo određenje razlikuje u različitim teorijskim modelima. Baumeister, Exline i Sommer (1998) identificirali su dvije komponente oprosta: intrapersonalnu i interpersonalnu. Različite teorije i modeli opisuju faktore koji utječu na stupanj spremnosti na oprost, pri čemu se ti faktori mogu podijeliti na izvanjske i unutarnje. Razvijeni su različiti instrumenti za mjerenje opraštanja pri čemu su jedni usmjereni na razinu dispozicije dok drugi oprost mjere na razini specifičnoj za konkretni događaj i percipiranu štetu koju je osoba pretrpjela.

Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti psihometrijske karakteristike dviju skala spremnosti na oprost na uzorku srednjoškolaca. Za potrebe istraživanja autori su prveli i prilagodili Skalu vjerojatnosti oprosta (Rye, 1998) koja sadrži 10 hipotetskih situacija i Skalu opraštanja (Rye, 1998) koja sadrži 15 tvrdnji vezanih uz spremnost oprosta nakon evociranja određenog događaja koji je ispitanika povrijedio. Uz to prikupljeni su i neki sociodemografski podaci. U istraživanju je sudjelovalo 377 učenika trećih i četvrtih razreda iz četiri zadarske srednje škole. Provedena je faktorska analiza na oba upitnika pri čemu rezultati nisu sasvim konzistentni s navodima autora. Faktorska analiza upitnika Vjerojatnosti oprosta ukazuje na jedan opći faktor spremnosti na oprost. Preliminarni rezultati pokazuju da su srednjoškolci, od niza navedenih događaja, u najmanjoj mjeri spremni oprostiti seksualnu prijevaru partnera/ice (68,8% ispitanih ne bi oprostili niti u kojem slučaju, a 1,6% bi svakako oprostili), dok su s druge strane najviše spremni oprostiti članu obitelji odavanje vlastite tajne (9,8% ne bi oprostili, 27,1% bi oprostili). Faktorska analiza upitnika Opraštanja ukazuje na dva bipolarna faktora, pri čemu prvi faktor opisuje stupanj oprosta usmjeren na počinitelja nepravde, dok je drugi faktor definiran psihološkim posljedicama doživljene povrede. Rezultati istraživanja ukazuju da su oba faktora nisko povezana sa spolom, ocjenama i vladanjem.

Ključne riječi / Keywords: spremnost na oprost, mladi, psihometrijska validacija upitnika

SENZIBILIZACIJA UČENIKA ZA POTREBE GLUHIH I NAGLUHIH UČENIKA - EVALUACIJA PROGRAMA

86

Zlatka Kozjak Mikić i Mirna Šaban

Zdravstveno učilište, Zagreb, Hrvatska

Vesna Ivasović

Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, Hrvatska

Inkluzija učenika s teškoćama koji se školuju uz individualizirani pristup u redovnim programima srednjih škola izaziva brojne prijepore, kako među nastavnicima, tako i među učenicima. Prilagodba potrebama svakog djeteta s teškoćama u razvoju obaveza je školskih ustanova (Pekeč Knežević, 2015.). Međutim, nedostatak stručnjaka edukacijsko rehabilitacijskog profila, stereotipi prema manjinskim skupinama, nedovoljno poznavanje problema i sl. mogu nepovoljno utjecati na prihvaćenost i stavove njihovih vršnjaka.

Svrha istraživanja bila je evaluacija programa senzibilizacije za potrebe gluhih i nagluhih učenika. Sudjelovalo je 200 učenika iz različitih zdravstvenih programa, u dobi od 15 do 16 godina. Podatci su prikupljeni Inventarom inkluzije gluhih i nagluhih učenika (*Inclusion of Deaf or Hard of Hearing Students Inventory*; H. L. Hung, 2005.), prevedenim za potrebe ovog istraživanja. Upitnikom su dobiveni podatci o količini kontakata s osobama s teškoćama, podaci o osobnom prihvaćanju gluhih/nagluhih učenika, percepciji općeg prihvaćanja gluhih/nagluhih učenika. Program senzibilizacije kreiran je i proveden u suradnji sa Savezom gluhih i nagluhih osoba Zagreba, a uključivao je teorijski i praktični dio. Programom je bilo obuhvaćeno 105 učenika u četiri razreda. U dva se razreda školuju učenice s visokim stupnjem oštećenja sluha uz pomoć stručnih komunikacijskih posrednica. Ispitivanje je provedeno u dvije vremenske točke, prvi put prije provedbe te ponovno nakon provedbe programa. Ostali učenici bili su kontrolna skupina i s njima program nije proveden.

Statistički su analizirane razlike u stavovima učenika koji jesu i onih koji nisu bili obuhvaćeni programom, razlike u stavovima prije i nakon provedbe programa, razlike u stavovima učenika iz razreda koji imaju učenike s teškoćama i onih koji ih nemaju. Osim doprinosa provedenog programa za predviđanje stavova, analiziran je i doprinos prethodnog kontakta s gluhim i nagluhim učenicima. Rezultati se komentiraju u kontekstu sličnih istraživanja, učinkovitosti provedenog programa te u okviru Allportove hipoteze kontakta (1954). Iako trebaju biti razmatrani s dodatnim oprezom zbog ograničenja povezanih s odabirom sudionika, ovi preliminarni rezultati mogu imati korisne praktične implikacije u kontekstu prilagodbe i prihvaćenosti učenika s teškoćama sluha u redovnim razredima.

Ključne riječi / Keywords: gluhi i nagluhi učenici, inkluzija, stavovi, evaluacija programa

KULTURNI UKUS I VRIJEDNOSTI SREDNJOŠKOLACA U JADRANSKOJ HRVATSKOJ

Krešimir Krolo [✉], Sven Marcelić i Željka Tonković

Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

87

Povezanost kulturnog ukusa i vrijednosti jedna je od ključnih tema sociologije kulture. Suvremena literatura zastupa dvije ključne pozicije: teoriju homologije koja ukazuje na povezanost kulture, ukusa i klase te teoriju individualizacije koja naglašava aspekte individualnog izbora. Kako bi se ova sociološka teorija provjerila na sudionicima iz Hrvatske, konstruiran je upitnik kojim su se zahvatili različiti aspekti kulturne potrošnje (posjećivanje kulturnih sadržaja, slušanje određenih glazbenih žanrova, posjedovanje kulturnih artefakata) i vrijednosna pitanja (tolerancija, politički stavovi, socijalna distanca). Istraživanje je provedeno na uzorku od 2600 srednjoškolaca trećih i četvrtih razreda u većim gradovima Jadranske Hrvatske (Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik).

Pokazalo se da postoji povezanost kulturnog ukusa i vrijednosti, pri čemu srednjoškolci koji su skloniji elitnim ili modernim kulturnim sadržajima pokazuju višu razinu generaliziranog povjerenja, manje su religiozni i tolerantniji su prema homoseksualcima od srednjoškolaca sklonih tradicionalno-popularnim kulturnim sadržajima.

Ključne riječi / Keywords: kulturni ukus, vrijednosti, srednjoškolci, Jadranska Hrvatska

EFEKTI AKTEROVOG I PARTNEROVOG ATRIBUCIJSKOG STILA NA KOMUNIKACIJU PRILIKOM SUKOB A U INTIMNOJ VEZI

Tina Krznarić [✉], Aleksandra Huić i Željka Kamenov

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

U svakom bliskom odnosu u nekom trenutku dođe do sukoba ali je za kvalitetu odnosa bitan način na koji se sukob rješava. Od tri stila komunikacije prilikom sukoba, obrazac konstruktivne komunikacije povezan je sa zadovoljstvom i kvalitetom intimnog odnosa, dok su obrazac uzajamnog izbjegavanja rasprave i suzdržavanja, te obrazac u kojem jedan partner zahtijeva promjene a drugi se povlači prediktivni za razvod i prekid veze. Prevladavajući obrazac komunikacije prilikom sukoba u vezi povezan je s percepcijom uzroka događaja u vezi, odnosno atribucijama ponašanja partnera. Istraživanja intimnih odnosa pokazuju da su partneri koji su nezadovoljni vezom skloni negativne događaje atribuirati uzroku koji je u partneru i koji smatraju stabilnim i nepromjenjivim te globalnim. Osobe koje su zadovoljne vezom sklone su atribucijama koje umanjuju značaj negativnih događaja, pripisujući ih uzrocima izvan partnera te smatrajući ih nestabilnim i specifičnim.

U ovom je istraživanju sudjelovalo 150 parova u dobi od 18 do 30 godina. Svaki partner nezavisno je popunio upitnik koji je sadržavao instrumente namijenjene mjerenju atribucijskog stila te stilova komunikacije prilikom sukoba. Cilj istraživanja bio je utvrditi ulogu atribucijskog stila svakog partnera u komunikaciji prilikom sukoba u vezi. Zanimalo nas je u kojoj se mjeri stil komunikacije jednog partnera može predvidjeti na osnovi njegovog atribucijskog stila te pridonosi li tome i atribucijski stil drugog partnera, vodeći pritom računa o spolu partnera. Kako bi se jasnije utvrdio doprinos partnerovih karakteristika stilu komunikacije prilikom sukoba, podaci su analizirani na individualnoj i na dijadnoj razini. Nizom provedenih analiza utvrđen je doprinos atribucijskog stila pojedinca, ali i atribucijskog stila partnera, u objašnjavanju komunikacije prilikom sukoba u bliskoj vezi. Doprinos dijadnih istraživanja je stavljanje naglaska na značajke svakog od partnera u odnosu, ali i na međusobnu interakciju tih njihovih značajki, što može pridonijeti spoznajama korisnim za praktični rad s intimnim parovima.

Ključne riječi / Keywords: komunikacija, sukob, atribucijski stil, ljubavni parovi

ČIMBENICI (NE)USPJEHA U MATEMATICI KOD UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Antonia Livljanić

Udruga osoba oštećena sluha, Zadar, Hrvatska

89

Cilj ovog rada je bio ispitati različite čimbenike koji mogu utjecati na uspjeh učenika u matematici. Provjerilo se u kojoj mjeri su učenički stavovi prema matematici povezani sa spremnosti na rješavanje matematičkih zadataka te zaključnom ocjenom iz matematike na kraju prošle školske godine, kao i razlikuju li se učenici međusobno u navedenim varijablama s obzirom na procjenu očekivanog uspjeha na ispitu iz matematike. Istraživanje je provedeno na 83 učenika pet razrednih odjeljenja osmih razreda jedne osnovne škole u Zadru, od čega su bila 44 mladića i 39 djevojke. Učenici su nastavu matematike pohađali u dvije školske smjene, pri čemu su, ovisno o smjeni, imali i različite učitelje matematike.

Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između stava prema matematici kao školskom predmetu, postotku zadataka na ispitu znanja koje učenici pokušaju riješiti te zaključne ocjene iz matematike na kraju prošle školske godine. Također, utvrdilo se da oni učenici koji sebe procjenjuju najuspješnijima, ujedno i pokušavaju riješiti najveći broj zadataka, što je u skladu s istraživanjima u području samoeфикаsnosti. Ipak, samo je u jednoj smjeni, suprotno pretpostavci, utvrđeno da oni učenici koji su uvjereniji u svoje matematičke sposobnosti ujedno iskazuju i pozitivniji stav prema matematici, što ide u prilog tome da je stav prema matematici izrazito složen konstrukt.

Nadalje, utvrđena je i statistički značajna razlika u (prošlogodišnjim) zaključnim ocjenama iz matematike s obzirom na procjenu očekivanog uspjeha na ispitu znanja iz matematike, pri čemu oni s najvišim očekivanjima, izvještavaju o najboljim ocjenama, a oni s najnižim očekivanjima o najlošijim ocjenama iz matematike.

Ključne riječi / Keywords: stav prema matematici, samoeфикаsnost, motivacija

ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM STARIJIH OSOBA – MOŽE LI SE DUGOROČNO PREDVIDJETI?

Damir Lučanin

Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska

Jasminka Despot Lučanin, Adrijana Košćec, Eva Anđela Delale, Martina Knežević i Ivana Hanzec

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Zadovoljstvo životom jedan je od pokazatelja psihološke prilagodbe starenju, koji je povezan i sa zdravljem osobe. Putove povezanosti mogu određivati pozitivne emocije, koje potiču osobu na aktivniji način života i povećavaju motivaciju za brigu o sebi. Pozitivne emocije također su povezane s boljim načinima suočavanja i sa socijalnim aktivnostima, koje su pak povezane s duljinom života starijih osoba. Istražuju se i psihofiziološke pojavnosti zadovoljstva životom, osobito kardiovaskularne i imunološke reakcije. Prediktori zadovoljstva životom u starijih osoba, utvrđeni većinom u transverzalnim istraživanjima, su socijalna aktivnost, percepcija vlastitog zdravlja i depresivnost. Jednoznačni rezultati o longitudinalnim prediktorima zadovoljstva životom u starijih osoba, uključivo socijalne, tjelesne ili kognitivne čimbenike, za sada nisu poznati. Stoga je cilj ovog longitudinalnog istraživanja bio utvrditi doprinos nekih psihosocijalnih čimbenika u predikciji zadovoljstva životom starijih osoba.

Sudionici su bili 138 starijih osoba, korisnika sedam domova za starije osobe u Zagrebu, od čega 22% muškarca i 78% žena, u dobi od 69-100 godina, prosječno 84 godine (odnosno 56-96 godina, prosječno 79 godina u prvom mjerenju), koji su bili pokretni i bez dijagnoze demencije. Ispitane varijable bile su sociodemografske značajke, depresivnost, samoprocjena zdravlja, funkcionalna sposobnost, kognitivne funkcije i socijalna participacija. Podaci su prikupljeni u tri vremenske točke: prva 2008. godine, druga 2010. godine i treća 2016. godine. Uvježbani intervjueri prikupili su podatke individualno kroz intervju. Zadovoljstvo životom mjereno je samo 2016. godine. Rezultati regresijskih analiza pokazali su da opaženi skup varijabli objašnjava 31,6% ukupne varijance zadovoljstva životom. Najsnažniji transverzalni prediktor je samoprocjena zdravlja, a značajni longitudinalni prediktori su depresivnost i kognitivne funkcije.

Ključne riječi / Keywords: starenje, zadovoljstvo životom, prediktori, longitudinalno istraživanje

FLOW IN ACADEMIC DOMAIN: THE ROLE OF PERFECTIONISM

Tajana Ljubin Golub [✉], Majda Rijavec and Lana Jurčec

Faculty for Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

91

Flow is a highly enjoyable, optimal psychological state people feel when they are so focused at task that it amounts to complete absorption in an activity. Previous research found that tendency to experience flow (flow proneness) is related to some personality traits, but no research investigated the role of perfectionism in flow proneness. It is especially interesting to study this relationship since perfectionism is a multidimensional construct composed of both adaptive and maladaptive component. Therefore, the aim of this research was to investigate the relationship between flow proneness in academic domain and perfectionism.

Based on the theory of flow and the previous research showing that tendency to experience flow is negatively related to neuroticism and anxiety, we hypothesized that adaptive perfectionism is positively related to flow proneness in academic domain (flow A) and mediated by cognitive engagement, while maladaptive perfectionism is negatively related to flow-A and mediated by anxious engagement.

Study included 261 University students with different majors (86% female). The following questionnaires were administered: the Swedish Flow Proneness Questionnaire (Ullen et al., 2012), the Almost Perfect Scale - R (Slaney et al., 2001), and the Engagement Scale (Rovan et al., 2014). Data analysis included regression analyses and bootstrap mediation analysis. As predicted, adaptive perfectionism showed both direct effect on flow-A, and indirect effect mediated by cognitive engagement. Maladaptive perfectionism showed also both, direct negative effect on flow-A and indirect negative effect mediated by anxious engagement. The study provides the empirical support for the relationship between flow and perfectionism, suggesting engagement as the possible mechanism for this relationship.

Ključne riječi / Keywords: flow, academic, personality, perfectionism, students

---

[✉] tajana.ljubingolub@ufzg.hr

KAKO RAZLIKOVATI „PRAVOGA“ VJERNIKA OD „OBIČNOG“ VJERNIKA?

Damir Ljubotina

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

92

U okviru psihologije religioznosti različiti teorijski pristupi razmatraju broj i strukturu temeljnih obilježja religioznih osoba. Teorija Glocka i Starka pretpostavlja pet različitih dimenzija u koje spadaju religijska uvjerenja, rituali i obredi, znanje o religiji, religiozna iskustva te posljedice religioznosti na ponašanje pojedinca. Pored toga religiozne osobe može karakterizirati specifični sustav vrijednosti i stavova, (ne)kritički odnos spram pojedinih aspekata religijskog nauka ili doktrine crkve kao institucije. Pojedini autori naglašavaju karakteristike zrele religioznosti koja uključuje univerzalne ljudske vrline poput humanosti, altruizma, moralnosti, tolerancije i sl. (npr. Strunk, 1965; Ćorić, 2006).

Središnji cilj ovoga istraživanja jest utvrditi strukturu i hijerarhiju važnosti karakteristika osobe koju možemo smatrati pravim vjernikom, odnosno istinski religioznom osobom. Dodatni problem odnosi se na razlike u procjeni važnosti ovih karakteristika među osobama različitog stupnja religioznosti.

U istraživanju je korišten upitnik koji je sadržavao 40 karakteristika podijeljenih u više sadržajno različitih klastera. Zadatak ispitanika bio je da procijene koliko je svaka pojedina karakteristika važna za osobu koju ispitanik smatra pravim vjernikom u kontekstu kršćanstva. U istraživanje je uključeno 400 ispitanika različitog stupnja religioznosti podijeljenih u slučajni uzorak osoba starijih od 18 godina, te ciljane uzorke studenata teologije i učenika nadbiskupskih gimnazija (podijeljenih u svećeničke kandidate i laike).

Dimenzionalnost latentne strukture ispitivanih karakteristika provjerena je primjenom faktorske i klaster analize. Rezultati pokazuju da se karakteristike grupiraju u dva šira ortogonalna faktora. Prvi faktor može se opisati kao opće humanističke vrijednosti i najbolje ga opisuju karakteristike kao što su dobrota, skromnost, ljubav, toplina, tolerancija i altruizam. Drugi faktor opisuju nešto heterogenije tvrdnje koje ukazuju na različite aspekte religijskih obreda i vjerovanja, stavove i ponašanja te potrebu kritičkog propitivanja pojedinih aspekata vjere.

Kao najvažnije karakteristike pravoga vjernika većina ispitanika navodi opće ljudske vrline poput dobrote, poštenja, humanosti i altruizma, dok su najmanje važnim procijenjene karakteristike koje impliciraju neki oblik isključivosti ili netolerancije. Procjene važnosti pojedinih obreda, stavova i vjerovanja povezane su sa stupnjem religioznosti ispitanika.

Ključne riječi/Keywords: psihologija religioznosti, karakteristike istinskoga vjernika, zrele religioznost

PREFERENCE FOR WAIST-TO-HIP RATIO: COMPARISON OF SUBJECTIVE AND OBJECTIVE MEASURES

Slobodan Marković [✉], Tara Bulut

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

93

The purpose of the present study was to evaluate two hypotheses referring to female body attractiveness. The first is “preference-for-average” hypothesis: the most attractive is a female body which represents the average bodily proportions for a given population. The second is “preference-for-supernormal” hypothesis: according to so-called “peak shift effect”, the most attractive female body is the one with somewhat exaggerated female proportions.

In this study we focused on the preference for waist-to-hip ratio (WHR), which has been mentioned in literature as particularly important for men’s judgment of women’s physical attractiveness. In the first part of the study we collected subjective judgments of WHR. Using a program for computer animation (DAZ 3D), six stimuli ranked from the smallest to the largest WHR were generated. Participants (105 males, mean age 20.86) were asked to choose the stimulus within each set, which is, according to their impression, most attractive (task 1) and average (task 2). In the second study we collected objective WHR measures. Participants (98 females, average age 21) were asked to measure the circumference of their waist and hip.

Analyses (t-tests) have shown that the most attractive WHR (.68) was significantly smaller, i.e. more feminine, than both subjectively judged and objectively measured WHR (.72 and .78, respectively). It is interesting that objectively measured WHR is significantly larger than the subjectively judged WHR. These results support the preference-for-supernormal hypothesis: analyses have shown that participants prefer more feminine rather than the average feminine body. In addition, our results suggest that objectively average WHR is experienced as less feminine than it is.

This work was supported by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia, grant number 179033.

Ključne riječi / Keywords: waist-to-hip ratio, attractiveness, supernormal, average

Marijana Matijaš

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Hollandova teorija predstavlja važan okvir za istraživanje profesionalnih interesa i radnih okolina i jedna je od najutjecajnijih teorija izbora zanimanja (Nauta, 2010). Prema Hollandu (1997) postoji šest tipova interesa i isto toliko paralelnih radnih okolina: realistični (R), istraživački (I), umjetnički (A), socijalni (S), poduzetnički (E) i konvencionalni (C) – poznatiji i kao RIASEC tipovi. Vrijednosti su opći ciljevi kojima ljudi teže i neraskidivo su vezane uz rad, no u dosadašnjim istraživanjima više su istraživane u kontekstu interesa, a manje radnih okolina, što jednim dijelom proizlazi iz problema njihova određivanja. Stoga je cilj ovog rada bio (1) istražiti strukturu zanimanja u Europi te (2) utvrditi postoje li razlike u izraženosti deset općih vrijednosti unutar RIASEC radnih okolina.

Istraživanje je provedeno na uzorku zaposlenika koji su sudjelovali u Europskom društvenom istraživanju (European Social Survey – ESS) 2010. godine. Kao mjera radnih okolina korištene su procjene ocjenjivača prikupljene putem O*NET sustava, dok je kao mjera Schwartzovih vrijednosnih orijentacija korištena kraća verzija PVQ upitnika. Analizom zanimanja (N = 341) djelomično je potvrđen model kružnog redoslijeda (CI = .63, $p < .02$). Dobivene su tri dimenzije u njihovoj osnovi: ljudi-stvari, podaci-ideje i kognitivna složenost. Također, utvrđeno je kako postoje razlike između radnih okolina s obzirom na vrijednosti dobrohotnosti, univerzalizma, nezavisnosti i sigurnosti. Na osnovi rezultata možemo zaključiti kako struktura zanimanja u Europi u velikoj mjeri odgovara postavkama Hollandove teorije, kao i dobivene razlike u vrijednosnim orijentacijama zaposlenika različitih tipova radnih okolina.

Ključne riječi / Keywords: radne okoline, Hollandova teorija, opće ljudske vrijednosti

CAN RELIGION BE IN SERVICE OF EVOLUTION? RELIGIOUSNESS, FITNESS, AND THE AGE OF FIRST REPRODUCTION

Janko Međedović

Institute of criminological and sociological research, Belgrade, Serbia

95

Mina Aleksić

Faculty of media and communications, Belgrade, Serbia

Ana Stojković

Institute of mental health, Belgrade, Serbia

Ivana Gojević

Faculty of philosophy, Belgrade, Serbia

The attempts have been made recently to understand religion from the evolutionary standpoint. While some authors believe that it is a cultural adaptation which facilitates in-group cooperation, others think that religiousness can be positively linked with fitness (longevity and reproductive success). In the present research we explored the relations between religiousness, fitness (measured by the number of descendants), the age of first reproduction and environmental factors (the size of the place of origin, quality of the relations between the parents and the presence of serious illness during the lifetime). Participants were selected from the population of persons in a post-reproductive period (N=191; Mean age=66.5 years; 65% females). We postulated the hypotheses that religiousness is not related to fitness; however, it may facilitate reproduction by lowering the age of first reproduction.

Results showed that there is no association between the religiousness and the number of children. A negative effect of religiousness on the number of grandchildren is detected. Furthermore, religious persons tend to reproduce earlier in their lifetime. Finally, a significant interaction between the quality of parental relations and participants' religiousness in the prediction of the first age of reproduction has been detected: religious persons have especially low age of first reproduction if they lived in families where parents did not agree well. Our results are generally in line with the hypothesis that religiousness do not facilitate fitness, thus it does not represent biological adaptation, at least not in contemporary populations. Negative effects of the religiousness on the number of grandchildren should be viewed with caution: it could be based on a cohort effect and characteristic only for one generation. However, the relation between the religiousness and lower age of first reproduction is possibly robust. The link itself and the finding that it is enhanced in unfavorable environmental conditions are in the line with Life History Theory (analytical framework for understanding the trade-offs in reproductive behavior). Results suggest that religiousness can be considered as a Life History trait which facilitates earlier reproduction, especially when environment is scarce or unpredictable. In this manner religion could be evolutionary-relevant phenomenon.

Ključne riječi / Keywords: religiousness, fitness, age of first reproduction, Life History Theory

ODNOS IZMEĐU PRIHVAĆANJA MITOVA O SILOVANJU I PROCJENE ODGOVORNOSTI ŽRTVE I POČINITELJA SILOVANJA

Marija Međugorac i Matilda Nikolić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Istraživanja pokazuju da mitovi o silovanju variraju među društvima i kulturama. U brojnim istraživanjima utvrđeno je i da postoji fenomen negativnog vrednovanja žrtve koji uključuje okrivljavanje žrtve, nepovjerenje prema tvrdnjama da se silovanje dogodilo, oslobađanje počinitelja te aludiranje da samo određeni tip žena biva silovan. Mitovi o silovanju mogu služiti kao „psihološki neutralizator“, tj. silovatelji ih koriste kao opravdanje svojih nasilnih tendencija. Nadalje, prihvaćanje mitova o silovanju često se povezuje s okrivljavanjem žrtve i umanjivanjem odgovornosti počinitelja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati povezanost između sklonosti prihvaćanju mitova o silovanju i procjena odgovornosti žrtve i počinitelja te utvrditi razlikuju li se žene i muškarci u prihvaćanju mitova o silovanju.

U istraživanju je sudjelovalo 105 studenata Sveučilišta u Zadru. Od mjernih instrumenata korištena je Illinois skala prihvaćanja mitova o silovanju te tri scenarija u kojima je opisan slučaj silovanja ženske osobe od strane muškarca. Scenariji su se razlikovali po razini bliskosti odnosa žrtve i počinitelja silovanja (bliski odnos, poznanici, stranci).

Utvrđeno je da se sudionici u ovom istraživanju uglavnom ne slažu s mitovima o silovanju, ali je ta tendencija ipak bila slabije izražena kod muškaraca nego kod žena. Muškarci i žene se značajno razlikuju i u procjeni odgovornosti počinitelja, pri čemu žene njegovu odgovornost procjenjuju većom, bez obzira na to u kakvom su odnosu žrtva i počinitelj. U procjeni odgovornosti žrtve nije bilo razlike prema spolu sudionika u situaciji kad su žrtva i počinitelj opisani kao partneri ili poznanici, dok su u situaciji u kojoj su žrtva i počinitelj opisani kao stranci žene bile manje sklone okrivljavanju žrtve. Rezultati analize povezanosti između prihvaćanja mitova o silovanju i procjena odgovornosti žrtve i počinitelja pokazuju da je izraženije prihvaćanje mitova o silovanju povezano s većom procjenom odgovornosti žrtve i manjom procjenom odgovornosti počinitelja.

Ključne riječi / Keywords: prihvaćanje mitova o silovanju, silovanje, žrtva silovanja, počinitelj silovanja

EFEKTI CRTA LIČNOSTI TAMNE TRIJADE I NJIHOVE SLIČNOSTI MEĐU PARTNERIMA NA PROCJENU KVALITETE LJUBAVNE VEZE

Nermina Mehić [✉], Igor Kardum, Jasna Hudek-Knežević i Melane Čović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

97

Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati efekte crta ličnosti tamne trijade (psihopatija, makijavelizam i narcisoidnost) i sličnosti partnera u tim crtama na procjenu kvalitete ljubavne veze. U istraživanju je sudjelovalo 100 heteroseksualnih ljubavnih parova dobi od 18 do 31 godine koji su u vezi bili minimalno šest mjeseci. Uz samoprocjene na crtama tamne trijade i mjerama kvalitete veze korištena je i mjera sličnosti na crtama tamne trijade operacionalizirana kao koeficijent korelacije između procjena svih čestica oba člana para na svakom pojedinom upitniku.

Rezultati pokazuju da crte tamne trijade žena značajno ne predičiraju njihovu procjenu kvalitete ljubavne veze, niti procjenu kvalitete veze muškaraca, njihovih partnera. Psihopatija muškaraca značajno negativno predičira i njihovu procjenu kvalitete veze i procjenu kvalitete veze žena, njihovih partnerica. Ukupnu mjeru procjene kvalitete ljubavne veze operacionaliziranu kao zbroj standardiziranih procjena oba člana para značajno negativno predičira samo psihopatija muškaraca. Sličnosti između partnera u psihopatiji i narcisoidnosti značajno pozitivno predičiraju partneričine procjene kvalitete ljubavne veze, dok sličnost između partnera u psihopatiji značajno pozitivno predičira partnerove procjene kvalitete ljubavne veze. Ukupnu mjeru procjene kvalitete ljubavne veze pozitivno predičiraju sličnosti između partnera u psihopatiji i narcisoidnosti.

Kada se kontroliraju efekti crta tamne trijade oba člana para, tada crte tamne trijade muškaraca negativno, a sličnost između parova u psihopatiji pozitivno predičiraju partneričinu procjenu kvalitete ljubavne veze, dok crte tamne trijade muškaraca negativno, a sličnosti između parova u narcisoidnosti pozitivno predičiraju partnerovu procjenu kvalitete veze. Zajedničku mjeru procjene kvalitete ljubavne veze značajno negativno predičiraju crte tamne trijade muškaraca, a značajno pozitivno sličnosti parova u narcisoidnosti i psihopatiji. Dobiveni su rezultati objašnjeni u kontekstu pozitivnih efekata uparivanja po sličnosti na interpersonalne odnose čak i kada se radi o izrazito socijalno nepoželjnim crtama ličnosti.

Ključne riječi/Keywords: ličnost, tamna trijada, uparivanje po sličnosti, kvaliteta veze

YOUNG TWITTER USERS IN BALKANS: A CASE OF “CLICTIVISM” OR MORE CIVIC ACTIVISM IN GENERAL?

Jasna S. Milošević-Dorđević

Faculty for Media and Communications, Singidunum University, Belgrade, Serbia

Iris L. Žeželj

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

Social media provide a great platform for value expression and civic activism. Twitter is a social networking site (SNS) whose micro blogging form is especially suitable for discussing political and social issues. There is contradictory evidence of the impact of online activism on real-life activism: whilst some claim that mere “clictivism” creates the false sense of making a difference, and therefore undermines real life activities, others say it actually fosters it. Therefore this research aimed to investigate (a) the prevalence of Twitter usage among youth in Western Balkans, as there is not much data on this region, and (b) the extent of activism of Twitter users compared to other SNS users, and the relation between online and offline activism.

A total of 1023 representatively selected participants from Serbia, Bosnia-Herzegovina, FYRoM, Montenegro and Kosovo*, aged between 13 and 18 years were interviewed over the telephone. Their online and offline civic participation were assessed by parallel versions of activism scale, in which participants are asked to mark all (offline/online) activities they ever took part. Every offline activity had its online counterpart. The respondents were offered these scales for eight different social issues. We proceeded to compare young Twitter users and sole Facebook (FB) users as Facebook is the most popular SNS in the Balkans, in all age groups.

Twitter users made 19% of the sample (N=194), and, in comparison to FB users demonstrated not only higher online activism but higher offline activism as well. Furthermore, within Twitter users group, online and offline activism were strongly positively correlated. This trend was replicated a) for all social issues, b) in all countries separately.

Our results give further evidence to the typical portray of Twitter users as being more engaged in civic issues in comparison to other SNS users. They also show that online activism does not prevent offline activism, quite contrary, it seems that the two advance one another. This might, however, be due to the fact we assessed them in simultaneous session, in parallel forms. Future research should explore if such strong connection is at least partly a methodological artifact or a finding that could be used to communicate with young people and mobilize them for important social issues.

Ključne riječi / Keywords: Social networking sites (SNS), Twitter, civic activism, “clictivism”, young people, Balkans

---

 Jasna.milosevic@fmk.edu.rs

METAKOGNITIVNE PROCJENE SIGURNOSTI I DETEKCIJA KONFLIKTA U ZADACIMA PRISTRANOSTI OMJERA

Maja Močibob [✉] i Igor Bajšanski

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

99

Prema Teoriji metakognitivnog rezoniranja, u zadacima mišljenja automatski procesi produciraju intuitivni odgovor uz koji se javlja metakognitivna procjena točnosti odgovora, o kojoj ovisi hoćemo li angažirati analitičke procese ili prihvatiti intuitivni odgovor. U konfliktnim zadacima, heuristički i analitički procesi dovode do suprotstavljenih odgovora, pa davanje analitičkog odgovora može zahtijevati detekciju i rješenje konflikta. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu metakognitivne procjene sigurnosti u intuitivni odgovor u konfliktnim i nekonfliktnim verzijama zadatka pristranosti omjera u daljnjem analitičkom angažmanu te ispitati osjetljivost na konflikt u ovim zadacima.

U istraživanju je sudjelovalo 35 ispitanika. Korištena je paradigma dvaju odgovora pri čemu se od ispitanika tražilo da u nizu zadataka daju brzi intuitivni odgovor na zadatak i metakognitivnu procjenu sigurnosti, a nakon toga konačni odgovor, za koji su imali na raspolaganju neograničeno vrijeme, te konačnu procjenu sigurnosti.

Prosječna procjena sigurnosti u intuitivni odgovor bila je niža kada je došlo do promjene odgovora nego kada nije došlo do promjene odgovora. Također, procjena sigurnosti za odgovore koji su ispravljani pri konačnom odgovoru bila je niža od početne procjene sigurnosti za odgovore koji nisu ispravljani. Ovaj rezultat je u skladu sa pretpostavkom Teorije metakognitivnog rezoniranja, odnosno ukazuje na veći analitički angažman (veću vjerojatnost promjene odgovora) kada su procjene sigurnosti niže. Također, veća točnost može biti dodatni produkt analitičkih procesa. U drugoj mjeri analitičkog angažmana, vremenu za davanje konačnog odgovora, nisu dobivene razlike s obzirom na početne procjene sigurnosti. Nije dobivena značajna razlika u početnoj procjeni sigurnosti ni u vremenu za davanje konačnog odgovora između konfliktnih i nekonfliktnih zadataka. Međutim, došlo je do veće proporcije promjene odgovora u konfliktnim zadacima. Analizom točnosti, dobivena je značajna interakcija između konfliktnosti i faze rješavanja zadatka, pri čemu je točnost intuitivnih odgovora veća za nekonfliktne nego konfliktne zadatke, a točnost konačnih odgovora veća za konfliktne nego nekonfliktne zadatke. Iako procjene sigurnosti u početni odgovor ne ukazuju na ranu detekciju konflikta, mjere analitičkog angažmana (vjerojatnost promjene odgovora i normativna točnost) ukazuju na razlikovanje konfliktnih i nekonfliktnih zadataka.

Ključne riječi / Keywords: teorija metakognitivnog rezoniranja, metakognitivne procjene, procjene sigurnosti, detekcija konflikta

KAKVE VEZE IMA KAKO SMO POSTALI OBITELJ? STAVOVI OKOLINE PREMA POSVOJENOJ DJECI I NJIHOVIM RODITELJIMA

Koraljka Modić Stanke

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

100

Iako istraživanja sugeriraju da kod posvojene djece postoji veći rizik od pojave različitih bihevioralnih, psiholoških i akademskih problema, pokazalo se da je većina posvojenika dobro prilagođena. Postotak posvojene djece među korisnicima psihološke/psihijatrijske pomoći u pravilu je veći od očekivanog, no stručnjaci upozoravaju da to nije rezultat isključivo većeg intenziteta/frekvencije problema posvojenika nego i veće osjetljivosti članova obitelji i okoline da reagiraju i potraže pomoć čak i kad su problemi relativno mali. Takve reakcije okoline mogu biti odraz postojećih stavova u društvu pa je cilj ovog istraživanja bio ispitati implicitne stavove prema pojedinim članovima adoptivnih obitelji. Pretpostavljalo se da će okolina posvojenu djecu, posebno onu s indikacijom eksternaliziranih problema, procjenjivati negativnije od biološke djece, tj. da će njihov profil u većoj mjeri ukazivati na mogućnost postojanja bihevioralnih, psiholoških i akademskih problema. S druge strane, budući se posvojenje u pravilu smatra altruističnim, pretpostavljalo se da će okolina adoptivne roditelje procjenjivati pozitivnije od roditelja biološke djece.

Studentice predškolskog odgoja (N=58) i psihologije (N=52) dobile su zadatak pročitati dvije vinjete - o Marku (8.5 g.) s indikacijom eksternaliziranih problema i Davidu (7.5 g.) s indikacijom internaliziranih problema - te na skalama semantičkog diferencijala procijeniti njih i njihove roditelje. Sudionice su po slučaju pridijeljene ili a) skupini koja je dobila informaciju da je Marko posvojeno, a David biološko dijete ili b) skupini koja je dobila obrnute informacije. Multivarijatnom analizom varijance pokazalo se da postojanje razlika u procjeni biološke i posvojene djece te njihovih roditelja ovisi o kontekstu tj. o opisu ponašanja samog djeteta. Posvojeno dijete s eksternaliziranim ponašanjem sudionice su procjenjivale tužnijim, emocionalno nestabilnijim, nižeg školskog uspjeha, niže motivacije za učenjem te više nezainteresiranog za sudjelovanje u nastavi u odnosu na biološko dijete. Nije bilo razlika u procjenama posvojenog i biološkog djeteta s internaliziranim ponašanjem. Iako su gotovo svi sudionici posvojitelje procijenili velikodušnima, općenito pozitivnije procjene dobivene su samo u slučaju djeteta s internaliziranim ponašanjem pri čemu su roditelje posvojenog djeteta sudionice procjenjivale pouzdanijima, velikodušnjima, aktivnijima, jačima, sposobnijima i ponosnijima od roditelja biološkog djeteta.

Ključne riječi / Keywords: posvojenje, stavovi, posvojena djeca, adoptivni roditelji, eksternalizirani i internalizirani problemi

DIF ANALIZA UPITNIKA EMOCIONALNE KOMPETENTNOSTI MANTEL-HAENZSEL METODOM: KROS-KULTURALNA USPOREDBA

Tamara Mohorić i Vladimir Takšić

Filozofski fakultet u Rijeci, Hrvatska

Osiguravanje pravednosti psihologijskih mjernih instrumenata jedna je od glavnih briga u području razvoja i primjene testova. Pripadnici različitih grupa (npr. spolne, vjerske, rasne) moraju imati jednake mogućnosti uspješnog odgovaranja na testne čestice, nakon što su izjednačeni prema ostalim relevantnim karakteristikama. Ukoliko čestice na mjernom instrumentu nepravedno favoriziraju jednu skupinu nad drugom, pretpostavljamo da te čestice različito funkcioniraju za različite grupe, od čega i dolazi termin DIF – engl. *Differential item functioning*. Iako su se statističke metode za otkrivanje potencijalno problematičnih čestica počele razvijati 70-tih godina, tzv. DIF statistika razvila se sredinom 80-th. Danas su te metode integrirane u provjeru valjanosti mjernih instrumenata. Mantel-Haenszel metoda jedna je od najpopularnijih neparametrijskih metoda određivanja DIF čestica. Ne zahtjeva specifičan oblik funkcije odgovora na zadatak niti velike uzorke te se može koristiti za provjeru DIF čestica i kod dihotomnih i politomnih odgovora.

Cilj je bio provjeriti DIF čestice na Upitniku emocionalne kompetentnosti (Takšić, 1998), na uzorcima ispitanika iz 12 zemalja. Prvo smo testirali GMHDIF program (Fidalgo, 2011) uspoređujući po dva slučajna uzorka iz tri zemlje (Hrvatska, Slovenija i Kina). Zatim smo proveli DIF analizu na odgovorima žena i muškaraca, iz 12 zemalja (Hrvatska, Slovenija, Srbija, Španjolska, Finska, Švedska, Turska, SAD, Argentina, Kina, Japan i Indija). Na kraju smo usporedili uzorke iz dvije jezične skupine – slavenski (hrvatski, srpski i slovenski) i romanski (španjolski – usporedba Španjolska i Argentina). Prema očekivanjima, kod slučajnih uzoraka otkriven je najmanji broj DIF čestica, kao i kod usporedbe prema spolu. Što se tiče usporedbe zemalja koje pripadaju različitim jezičnim skupinama, manji broj DIF čestica pronađen je unutar iste jezične skupine, dok je, prema očekivanjima, veći broj DIF čestica pronađen kada se uspoređuju čestice različitih jezičnih skupina.

Ključne riječi / Keywords: DIF, Mantel-Haenszel metoda, UEK-45, GMHDIF statistički program, kros-kulturalna usporedba

POVEZANOST REZULTATA JEDNOG PROJEKTIVNOG TESTA S NEKIM UOBIČAJENIM PSIHODIJAGNOSTIČKIM TEHNIKAMA

Aleksandar Momirović

Nastavni zavod za javno zdravstvo Dr. Andrija Štampar, Zagreb, Hrvatska

102

Na uzorku od 313 ispitanika, pacijenata Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti, ispitana je povezanost rezultata na Wartegg testu crteža s rezultatima baterije 6 upitnika ličnosti nastalih na osnovi kibernetičke teorije konativnog funkcioniranja, koji mjere intenzitet neurotske astenije, agresivnosti, konverzivnosti, psihotičke disocijacije, regresije i intro-ekstroverzije, te 2 testa sposobnosti, testa šifriranja SR-1, koji mjeri sposobnost sekvencijalne obrade, i testa SM-7, koji mjeri sposobnost simultane obrade. Podaci upitnika ličnosti su izračunati kao ponderirane standardne vrijednosti na pojedinim skalama, rezultati testova sposobnosti su standardizirani po dobi ispitanika, a podaci s projektivnog testa su normalizirani i standardizirani.

Faktorska analiza glavnih komponenata je rezultirala s pet faktora, odgovornih za 60% ukupne varijance, pri čemu su pojedini faktori definirani kao 1. generalna psihopatologija (s manjim udjelom neobičnih reakcija na projektivnom testu), 2. faktor neobičnih reakcija na Wartegg testu (s manjim udjelom testa sposobnosti), 3. rezultati testova sposobnosti (s manjim udjelom neobičnih reakcija na projektivnom testu, što sugerira dozu kreativnosti), 4. faktor primarne (ekstrovertne) agresivnosti, blago povezan s nekim neobičnim reakcijama na nekim stimulusima projektivnog testa i 5. faktor introverzije, blago povezan s neobičnim reakcijama na nekim drugim stimulusima Wartegg testa. Metodom kanoničke korelacijske analize nađena je jedna niska, no značajna kanonička korelacija od 0,334. Kanonička diskriminativna analiza u Mahalanobisovom prostoru, koja omogućuje određivanje nezavisnog doprinosa svake pojedine varijable ukupnoj razlici između grupa, rezultirala je jednom značajnom diskriminativnom dimenzijom, odgovornom za 80% varijance razlika između promatranih grupa (tri grupe: pacijenti s poremećajem osobnosti, oni koji su došli zbog zlouporabe opojnih droga, te osobe bez postavljene dijagnoze). Može se zaključiti da postoji niska, ali značajna povezanost rezultata na Wartegg projektivnom testu s rezultatima uobičajenih psihodijagnostičkih tehnika. Osim toga vidljivo je da rezultati na Wartegg testu ne ovise samo o psihopatološkim simptomima, već su dijelom i mjera kreativnosti, odnosno originalnosti ispitanika.

Ključne riječi / Keywords: Wartegg test crteža, multivarijatna analiza, klinička evaluacija.

STABILNE INDIVIDUALNE RAZLIKE I PROMJENE U MOTIVACIJI ZA UČENJE KAO PREDIKTORI PRIMJENE STRATEGIJA UČENJA

Amela Mujagić

Univerzitet u Bihaću, Bosna i Hercegovina

103

Osnovni cilj ovog rada je provjera jedne od temeljnih pretpostavki suvremenih modela učenja – pretpostavke o dinamičnosti i promjenjivosti motivacije za učenje i korištenih strategija učenja u akademskom kontekstu. Centralni konstrukt kojim se objašnjava kvalitetno učenje i akademsko postignuće u sociokognitivnim modelima samoreguliranog učenja jesu strategije učenja, a osnovna karakteristika ovih kognitivnih komponenti učenja je njihova određenost osobnim i kontekstualnim faktorima u svakoj pojedinoj situaciji učenja. Ipak, u istraživanjima samoreguliranog učenja, naglasak je uglavnom na ispitivanju uloge osobnih faktora (najčešće motivacije) u oblikovanju učenja na kognitivnoj razini. Kako je u ovim modelima i motivacija za učenje konceptualizirana kao situacijski uvjetovan proces, cilj ovog rada bio je ispitati dinamiku odnosa motivacije za učenje i korištenih strategija učenja pretpostavljenu modelima samoreguliranog učenja, a uz primjenu psihometrijske teorije latentnih stanja i crta te na njoj temeljenih modela strukturalnih jednadžbi.

Podaci o kognitivnim i motivacijskim komponentama učenja prikupljeni su od ukupno 297 studenata u dvije vremenske točke (sredina i kraj semestra). Za procjenu strategija učenja korištene su skale LIST upitnika, dok su za procjenu intrinzične i ekstrinzične motivacije za učenje, a za potrebe istraživanja, kreirane skale na osnovu MSLQ upitnika.

Rezultati pružaju podršku dijelu postavljenih hipoteza o povezanosti motivacije za učenje i strategija učenja kroz dvije točke mjerenja. Konkretnije, latentne varijable stabilnih individualnih razlika u motivaciji za učenje objašnjavaju od 9 do 22% varijance latentnih varijabli stabilnih individualnih razlika u pojedinim strategijama učenja, dok varijable latentnih promjena u motivaciji za učenje objašnjavaju od 7 do 26% varijance latentnih promjena u strategijama učenja. Pritom je intrinzična motivacija značajan prediktor strategija elaboracija, kritičko dokazivanje i organizacija, a ekstrinzična motivacija se pokazala značajnom za strategije ponavljanje i organizacija. Dodatne dvije pretpostavke izvedene iz modela samoreguliranog učenja, o tome da bi promjene u motivaciji za učenje mogle biti prediktivne za stabilno korištenje strategija učenja te da bi stabilna motivacija mogla biti prediktivna za promjene u korištenju strategija učenja, nisu podržane rezultatima ovog istraživanja.

Ključne riječi / Keywords: strategije učenja, motivacija za učenje, intraindividualne promjene

UTJECAJ STUPNJA UGLAZBLJENOSTI TEKSTA NA PAMĆENJE

Augustin Mutak [✉] i Andrea Vranić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

104

U ovom istraživanju ispitano je utječe li stupanj uglazbljenosti teksta na količinu upamćenog teksta. Sudionici su podijeljeni u tri skupine. Prva skupina (N=30) je slušala potpuno uglazbljenu skladbu, druga skupina (N=32) je slušala skladbu samo s bubnjevima, a treća skupina (N=29) a capella verziju skladbe (uz isti vokal u sve tri verzije). Sudionici su slušali skladbu šest puta i nakon svakog slušanja zapisivali na papir sve stihove kojih se mogu sjetiti. Također, po prikupljanju demografskih podataka, sudionici su ispunili i Upitnik o strategijama koje su koristili pri zapamćivanju. Uz eksperimentatora, tri dodatna ispravljачa bodovala su rezultate sudionika.

Nisu utvrđene razlike u broju upamćenih stihova između ove tri skupine, kao niti razlike u čestini korištenja različitih strategija upamćivanja. Međutim, utvrđeno je da se s povećanjem stupnja uglazbljenosti teksta povećava i broj sudionika koje izjavljuju da im pri upamćivanju teksta pomaže glazba, što sugerira da ljudi imaju dojam da im glazba pomaže pri upamćivanju, iako rezultati to ne potvrđuju. Ovaj nalaz raspravljen je u okviru kovarijacijskog modela atribucije.

Ključne riječi / Keywords: uglazbljenost teksta, pamćenje stihova, pogreške u atribuciji

SUBJEKTIVNA, ŽELJENA I OČEKIVANA DOB I NEKI ASPEKTI DOBROBITI: ŠTO STARIJIMA TREBA DA BI SE OSJEĆALI MLAĐE?

Marina Nekić [✉] i Ivana Tucak Junaković

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

105

Neala Ambrosi-Randić

Odjel za interdisciplinarnu, talijanske i kulturne studije, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Kronološka dob je važna varijabla u istraživanjima iz područja razvojne psihologije, međutim, rezultati studija na starijima jasno pokazuju da ona nije dovoljna da bi se pojasnile veze dobi i varijabli dobrobiti. Subjektivna dob ili koliko se starima ljudi uistinu doživljavaju, važno je razvojno obilježje. Rezultati istraživanja pokazuju da se tijekom odrasle dobi razlika između kronološke i subjektivne dobi značajno povećava, ili preciznije rečeno starije osobe se osjećaju u prosjeku mlađima bez obzira na njihovu kronološku dob. Također je utvrđeno da su dimenzije subjektivne dobi pozitivno povezane s procjenom zdravstvenog stanja i sa zadovoljstvom životom, ali i drugim varijablama dobrobiti. Osim subjektivne dobi, u recentnijim istraživanjima se naglašava i važnost proučavanja procjena željene i očekivane dobi, pa se može uočiti kako starije osobe očekuju da će živjeti kraće nego što žele. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi u kojoj se mjeri procjene subjektivne, željene i očekivane dobi mogu objasniti različitim varijablama dobrobiti.

Uzorak su činile 264 starije osobe, prosječne dobi od 69 godina. Uspješno starenje smo zahvatili Skalom samoprocjene uspješnog starenja (Tucak Junaković i Nekić, 2016), dok je optimizam bio ispitan revidiranom verzijom *Life Orientation Test-a* (Carver, 2013). Ostali relevantni konstrukti su bili ispitani po jednim pitanjem koje se odnosi na svaki pojedini aspekt dobrobiti.

U skladu s očekivanjima, naši su sudionici procjenjivali da se osjećaju mlađe u odnosu na svoje vršnjake, i to u prosjeku čak 10 godina. Osim toga, željeli bi u prosjeku doživjeti 88 godina, ali očekuju da će živjeti 4 godine manje. Starije osobe koje osjećaju da imaju manje godina u odnosu na svoju kronološku dob su one osobe koje procjenjuju da imaju dobro tjelesno i mentalno zdravlje, te koje u prosjeku osjećaju materijalnu sigurnost i zadovoljstvo. Za subjektivnu dob su se još značajnim pokazali i optimizam i uspješno starenje. Za starije osobe koje su smatrale da se osjećaju mlađe u odnosu na svoje vršnjake važno je dobro tjelesno zdravlje i doživljaj da uspješnije stare. Isti prediktori su se pokazali značajnima i za očekivanu dob. I na kraju, optimizam je bio jedini značajan prediktor za željenu dob. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na važnost subjektivne, željene i očekivane dobi u kontekstu psihološke dobrobiti i kvalitete života u starijoj dobi.

Ključne riječi / Keywords: subjektivna dob, željena dob, očekivana dob, uspješno starenje, dobrobit

PROMJENE U SAMOREGULACIJI UČENJA NAKON DOŽIVLJAJA NEUSPJEHA U ŠKOLSKOM ZADATKU PISANJA ESEJA

106

Anela Nikčević-Milković

Odjel za nastavničke studije u Gospiću, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Darko Lončarić

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Istraživanja samoregulacije ukazuju na važnost procesnog pristupa proučavanju dinamičnih odnosa među odrednicama, procesima i ishodima samoreguliranog učenja. Uočljiv je manjak istraživanja o promjenama u odrednicama i strategijama samoregulacije učenja i suočavanja s neuspjehom nakon doživljenog neuspjeha, stoga se provedeno longitudinalno istraživanje odnosi na promjene u samoregulaciji učenja u području pismenog izražavanja nakon učenikove negativne samoprocjene uspjeha u takvom zadatku.

U istraživanju je sudjelovalo 199 učenika srednjih škola koji su u različitim fazama simulirane pripreme za pisanje, po pravilima državne mature, uz samo pisanje eseja ispunili i Skalu ciljnih orijentacija (Rijavec i Brdar, 2002), Upitnik emocija u obrazovnom kontekstu (Pekrun, 2004), Skalu očekivanja uspjeha, Skalu vrijednosti postignuća (Burić, 2010), Skalu percipirane akademske kontrole (Perry i sur., 2001), Skalu samoefikasnosti samoregulacije (Pintrich i sur., 1993), te Skalu suočavanja sa školskim neuspjehom (Lončarić, 2008). Sve skale osim prve bile su prilagođene ispitnim zadacima pisanja. Učenici su pokazali visoki rezultat napisanih eseja, a dva procjenjivača kvalitete napisanih eseja pokazuju visoki stupanj podudaranja. U drugoj fazi samoregulacije 32 učenika se samoprocjenilo neuspješnim/nezadovoljnim rezultatom zbog čega su ponovili pisanje eseja i popunjavanje skala. Učenici su u drugom pokušaju pisanja umanjili vrijednost zadatka, povećali osjećaj kontrole i emocije olakšanja te su svi iskazali uvjerenost u uspjeh. Smanjili su korištenje adaptivnih strategija učenja i pisanja te povećali korištenje eksternalne strategije pisanja *Tražnja pomoći i pisanja po modelu* što ih je dovelo do prosječno većeg postignuća u zadatku nakon drugog pokušaja. Za sve korištene skale i uspjeh izračunata je razlika između rezultata u prvom i drugom valu istraživanja radi utvrđivanja stupnja povezanosti među tako utvrđenim promjenama u samoregulaciji učenja u području pisanja. Povećanje strategije rješavanja problema povezano je s povećanjem pozitivnih aktivirajućih emocija i povećanjem vrijednosti postignuća u zadacima pisanja. Veće korištenje i obrambenih strategija suočavanja s neuspjehom dovelo je također do povećanja: pozitivnih aktivirajućih i deaktivirajućih emocija, vrijednosti postignuća, te korištenja proaktivne strategije pisanja planiranjem i samousmjeravanjem.

Ključne riječi / Keywords: samoregulacija učenja, školski neuspjeh, suočavanje sa školskim neuspjehom, akademske emocije, strategije pisanja.

ULOGA KOMPETENCIJE KREATIVNOSTI I SOCIJALNE KOMPETENCIJE U NASTAVI VJERONAUKA

Marjan Ninčević i Dunja Jurić

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

107

Kompetencija se u kontekstu uloge nastavnika određuje kao profesionalna mjerodavnost visoke stručne razine; kvalitetna pedagoška izobrazbenost i osposobljenost koje su stečene pedagoškom izobrazbom i stalnim pedagoškim usavršavanjem. Posebno značenje pri izgradnji podržavajućeg odnosa s učenicima i profiliranju uspješnog nastavnika imaju kompetencija kreativnosti i socijalna kompetencija, kao izvori motivacije, pretpostavke razvoja kreativnosti učenika i konstruktivne komunikacije između nastavnika i učenika. Posebno se to odnosi na nastavu vjeronauka, predmeta koji promiče cjelovit odgoj i obrazovanje učenika i ističe osobne, društvene, vjerničke i općeljudske vrednote. Stoga je cilj ovoga rada bio utvrditi razinu samoprocjene socijalne kompetencije i kompetencije kreativnosti srednjoškolskih vjeroučitelja u Republici Hrvatskoj.

U istraživanju su 304 vjeroučitelja procijenila svoje kompetencije ispunjavanjem upitnika *Pedagoško-kompetencijski profil vjeroučitelja*. Utvrđena je značajna razlika u procjeni važnosti socijalne kompetencije između muškaraca i žena, pri čemu žene navedenu kompetenciju procjenjuju važnijom u odnosu na muškarce. Nije pronađena razlika u procjeni važnosti kompetencije kreativnosti s obzirom na spol, kao ni razlika u procjenama kompetencije kreativnosti i socijalne kompetencije s obzirom na vrstu škole, trajanje staža i status sudionika. Dobiveni su rezultati promatrani u svjetlu suvremenih istraživanja pedagoških kompetencija, čimbenika koji ih određuju i implikacija koje ostvaruju.

Ključne riječi / Keywords: pedagoške kompetencije, vjeronauk, kompetencija kreativnosti, socijalna kompetencija

SUBJECTIVE WELL-BEING AND ACCULTURATIONAL STRATEGIES OF MIGRANTS: LOSING YOUR HEREDITARY IDENTITY AND / OR NEGLECTING THE NEW IDENTITY WILL MAKE YOU ILL

108

Andreas Olbrich-Baumann , **Oskar Giovanelli**, and **Marlene Klopf**

Faculty of Psychology, University of Vienna, Austria

Various studies have revealed that social identity and self esteem have great impact on the subjective well being. According to Ghavami, Fingerhut, Peplau, Grant and Witting (2011) identity affirmation and identity achievement seem to moderate this correlation, if the subjects have to deal with identity conflicts when they are migrating to another culture.

To test this model we interviewed 176 migrants in Italy (South Tyrol) and 149 migrants in Austria, who work as nurses and nurse assistants. For assessing the acculturation strategies we used the MASPAD (Obasi & Leong,2010) and the MEIM (Phinney, 1992). The Day laborer stress inventory and the SCL-90 were used for measuring stress symptoms and subjective well-being.

The results reveal a positive correlation between identity achievement (exploring and understanding the meaning(s) of one's identity) and identity affirmation (the process of developing positive feelings and a sense of belonging to one's social group), as well as a positive correlation between identity affirmation and subjective well-being. A high preference for maintaining the heritage ethnocultural group correlates positively with feelings of strain. In addition the preference for having contact with and participating in the society of a different ethnocultural group, is associated with a major subjective well-being. Thus the acculturation has an influence on the subjective well-being and on psychosomatic symptoms. The best strategy for migrants feeling healthy is accepting the new culture and maintaining hereditary rituals and friendships.

Ključne riječi / Keywords: acculturation, social identity, well-being

USPOREDBA DVIJE VERZIJE TESTA IMPLICITNIH ASOCIJACIJA ZA MJERENJE MOTIVA ZA MOĆI

Maja Parmač Kovačić [✉] i Zvonimir Galić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

109

Nataša Trojak

Visoko učilište Algebra, Zagreb, Hrvatska

U posljednje vrijeme ističe se potreba da se spoznaje o psihološkim karakteristikama koje su utvrđene na temelju eksplicitnih, upitničkih mjera dopune podacima prikupljenim implicitnim mjerama. Implicitne mjere eliminiraju neke od nedostataka koje se pripisuju „klasičnim“ upitničkim mjerama (npr. samozavaravanje ili upravljanje dojmovima), ali i zahvaćaju psihološke aspekte koji nisu dostupni introspekciji. Jedna od metoda koja najviše obećava je Test implicitnih asocijacija (engl. *Implicit Association Test* – IAT; Greenwald i sur., 1998). Budući da je IAT po svojoj prirodi relativna mjera, pri njegovoj konstrukciji važno je kako odaberemo suprotstavljene kategorije atributa. Neki istraživači sugeriraju da uobičajeno korištenje prirodnih antonima koji nisu ujednačeni prema svojoj valenciji (npr. moć-nemoć) može rezultirati svrstavanjem podražaja prema evaluacijskom tonu (pozitivno-negativno) umjesto semantičkom značenju.

U ovom istraživanju uspoređena je valjanost dviju verzija IAT-a za mjerenje motiva za moći. Dvije verzije razlikovale su se prema nazivima kategorija atributa i korištenim podražajima koji su predstavljali te kategorije. U prvoj verziji IAT-a kao kategorije atributa korišteni su prirodni antonimi „moć“ i „nemoć“, dok su u drugoj verziji IAT-a korištene kategorije „dominacija“ i „suradnja“, koje bi trebale biti ujednačenije po valenciji.

U istraživanju je sudjelovao prigodan uzorak studenata psihologije (N=129). Uz podatke na dvije verzije IAT-a, za sve sudionike prikupljene su samoprocjene dominantnosti koje su predstavljale eksplicitnu mjeru motiva za moći te procjene dominantnosti od strane bliskih osoba koje su predstavljale mjeru učestalosti ponašanja koja odražavaju izraženost motiva za moći. Dodatno, na dijelu uzorka (N=75) prikupljeni su rezultati na još jednoj implicitnoj mjeri motiva za moći – Testu uvjetovanog rezoniranja za vođenje (TUR-V). Iako su se obje verzije IAT-a pokazale zadovoljavajuće pouzdanima, IAT s kategorijama „dominacija“ i „suradnja“ se pokazao znatno valjanijim. Za razliku od IAT-a „moć-nemoć“ koji je imao tek jednu granično značajnu korelaciju s ostalim korištenim mjerama, IAT „dominacija-suradnja“ je imao značajne i umjereno visoke korelacije sa samoprocjenama i procjenama dominantnosti te TUR-V mjerom implicitnog motiva za moći. Ovakvi rezultati sugeriraju da bi IAT s evaluativno ujednačenijim kategorijama „dominacija-suradnja“ mogao biti pouzdana i valjana mjera individualnih razlika u motivu za moći.

Ključne riječi/Keywords: eksplicitne mjere, implicitne mjere, Test implicitnih asocijacija, motiv za moći

---

[✉] mparmac@ffzg.hr

KONSTRUKCIJA I VALIDACIJA SKALE UKLJUČENOSTI U NASTAVU FIZIKE

Nina Pavlin-Bernardić

Filozofski fakultet i Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

Vanja Putarek

Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Daria Rovani i Ema Petričević

Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Vesna Vlahović-Štetić

Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Uključenost predstavlja koncept iz šireg područja motivacije, no radi se o različitim, ali povezanim konstruktima pri čemu motivacija predstavlja namjeru, a uključenost komponentu akcije. Prema najčešće navodenoj konceptualizaciji, uključenost se sastoji od kognitivne, bihevioralne i emocionalne dimenzije. Kognitivna dimenzija odnosi se na korištenje strategija učenja i samoregulacije, bihevioralna na trud koji učenik ulaže u terminima pažnje, ulaganja napora i ustrajnosti, a emocionalna na ugodne ili neugodne emocije koje se javljaju za vrijeme učenja ili sudjelovanja u nastavi. Razina uključenosti učenika u nastavu može se razlikovati od predmeta do predmeta, pa je cilj ovog rada bio konstruirati i validirati Skalu uključenosti u nastavu fizike. U istraživanju su sudjelovala 803 učenika 2., 3. i 4. razreda iz pet općih gimnazija u Hrvatskoj.

Konfirmatornom faktorskom analizom rezultata na Skali uključenosti potvrđeno je dobro slaganje dobivenih rezultata s trofaktorskim modelom uključenosti kojeg sačinjava kognitivna, bihevioralna i emocionalna uključenost. Pouzdanosti subskala su zadovoljavajuće do visoke. Provjerene su i korelacije subskala sa samoefikasnosti u fizici i subjektivnom vrijednosti fizike te se pokazalo da su one niske do umjerene, pri čemu kognitivna uključenost najviše korelira s obje navedene varijable. Rezultati pokazuju da učenici u našem uzorku imaju nisku do srednju razinu uključenosti u nastavu fizike, no dok učenici 2. razreda pokazuju višu razinu kognitivne i bihevioralne uključenosti od učenika starijih razreda, učenici 4. razreda pokazuju višu razinu emocionalne uključenosti. Između mladića i djevojaka pokazala se statistički značajna razlika samo na dimenziji emocionalne uključenosti, pri čemu mladići imaju više rezultate. Učenici koji očekuju više ocjene iz fizike na kraju godine imaju više rezultate na sve tri dimenzije uključenosti. Također, učenici koji namjeravaju odabrati fiziku kao izborni predmet na maturi imaju više rezultate na sve tri subskale od onih koji to ne namjeravaju.

Ključne riječi / Keywords: uključenost, skala uključenosti, fizika

ODNOS PERFEKCIONIZMA, LIČNOSTI UČENIKA I CILJEVA POSTIGNUĆA S UKLJUČENOŠĆU UČENIKA PRI UČENJU FIZIKE

EMA PETRIČEVIĆ I DARIA ROVAN

Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

111

NINA PAVLIN-BERNARDIĆ

Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska i Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

VANJA PUTAREK I VESNA VLAHOVIĆ-ŠTETIĆ

Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Da bi proces poučavanja bilo kojeg predmeta doveo do željenih ishoda učenja potrebno je da učenici tijekom tog procesa budu aktivno uključeni u učenje. Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju da pritom treba razlikovati tri komponente uključenosti – bihevioralnu, kognitivnu i emocionalnu. Uključenost učenika u učenje svakako ovisi o njihovom odnosu prema predmetu poučavanja te o kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa, no u ovom istraživanju usmjerili smo se na osobne odrednice uključenosti. Konkretno, zanimalo nas je u koliko se mjeri individualne razlike u osobinama učenika te njihovim motivacijskim orijentacijama odražavaju na razinu njihove uključenosti u učenje. U skladu s hijerarhijskim modelom ciljeva postignuća (Elliot, 1999) pretpostavili smo da će ciljevi postignuća biti značajni neposredni prediktori uključenosti učenika u učenje te da će se perfekcionizam i osjetljivost na potkrepljenje pokazati važnim odrednicama motivacije i uključenosti učenika. Naime, perfekcionizam je povezan s razinom standarda koju pojedinci postavljaju za svoja postignuća, dok osjetljivost na potkrepljenje utječe na težnju pojedinca prema ostvarivanju uspjeha i izbjegavanju neuspjeha. Prema 2 x 2 konceptualizaciji ciljeva postignuća Elliota i McGregor (2001) upravo su standardi i motivacijska valencija uključivanja i izbjegavanja istaknuti kao dvije ključne dimenzije ciljeva postignuća, što nam daje teorijsku podlogu za pretpostavku o povezanosti ovih konstrukata. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi postoji li povezanost perfekcionizma i osjetljivosti na potkrepljenje s različitim komponentama uključenosti učenika pri učenju fizike te ispitati imaju li ciljevi postignuća medijatornu ulogu u toj povezanosti.

U istraživanju su sudjelovala 224 učenika sedmog i osmog razreda osnovne škole. Sudionici su ispunili upitnike kojima je mjerena njihova uključenost pri učenju fizike, ciljevi postignuća, perfekcionizam i osjetljivost na potkrepljenje. Rezultati istraživanja potvrđuju pretpostavku o značajnoj povezanosti uključenosti s perfekcionizmom, osjetljivošću na potkrepljenje i ciljevima postignuća, pri čemu su obrasci povezanosti različiti za pojedine komponente uključenosti. Medijacijskim analizama utvrđeno je da ciljevi postignuća imaju posredujuću ulogu u odnosu pozitivnog perfekcionizma, sustava aktivacije ponašanja i sustava borba-bijeg-zamrzavanje s bihevioralnom i kognitivnom uključenosti, ali ne i s emocionalnom uključenosti.

Ključne riječi / Keywords: motivacija, uključenost učenika, ciljevi postignuća, perfekcionizam, ličnost

LEXICAL SOCIAL ATTITUDES AND PERSONALITY TRAITS: THE ROLE OF SCHIZOTYPY

112

Boban Petrović **Janko Međedović**

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, Srbija

This study investigated the relations of lexical social attitudes (Traditional and religious sources of authority, Unmitigated Self-Interests, Humanism, Subjective Spirituality, Left-wing Authoritarianism and Nationalism) with HEXACO personality traits and Schizotypy - the latest because some previous researches suggested positive associations between conservative attitudes and Schizotypy. The following was measured: lexical social attitudes (LSA/S-60), basic personality traits (HEXACO-60), schizotypy (DELTA-10 inventory). Sample was collected via on-line survey (N=540; mean age 24, 24% of male).

Openness correlated negatively with all social attitudes except Humanism. As expected, Schizotypy has opposite correlation pattern. Exploratory factor analysis resulted in two-factor solution. First factor was saturated by Traditional and religious sources of authority, Nationalism and Spirituality, Left-wing Authoritarianism and Schizotypy positively and Openness negatively. Humanism and all HEXACO traits loaded positively and Unmitigated Self-Interests and Schizotypy negatively to the second factor. These results were confirmed using quasi-canonical analysis of covariance, the form of canonical analysis which allowed correlations between extracted functions.

Results suggest that Schizotypy need to be taken in consideration in future investigation of social attitudes, primarily conservative ones. These findings are stable through different methods of data analysis.

Keywords: social attitudes, HEXACO personality traits, schizotypy

PERCEPCIJA BOLESTI KOD PREKOMJERNO TEŠKIH I PRETILIH OSOBA S KARDIOVASKULARNIM PROBLEMIMA

Alessandra Pokrajac Bulian

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

113

Neala Ambrosi-Randić

Odjel za studij na talijanskom jeziku, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Način na koji osobe doživljavaju vlastito oboljenje bitno utječe na njihovo ponašanje, načine suočavanja te ishode same bolesti. Razumijevanje percepcije odnosno kognitivne interpretacije i emocionalne reakcije na bolest, važne su u cilju smanjenja loših učinaka bolesti i održavanja zdravlja. Kardiovaskularne bolesti (KVB) među deset su vodećih uzroka smrti u Hrvatskoj (HZJZ, 2012), od čega su ishemijske bolesti srca (22.2%) na prvom, insuficijencija srca (3.01%) na šestom i hipertenzivne bolesti (2.99%) na sedmom mjestu. Cilj je ovoga istraživanja bio utvrditi percepciju bolesti, strah od senzacija povezanih uz rad srca, njihovih percipiranih negativnih posljedica te kognitivnih i emocionalnih reakcija osoba s kardiovaskularnim bolestima.

U istraživanju su sudjelovale 122 osobe, raspona dobi od 31 do 88 godina ($M=63.06$, $SD=12.14$), 38 ženskoga i 84 muškoga spola, indeksa tjelesne mase od 19.5 do 42.97, koje su zbog srčanih problema hospitalizirane na Klinici za liječenje, prevenciju i rehabilitaciju bolesti srca i krvnih žila Thalassoterapija Opatija i KBC Rijeka – Klinika za internu medicinu. U uzorku je 24.2% sudionika normalne težine, 41.6% preuhranjenih te 34.2% pretilih. Primijenjeni su Upitnik percepcije bolesti (IPQ-R; Moss-Morris i sur. 2002), Upitnik tjeskobe zbog srčanih problema koji mjeri strah i brigu u vezi srčanih senzacija, izbjegavanje aktivnosti koje mogu potaknuti simptome te pojačanu pažnju i motrenje srčane aktivnosti (CAQ; Eifert i sur., 2000) i Skala anksioznosti i depresivnosti (HADS; Zigmond i Snaith, 1983).

Analize podataka pokazale su da je strah/briga u vezi srčanih senzacija medijator brojnosti simptoma, percepcije negativnih posljedica KVB-a, cikličnosti i koherentnosti u nastanku depresije. Osobe koje pripisuju veći broj simptoma KVB-u, koje vjeruju da bolest donosi negativne posljedice po njihov život, smatraju da je njihova bolest ciklična, te kojima je ona manje razumljiva, razvijaju strahove/brige u vezi srčanih senzacija koji posreduju u nastanku depresivnosti. Rezultati su raspravljani u kontekstu Leventhalove teorije samoregulacije.

Ključne riječi / Keywords: percepcija bolesti, kardiovaskularna oboljenja, depresivnost, anksioznost, strah

Ana Proroković , Nataša Šimić i Matida Nikolić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Moralno rasuđivanje kao ključni koncept moralnog ponašanja uključuje proces rasuđivanja u dvojbena situacijama. Najutjecajnija i najčešće evaluirana teorija moralnog razvoja iz koje proizlazi i konstrukt moralnog rasuđivanja je Kolbergova teorija koja pretpostavlja tri osnovne razine (prekonvencionalna, konvencionalna i postkonvencionalna) i šest podstadija moralnog razvoja. U dosadašnjim istraživanjima intelektualne sposobnosti i obrazovanje su se pokazali značajnim prediktorima moralnog rasuđivanja, a kada je riječ o spolu, rezultati nisu posve konzistentni. Jedan dio istraživanja izvještava o različitim pristupima koje koriste muškarci i žene prilikom donošenja moralnih odluka, dok druga istraživanja ne izvještavaju o razlikama u moralnom rasuđivanju s obzirom na spol. Unatoč brojnim istraživanjima različitih korelata, moralno rasuđivanje u kontekstu selekcijskih situacija je do sada vrlo slabo istraživano. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati eventualne razlike u razini moralnog rasuđivanja kod muškaraca i žena različitog stupnja obrazovanja u selekcijskoj situaciji.

U istraživanju je sudjelovalo 218 sudionika (81 muškarac i 137 žena), dobi od 19 do 32 godine, koji su pristupili selekcijskoj situaciji odabira kandidata za različita radna mjesta u bankarskom sektoru. Ukupno 155 sudionika je bilo visoke stručne spreme (ekonomisti, pravnici, stručnjaci iz područja informacijske tehnologije), dok je razina obrazovanja za 62 sudionika bila srednja stručna sprema, ekonomskog ili gimnazijskog profila. U istraživanju je korišten Test za procjenu razine moralnog rasuđivanja i Test dinamičkih nizova (neverbalni test za procjenu generalnih intelektualnih sposobnosti).

Dobiveni rezultati su pokazali značajne razlike u razini moralnog rasuđivanja s obzirom na spol i stručnu spremu sudionika. U usporedbi sa ženama, muškarci su pokazali veću razinu moralnog rasuđivanja. Kao što se moglo i očekivati, kandidati visoke stručne spreme u odnosu na srednju stručnu spremu su također pokazali višu razinu moralnog rasuđivanja. Međutim, dodatna analiza kovarijance s generalnim intelektualnim sposobnostima kao kovarijatom, je pokazala da se muškarci i žene ne razlikuju u razini moralnog rasuđivanja, dok je stručna sprema i dalje ostala značajna determinanta moralnog rasuđivanja. Dobiveni rezultati su u skladu s Kolbergovim postavkama, prema kojima su intelektualne sposobnosti i obrazovanje pojedinca glavne odrednice moralnog razvoja.

Ključne riječi / Keywords: moralno rasuđivanje, Kolbergova teorija moralnog razvoja, spol, stručna sprema, selekcijska situacija

DOŽIVLJENO NASILJE U ŠKOLI: PREDIKTIVNA ULOGA RAZREDNOG OZRAČJA I OSJEĆAJA SIGURNOSTI U ŠKOLI

Ina Reić Ercegovac [✉], Andreja Bubić i Morana Koludrović

Filozofski fakultet u Splitu, Hrvatska

115

Podaci o učestalosti doživljenog nasilja među djecom u RH variraju ovisno o obliku nasilja i uzrastu djece, pri čemu novija istraživanja govore o približno 30% učenika žrtava nasilja, 60% učenika koji su barem jednom bili izloženi nasilju te 20% učenika koji sustavno i često doživljavaju nasilje. Cilj ovoga rada bio je istražiti ulogu dobi, spola, razrednog ozračja i osjećaja sigurnosti u školi u procjeni doživljenog nasilja. Sudjelovalo je 567 učenika od 4. do 8. razreda osnovne škole. Primijenjeni su sljedeći instrumenti: Upitnik općih podataka, adaptirana Skala razrednog ozračja (Wasilewski, Gifford i Bonneau, 2008), Upitnik osjećaja sigurnosti u školi te Skala učestalosti doživljavanja nasilnog ponašanja u školi. Adaptirana Skala razrednog ozračja primijenjena je za ispitivanje triju varijabli: kvalitete odnosa među učenicima, kvalitete odnosa između učenika i nastavnika te osjetljivosti na nasilje u razrednom kontekstu. Upitnik osjećaja sigurnosti u školi konstruiran je za potrebe ovog istraživanja, a procjenjuje stupanj povjerenja u unutarnje dionike škole koji brinu o sigurnosti učenika – ravnatelja, nastavnike i članove stručnih službi. Skala učestalosti doživljavanja nasilnog ponašanja u školi konstruirana je za potrebe ovog istraživanja s ciljem utvrđivanja učestalosti doživljavanja različitih oblika tjelesnog, socijalnog i elektronskog nasilja.

Rezultati istraživanja pokazali su da učenici najčešće doživljavaju ogovaranje, vikanje i vrijeđanje od strane vršnjaka, dok su najrjeđe izloženi elektronskom nasilju. Učenici, u odnosu na učenice, izvještavaju o većoj učestalosti doživljavanja nasilnih ponašanja te značajno nižim, u odnosu na učenice, procjenjuju osjećaj sigurnosti u školi. S druge strane, nisu utvrđene spolne razlike u procjeni elemenata razrednog ozračja. Dobne razlike su pokazale da procjene svih elemenata razrednog ozračja i sigurnost u školi opadaju s dobi pa su najniže vrijednosti ovih varijabli utvrđene kod najstarijih učenika. Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da su značajni prediktori doživljenog nasilja osjećaj sigurnosti u školi te kvaliteta interakcija među učenicima kao element razrednog ozračja. Rezultati istraživanja mogu se interpretirati u kontekstu postojećih spoznaja o vršnjačkom nasilju s posebnim naglaskom na zaštitnu ulogu pozitivnog razrednog ozračja i nekih značajki školske kulture, posebice sigurnosti u školi i spremnosti svih unutarnjih dionika škole da sudjeluju u prevenciji nasilnih ponašanja.

Ključne riječi / Keywords: doživljeno nasilje, sigurnost u školi, razredno ozračje

PROVODITELJI AMNIOCENTEZE – STAVOVI O AMNIOCENTEZI, SAGORIJEVANJE NA POSLU I PSIHOSOCIJALNE POTREBE

Mia Roje

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Lidija Arambašić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Svjedoci smo svakodnevnih medijskih istupa protiv zdravstvenog sustava. U velikoj mjeri pritužbe idu na djelatnike odjela ginekologije, čiji su stručnjaci u literaturi poznati kao specijalisti s najviše sagorijevanja na poslu (Martini, Arfken, Churchill i Balon, 2004). Uz osnovne radne zadatke dio ginekologa provodi prenatalna genetska testiranja, najčešće amniocentezu, u suradnji s biologima – citogenetičarima. S obzirom na povećani opseg ionako stresnog posla, provoditelji amniocenteze zanimljiva su populacija za psihološka istraživanja. Ipak, u dostupnoj literaturi gotovo da ne postoje radovi koji ih imaju u fokusu interesa. Utvrđeno je da stavovi provoditelja amniocenteze imaju snažan utjecaj na trudnice (Marteau, Plenicar i Kidd, 1993), kao i da sagorijevanje ima negativne učinke po zdravlje liječnika i bolesnika (McManus, 1997), što je dalo poticaj ovom istraživanju.

Cilj ovog istraživanja bio je dobiti detaljniji uvid o provoditeljima amniocenteze, odnosno njihovim stavovima o amniocentezi, sagorijevanju na poslu, psihosocijalnim potrebama na radnome mjestu i osobnim iskustvima s amniocentezom. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 11 provoditelja amniocenteze, od čega osam ginekologa i tri biologa – citogenetičara. Podaci su prikupljeni dubinskim intervjuima prosječnog trajanja 70 minuta.

Rezultati pokazuju da provoditelji amniocenteze u Hrvatskoj izražavaju pretežno pozitivne stavove o amniocentezi, umjereno izražene znakove sagorijevanja na poslu i psihosocijalne potrebe na radnome mjestu u vidu psiho-edukacije i podrške. Stručnjake uglavnom zanimaju komunikacijske vještine i strategije nošenja sa stresom, dok za trudnice potrebom drže psihološku podršku. Provoditelji amniocenteze koji imaju osobno iskustvo s pretragom kao trudnice ili kao očevi djeteta iskazuju zadovoljstvo svojim odlukama i u skladu su s osobnim stavovima prema amniocentezi. Provoditelji amniocenteze kojima je bliska članica obitelji imala indikaciju za amniocentezu opisuju svoje uključivanje u odluku samo iz profesionalne perspektive, ali prateće emocionalno iskustvo drže snažnijim nego kad je riječ o nepoznatoj trudnici s kojom se susreću na poslu. Uočene su različite specifičnosti u stavovima prema amniocentezi, znakovima profesionalnog sagorijevanja i psihosocijalnim potrebama provoditelja amniocenteze ovisno o rodu, dobi i osnovnoj struci, koje bi vrijedilo provjeriti u budućim istraživanjima.

Ključne riječi / Keywords: amniocenteza, stavovi, sagorijevanje na poslu, psihosocijalne potrebe

RODITELJ BEZ SAVJESTI: ODNOS RODITELJEVIH I DJETETOVIH PSIHOPATSKIH TENDENCIJA, RODITELJSKIH STILOVA, ODBACIVANJA I PRIHVAĆANJA DJETETA

Silvija Ručević

Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Tijana Borovac

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska

Dino Krupić

Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati odnos psihopatskih tendencija roditelja i njihove djece, te roditeljskih stilova. U skladu s postojećim etiološkim modelima i nedavnim istraživanjima u području bihevioralne genetike, očekivala se izravna povezanost roditeljevih i djetetovih psihopatskih tendencija. Kao potencijalni medijatori uključeni su roditeljski stilovi (autoritarni, autoritativni te permisivni) te roditeljsko prihvaćanje, odbacivanje i kontrola djeteta.

U istraživanju je sudjelovalo 150 djece oba spola, starosti od 63 do 84 mjeseci, te njihovi roditelji (majke: 80.4%). Roditelji su ispunili niz upitnika, uključujući Upitnik Mračne trijade, te Inventar problematičnih osobina djece, odnosno upitnik kojem se mjere psihopatske tendencije kod djece (Child Problematic Traits Inventory). Pet dimenzija roditeljskog prihvaćanja, odbacivanja i kontrole mjereni su Parental Acceptance-Rejection/Control Questionnaire.

U skladu s očekivanjima, utvrđena je značajna, iako niska povezanost kongruentnih roditeljevih i djetetovih psihopatskih tendencija. No, ti odnosi su najčešće posredovani roditeljskim stilovima (npr. autoritarnim i permisivnim stilom) i ponašanjem roditelja u odnosu s djetetom, posebice hostilnošću i indiferentnošću. S obzirom na preliminarnu prirodu istraživanja i dobivenih rezultata, u radu se raspravlja o implikacijama za razvojni model psihopatskih tendencija.

Ključne riječi / Keywords: psihopatske tendencije, roditeljski stilovi, djeca, roditeljsko prihvaćanje i odbacivanje

PSIHOMETRIJSKE KARAKTERISTIKE PAI INVENTARA I MOGUĆNOST KORIŠTENJA PRVOG DIJELA INVENTARA U DONOŠENJU PROCJENA

118

Valentina Ružić

Centar za edukacije i istraživanja, Naklada Slap, Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić, ml.

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Antonia Štefanec

Centar za edukacije i istraživanja, Naklada Slap, Zagreb, Hrvatska

PAI inventar za ispitivanje ličnosti je objektivni inventar samoopisa koji sadrži 344 čestice koje čine ukupno 22 ljestvice (4 ljestvice valjanosti, 11 kliničkih ljestvica, 5 ljestvica tretmana i 2 interpersonalne ljestvice). Većina osoba ispunjava inventar za 40-50 minuta. Posebna prednost PAI inventara je što omogućuje da psiholog na temelju prvih 160 čestica može donijeti procjene za 20 od 22 ljestvice inventara. Ta mogućnost može biti od iznimne koristi u situacijama u kojima ispitanik ne surađuje, tj. nakon prve polovice inventara odbija dalje odgovarati ili pak odgovara nasumce. Također, u nekim istraživanjima ili trijažama ili kod nekih pacijenata, prikladnost primjene cjelokupnog inventara može biti smanjena pa se mogućnost procjene PAI rezultata na temelju samo prvog dijela inventara pokazuje kao izuzetno korisna.

Cilj istraživanja je bio ispitati psihometrijske karakteristike prvog dijela PAI inventara (u literaturi nazvanog kratki oblik PAI-a, PAI-SF) na normativnom uzorku (N=432) sudionika u dobi od 18 do 88 godina. Ispitane su korelacije čestica-ljestvica, konvergentnost čestica unutar ljestvica te razlika u rezultatima na pojedinoj ljestvici kratkog oblika i rezultata na istoj ljestvici dugog oblika (kao i postotak rezultata na pojedinom obliku koji prelazi postavljenu graničnu vrijednost na skali T-vrijednosti).

Rezultati su pokazali konzistentnost ljestvica formiranih na temelju prvog dijela inventara, koja je nešto niža od one u cjelokupnom inventaru, ali je i dalje zadovoljavajuća za većinu ljestvica. Također, u većini slučajeva su ispunjeni zahtjevi vezani uz konvergentnost i divergentnost čestica i ljestvica inventara. Korelacije pojedinih ljestvica koje je moguće dobiti kratkim oblikom i njihovih ekvivalenata u cjelokupnom inventaru kreću se od 0,71 do 0,93.

Dobiveni rezultati pokazuju da su rezultati na kratkom obliku inventara dobra aproksimacija rezultata koji bi bili dobiveni primjenom cijelog inventara. Iako na kratkom obliku nije moguće formirati rezultat na svim ljestvicama i podljestvicama, njegova upotreba može biti od koristi, osobito u situacijama u kojima rezultati upućuju na kasnije odgovaranje nasumce ili je raspoloživo vrijeme za ispitivanje toliko kratko da ne omogućuje primjenu cjelokupnog inventara. Kao što se u literaturi navodi, upotreba kratkog oblika je pouzdanija od procjenjivanja rezultata u slučajevima u kojima nedostaju odgovori na veći broj čestica.

Ključne riječi / Keywords: Inventar za ispitivanje ličnosti, PAI, PAI-SF, procjena, psihometrijske karakteristike

Tamara Savić

Novi Sad, Srbija

Marija Zotović

Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Mirjana Beara

Departman za filozofske nauke i Centar za proizvodnju znanja i veština, Državni univerzitet u Novom Pazaru, Novi Sad, Srbija

Aleksandar Mratinković

Novi Sad, Srbija

Istraživanja pokazuju da je adolescencija jedan od najzahtjevnijih perioda života u našoj kulturi, jer sa sobom donosi zadatke psihološkog i socijalnog sazrijevanja, odnosno zadatke prilagođavanja. Kao takav, podložan je brojnim utjecajima (osobnim karakteristikama, okolinskim faktorima) od kojih neki mogu biti zaštitni, a neki rizični za nastanak problema u ovoj životnoj fazi. Cilj istraživanja bio je utvrditi da li i u kojoj mjeri domene stresnog iskustva, samopoštovanje, samoeфикаsnost, spol i ekonomski status predviđaju zadovoljstvo životom kod adolescenata.

Uzorak je činilo 1814 adolescenata dobi od 13 do 19 godina, od čega je 59% ženskog spola. 60% adolescenata živi u gradskim ili prigradskim mjestima, dok ostatak živi na selu. Većina adolescenata potiče iz potpunih obitelji (79%). Za potrebe istraživanja, domene stresnih iskustva su podijeljene na osobne, obiteljske, akademske, vršnjačke i partnerske. Samopoštovanje je mjereno Rosenbergovom skalom samopoštovanja (Rosenberg, 1965), a samoeфикаsnost preko GSE skale (*Jerusalem i Schwarzer*, 1981). Stupanj zadovoljstva životom mjereno je SWSL skalom (Diener i sur., 1985), dok je ekonomski status određen pomoću samoprocjene na skali od pet stupnjeva.

Rezultati pokazuju da povezanost domena stresnih iskustava sa zadovoljstvom životom nije statistički značajna te se ova varijabla nije koristila u daljnjim regresijskim analizama. Dobiveno je da najveći parcijalni doprinos ima samopoštovanje, zatim ekonomski status i samoeфикаsnost. Imajući u vidu rezultate brojnih prethodnih istraživanja koji predstavljaju zadovoljstvo životom kao zaštitni čimbenik za negativne efekte stresa, razvoj psihopatoloških problema i rizičnih ponašanja, a nisko zadovoljstvo životom kao rizični faktor za razvoj depresivne simptomatologije i psihopatoloških problema, praktične implikacije ovog istraživanja bit će razmatrane u kontekstu kreiranja preventivnih programa za mentalno zdravlje adolescenata.

Ključne riječi / Keywords: zadovoljstvo životom, adolescenti, samopoštovanje, samoeфикаsnost

Zrinjka Stančić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

120

Klara Matejčić

Osnovna škola Matka Laginje, Zagreb, Hrvatska

Suvremeni pristup razumijevanju odgoja i obrazovanja temelji se na njegovoj kontekstualizaciji s gledišta ljudskih prava. Drugim riječima, odgoj i obrazovanje sagledavaju se u okviru društvene pravednosti (Rioux, 2015). Nažalost, ni iz daleka nije sigurno da će pravo na obrazovanje kao ljudsko pravo moći nadvladati negativne stavove i predrasude koje prosuđuju koliko su učenici s teškoćama sposobni učiti, koliko su sposobni sudjelovati u današnjem odgojno-obrazovnom sustavu. Da bi se ostvario pristup obrazovanju učenička prava moraju biti okvir za pristup stvaranju strukturnih uvjeta za učenje - mjesta poticajnih za učenje, ispitivanje sposobnosti i vještina za učenje, planiranje i primjena prilagodbi sadržaja ili individualizacije postupaka, praćenje napretka. Inkluzivno obrazovanje i osnaživanje učenika s teškoćama kroz učenje i cjeloviti razvoj učenika, ključ su uspješne škole. Rezultati istraživanja na području inkluzije čine korpus spoznaja istraživača i praktičara značajnih za razvoj inkluzije. Ističe se da je za ostvarivanje inkluzije važna svjesnost o strategijama prilagodbe škole individualnim potrebama učenika. U tom smjeru idu i nastojanja da prilagodbe i individualizirani postupci poučavanja usmjerene učenicima kao aktivnim sudionicima u procesu učenja pridonose intrinzičnoj motivaciji učenika. Kada učitelj i nastavnik jasno određuju svrhu nastave, planiraju ciljeve, strukturu sata i obrazovne ishode, individualiziraju strategije poučavanja te prate razine njihove usvojenosti, a učenje i poučavanje se povezuje s drugim nastavnim predmetima, područjima te međupredmetnim temama, možemo kazati da kurikularno planiraju. Kada pri svemu pokazuju učenicima da ih vole i cijene, takve kakvi jesu, njihov povjerljiv i otvoren odnos može pridonijeti samo jačanju pozitivnih učeničkih emocionalnih stanja i raspoloženja. Razvijanje poticajnih oblika potpore treba shvatiti sveobuhvatno, mrežno i međusobno povezano s obzirom na raznolike individualne potrebe učenika. Želimo li unaprijediti učenje i poučavanje u sklopu školskog sustava, tada je jedna od važnijih zadaća nastave otkriti učenikove sposobnosti te na osnovi njih organizirati poučavanje.

Ovaj prikaz nastao je kao rezultat interesa istraživača i mladog praktičara putem rada Kabineta za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za poteškoće s kojima se susreće učenik u srednjoškolskoj nastavi. Svi ti izazovi i zahtjevi u nastavi odabranih predmeta (Matematika i Grafička tehnologija), a u cilju povećanja uspješnosti učenika te pripremljenosti nastavnika, polučili su raznolika osmišljavanja prilagodbe građe.

Ključne riječi / Keywords: inkluzija, učenici s teškoćama, učenje i poučavanje, poticajna potpora

STAV PREMA OBAVEZONOM CIJEPLJENJU DJECE: POSTOJI LI OTPOR JAVNOG MNIJENJA I KOJI SU NJEGOVI KORELATI?

Ana Stojković[✉], Jovana Lazarević, Dunja Anzelm, Uroš Drljača, Iris Žeželj i Kaja Damjanović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

121

Javnost često ne prihvaća ponašanja u vezi sa zaštitom zdravlja koja preporučuju medicinski autoriteti. Posljednjih godina istraživanja dokumentiraju poseban otpor javnosti prema cijepljenju djece. U prvoj studiji smo ispitali stav javnog mnijenja u Srbiji prema cijepljenju i njegove sociodemografske korelate, dok smo u drugoj na uzorku studenata pokušali ispitati koji faktori utječu na formiranje stava.

Reprezentativnom uzorku od 1019 punoljetnih ispitanika (48,48% muškaraca) ponuđena je skala procjene s pet stupnjeva, na kojoj su procjenjivali koliko su sigurni da bi cijepili svoje dijete (bilo u hipotetskoj ili realnoj situaciji). Većina građana (80%) sigurna je ili potpuno sigurna da bi to učinila, dok 10% sigurno ne bi; građani Beograda u dobi 30-44 godine češće od prosjeka navode da se ne bi odlučili na ovaj korak.

Istraživanja pokazuju da je sumnju u sigurnost cijepljenja lakše izazvati kod ljudi generalno sklonih vjerovanju u teorije zavjere, kao i onih koji nisu kritični prema izvorima informacija koje im se plasiraju; pored toga, nije jasno znaju li oni koji se protive o cjepivima više ili manje od prosjeka, odnosno kakvim informacijama raspolažu pri donošenju odluke. Zbog toga smo konstruirali test znanja o cijepljenju i test medijske pismenosti te adaptirali skalu opće sklonosti vjerovanju u teorije zavjere i koristili ih kao prediktore stava prema cijepljenju na uzorku studenata psihologije (N=216). Sve tri skale koje su korištene u ovoj fazi su imale zadovoljavajuću pouzdanost tipa unutarnje konzistencije. Rezultati pokazuju da se stav prema cijepljenju može predvidjeti ispitivanim indikatorima: regresijski model objašnjava 12% varijabiliteta. Kao značajni prediktori izdvajaju se sklonost teorijama zavjere, koja objašnjava 7% varijance, i test znanja o cijepljenju, koji objašnjava 4% varijance. U budućim bi istraživanjima trebalo dodatno ispitati vezu između sklonosti vjerovanju u teorije zavjere i stava prema drugim zdravstvenim ponašanjima, kao i prirodu netočnih uvjerenja na kojima se negativan stav prema cijepljenju zasniva.

Ključne riječi / Keywords: stav prema obaveznom cijepljenju, znanje o cijepljenju, medijska pismenost, vjerovanje u teorije zavjere

---

[✉] stojkovic.anci@gmail.com

SEX DIFFERENCES IN ELECTROPHYSIOLOGICAL MODELS OF REALITY DISTORTION, PARANOIA AND EXCITEMENT IN SCHIZOPHRENIA AND SCHIZOTYPY

122

Alexander Sumich

Division of Psychology, Nottingham Trent University, Nottingham, UK

Evidence suggests that schizophrenia is not a homogeneous illness and symptom clusters include reality distortion, excitement, thought disorder, avolition and emotional disturbance. Differences between men and women in the prevalence, time course and severity of these clusters may be underpinned by sex differences in brain function. Whilst earlier studies of schizophrenia focused on dopaminergic abnormalities in the basal ganglia, there is increasingly robust evidence that implicates other neurotransmitter systems (e.g. glutamate) and extrastriatal networks involving frontal, temporal and thalamic brain regions. In addition, atypical structure and function of these networks covaries with psychometrically assessed risk for psychosis (schizotypy), supporting dimensional and quasi dimensional models of mental illness. Time-locked electrophysiological data (event-related potentials) from a series of auditory oddball studies in clinical and nonclinical populations will be presented, supporting abnormalities in the function of frontotemporal mechanisms in reality distortion, paranoia and excitement. Data from a series of studies support a disruption to left central N100 (sensory processing), left frontal N200 (cognitive control) and right P300 (cognitive updating and prediction error) in unusual experiences/reality distortion. Sex differences are seen in the pattern of these associations. Paranoia/suspiciousness is associated with reduced left temporoparietal N100, right hemisphere bias for frontal N200 and disruption to right posterior N200 which differs in direction depending on sex. However, it was not associated with P300 amplitudes, as has been reported in clinical groups. Likewise, sex differences in the association between right frontal N200 and excitement show an inverse relationship in men (at all stages of illness), whilst women show an increased amplitude of this component (at least in the later stages of illness). Findings suggest some possibly overlapping mechanisms for unusual experiences and paranoia/suspiciousness (reduced Left N100 amplitude); and for paranoia/suspiciousness and excitement in women (increased right frontal N200 amplitude), which might explain covariation between these traits/symptom clusters. Whilst, some of the abnormalities associated with positive schizotypy mimic those seen in schizophrenia, clinically relevant psychosis might involve additional deficits.

Ključne riječi / Keywords: Schizophrenia, Schizotypy, Event-related potentials, Reality distortion, Paranoia, Suspiciousness

POVEZANOST IZVRŠNIH FUNKCIJA I JEZIČNIH SPOSOBNOSTI KOD ODRASLIH

Sanja Šimleša[✉], Marina Olujić i Jelena Kuvač Kraljević

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

123

Jezična obrada kod odraslih slabo je istraženo područje posebice kada su u pitanju istraživanja hrvatskog jezika. Odnos različitih aspekata izvršnih funkcija i jezika nije dostatno istraživano, a najveći broj istraživanja usmjerio se na istraživanje odnosa radnog pamćenja i jezika i to najčešće kod djece školske dobi. Iako je odnos radnog pamćenja i jezika uglavnom istražen, istraživanja koja bi ispitivala povezanosti inhibicijske kontrole kao i kognitivne fleksibilnosti i jezika su rijetka.

Cilj ovog rada je utvrditi postoji li povezanost između pojedinih izvršnih funkcija (radno pamćenje, kognitivna fleksibilnost, kognitivna inhibicija, planiranje) i jezičnih sposobnosti te koja od izvršnih funkcija je najbolji prediktor jezičnih sposobnosti. U istraživanju je sudjelovalo 30 sudionika odrasle dobi urednih kognitivnih sposobnosti. Izvršne funkcije su procijenjene Kembričkom automatiziranom neuropsihološkom baterijom testova (eng. Cambridge Neuropsychological Test Automated Battery-CANTAB) koja se sastoji od niza zadataka kojima se procjenjuju različite kognitivne funkcije. Osim putem kompjuterskih zadataka, radno pamćenje je procijenjeno i zadatkom ponavljanja brojeva unazad. Jezične sposobnosti su ispitane jezičnim testovima: Peabody slikovnim testom rječnika (PPVT-III-HR) i Testom razumijevanja gramatike (TROG-2:HR).

Rezultati pokazuju da su različite izvršne funkcije značajno povezane s različitim jezičnim sposobnostima te daju uvid koji od različitih procesa izvršnih funkcija predstavljaju najbolji prediktor jezičnih sposobnosti. Navedeni rezultati su važni za razumijevanje međuodnosa različitih kognitivnih funkcija u urednom razvoju kao i podloge razumijevanja međuodnosa kognitivnih funkcija u različitim kliničkim stanjima.

Ključne riječi / Keywords: izvršne funkcije, jezik, odrasla dob

---

[✉] s.simlesa@gmail.com

KONFLIKT RADNE I OBITELJSKE ULOGE I NEKE RADNE I OBITELJSKE KARAKTERISTIKE KOD MUŠKARACA I ŽENA RAZLIČITIH RAZINA TEŽNJE K POSTIGNUĆU

124

Ana Šimunić [✉], Ljiljana Gregov i Ana Proroković
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

U dosadašnjim istraživanjima je dobiveno da je veća težnja k postignuću povezana s procjenama veće razine konflikta radne i obiteljske uloge, a i s nekim prediktorima veće razine ovog konflikta. Međutim, uglavnom nisu dobivene značajne razlike u konfliktu radne i obiteljske uloge s obzirom na spol, iako se pokazalo da muškarci imaju u prosjeku veću razinu težnje k postignuću od žena. Cilj ovog istraživanja je stoga bio ispitati razlike u konfliktu radne i obiteljske uloge te nekim karakteristikama radne i obiteljske uloge s obzirom na spol i razinu težnje k postignuću ispitanika. Pritom je ispitana i interakcija spola i razine težnje k postignuću.

U istraživanju je sudjelovalo 913 zaposlenih muškaraca (N=462) i žena (N=451). Svi ispitanici su bili roditelji u braku s također zaposlenim supružnikom. Za svrhe ovog istraživanja ispitanici su kategorizirani u dvije kategorije prema razini težnje k postignuću izražene na Subskali za ispitivanje težnje k postignuću (uspjehu, natjecanju i moći) iz Skale konflikta rodni uloga (O'Neil i sur., 1986). Uz navedenu mjeru su, uz pitanja o demografskim podacima, korištene Skala konflikta radne i obiteljske uloge, Skala za ispitivanje socijalne podrške od obitelji i nadređenoga, Skala negativnih efekata organizacije radnog vremena, Skala psiholoških zahtjeva i kontrole posla i Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja.

Nije nađena razlika u procjenama konflikata radne i obiteljske uloge s obzirom na spol, ali su utvrđene veće procjene konflikata, posebice ometajućeg utjecaja obitelji na posao, kod onih s većom težnjom k postignuću kod oba spola. Nepovoljnije procjene socijalne podrške na poslu i u obitelji i kvalitete obiteljskog funkcioniranja dobivene su kod onih s većom razinom težnje k postignuću. Nisu dobivene značajne interakcije spola i težnje k postignuću, no post-hoc analize pokazale su da se percepcija negativnijih efekata radnog vremena na izvanradni život kod muškaraca u odnosu na žene istakla samo kod veće razine težnje k postignuću, a procjena veće socijalne podrške od obitelji kod muškaraca je izražena samo kod onih s nižom razinom težnje k postignuću. Može se reći da uzimanje u obzir težnje k postignuću uz spol ispitanika doprinosi dosadašnjim saznanjima posebice kad se radi o prediktorima konflikta radne i obiteljske uloge.

Ključne riječi / Keywords: težnja k postignuću, konflikt radne i obiteljske uloge, psihološki zahtjevi posla, kvaliteta obiteljskog funkcioniranja, socijalna podrška

SPOSOBNOST PRILAGODBE KAO KLJUČAN ELEMENT USPJEŠNE KONSTRUKCIJE KARIJERE: PRIKAZ I PROVJERA SKALE PROFESIONALNE ADAPTABILNOSTI

Iva Šverko i Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Posljednjih godina veliku pažnju istraživača privlači konstrukt profesionalne adaptabilnosti ili sposobnosti pojedinca da se uspješno nosi sa zadacima, tranzicijama i poteškoćama u svojoj karijeri (Savickas, 1997). Profesionalna adaptabilnost temelji se na pojedinčevim samo-regulacijskim kapacitetima koje Savickas (2005) naziva resursima profesionalne prilagodbe, a to su pripremanje za budućnost i planiranje karijere (*concern*), samostalnost i preuzimanje kontrole nad vlastitom budućnošću (*control*), istraživanje prilika i mogućnosti (*curiosity*), te samopouzdanje suočavanje s problemima i zadacima (*confidence*). Internacionalni tim autora razvio je Skalu profesionalne adaptabilnosti (*Career Adapt-Abilities Scale; CAAS*). Skala broji 24 čestice te daje rezultat na četiri facete adaptabilnosti koje oslikavaju izraženost pojedinih resursa te koje potom konvergiraju u ukupnu mjeru profesionalne adaptabilnosti. Kulturalna invarijantnost četvero-faktorske hijerarhijske strukture profesionalne adaptabilnosti dosad je čvrsto potvrđena, a utvrđene su i logične korelacije između profesionalne adaptabilnosti i drugih konstrukata važnih za usmjeravanje i razvoj karijere, poput ličnosti, profesionalnog identiteta, radne angažiranosti, samopoštovanja, te opće mentalne sposobnosti.

Skala profesionalne adaptabilnosti prevedena je na hrvatski jezik, a njena je prikladnost provjerena na uzorcima hrvatskih srednjoškolaca u dvije zasebne istraživačke studije (N1 = 785, N2 = 568). U obje studije eksploratorni i konfirmatorni postupci provjere prikladnosti modela potvrdili su prisutnost četvero-faktorske hijerarhijske strukture adaptabilnosti u svim podacima, neovisno o dobi, spolu te načinu primjene instrumenta (on-line ili papir-olovka). Odnosi adaptabilnosti i profesionalne zrelosti te stilova i poteškoća u donošenju profesionalnih odluka istovjetni su u obje studije. Profesionalna adaptabilnost visoko je povezana s razvojem karijere te s poželjnim stilovima donošenja profesionalne odluke (s prikupljanjem i procesiranjem informacija te ulaganjem napora u donošenje odluke). Nadalje, umjereno je pozitivno povezana sa sigurnošću u vlastitu profesionalnu odluku, te umjereno negativno povezana sa poteškoćama i odugovlačenjem pri donošenju profesionalne odluke.

Svi rezultati ukazuju na prikladnost hrvatske inačice Skale profesionalne adaptabilnosti te upućuju na opravdanost njene primjene u profesionalnom usmjeravanju u Hrvatskoj.

Ključne riječi / Keywords: adaptabilnost, CAAS, karijera

ČIMBENICI RAZLIČITOG FUNKCIONIRANJA ČESTICA (DIF) U MEĐUKULTURALNIM ISTRAŽIVANJIMA

126

Vladimir Takšić [✉] i Tamara Mohorić

Filozofski fakultet u Rijeci, Hrvatska

Bo Molander i Stefan Holmström

Department of Psychology, Umeå University, Sweden

Jedna od završnih faza u validaciji psihologijskih mjernih instrumenata je tzv. unakrsna (kros) validacija, odnosno provjera funkcioniranja instrumenta u različitim uzorcima ispitanika. Otkrivanje čestica koje pokazuju pristranost počiva na različitim metodama provjere i nije nimalo lak zadatak istraživača. Ali nakon toga istraživača čeka još teži zadatak a to je otkrivanje mogućih uzroka nejednakom funkcioniranju pojedinih čestica u upitniku ili zadataka u nekom testu.

Cilj nam je prikazati rezultate i zaključke nekih provjera Upitnika emocionalne kompetencije (UEK-45, Takšić 2002) primijenjenog na uzorcima studenata iz različitih zemalja na četiri kontinenta. Pojam emocionalne inteligencije (kompetencije) prvi su 1990. godine definirali Mayer i Salovey kao „sposobnost praćenja svojih i tuđih osjećanja i emocija te upotreba tih informacija u razmišljanju i ponašanju“. Tu su interakciju emocija i inteligencije prikazali kao četiri hijerarhijski povezane sposobnosti. Trenutno se konceptualizacija emocionalne inteligencije može podijeliti u dvije šire kategorije 1) kao sposobnosti koje uključuju kognitivno procesiranje emocionalnih informacija i 2) kao dio osobina ličnosti. S obzirom na tu konceptualnu razliku razvili su se različiti pristupi mjerenju emocionalne inteligencije. S jedne strane tu su upitnici (koji mjere tipični učinak) i slijede teorijski model osobina ličnosti, a s druge testovi uratka (koji mjere maksimalni učinak pojedinca).

Sam proces provjere unakrsne validacije instrumenta počinje prijevodom gdje se sve više sugerira da to učine eksperti konsenzusom (ili još bolje bilingvisti), nakon ponovnog prijevoda (tzv. *back translation*). Nakon prikupljanja podataka u različitim zemljama i kulturama unakrsnu validaciju smo napravili različitim statističkim metodama i ovdje ćemo prikazati najzanimljivije rezultate. Također bit će prikazani mogući razlozi nejednakog funkcioniranja pojedinih čestica UEK-45 u različitim zemljama i kulturama.

Ključne riječi / Keywords: unakrsna (kros) validacija, UEK-45, emocionalna inteligencija, nejednako funkcioniranje čestica, DIF

MLADI I POLITIKA: NEUKLJUČENOST ≠ NEZAINTERESIRANOST?

Božidar Nikša Tarabić

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Hrvatska

127

Tihana Brkljačić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Premda su mladima dostupni brojni mehanizmi participacije u društvenim i političkim zbivanjima, u vidu mogućnosti sudjelovanja u javnom diskursu i samom procesu odlučivanja, mnogi od njih ne koriste tu mogućnost. Cilj je istraživanja bio ispitati fenomene u podlozi neuključivosti mladih. Istraživanje je provedeno u dva dijela. Prvi, kvalitativni dio istraživanja poslužio je za izradu upitnika koji je korišten u drugom, kvantitativnom dijelu te za retroaktivno proširivanje i kontekstualizaciju nalaza.

U ovom će radu biti prikazan dio rezultata kvantitativnog dijela istraživanja koji se odnose na faktorsku strukturu i logiku skale za ispitivanje motiva neuključivanja u društveno-politička zbivanja te njihove povezanosti s percepcijom razine informiranosti i zadovoljstvom životom.

Podatci su prikupljeni *online* anketnim upitnikom, koji su popunila 203 sudionika (30 mladića i 173 djevojke) u dobi od 18 do 29 godina ($M = 22.6$, $SD = 2.460$). Većinu uzorka čine studenti 176 (86.7%), a ostali su sudionici visokoobrazovane osobe. Skala motivacije za neuključivanje je instrument Likertova tipa s 15 tvrdnji koje se procjenjuju na skali od pet stupnjeva. U eksploratornoj faktorskoj analizi su, na temelju *Scree-plota* i obrasca zasićenja, izlučene tri glavne komponente, koje su identificirane kao 1) nepodržavajuća okolina, 2) opća nezainteresiranost i 3) percepcija trenutnog stanja kao prihvatljivog. Faktor nepodržavajuće okoline, koji se odnosi na osobna ili negativna iskustva bliskih osoba i poznanika koja su posljedica društveno-političkog uključivanja, objašnjava 28.4% varijance. Faktor opće nezainteresiranosti, koja ne proizlazi iz negativnih iskustava i u svojoj pozadini nema neki eksplicitni razlog, objašnjava 17.18% varijance. Faktor percepcije trenutnog stanja kao prihvatljivog, koji se odnosi na mišljenje da stanje nije dovoljno loše da bi svoje slobodno vrijeme i ostale obaveze podredili društveno-političkim angažmanu, objašnjava 8.42% varijabiliteta manifestnih varijabli. Izlučeni faktori objašnjavaju ukupno 54% varijabiliteta manifestnih varijabli. Faktor nepodržavajuće okoline povezan je s nižim zadovoljstvom životom. Veći interes za društveno-politička zbivanja nije se pokazao povezanim s procijenjenom razinom informiranosti. Sveukupno gledano, neuključivost mladih u najvećoj se mjeri može objasniti nepodržavajućom okolinom i percepcijom društveno-političkih zbivanja kao manje bitnih.

Ključne riječi / Keywords: mladi, društveno-politička uključenost, stavovi, motivacija, zadovoljstvo životom

PREPREKE POSVAJANJU "TEŽE POSVOJIVE DJECE"

Diana Topčić-Rosenberg i Petra Matković

ADOPTA, udruga za potporu posvajanju, Zagreb, Hrvatska

128

Koraljka Modić Stanke

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

U RH se godišnje realizira 100-njak posvojenja, unatoč puno većem broju registriranih potencijalnih posvojitelja kao i djece u sustavu skrbi koja imaju ostvarene preduvjete za posvojenje. Pretpostavlja se da je taj nerazmjer djelomično posredovan niskim interesom potencijalnih posvojitelja za posvojenje pojedinih kategorija djece (školska dob, romska etnička pripadnost, veći broj braće/sestara, zdravstveni/razvojni rizici) – i to upravo onih kojih u sustavu skrbi ima najveći broj. Cilj istraživanja bio je ispitati inicijalni interes potencijalnih posvojitelja za pojedinu kategoriju djece kao i naknadnu fleksibilnost glede inicijalnih kriterija, identificirati prepreke posvajanju "teže posvojive djece" te saznati što potencijalni posvojitelji smatraju potrebnim promijeniti u državi i društvu kako bi se toj djeci povećale mogućnosti za pronalazak obitelji.

Podaci su prikupljeni upitnikom kojeg je on-line ispunilo 163 potencijalnih posvojitelja. 90% sudionika iskazuje interes za posvojenjem djeteta predškolske dobi ili mlađeg, no većina njih bila bi sklona razmotriti i posvojenje ponešto starijeg djeteta. 54% sudionika nije spremno posvojiti dijete romske etničke pripadnosti, a tu bi odluku u slučaju konkretnog djeteta preispitalo manje od trećine njih. 23% potencijalnih posvojitelja iskazuje interes za posvojenjem samo jednog djeteta, dok je njih 60% spremno posvojiti dvoje djece u međusobnom srodstvu; potonji su se pokazali fleksibilnijima te bi većina njih bi bila spremna posvojiti i troje djece. Potencijalni posvojitelji najteže se odlučuju za djecu sa zdravstvenim/razvojnim rizicima (51% sudionika želi isključivo zdravo dijete dok je 47 % njih spremno na posvojenje djeteta s manjim zdravstvenim poteškoćama) pri čemu je samo trećina sudionika spremna razmotriti pomicanje granica u slučaju konkretnog djeteta. Ključnim preprekama u posvajanju „teže posvojive djece“ pokazali su se a) bojazan potencijalnih posvojitelja od djetetove prošlosti i njezinih učinaka u budućnosti (starija djeca), b) društvo sklono predrasudama i diskriminaciji (romska etnička pripadnost), c) socio-ekonomski uvjeti (veći broj srodnika) i d) dostupnost zdravstvenih usluga i sustava podrške (zdravstvene/razvojne poteškoće). Kako bi se promijenili stavovi potencijalnih posvojitelja i povećala uspješnost posvojenja „teže posvojive djece“ potrebno je formulirati ciljane javne politike i niz održivih aktivnosti dizajniranih prema potrebama posvojitelja i pojedinih kategorija djece.

Ključne riječi / Keywords: teže posvojiva djeca, prepreke, potencijalni posvojitelji, potrebne promjene u društvu i politici

KONDICIONALNI MODEL ISKRIVLJAVANJA ODGOVORA NA UPITNICIMA LIČNOSTI – DOPRINOS PROVJERI MODELA

Vanja Topić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

129

Ana Proroković

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

U zadnjih dvadesetak godina predložen je velik broj modela kojima se pokušavalo objasniti lažiranje odgovora na upitnicima ličnosti u selekcijskim situacijama. Jedan od tih modela je kondicionalni model iskrivljavanja odgovora, čija je glavna prednost mogućnost proučavanja interakcije situacijskih i dispozicijskih utjecaja na lažiranje odgovora. Modelom se pretpostavlja pet mehanizama opravdanja (mehanizam provjere, korisnosti, moralnosti, sposobnosti i uokvirivanja) kojima autori objašnjavaju kako kandidati odabiru dati točan ili iskrivljen odgovor na upitnicima ličnosti. Budući da kondicionalni model, kao i većina ostalih modela lažiranja, nije u potpunosti empirijski provjeren, cilj ovog istraživanja bio je provjeriti postojanje pretpostavljenih mehanizama i njihovu povezanost s lažiranjem odgovora na upitnicima ličnosti.

U neselekcijskom djelu istraživanja je sudjelovalo 320 učenika gimnazije, a u selekcijskom 37 kandidata za posao samostalnog bankara srednje stručne spreme. Za provjeru ovih mehanizama primijenjen je Goldbergov *Big Five* upitnik ličnosti tri puta s različitom uputom, test moralne kompetencije (MJT) i neverbalne intelektualne sposobnosti (TN- 20).

Dobiveni rezultati su ukazali na postojanje mehanizma provjere na svim dimenzijama *Big Five* modela ličnosti. Dobivene su niže srednje vrijednosti u situaciji s dodatnim upozorenjem (mehanizam provjere), nego u kontrolnoj situaciji. Na dimenzijama ugodnosti, savjesnosti i emocionalne stabilnosti potvrđeno je postojanje mehanizma korisnosti. Postojanje mehanizma moralnosti potvrđeno je samo na dimenziji intelekta, a postojanje mehanizma sposobnosti samo na dimenziji emocionalne stabilnosti. I na kraju, potvrđeno je postojanje mehanizma uokvirivanja na svim dimenzijama *Big Five* modela ličnosti, osim na dimenziji emocionalne stabilnosti.

Ključne riječi / Keywords: kondicionalni model, mehanizmi opravdanja, lažiranje, upitnik ličnosti

PERCEIVED SPACE ODDITY – EFFECT OF EFFORT ON DISTANCE PERCEPTION

Oliver Tošković

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

130

Perceived distances are anisotropic in such sense that vertical distances tend to be perceived as larger than physically equal horizontal distances. This phenomenon is explained by action-perception relation through so called gravity integration hypothesis. According to this hypothesis actions on vertical direction require more effort since they oppose gravity, and therefore enlargement of perceived vertical distances helps us in performing those actions. For example, if we reach for something above us and perceive it as further than it is, we would invest more effort and perform this action better, since it does require more effort. If action effort is the main reason for anisotropic perception of distances, then we can assume that increasing of action effort would lead to increased perceived distance anisotropy.

Experiment was conducted in a room on 18 blindfolded participants, whose task was to equalize the distance of two stimuli on horizontal and vertical direction. Participants would move one of the stimuli with their left and the other one by their right hand. First, each participant equalized distances without effort, and then weight of 2.5kg was attached to one of his hands, increasing of action effort on that hand. Weight position was balanced, so one participant would wear them on the left, while the other one on the right hand.

Results show significant effect of direction (horizontal-vertical) and interaction of effort and direction. As in previous studies, participants tend to equalize shorter vertical with longer horizontal distances, meaning that they perceive vertical distances as larger. This difference between horizontal and vertical distances was the same in a situation without weight and if weight was on the hand moving horizontal stimuli. But, when we applied weight on hand which moved vertical stimuli, difference between two directions was reduced. We can conclude that increasing of action effort on vertical direction lead to reduction of perceived distance anisotropy, while increasing of action effort on horizontal direction did not affect perceived distance anisotropy.

This research was supported by Ministry of education and science of Republic of Serbia, project number ON179033.

Ključne riječi / Keywords: anisotropy, perceived distance, action, effort

PSIHOSOCIJALNI ASPEKTI DOBROBITI U KONTEKSTU USPJEŠNOG STARENJA

Ivana Tucak Junaković [✉] i Marina Nekić,
Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Hrvatska

131

Neala Ambrosi-Randić

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturne studije, Sveučilište Juraj Dobrila u Puli, Hrvatska

Kako se očekivana dužina života povećava, kao i udio starijih osoba u ukupnoj populaciji, tako se postupno mijenja i tradicionalno viđenje starosti isključivo kao razdoblja tjelesnog, kognitivnog i socijalnog opadanja. Sve se više naglašava optimizacija mogućnosti za očuvanje ili unaprjeđenje tjelesne, psihološke i socijalne dobrobiti i kvalitete života i u starijoj dobi. U vezi s tim javio se i koncept uspješnog starenja koji se obično definira na temelju biomedicinskih (npr. odsustvo bolesti i funkcionalnih ograničenja) i psihosocijalnih (npr. zadovoljstvo životom, psihološki resursi, dobro socijalno funkcioniranje) kriterija te subjektivnih odrednica koje se odnose na to kako same starije osobe vide uspješno starenje. Rastući broj istraživanja u svijetu ukazuje na važnost različitih varijabli dobrobiti, kao što su zdravlje, zadovoljstvo životom, samopoštovanje, samoeфикаsnost, integritet, optimizam, osjećaj svrhe i dr. za uspješno starenje, dok su istraživanja u Hrvatskoj još uvijek malobrojna.

Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati odnos između nekih aspekata dobrobiti (tjelesno zdravlje, mentalno zdravlje, zadovoljstvo životom, doživljaj smisla života, materijalna sigurnost i zadovoljstvo, aktivna uključenost u život zajednice, žaljenja zbog propuštenih prilika, žaljenja zbog učinjenoga i optimizam) i samoprocjene uspješnog starenja. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 306 osoba u dobi od 60 do 89 godina, iz različitih dijelova Hrvatske. Uspješno starenje ispitano je Skalom samoprocjene uspješnog starenja, nastalom na osnovi popisa od 20 obilježja uspješnog starenja Phelan i sur. (2004). Optimizam je ispitan revidiranom verzijom *Life Orientation Test-a* (Carver, 2013), a ostali relevantni konstrukti s po jednim pitanjem koje se odnosi na svaki od ostalih ispitanih aspekata dobrobiti.

Sukladno očekivanjima, rezultati su pokazali da je samoprocjena uspješnog starenja značajno pozitivno povezana sa samoprocjenom tjelesnog i mentalnog zdravlja, zadovoljstvom životom, procjenom financijske sigurnosti i zadovoljstva, uključenošću u život zajednice, doživljajem smisla života i optimizmom, dok je značajno negativno povezana sa životnim žaljenjima. Najboljim prediktorima samoprocjene uspješnog starenja pokazali su se tjelesno zdravlje, uključenost u zajednicu, zadovoljstvo životom i doživljaj smisla života. Dakle, rezultati ovoga istraživanja također ukazuju na važnost koju tjelesni i psihosocijalni aspekti dobrobiti imaju za uspješno starenje.

Ključne riječi / Keywords: uspješno starenje, tjelesno zdravlje, zadovoljstvo, uključenost, smisao života

ODNOS AKADEMSKE PROKRASTINACIJE I PRILAGODBE NA STUDIJ KOD STUDENATA PREDDIPLOMSKIH STUDIJA

132

Ena Uzelac

Ured za osiguravanje kvalitete, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Akadska prokrastinacija je ponašajna tendencija odgađanja akademskih obveza, koja uključuje i kognitivnu i afektivnu komponentu. Prilagodba na studij može se operacionalizirati kroz različita ponašanja i iskustva u svakodnevnom životu studenata. Riječ je o složenom konstrukt koji uključuje četiri tipa prilagodbe: akademsku, socijalnu, osobno-emocionalnu i institucionalnu. S obzirom na to da akademka prokrastinacija negativno utječe na akademka postignuća, zdravlje i dobrobit studenata, osnovni cilj ovog istraživanja bio je utvrditi u kakvom je odnosu akademka prokrastinacija s prilagodbom na studij, odnosno mogu li se razlike u akademskoj, emocionalnoj i socijalnoj prilagodbi na studij objasniti razinom akademke prokrastinacije.

Istraživanje je provedeno na studentima preddiplomskih studija Sveučilišta u Zadru. Ukupno je sudjelovalo 207 sudionika (59 mladića i 148 djevojaka) u dobi između 18 i 35 godina ($M=20.85$). Korišteni mjerni instrumenti su Skala procjene prokrastinacije za studente (PASS) i Skala prilagodbe na studij (SACQ).

Rezultati pokazuju da mladići značajno više prokrastiniraju od djevojaka na pisanju seminara, aktivnom praćenju nastave i pohađanju predavanja. Studenti generalno više prokrastiniraju zbog odbojnosti zadatka, a manje zbog straha od neuspjeha. Nadalje, mladići najviše problema imaju s akademskom prilagodbom, dok su djevojke najzadovoljnije socijalnom prilagodbom. Promjena mjesta boravka se nije pokazala značajnom za prilagodbu na studij. Studenti skloniji akademskoj prokrastinaciji imaju značajno više problema u prilagodbi na studij od neprokrastinatora. Regresijskim analizama je utvrđeno da su kod mladića značajni prediktori zadovoljstva uspjehom prokrastiniranje učenja za ispite, aktivnog praćenja nastave i pohađanja predavanja. Učenje za ispite i sudjelovanje u nastavi prediktivno je za akademku, pisanje seminara i aktivno praćenje nastave za emocionalnu, a učenje za ispite za socijalnu prilagodbu. Kod djevojaka je prokrastiniranje učenja za ispite značajan prediktor zadovoljstva uspjehom. Za akademku prilagodbu prediktivni su prokrastiniranje pisanja seminara, učenja za ispite i sudjelovanja u nastavi, pisanje seminara i sudjelovanje u nastavi za emocionalnu prilagodbu, a sudjelovanje u nastavi za socijalnu prilagodbu.

Ključne riječi / Keywords: akademka prokrastinacija, akademka, emocionalna i socijalna prilagodba na studij

AKADEMSKO, SOCIJALNO I EMOCIONALNO FUNKCIONIRANJE DJECE RIZIČNE ZA RAZVOJ ADHD-A

Tena Velki [✉] i Ksenija Romstein

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, Hrvatska

133

Brojna su istraživanja pokazala kako djeca s ADHD-om pokazuju probleme u akademskom, socijalnom i emocionalnom funkcioniranju. Međutim, jako mali broj istraživanja bavi se djecom koja su rizična za razvoj ADHD-a, a gdje bi ovakva odstupanja mogla ukazati na posljedični razvoj poremećaja te kao takva biti važna u organizaciji preventivnih programa. Cilj istraživanja je provjeriti akademsko (školski uspjeh, akademska samoeфикаsnost), socijalno (broj prijatelja, vršnjačka prihvaćenost, socijalna samoeфикаsnost) i emocionalno (empatija, emocionalna kompetentnost, emocionalna samoeфикаsnost) funkcioniranje djece rizične za razvoj ADHD-a.

U istraživanju je sudjelovalo 500 učenika 4., 6. i 8. razreda osnovne škole (prosječne dob $M=12,72$, $sd=1,62$). Učenici su podijeljeni u 3 skupine s obzirom na samoprocjenu simptoma prema kriterijima DSM-V, pri čemu je 11% ($N=55$) učenika samoprocijenilo da je suspektno za razvoj ADHD-a, a 13,6% ($N=68$) da ima simptome za dijagnozu ADHD-a te su ove dvije skupine smatrane rizičnima za razvoj ADHD-a, dok su ostali učenici procijenili da nemaju simptome ADHD (75,4%, $N=377$). Korišteni su sljedeći instrumenti: Skala hiperaktivnosti-impulzivnosti-pažnje (HIP; Vulić-Prtorić, 2006), Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002), Skala emocionalne empatije iz E-upitnika (Raboteg-Šarić, 2002), Upitnik samoeфикаsnosti za djecu (SEQ-C, Vulić-Prtorić i Sorić, 2006) te su učenici pitani da procjene koliko se osjećaju prihvaćeno od strane vršnjaka, koliko imaju prijatelju i daju podatke o školskom uspjehu.

Rezultati istraživanja pokazali su kako je kod djece rizične za razvoj ADHD-a narušeno akademsko funkcioniranje (školski uspjeh; akademska samoeфикаsnost), međutim za socijalno i emocionalno funkcioniranje nađena su odstupanja samo na po jednom aspektu (vršnjačka prihvaćenost; emocionalna samoeфикаsnost). Možemo zaključiti kako je kod djece rizične za razvoj ADHD-a svakako narušeno akademsko funkcioniranje, no kada govorimo o socijalnom i emocionalnom funkcioniranju ove razlike su manje i odnose se samo na neke ispitane aspekte što bi se trebalo detaljnije ispitati u budućim istraživanjima. Budući preventijski programi trebali bi se usmjeriti prvenstveno na pomoć u školskoj prilagodbi, ali i u razvoju socijalnih vještina potrebnih za stvaranje prisnih vršnjačkih odnosa, te u razvoj djetetovih sposobnosti nošenja s negativnim emocijama.

Ključne riječi / Keywords: ADHD, akademsko funkcioniranje, socijalni razvoj, emocionalni razvoj, osnovnoškolci

---

[✉] tena.velki@gmail.com

USPOREDBA JEZIČNIH SPOSOBNOSTI I OBITELJSKE JEZIČNE OKOLINE OSNOVNOŠKOLSKE DJECE SA I BEZ SLUŠNOG OŠTEĆENJA

134

Jerka Vidović

Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Zagreb, Hrvatska

Irma Brković

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati i usporediti jezične sposobnosti i obilježja obiteljske jezične okoline osnovnoškolske djece sa i bez slušnog oštećenja. Sudjelovalo je 209 djece od 3. do 8. razreda osnovne škole (10-ero djece sa i 199-ero bez slušnog oštećenja). Korišteni su zadaci fonološkog i ortografskog dekodiranja, Test nizova riječi, Test razumijevanja čitanja te Upitnik obiteljske jezične okoline.

Prvi problem bio je ispitati primjenljivost tako konstruiranih zadataka jezičnih sposobnosti na gluhoj djeci. Univarijatne karakteristike zadataka pokazale su da su svi zadaci, osim ortografskog dekodiranja, bili teži gluhoj djeci. Drugi problem bio je ispitati razlike u uratku u zadacima između skupina djece koje su testirane usporedbom njihovih distribucija. Rezultati pokazuju da se gluhi u svim jezičnim testovima, osim ortografskog dekodiranja, nalaze ispod prosjeka čujućih, kao i po broju knjiga u kući s obzirom na obiteljsku jezičnu okolinu. Problem je bio i ispitati doprinos mjera jezičnih sposobnosti i mjera obiteljske jezične okoline razumijevanju čitanja. Hijerarhijska regresijska analiza za čujuće sudionike pokazala je kako zadaci i testovi jezičnih sposobnosti objašnjavaju značajan dio varijance razumijevanja čitanja, a od obiteljske jezične okoline, stavovi o čitanju imaju značajan samostalan doprinos. S obzirom na manji broj sudionika, na uzorku djece sa slušnim oštećenjem provedena je korelacijska analiza. Pronađeno je da su jezične sposobnosti povezane s razumijevanjem čitanja, s tim da je ortografsko dekodiranje jednako važno kao i fonološko (za razliku od čujuće djece). Broj članova obitelji povezan je s čitalačkim navikama i stavovima o čitanju, a zajedničke čitalačke aktivnosti s roditeljima i vrijeme provedeno s njima s prosjekom ocjena, po čemu se također razlikuju od čujuće djece. Ovi nalazi poklapaju se u većini slučajeva s nalazima iz literature te pokazuju u kojim područjima jezičnog razvoja gluhi pokazuju slabiji uspjeh od čujućih, ali i prostor na kojem se može raditi u svrhu poboljšanja njihovih jezičnih vještina.

Ključne riječi / Keywords: jezične sposobnosti, obiteljska jezična okolina, slušno oštećenje, fonološko dekodiranje, stavovi o čitanju

IOWA GAMBLING TASK AND SUNK COST EFFECT

Maša Vukčević [✉] i Dragan Janković

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

135

Iowa Gambling Task (IGT) was designed to assess risk taking tendencies by simulating real-life decision making under uncertainty. The main idea behind the task is that performance depends primarily on automatic processes which are influenced by somatic markers. The goal of current research was to explore the relationship between IGT performance and Sunk cost effect. Participants (N=190) filled standard version of IGT (100 trials with four decks: A and B bring higher rewards and penalties, therefore called God decks, while C and D bring small rewards and penalties, therefore called Bed decks) and, after that filled Sunk cost effect questionnaire. Additionally, participants estimated every deck separately on scales pleasant – unpleasant, safe – risky, clear – unclear, useful – harmful, arousing – not arousing, attractive – unattractive.

Results have shown positive correlation between IGT performance and Sunk cost effect, i.e. participants who scored lower on IGT continue to invest additional resources, after the irreparable loss, even when it is rational to stop further investments. Furthermore, these participants, compared to participants not prone to Sunk cost effect, do not experience deck A (bed deck with frequent penalties) as unpleasant, unattractive and risky. Obtained results will be discussed in the light of Somatic Markers Hypothesis.

Keywords: Iowa Gambling Task, IGT, Sunk cost effect, somatic markers hypothesis

---

[✉] masa.vukcevic@yahoo.com

METAKOGNITIVNO NADGLEDANJE EKSPPLICITNOG I IMPLICITNOG SUSTAVA KATEGORIJALNOG UČENJA

136

Valnea Žauhar , Igor Bajšanski i Dražen Domijan

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati metakognitivno nadgledanje prilikom aktivacije dvaju sustava kategorijalnog učenja. Problemi istraživanja bili su ispitati usklađenost točnosti klasifikacije i metakognitivnih procjena kod zadatka u čijoj se podlozi nalazi jednostavno (aktivacija eksplicitnog sustava učenja) ili složeno pravilo (aktivacija implicitnog sustava učenja) s obzirom na različite razine sličnosti među pripadnicima kategorije.

Provedena su dva eksperimenta: prvi s analitičkim (N=36), a drugi s holističkim podražajima (N=32). Podražaji su se sastojali od obilježja koja su varirala na pet dimenzija. Kod zadatka s jednostavnim pravilom, podražaji su se mogli točno klasificirati uzevši u obzir jednu dimenziju. Kod zadatka sa složenim pravilom, podražaji su se mogli klasificirati uzevši u obzir tri dimenzije relevantne za određivanje točne pripadnosti kategorijama. Svaki je ispitanik prošao fazu učenja i fazu transfera. U fazi učenja, zadatak ispitanika bio je da na temelju povratne informacije nauče kojoj kategoriji pripada svaki prezentirani podražaj. U fazi transfera, zadatak ispitanika bio je klasificirati stare podražaje učene u prethodnoj fazi te novouvedene podražaje. Kod novih podražaja manipuliralo se sličnošću u odnosu na stare podražaje i to izmjenom samo jedne ili dvije irelevantne dimenzije. Nakon svake klasifikacije, zadatak ispitanika bio je procijeniti sigurnost u točnost klasifikacije.

Rezultati su pokazali kako su točnost klasifikacije i metakognitivne procjene općenito više kod aktivacije eksplicitnog sustava učenja. Kod analitičkih podražaja točnost klasifikacije podjednaka je za podražaje različite sličnosti, no procjene su manje kod podražaja manje sličnosti neovisno o vrsti aktiviranog sustava. Ovaj nalaz implicira da čak i u uvjetu primjene jednostavnog pravila na nove podražaje, na formiranje procjena djeluje i implicitni sustav. Kod holističkih podražaja, točnost klasifikacije je kod aktivacije eksplicitnog sustava podjednaka za sve razine sličnosti podražaja, dok je kod aktivacije implicitnog sustava ona tim manja što su podražaji međusobno manje slični. Što se tiče procjena, ponovno se pokazuje da su one i u uvjetu aktivacije eksplicitnog sustava pod utjecajem sličnosti. Zaključno, rezultati ovog istraživanja pokazali su kako metakognitivno nadgledanje odražava vrstu aktiviranog sustava učenja te kako na formiranje procjena, čak i prilikom aktivacije eksplicitnog sustava, djeluje sličnost podražajnog materijala.

Ključne riječi / Keywords: kategorijalno učenje, klasifikacija, eksplicitni sustav, implicitni sustav, metakognitivne procjene

Poster sekcija / Poster Session

Sažeteci radova su poredani po abecednom slijedu prezimena (prvog) autora

The paper summaries are sequenced according to the alphabetical order of the (first) author's surname

*****

Fokus grupe kao dio umjetničke izlagačke prakse: Na koji način vođeni razgovori djeluju na doživljaj umjetničkog djela <i>Marina Bauer i Iva Šverko.....</i>	141
Obrazovna nejednakost školskog postignuća STEM područja u različitim dijelovima Hrvatske <i>Mirta Blažev i Josip Burušić.....</i>	142
Odnos pozitivnih akademskih emocija s akademskom kontrolom, samoeфикасноšću i školskim uspjehom <i>Barbara Brdovčak, Ivana Hanzec i Andreja Brajša-Žganec.....</i>	143
Odnos sujevjerja i religioznosti <i>Adrijano Brišček.....</i>	144
Dysexecutive function paradox in schizotypy: Dissociation between subject and objective assessments <i>Mark Crook-Rumsey, Claire Bloxson, John Maltby and Alexander Sumich.....</i>	145
Privrženost i ljubomora kod muškaraca i žena <i>Marina Dominiković i Irena Pavela.....</i>	146
Cognitive and affective empathy impairments associated with the Dark Triad <i>Jennifer Firth, Nadja Heym, Alexander Sumich, Vincent Egan and Claire Bloxson.....</i>	147
Odnos samopoštovanja i percepcije roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, psihološke prilagodbe i anksioznosti među mladim odraslim osobama <i>Renata Glavak Tkalić i Anita Vulić-Prtorić.....</i>	148
Odnos razine anksioznosti i osobina ličnosti sa suočavanjem sa stresom kod studenata <i>Marta Grbić i Bruno Barać.....</i>	149
Early family experiences and wellbeing in adulthood: Investigating the role of sensory processing sensitivity and adult attachment <i>Ivana Hanzec, Kristina Vujnović Malivuk and Anja Wertag.....</i>	150
Odnos osobina ličnosti i različitih aspekata zadovoljstva radom kod volontera studentskoga zbora <i>Krešimir Jakšić i Zvezdan Penezić.....</i>	151

Doprinos individualnih karakteristika i obilježja obiteljskih procesa kvaliteta odnosa sa sestrom	
<i>Marina Jurkin i Jelena Ombla.....</i>	152
Percipirana privrženost i suportivnost ljubimca: Rezultati preliminarnog istraživanja u uzorku vlasnika pasa	
<i>Antonija Kalinić i Vera Čubela Adorić.....</i>	153
Zadovoljstvo životom, samopoštovanje i problemi u ponašanju kod adolescenata	
<i>Mira Klarin i Slavica Šimić Šašić.....</i>	154
Povezanost strategija suočavanja sa stresom i samokontrole s konzumiranjem alkohola među mladima	
<i>Anita Knezović i Tea Vučina.....</i>	155
Age-related changes in neural dynamics of word processing	
<i>Martina Knežević and Ksenija Marinković.....</i>	156
Prokrastinacija i neki aspekti motivacije za učenje kod srednjoškolaca	
<i>Ana Kordić i Marijana Šunjić.....</i>	157
Efekti crta ličnosti, raspoloženja i valencije riječi na slobodno dosjećanje	
<i>Marijana Lončar i Igor Bajšanski.....</i>	158
Emocionalna iskustva nastavnika kao prediktori njihovog mentalnog zdravlja	
<i>Ivana Macuka, Irena Burić i Ana Slišković.....</i>	159
Emocionalna regulacija i zadovoljstvo poslom i životom kod učitelja: Posredujuća uloga emocionalnih iskustava	
<i>Martina Marić, Izabela Sorić, Irena Burić i Ana Slišković.....</i>	160
Početne matematičke aktivnosti djeteta u obiteljskom okruženju	
<i>Goranka Matić Šarić.....</i>	161
Ideali i/ili stvarnost: Što je u fokusu različitih dimenzija osjećaja prava u vezi?	
<i>Iva Sofija Miloš i Vera Čubela Adorić.....</i>	162
Psihometrijska obilježja hrvatskog oblika upitnika kognitivne emocionalne regulacije – skraćena forma	
<i>Irena Mišetić, Andreja Bubić, Ivana Vrvilo Vujnovac i Vesna Antičević.....</i>	163
Dimenzije ličnosti i glazbene preferencije gamera i ne-gamera	
<i>Lucija Mrkela.....</i>	164
Muško-ženska prijateljstva, privlačnost i rodne uloge	
<i>Marija Musić i Zvezdan Penezić.....</i>	165

Razlike u strukturi školske uspješnosti srednjoškolaca u odnosu na obrazovnu razinu roditelja <i>Marina Oros, Jasmina Pekić i Ana Genc</i>	166
Defense mechanism maturity and the severity of depressive symptoms <i>Maja Pandža, Sanjin Lovrić, Iva Čolak, Josipa Mandarić, and Miro Klarić</i>	167
Delinkventno ponašanje: Uloga nepovoljnih obiteljskih prilika i samopoštovanja <i>Mario Pandžić, Dragan Glavaš i Ivana Vrselja</i>	168
Relacije između implicitnih teorija inteligencije i akademskog samopoimanja srednjoškolaca <i>Jasmina Pekić, Jasmina Kodžopeljić i Ilija Milovanović</i>	169
Vrednovanje koristi od obrazovanja od strane nezaposlenih osoba <i>Višnja Perin</i>	170
Uloga psihologa u sustavu institucionalne skrbi za odrasle osobe i programu organiziranog stanovanja korisnika <i>Marina Pleša</i>	171
Changes in student-teacher relationship and mastery goals and their effects on academic achievement during transition to adolescence <i>Mojca Poredoš and Melita Puklek Levpušček</i>	172
Ispitivanje percepcije socijalne podrške kod psihotičnih pacijenata i ovisnika o alkoholu s obzirom na neke sociodemografske karakteristike <i>Lucijana Rupić Krstić i Suzana Tomić</i>	173
Izloženost stresnim životnim događajima kod počinitelja i žrtava partnerskog nasilja <i>Kristina Sesar, Arta Dodaj, Nataša Šimić i Đurđica Buza</i>	174
Povezanost trijarhijskog modela psihopatije i emocionalne inteligencije <i>Katarina Sokić i Tajana Ljubin Golub</i>	175
Shared properties of temporal and numerical magnitude estimation in children <i>Matija Svetina and Marina Vidović</i>	176
Lateralizacija prepoznavanja emocionalnih izraza lica <i>Nikolina Šaravanja i Meri Tadinac</i>	177
Odnos socijalne podrške i sagorijevanja kod studenata <i>Jelena Ševo, Ivona Čarapina i Tea Vučina</i>	178
Utjecaj pozicije kritične riječi na učinak u zadatku donošenja odluke o (be)smislenosti rečenice <i>Martina Šilić i Jasenka Hoffmann</i>	179
Socijalne interakcije kao prediktori samopoštovanja mladića i djevojaka u	

dvije države <i>Slavica Šimić Šašić i Mira Klarin</i>	180
Utjecaj sintaktičkog priminga na vrijeme čitanja kod njemačko-hrvatskih dvojezičnih osoba <i>Mia Šušak i Dražen Domijan</i>	181
Latentna struktura hrvatske inačice upitnika osjetljivosti na odbacivanje: Usporedba alternativnih modela s generalnim faktorom osjetljivosti <i>Mirjam Vukić i Vera Ćubela Adorić</i>	182
Would you do me a favor...? Personality, empathy and helping behavior <i>Anja Wertag and Denis Bratko</i>	183

FOKUS GRUPE KAO DIO UMJETNIČKE IZLAGAČKE PRAKSE: NA KOJI NAČIN VOĐENI RAZGOVORI DJELUJU NA DOŽIVLJAJ UMJETNIČKOG DJELA

141

Marina Bauer

Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb, Hrvatska

Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Ovaj rad nastavak je naših ranijih istraživanja doživljaja umjetničkog djela tijekom kojih smo primijetile kako sudionici fokus grupa i intervjuua vrlo rado pričaju o svojem doživljaju izložbe i kako ističu da im je bilo drago sudjelovati u vođenim razgovorima. To nas je potaknulo da istražimo zašto posjetitelji izložbi žele pričati o doživljaju umjetničkog djela te kako takvi vođeni razgovori djeluju na sam doživljaj umjetničkog djela. Kako bismo to istražile provele smo šest fokus grupa (s ukupno 41 sudionikom) u okviru izložbe Marine Bauer Sam/a sa sobom koja je bila održana od 12. do 23. siječnja 2016. u Galeriji Studentskog centra u Zagrebu. Sudionici fokus grupa bili su posjetitelji izložbi različitih dobi te kolege umjetnici i studenti Akademije likovnih umjetnosti. U vođenom razgovoru sudionike smo pitale kakav je dojam na njih ostavio rad Sam/a sa sobom i osobni angažman koji je on uključivao, te što je sudjelovanje u fokus grupama nakon izložbe značilo za njihov ukupni dojam o umjetničkom djelu.

Ustanovile smo kako su asocijacije i značenja koje ovaj umjetnički rad budi uglavnom vrlo slični i zajednički većini sudionika, neovisno o tome radi li se o mlađim ili starijim sudionicima, te umjetnicima i ne-umjetnicima. Nadalje, na temelju odgovora sudionika utvrdile smo kako sudjelovanjem u ovakvim vođenim razgovorima sudionici/posjetitelji intenzivnije proživljavaju umjetnički doživljaj i bolje razumiju umjetničko djelo jer produžuju svoj doživljaj, čuju druga mišljenja i osvještavaju i bistre svoje misli i osjećaje. Budući da sudionici smatraju da ovakvi razgovori nadopunjuju i pojačavaju doživljaj ali ga ne mijenjaju, te vjeruju da će zbog razgovora bolje i duže pamtit i izložbu, ovakvi vođeni grupni razgovori tijekom trajanja izložbe mogli bi biti vrlo važan dio izlagačke prakse.

Ključne riječi / Keywords: doživljaj umjetničkog djela, univerzalnost značenja umjetničkog djela, grupni razgovori

OBRAZOVNA NEJEDNAKOST ŠKOLSKOG POSTIGNUĆA STEM PODRUČJA U RAZLIČITIM DIJELOVIMA HRVATSKE

142

Mirta Blažev
Zagreb, Hrvatska

Josip Burušić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Školska postignuća trebala bi biti funkcija talenta, ambicije i truda u školi, neovisno o raznim društvenim obilježjima pojedinca – SES-u, spolu i etnicitetu (Montt, 2011). Škole bi trebale pružiti jednake mogućnosti za učenjem i identificirati razlike među učenicima, kako bi se oni pošteno alocirali na tržište rada. Primijećeno je i smanjenje interesa učenika za obrazovna područja i zanimanja vezana uz prirodoslovlje, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku (STEM područje), posebice za pojedine skupine učenika – djevojčice i učenike nižeg SES-a (Museus, Palmer, Davis i Maramba, 2011; Pajares, 1996). Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi prisutnost obrazovne nejednakosti školskog postignuća u različitim dijelovima Hrvatske te, s obzirom na različite predmete (STEM i neSTEM), na završetku razredne i predmetne nastave u Hrvatskoj.

Podaci korišteni u istraživanju prikupljeni su u okviru projekta Vanjskog vrednovanja obrazovnih postignuća učenika osnovnih škola u RH 2007./2008. godine (Burušić i sur., 2008). U istraživanju su sudjelovali svi učenici četvrtih i osmih razreda iz 844 redovite osnovne škole u RH čije je postignuće mjereno na kraju razredne i predmetne nastave (N=46196). Učenici su ispitani skupno i istovremeno u karakterističnim uvjetima za grupna testiranja u svim školama u Republici Hrvatskoj. Školsko postignuće mjereno je objektivnim papir-olovka ispitima znanja iz hrvatskog jezika, matematike, prirode i društva, fizike, biologije, kemije, geografije, povijesti i integracije nastavnih sadržaja. Prosječan rezultat škole dobiven je kao aritmetička sredina prosječnih rezultata iz svih predmeta. Obrazovna nejednakost učeničkog postignuća pojedine županije i predmeta izračunata je preko koeficijenata varijabilnosti.

Rezultati su pokazali kako je u razvijenijim županijama prisutnost obrazovne nejednakosti školskog postignuća manja nego u manje razvijenim županijama. Također, rezultati su pokazali kako je obrazovna nejednakost školskog postignuća veća u predmetima iz STEM kategorije naspram neSTEM predmeta kroz većinu županija, podjednako za razrednu i predmetnu nastavu. Ovakvi rezultati ukazuju na postojanje nešto veće obrazovne nejednakosti školskog postignuća u manje razvijenim područjima RH kao i u STEM predmetima. Navedeno može ukazivati na nepostojanje jednakih obrazovnih mogućnosti u Hrvatskoj za sve učenike, zbog čega je potrebno osmisliti efektivan i efikasan obrazovni sustav koji će ujedno podržavati i socijalnu ravnopravnost.

Ključne riječi / Keywords: obrazovna nejednakost, školsko postignuće, STEM, vanjsko vrednovanje, osnovna škola

ODNOS POZITIVNIH AKADEMSKIH EMOCIJA S AKADEMSKOM KONTROLOM, SAMOEFIKASNOŠĆU I ŠKOLSKIM USPJEHOM

Barbara Brdovčak

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ivana Hanzec

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Andreja Brajša-Žganec

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Prema teoriji kontrole i vrijednosti emocija postignuća (Pekrun, 2006), procjene vezane uz subjektivnu kontrolu nad aktivnostima i ishodima postignuća te subjektivnu vrijednost tih aktivnosti i ishoda ključne su za nastanak akademskih emocija. Postojeći empirijski nalazi sugeriraju da akademske emocije mogu djelovati na učenje i školski uspjeh učenika, no dokazi o učincima pozitivnih emocija još su uvijek malobrojni. S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja i pretpostavke navedene teorije, cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos pozitivnih akademskih emocija (uživanja, nade i ponosa) vezanih uz učenje i uz boravak na nastavi s akademskom kontrolom, samoeфикасношću i školskim uspjehom učenika te provjeriti eventualni medijacijski učinak pozitivnih akademskih emocija u povezanosti akademske samoeфикасноsti i školskog uspjeha te akademske kontrole i školskog uspjeha.

U istraživanju je sudjelovalo 513 učenika drugih i trećih razreda dviju gimnazija s područja Grada Zagreba. Pozitivne akademske emocije ispitane su Upitnikom emocija postignuća (Pekrun i sur., 2005), akademska kontrola Skalnom percipirane akademske kontrole (Perry i sur., 2001), akademska samoeфикасноst Upitnikom samoeфикасноsti za djecu (Muris, 2001), a školski uspjeh učeničkim procjenama ukupnog prosjeka ocjena na kraju školske godine.

Dobiveni rezultati ukazali su na statistički značajnu pozitivnu korelaciju među svim varijablama uključenim u analizu, pri čemu su pozitivne akademske emocije vezane uz učenje pokazale nešto veće korelacije s ostalim varijablama nego emocije vezane uz boravak na nastavi. Pozitivne akademske emocije mogu se predvidjeti na temelju akademske kontrole i samoeфикасноsti, a zajedno značajno predviđaju školski uspjeh učenika. Akademska samoeфикасноst s emocijama vezanim uz boravak na nastavi objašnjava 31.6% varijance školskog uspjeha, a s emocijama vezanim uz učenje 33.1% varijance. U ovom odnosu emocije se nisu pokazale značajnim medijatorima. Akademska kontrola s emocijama vezanim uz boravak na nastavi objašnjava 9.3% varijance školskog uspjeha, pri čemu je emocija nade značajan djelomični medijator. Akademska kontrola s emocijama vezanim uz učenje objašnjava 14.5% varijance školskog uspjeha, a emocija ponosa predstavlja značajan djelomični medijator.

Dobiveni rezultati djelomično su u skladu s očekivanjima, te upućuju na potrebu provođenja daljnjih istraživanja kojima bi se bolje upoznala uloga pozitivnih akademskih emocija u obrazovnom kontekstu.

Ključne riječi / Keywords: pozitivne akademske emocije, akademska kontrola, akademska samoeфикасноst, školski uspjeh

Adrijano Brišček

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Sujevjerje predstavlja neutemeljeno/iracionalno uvjerenje koje je nekonzistentno s poznatim zakonima prirode ili onim što se generalno smatra racionalnim u okviru jednog društva. Izvjestan broj ranijih studija posebnu pažnju usmjerio je na utvrđivanje relacija između sujevjerja i religioznosti, ali su rezultirale konfliktnim nalazima. Cilj ovog rada je ispitati odnos između sujevjerja i religioznosti.

U istraživanju je sudjelovala 151 osoba prosječne dobi od 31 godinu, od čega je njih 65% ženskog spola. Skala sujevjerja, koja je konstruirana za potrebe ovog istraživanja, predstavlja instrument Likertova tipa s 15 čestica kojima se ispituju četiri aspekta sujevjerja: negativno i pozitivno sujevjerje, prediktivno (mogućnost natprirodnog predviđanja budućih događaja) i protektivno sujevjerje (rituali sa zaštitnom namjenom). Kao mjera religioznosti, korištena je skala Likertova tipa s 20 čestica kojima se ispituju tradicionalna religioznost (fundamentalna religijska vjerovanja), intimna i javna religioznost (subjektivno i privatno vjerovanje nasuprot manifestnom, javnom i običajnom) te religioznost u konfliktu sa sekularnim moralom (elementi tradicionalnog religijskog učenja koji su u sukobu s moralom modernog doba).

U faktorskoj analizi Skale sujevjerja izlučena su dva visoko korelirana faktora, koji zajedno objašnjavaju 42.17% varijance podataka. Prvi faktor primarno zasićuje čestice koje se odnose na različite izolirane rituale i uvjerenja povezana s donošenjem sreće odnosno nesreće, dok drugi faktor prvenstveno odražava sustave iracionalnih uvjerenja i njihovu moć u predikciji budućih događaja – sustavno/prediktivno sujevjerje. S druge strane, faktorska analiza Skale religioznosti rezultirala je jednofaktorskim rješenjem, koje objašnjava 47.32% varijance. Dva faktora sujevjerja zajedno objašnjavaju oko 30% varijance religioznosti ali samo faktor sustavnog/prediktivnog sujevjerja ima nezavisan doprinos u predikciji varijance religioznosti. U cjelini, dobivene korelacije između sujevjerja i religioznosti puno su veće od onih koje su dobivene u ranijim studijama i potencijalno su specifične za naše podneblje. Čini se da sustavno/prediktivni aspekt sujevjerja, odnosno sigurnost i izvjesnost koju dati sustav uvjerenja nudi osobi i koji može biti u suprotnosti s preskripcijama primarnog sustava vjerovanja, predstavlja ključnu točku presjeka između sujevjerja i religije.

Ključne riječi / Keywords: sujevjerje, religioznost, prediktivno sujevjerje

DYSEXECUTIVE FUNCTION PARADOX IN SCHIZOTYPY: DISSOCIATION BETWEEN SUBJECT AND OBJECTIVE ASSESSMENTS

Mark Crook-Rumsey and Claire Bloxson

Division of Psychology, Nottingham Trent University, Nottingham, UK

145

John Maltby

Department of Neuroscience, Psychology and Behaviour, Leicester University, Leicester, UK

Alexander Sumich

Division of Psychology, Nottingham Trent University, Nottingham, UK

Recent evidence has begun to uncover an apparent paradox within the schizophrenia-spectrum. Individuals scoring highly on measures of schizotypy (personality traits purportedly akin to symptoms of schizophrenia) report experiencing executive disturbances equivalent to those with prolonged clinically relevant psychiatric disorders. However, in the case of schizotypy, these reports might not be supported by objective/behavioural measures of executive function. Thirty-two participants completed the Schizotypal Personality Questionnaire (SPQ), the Dysexecutive Questionnaire (DEX) and a 4 stimulus (target, distractor, white noise, standard) auditory oddball task. Bilateral frontal P300 amplitude was measured in response to target, distractor and noise stimuli. The relationships between all variables were investigated, controlling for multiple comparisons. Results showed positive correlations between DEX scores and those for both cognitive/perceptual and disorganised domains of schizotypy. Right frontal P300 amplitude to distractor stimuli was positively correlated with DEX scores, but unrelated to schizotypy. Interpersonal schizotypy, on the other hand, was unrelated to DEX, but was inversely related to left frontal P300 amplitude to both distractors and targets. The latter also showed an inverse relation to disorganised schizotypy. Results suggest dissociation between subjective reports of dysexecutive function and objective measures of frontal function. That is, executive deficits reported in relation to high cognitive/perceptual and disorganised schizotypy do not appear to be linked with concurrent atypical right frontal mechanisms. Also, left frontal deficits observed in the context of interpersonal schizotypy, were unrelated to dysexecutive functioning. Thus, in line with previous reports, the results from this study suggest executive dysfunction reported in the context of schizotypy is not underpinned by an objective neurophysiological measure of brain function.

Ključne riječi / Keywords: Dysexecutive function, Schizotypy, Event-related Potentials, Frontal, P300

PRIVRŽENOST I LJUBOMORA KOD MUŠKARACA I ŽENA

Marina Dominiković i Irena Pavela

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

146

Većina dosadašnjih istraživanja pokazala je da su muškarci ljubomorniji na seksualnu a žene na emocionalnu nevjeru partnera. Ove spolne razlike tumače se iz evolucijske perspektive ali bi i teorija privrženosti mogla biti koristan okvir za razumijevanje ljubomore. Istraživanja spolnih razlika na dimenzijama privrženosti pokazuju da je izbjegavanje izraženije kod muškaraca a anksioznost kod žena. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati odnos ljubomore i privrženosti kod muškaraca i žena.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 383 sudionika (257 žena i 126 muškaraca) u dobi od 19 do 25 godina. Sudionici su procjenjivali stupanj ljubomore u hipotetskim situacijama seksualne i emocionalne nevjere partnera. Privrženost je ispitana skraćenom verzijom Brennanovog Inventara iskustava u bliskim vezama.

U skladu s evolucijskom hipotezom, utvrđene su razlike između muškaraca i žena u ljubomori. Također je utvrđeno da muškarci imaju više rezultate na dimenziji izbjegavanja, a žene na dimenziji anksioznosti romantične privrženosti, što je u skladu s prijašnjim nalazima. Kada je riječ o odnosu ljubomore i privrženosti, kod muškaraca je utvrđena pozitivna povezanost između izraženosti dimenzije izbjegavanja i ljubomore na seksualnu nevjeru, ali ne i na emocionalnu nevjeru. Ovaj nalaz je očekivan zbog većeg naglaska na seksualnom aspektu veze kod muškaraca, koji također pokazuju obilježja kratkoročne reproduktivne strategije i manju uznemirenost zbog emocionalne nevjere. S druge strane, kod žena je utvrđena pozitivna povezanost između izraženosti dimenzije anksioznosti i ljubomore na obje vrste nevjere. Želja anksioznih žena za zbližavanjem s partnerom, ujedinjena sa strahom od napuštanja i odbacivanja, javlja se onda kad su uznemirene zbog mogućnosti da će se partner zaljubiti u drugu ženu kao i zbog mogućnosti da će s drugom ženom imati spolni odnos. Moguće je da kod žena izraženiju anksioznost prati ljubomora općenito, neovisno o vrsti nevjere. Perspektiva privrženosti nudi razumijevanje ljubomore koja ima svoje korijene u kvaliteti unutarnjih radnih modela prošlih i aktualnih međuljudskih odnosa, zbog čega se istraživanja ove tematike mogu smatrati vrlo vrijednima.

Ključne riječi / Keywords: izbjegavajuća privrženost, anksiozna privrženost, ljubomora, seksualna nevjera, emocionalna nevjera

COGNITIVE AND AFFECTIVE EMPATHY IMPAIRMENTS ASSOCIATED WITH THE DARK TRIAD

Jennifer Firth [✉], Nadja Heym, and Alexander Sumich

Division of Psychology, School of Social Sciences, Nottingham Trent University, UK

147

Vincent Egan

School of Psychology, The University of Nottingham, UK

Claire Bloxson

Division of Psychology, School of Social Sciences, Nottingham Trent University, UK

The Dark Triad (DT) traits - Psychopathy, Narcissism, and Machiavellianism - indicate anti-social dimensions of personality. These traits have been associated with socially aversive behaviours including aggression and empathic impairment. Although previous evidence links the Dark Triad to aggression and empathy, less research has examined the relationship between the Dark Triad and the two related but distinct components of cognitive and affective empathy. In addition, evidence linking Dark Triad traits are less clear in the combined context of covert relational aggression and cognitive and affective empathic responses.

Three hundred and one males and females participated in an online study assessing covert relational aggression, empathy, and the Dark Triad. Findings revealed that each member of the Triad correlated negatively with affective empathy, with Psychopathy having the strongest relationship. Whereas in contrast with previous research, Psychopathy and Machiavellianism predicted a significant impairment in cognitive empathy. A subcomponent of cognitive empathy: Online Simulation, had the strongest relationship with Psychopathy and Machiavellianism. Further hierarchical regression analysis revealed a significant relationship between cognitive empathy and the social exclusion and malicious humour facets of the covert relational aggression scale. Results indicate that a specific cognitive empathy impairment might exist in relation to the Dark Triad. However, Online Simulation may represent an affective component of cognitive empathy. This finding is consistent with evidence of an affective ToM deficit previously reported in clinical populations.

Ključne riječi / Keywords: Dark Triad, Psychopathy, Narcissism, Machiavellianism, Cognitive Empathy, Affective Empathy

---

[✉] jennifer.firth@ntu.ac.uk

ODNOS SAMOPOŠTOVANJA I PERCEPCIJE RODITELJSKOG PRIHVAĆANJA- ODBIJANJA, PSIHOLOŠKE PRILAGODBE I ANKSIOZNOSTI MEĐU MLADIM ODRASLIM OSOBAMA

148

Renata Glavak Tkalić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost između samopoštovanja i percepcije roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, psihološke prilagodbe te anksioznosti u interpersonalnim odnosima među mladim odraslim osobama. Istraživanje je provedeno među studentima Sveučilišta u Zagrebu (N=235, 61% studentica), u dobi od 20 do 30 godina. Primijenjeni su Rosenbergov upitnik samopoštovanja, te Rohnerovi upitnici roditeljskog prihvaćanja - odbijanja, psihološke prilagodbe i anksioznosti u interpersonalnim odnosima.

Samopoštovanje je i kod muškaraca i kod žena značajno negativno povezano s percepcijom i majčinog i očevog odbijanja, psihološkom prilagodbom i anksioznosti u interpersonalnim odnosima. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali su da ispitivani set varijabli više pridonosi objašnjenju varijance samopoštovanja kod muškaraca (58% varijance) nego kod žena (44% varijance). Psihološka prilagodba ima značajan doprinos objašnjenju samopoštovanja i kod muškaraca i kod žena, dok anksioznost u interpersonalnim odnosima ima značajan doprinos objašnjenju samopoštovanja samo kod muškaraca. Percepcija roditeljskog prihvaćanja-odbijanja nije se pokazala značajnom.

Ključne riječi / Keywords: samopoštovanje, percepcija roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, psihološka prilagoda, anksioznost

ODNOS RAZINE ANKSIOZNOSTI I OSOBINA LIČNOSTI SA SUOČAVANJEM SA STRESOM KOD STUDENATA

Marta Grbić

Sklonište za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja, Split, Hrvatska

149

Bruno Barać

Dom za djecu "Maestral", Split, Hrvatska

Tijekom svog obrazovanja, studenti se suočavaju s nizom izazova i akademskih obaveza te moraju donositi odluke koje mogu imati dugoročni utjecaj na njihovu budućnost, što može uzrokovati veliku količinu stresa. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi kakav je odnos razine anksioznosti sa suočavanjem sa stresom te koje su osobine ličnosti povezane s pojedinom strategijom suočavanja. Pretpostavilo se da će studenti s nižom razinom anksioznosti više koristiti problemu usmjereno suočavanje dok će studenti s višom razinom anksioznosti više koristiti emocijama usmjereno suočavanje, izbjegavanje te osamljivanje i potiskivanje emocija. Također se pretpostavilo da će ekstraverzija biti pozitivno povezana s problemu usmjerenim suočavanjem a negativno s emocijama usmjerenim suočavanjem i izbjegavanjem. Nadalje, pretpostavilo se da će neuroticizam biti pozitivno povezan s emocijama usmjerenim suočavanjem.

Istraživanje je provedeno na skupini studenata (N=83). Za procjenu osobina ličnosti korišten je HEXACO-PI-R upitnik ličnosti, za procjenu anksioznosti korištena je subskala anksioznosti Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS) a za procjenu suočavanja sa stresom korištena je adaptirana verzija upitnika Coping orientation to problems experienced (COPE). Rezultati su pokazali da, neovisno o razini anksioznosti, studenti najčešće koriste Problemu usmjereno suočavanje, zatim izbjegavanje, emocijama usmjereno suočavanje dok najmanje koriste osamljivanje i potiskivanje emocija. Iznimka su nisko anksiozni studenti koji jednako koriste izbjegavanje i emocijama usmjereno suočavanje. Nadalje, dobiveno je da s povećanjem razine anksioznosti studenti češće koriste Izbjegavanje te da visoko anksiozni studenti češće koriste osamljivanje i potiskivanje emocija od nisko anksioznih studenata. Također, dobiveno je da je problemu usmjereno suočavanje pozitivno povezano s ekstraverzijom, emocijama usmjereno suočavanje pozitivno povezano s emocionalnošću i ekstraverzijom, izbjegavanje negativno povezano s iskrenošću-poniznošću i savjesnošću dok je osamljivanje i potiskivanje emocija negativno povezano s ekstraverzijom i savjesnošću. Zaključno, studenti općenito dobro razlikuju i češće koriste adaptivne strategije suočavanja sa stresom te u stresnim situacijama, ukoliko ne uspiju riješiti problem, iskušavaju i ostale strategije sukladno njihovoj učinkovitosti. Efekt anksioznosti vidljiv je jedino kod korištenja strategija izbjegavanje te osamljivanje i potiskivanje emocija.

Ključne riječi/Keywords: anksioznost, osobine ličnosti, suočavanje sa stresom

EARLY FAMILY EXPERIENCES AND WELLBEING IN ADULTHOOD: INVESTIGATING THE ROLE OF SENSORY PROCESSING SENSITIVITY AND ADULT ATTACHMENT

Ivana Hanzec

Psychology Department, Centre for Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia

Kristina Vujnović Malivuk

Language and Cognitive Neuroscience, University of Zagreb, Croatia

Anja Wertag

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Early experiences have been known to produce long-term effects on mental health and personal wellbeing. Some of the most important early experiences are growing up in a family environment and the relationships that an individual forms with his or her parents, which have an influence on later close relationships. Furthermore, mental health and wellbeing are influenced by individual characteristics, such as temperament. Recently there has been an increased interest in the research of a temperamental trait of sensory processing sensitivity (SPS), which is conceptualized as being highly susceptible to a variety of stimuli in our environment and easily overwhelmed by subtle stimuli, negative and positive. It has been found to have a three-component structure which consists of Ease of Excitation (EOE), Low Sensory Threshold (LST) and Aesthetic Sensitivity (AES). Recent research has shown that individuals who score high on SPS are more vulnerable to negative early experiences, but they can also profit more from positive experiences, such as social support in a close relationship. In line with this, our goal was to examine if the relationship between early risky family experiences and an individual's wellbeing is mediated by the level of anxiety and avoidance one perceives in a current close relationship, and if SPS moderated this relationship.

A total of 348 university students (54 male, 294 female) completed an online questionnaire which included The Highly Sensitive Person Scale, The Risky Families Questionnaire (RFQ), modified Experiences in Close Relationships Inventory and Personal Wellbeing Index. The results showed that both the perceived anxiety and avoidance in a current close relationship and an individual's wellbeing can be predicted by RFQ, EOE and AES, but not by LST. While higher EOE predicted higher levels of anxiety and avoidance in a current relationship and lower wellbeing, AES predicted lower relationship anxiety and avoidance and higher wellbeing. As the perceived quality of a current close relationship did not predict an individual's wellbeing, the hypothesis regarding mediation was not confirmed. Finally, negative early experience predicted higher anxiety and avoidance in adult relationship and lower wellbeing regardless of the individual's SPS level, indicating that sensory processing sensitivity does not represent a risk factor in this relationship.

Ključne riječi / Keywords: early family experiences, sensory processing sensitivity, adult attachment, wellbeing

ODNOS OSOBINA LIČNOSTI I RAZLIČITIH ASPEKATA ZADOVOLJSTVA RADOM KOD VOLONTERA STUDENTSKOGA ZBORA

Krešimir Jakšić [✉] i Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

151

Dominantni pristup istraživanju ličnosti volontera jest proučavanje volontera iz civilnog sektora (npr. humanitarne organizacije, društva za zaštitu i spašavanje), pri čemu se uzorak promatra u cjelini. Stoga smo u ovom istraživanju krenuli s drugačijim pristupom te se fokusirali na studente-volontere, i to na one studente koji volontiraju u sklopu Sveučilišta putem članstva u Studentskom zboru. Na ovu skupinu volontera usmjerili smo se iz razloga što studentski predstavnici sukladno postavkama Bolonjskog procesa predstavljaju važne i ravnopravne dionike sveučilišnog sustava, te su uključeni u donošenje bitnih odluka po pitanju načina i prava studiranja.

Provedeno je on-line istraživanje na 33 bivša i sadašnja člana studentskog zbora. Većina njih (N=17) je u Studentskom zboru provela do 18 mjeseci. Kao mjera ličnosti korišten je HEXACO-60 upitnik (Lee i Ashton, 2004, Babarović i Šverko, 2013), dok je zadovoljstvo volonterskim radom operacionalizirano u tri domene: zadovoljstvo vlastitim radom, zadovoljstvo percepcijom od strane studenata i zadovoljstvo percepcijom od strane uprave.

Rezultati su pokazali da volonteri Studentskog zbora na mjeri ličnosti najviše rezultate postižu za dimenziju otvorenosti ka iskustvu (uz izuzetak neutvrđivanja razlike za dimenziju savjesnosti), a najniže za dimenziju ugodnosti. Korelacijskom analizom utvrđeno je da je dimenzija iskrenosti-poniznosti značajan, pozitivni, prediktor zadovoljstva percepcijom od strane studenata.

Nalazi istraživanja s jedne strane upućuju na važnost dimenzije otvorenosti ka iskustvu za uključivanje u ovakav vid volontiranja, dok s druge strane rezultati na dimenziji ugodnosti mogu biti povezani sa specifičnim ulogama koje ovi volonteri obnašaju i koje ponekad od njih zahtijevaju i spremnost na konfrontaciju. Dimenzija iskrenosti-poniznosti pokazuje se važnom odrednicom zadovoljstva studentskom percepcijom te upućuje na to da su iskreniji (ponizniji) volonteri zadovoljniji time kako ih vide student. Mali uzorak ispitanika ne dozvoljava donošenje izrazito snažnih zaključaka po pitanju ispitivanih odnosa te se nadamo proširivanju istraživanja a koje će u obzir uzeti ovu skupinu volontera.

Ključne riječi/Keywords: osobine ličnosti, Studentski zbor, volontiranje, zadovoljstvo volontiranjem

DOPRINOS INDIVIDUALNIH KARAKTERISTIKA I OBILJEŽJA OBITELJSKIH PROCESA KVALITETI ODNOSA SA SESTROM

152

Marina Jurkin [✉] i Jelena Ombla

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Istraživanja kvalitete odnosa među braćom i sestrama u adolescenciji u početku su se fokusirala na utjecaj tzv. konstelacijskih faktora (npr. broj braće i sestara, redosljed rođenja) koji bi mogli pojasniti razlike u kvaliteti odnosa. Budući da su istraživanja navedenih faktora rezultirala nekonzistentnim nalazima, istraživači su se sve više usmjerili na individualne karakteristike djeteta (npr. agresivnost, temperament), obiteljske procese i širi obiteljski sustav (npr. odnosi između bračnih partera, odnosi između roditelja i djece). Sukladno tome, cilj provedenog istraživanja bio je ispitati doprinos individualnih karakteristika (agresivnost, empatija, strategije suočavanja) i obilježja obiteljskih procesa (roditeljsko ponašanje, percepcija nejednakog odnosa majke, te roditeljsko upravljanje konfliktima) kvaliteti odnosa sa sestrom u ranoj adolescenciji.

U istraživanju su sudjelovali dječaci (N=160) i djevojčice (N=192) u dobi od 13 do 15 godina koji su imali do pet godina stariju ili mlađu sestru. Primijenjena je adaptirana verzija Upitnika o odnosima među braćom i sestrama kojim su obuhvaćene temeljne dimenzije kvalitete ovog odnosa u adolescenciji: toplina (npr. sličnost, ljubav, prisnost) i konflikti (npr. svađe, natjecanje, antagonizam). Korelacijske i hijerarhijske regresijske analize provedene su zasebno na uzorku dječaka i djevojčica. Utvrđen je značajan doprinos individualnih karakteristika i obilježja obiteljskih procesa objašnjenju kvalitete odnosa sa sestrom. Ukratko, rezultati pokazuju da dječaci i djevojčice imaju kvalitetniji odnos sa starijom sestrom. Također, kada je riječ o mješovitim dijadama (brat – sestra) veća je vjerojatnost da će kvalitetniji odnos sa sestrom imati dječaci koji percipiraju više prihvaćanja od strane majke, te dječaci čija majka češće koristi konstruktivne strategije pri rješavanju sukoba između njih i sestre. U istorodnim dijadama (sestra – sestra) više topline u odnosu sa sestrom doživljavaju djevojčice čije majke češće razgovorom pokušavaju riješiti sukobe između njih i sestre. Nadalje, veća je vjerojatnost da će konfliktiniji odnos sa sestrom imati agresivnije djevojčice te one koje su sklone pasivnom suočavanju sa stresnim situacijama.

Ključne riječi / Keywords: adolescencija, individualne karakteristike, obiteljski procesi, kvaliteta odnosa sa sestrom

PERCIPIRANA PRIVRŽENOST I SUPORTIVNOST LJUBIMCA: REZULTATI PRELIMINARNOG ISTRAŽIVANJA U UZORKU VLASNIKA PASA

Antonija Kalinić i Vera Čubela Adorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

153

U sklopu šireg istraživanja odnosa vlasnika i kućnih ljubimaca, u skupini od 186 vlasnika pasa primijenjene su novokonstruirana Skala percipirane privrženosti psa (Čubela Adorić i Kalinić, 2016) i hrvatska inačica Skale potpore ljubimca (Bradshaw i Limond, 1997). U ovome radu bit će prikazani rezultati analize latentne strukture i pouzdanosti ovih instrumenata, kao i njihovi deskriptivni statistici i relacije s nekim pokazateljima antropomorfizma i privrženosti vlasnika te percipirane potpore drugih ljudi.

Rezultati eksploratorne i konfirmatorne faktorske analize te analize pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije pokazuju da su obje skale jednodimenzionalni i zadovoljavajuće homogeni instrumenti. Nadalje, za razliku od vlastite privrženosti, koju vlasnici općenito ocjenjuju visokom, percipirana privrženost psa, mjerena istoimenom skalom, varira u većem rasponu i povezana je s nekim drugim percipiranim karakteristikama psa, uključujući percipiranu potporu vlasniku i stupanj u kojem vlasnik psu atribuirá pozitivne i, naročito, prosocijalne afektivno-kognitivne značajke. Potonja je tendencija povezana i s percipiranim suportivnošću psa u nizu situacija obuhvaćenih Skalom potpore ljubimca. U usporedbi sa suportivnošću ljudi u istim situacijama, suportivnost ljubimca sudionici u ovom istraživanju su, u prosjeku, procijenili većom. Korelacija između pokazatelja suportivnosti psa i ljudi je pozitivna ali niska, što potvrđuju i rezultati konfirmatorne faktorske analize u kojoj se model s dva zasebna korelirana faktora pokazao zadovoljavajućim. Premda suportivnost psa i njezina relativna efikasnost u odnosu na suportivnost ljudi (izražena omjerom ukupnih procjena istog niza situacija obuhvaćenih Skalom potpore) pokazuju sličan obrazac značajnih korelacija s pokazateljima privrženosti psa i nekih oblika antropomorfizma vlasnika, te su povezanosti izraženije za suportivnost psa. Dobiveni rezultati općenito upućuju na zadovoljavajuću valjanost, pouzdanost i osjetljivost korištenih instrumenata u ispitivanju percipirane privrženosti i suportivnosti psa kao ljubimca.

Ključne riječi / Keywords: odnos s kućnim ljubimcem, privrženost psa vlasniku, suportivnost psa, antropomorfizam vlasnika

ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM, SAMOPOŠTOVANJE I PROBLEMI U PONAŠANJU KOD ADOLESCENATA

154

Mira Klarin [✉] i Slavica Šimić Šašić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Tijekom adolescencije događaju se najburnije psihološke promjene. Suvremena razvojna psihologija adolescenciju promatra kao period u kojem mlada osoba ostvaruje određene razvojne zadaće što je nesumnjivo povezano uz interpersonalne odnose. Stoga su problemi u ponašanju tijekom adolescencije vrlo česti. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi doprinos zadovoljstva životom i samopoštovanja internaliziranim i eksternaliziranim problemima u ponašanju kod adolescenata.

U istraživanju su sudjelovali ispitanici iz Hrvatske (N=189) i Bosne i Hercegovine (N=292), prosječne dobi 13 godina. Rezultati istraživanja na uzorku adolescenata iz Hrvatske govore o samopoštovanju i zadovoljstvu životom kao značajnim prediktorima internaliziranih problema. Internalizirane probleme kod adolescenata iz Bosne i Hercegovine možemo objasniti spolom i samopoštovanjem koji su se izdvojili kao značajni prediktori. Za eksternalizirane probleme kod adolescenata iz Hrvatske izdvojilo se zadovoljstvo životom kao značajni prediktor, dok su kod adolescenata iz Bosne i Hercegovine u objašnjenju eksternaliziranih problema izdvojili samopoštovanje i zadovoljstvo životom kao značajni prediktori. Rezultati istraživanja idu u prilog pretpostavci da je zadovoljstvo sobom i životom kod mladih zaštitni/rizični čimbenik za nastanak problema u ponašanju kod adolescenata.

Ključne riječi / Keywords: zadovoljstvo životom, samopoštovanje, problemi u ponašanju, adolescencija

POVEZANOST STRATEGIJA SUOČAVANJA SA STRESOM I SAMOKONTROLE SA KONZUMIRANJEM ALKOHOLA MEĐU MLADIMA

Anita Knezović [✉] i Tea Vučina

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, Bosna i Hercegovina

155

Zlouporaba alkohola od strane mladih ljudi predstavlja jedan od važnijih zdravstvenih problema. Pretjerano pijenje je alarmantan problem među mladima posljednjih godina. Istraživanja pokazuju kako na konzumiranje alkohola osim okolinskih, obiteljskih i akademskih čimbenika utječu i individualne varijable. Cilj istraživanja je bio ispitati povezanost suočavanja sa stresom i samokontrole sa tendencijama konzumiranja alkohola među mladima. Ispitala se i povezanost konzumiranja alkohola sa sociodemografskim varijablama.

U istraživanju je sudjelovalo 416 studenata Sveučilišta u Mostaru (217 ženskih i 199 muških ispitanika, M_{dobi}=21,5, δ =1,87) različitih studijskih grupa. Primijenjeni su: Upitnik suočavanja sa stresnim situacijama Endlera i Parkera (CISS), Skraćena skala samokontrole (Tagney, Baumeister i Boone, 2004) i adaptirane čestice o konzumiranju alkohola iz upitnika preuzetog iz američke nacionalne studije "Monitoring the Future". Kao indikatori konzumiranja alkohola razmatrani su: učestalost konzumiranja alkohola, pijanstava i konzumiranja 5 ili više pića po prilici u tri vremenska razdoblja (u posljednjih 30 dana, 12 mjeseci i tijekom čitavog života), te prosječan broj konzumiranih pića po prilici.

Utvrđeno je da muški ispitanici u prosjeku više i češće piju alkohol, češće se opijaju i skloniji su većem broju popijenih pića po prilici u odnosu na ženske ispitanike. Ispitanici čiji otac ima veći stupanj obrazovanja su, također, skloniji pijenju. Također, pojedinci koji imaju slabiju samokontrolu skloniji su češćem konzumiranju alkohola, opijanju, konzumiranju 5 ili više pića po prilici i većem broju konzumiranih pića po prilici. Istraživanjem su utvrđene značajne negativne povezanosti ukupne konzumacije alkohola i prosječnog broja konzumiranih pića sa strategijom suočavanja usmjerenom na emocije, te negativna povezanost prosječnog broja konzumiranih pića i distrakcije. Rezultati ukazuju na potrebu daljnjih istraživanja na području povezanosti strategija suočavanja sa stresom i konzumiranja alkohola. Očekivano je potvrđena negativna povezanost samokontrole sa tendencijom konzumiranja alkohola. Pri planiranju i kreiranju budućih preventivnih programa poželjno je uključiti i strategije suočavanja sa stresom i samokontrolu.

Ključne riječi / Keywords: strategije suočavanja sa stresom, samokontrola, konzumiranje alkohola

Martina Knežević

Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia

156

Ksenija Marinković

Psychology Department, San Diego State University, USA

Radiology Department, University of California, San Diego, USA

Word processing involves a sequence of operations ranging from perceptual/orthographic, such as visual encoding of letters, phonological encoding, and activation of lexical and semantic networks to access word meaning. Several event-related (ERP) components associated with word processing have been reported in the literature. P200 component is usually elicited between 100 and 250 ms post-stimulus at fronto-central electrodes and is enlarged when attention is paid to visual stimuli. N200 is typically evoked from 150 to 350 ms in centro-parietal region reflecting classification of relevant stimulus dimensions. The process of understanding a word peaks at about 400 ms after word onset (known as N400) and results from interactive contributions of different brain areas.

For this study, we designed a categorization task to elicit perceptual („is the word written in upper- or lowercase letters“) and semantic („does the word refer to a living or nonliving object“) components of visual word processing. We compared ERP components in late adolescents aged 19 – 21 years, young adults aged 23 – 27 years and mid adults aged 28 – 44 years (N = 120). Since the way that information is processed can influence memory, immediately after performing the task participants unexpectedly had to orally recall as many words they had encountered in the task as possible.

There were no age differences in reaction time but mid adults outperformed late adolescents in accuracy. ERP analysis showed age differences in P200 stimulus identification component. The neurophysiological and fMRI data show activation of the left inferior frontal gyrus in first 200 ms of reading and suggest very early interactions between the vision and language domains during visual word recognition. Inferior frontal gyrus is one of the last brain regions to mature. We speculate that observed age differences in P200 component reflect maturational changes in the region of cortex giving rise to the P200. Age-related differences were observed on recall task and measure of receptive vocabulary, where mid adults demonstrated greater word knowledge, while late adolescents demonstrated better recall. It seems that late adolescents invested more cognitive effort to identify each word during categorization task, possibly reflected in enlarged P200 component. Enhanced effort would leave richer and more elaborate memory trace, and result in better recall.

Ključne riječi / Keywords: visual word recognition, event-related potentials, incidental recall, age differences, young adulthood

PROKRASTINACIJA I NEKI ASPEKTI MOTIVACIJE ZA UČENJE KOD SREDNJOŠKOLACA

Ana Kordić i Marijana Šunjić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

157

Prokrastinaciju je moguće definirati kao odugovlačenje ili izbjegavanje izvršavanja planiranih aktivnosti, čak i kad će to imati negativne posljedice za pojedinca. Uz to što osoba sklona prokrastinaciji najčešće ne izvršava aktivnost u očekivanom ili željenom vremenskom okviru, ovo iracionalno i voljno odgađanje rezultira i određenim stupnjem emocionalne nelagode. S obzirom na prevalenciju i značajne negativne posljedice, najčešće je proučavana u edukacijskom kontekstu. Prokrastinacija je uglavnom dosljedan prediktor slabijeg akademskog uspjeha, a u zadnje vrijeme fokus istraživanja pomaknut je na posljedice odugovlačenja za psihološku dobrobit učenika. U dosadašnjim istraživanjima čimbenika uključenih u prokrastinaciju uglavnom je naglašena prediktivna uloga težine i/ili ugodnosti zadatka i procjene samoeфикаsnosti. Odnos s drugim motivacijskim odrednicama školskog postignuća, posebno onim koje su (uz samoeфикаsnost) ključne komponente samoreguliranog učenja, do sada je ostao relativno nejasan. Cilj ovog istraživanja je, dakle, provjeriti odnos prokrastinacije s ciljnom orijentacijom, akademskom kontrolom te percipiranom vrijednošću učenja.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 106 učenika drugog razreda opće gimnazije. Učenici su procjenjivali odugovlačenje u učenju, ciljne orijentacije, percipiranu kontrolu i vrijednost učenja povijesti. Korišteni su sljedeći mjerni instrumenti: Skala izbjegavanja aktivnosti do samog roka, Skala ciljeva postignuća, Skala percipirane akademske kontrole te skala za procjenu vrijednosti učenja. Također, učenici su naveli ocjene iz predmeta te subjektivnu procjenu težine predmeta.

Kako je i pretpostavljeno, učenici skloniji prokrastinaciji imaju izraženiju orijentaciju na izbjegavanje truda, te u nešto manjoj mjeri izraženiju orijentaciju na izbjegavanje izvedbe. Također, sklonost odgađanju povezana je s nižom percipiranom kontrolom ishoda i vrijednošću učenja predmeta. Školske ocjene, kao ni subjektivna procjena težine predmeta, nisu povezane sa sklonošću prokrastinaciji. Zaključno, sklonost odgađanju u školskom kontekstu djelomično je moguće predvidjeti na osnovu ispitivanih aspekata motivacije za učenje. Ipak, ovaj samoregulacijski deficit i ispitivane motivacijske komponente nezavisni su konstrukti.

Ključne riječi / Keywords: prokrastinacija, ciljna orijentacija, akademska kontrola, vrijednost učenja

EFEKTI CRTA LIČNOSTI, RASPOLOŽENJA I VALENCIJE RIJEČI NA SLOBODNO DOSJEĆANJE

158

Marijana Lončar

Filozofski fakultetu, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Igor Bajšanski

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Prema teoriji kognitivnih shema bolje se pamte podražaji koji se uklapaju u kognitivnu shemu pojedinca (emocionalno stanje), nego oni podražaji koji nisu u skladu s kognitivnom shemom. Gomez i sur. (2002) izvješćuju o povezanosti neuroticizma s procesiranjem negativnih sadržaja, dok je ekstraverzija povezana s procesiranjem pozitivnih sadržaja. Prema fenomenu emocionalnog pojačavanja pamćenja, emocionalni podražaji imaju tendenciju lakšeg upamćivanja u odnosu na neutralne.

Glavni cilj ovog istraživanja bio je ispitati efekte crta ličnosti (ekstraverzije i neuroticizma), pozitivnog i negativnog raspoloženja, te valencije riječi (pozitivna, neutralna, negativna) na slobodno dosjećanje riječi. Na uzorku od 109 ispitanika primijenjen je Goldbergov IPIP upitnik ličnosti, te skala za mjerenje emocionalnih stanja autora Karduma i Bezinovića. Kao podražajni materijal u ispitivanju korišteno je 30 riječi, koje su prema rezultatima iz predispitivanja podijeljene u tri kategorije prema valenciji: negativne, neutralne i pozitivne. Riječi su prezentirane na prijenosnom računalu pomoću programa E-Prime Pro 2.0.8.74 slučajnim redoslijedom za svakog ispitanika, te su se nakon ometajućeg zadatka, ispitanici trebali dosjetiti što većeg broja riječi.

Upotrebom dvosmjerne ANOVA-e za zavisne uzorke nije utvrđena statistički značajna razlika između točno reproduciranih pozitivno i negativno konotiranih riječi pod utjecajem pozitivnog ili negativnog raspoloženja, što znači da raspoloženje nema utjecaj na dosjećanje emocionalnih sadržaja. Utvrđena je statistički značajna razlika između različito konotiranih riječi, te su se ispitanici, u prosjeku, dosjetili više emocionalnih podražaja, nego neutralnih podražaja. Pri prezentiranju niza emocionalnih i neutralnih sadržaja, ispitanici se uvijek dosjete više emocionalnih podražaja. Dobiveni rezultati su u skladu s postavljenom hipotezom. Za utvrđivanja međuodnosa osobina ličnosti i raspoloženja na dosjećanje, korištena je multipla regresijska analiza. Dobiveni rezultati ukazuju da raspoloženje ne pridonosi utjecaju tih varijabli na dosjećanje. Neuroticizam se pokazao prediktivan za dosjećanje negativno konotiranih riječi, ispitanici s izraženijim neuroticizmom pokazuju znakove dubljeg procesiranja negativnih podražaja od emocionalno stabilnih ispitanika. Ekstraverzija i neuroticizam su se pokazali prediktivi za dosjećanje neutralno konotiranih riječi.

Ključne riječi / Keywords: ekstraverzija, neuroticizam, raspoloženje, valencija riječi, slobodno dosjećanje

EMOCIONALNA ISKUSTVA NASTAVNIKA KAO PREDIKTORI NJIHOVOG MENTALNOG ZDRAVLJA

Ivana Macuka [✉], Irena Burić i Ana Slišković
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

159

Nastavnička profesija spada u izuzetno emocionalno zahtjevnu profesiju te nastavnici navode kako u svom poslu doživljavaju različite ugodne i neugodne emocije značajnog intenziteta. Različite emocije koje nastavnici mogu doživjeti u relaciji s profesionalnim aktivnostima mogu utjecati na njihov profesionalni, ali i osobni razvoj. Iako je za mnoge nastavnike njihova profesija izvor zadovoljstva, za neke može biti i izrazito emocionalno iscrpljujuća. Upravo učestalo doživljavanje negativnih emocija u svakodnevnom radu u relaciji s učenicima, roditeljima, kolegama i nadređenima, uz doživljaj emocionalne iscrpljenosti (kao važnog aspekta sagorijevanja na poslu) može se nepovoljno odraziti na psihološku dobrobit učitelja, odnosno povećati zastupljenost anksioznih i depresivnih simptoma.

U ovom istraživanju provjerila se uloga različitih emocija koje nastavnici mogu doživjeti u relaciji s učenicima u razredu, roditeljima, kolegama na poslu i obrazovnim sustavom, kao i doživljaj emocionalne iscrpljenosti u objašnjenju zastupljenosti anksioznih i depresivnih simptoma učitelja. Istraživanje je provedeno na nastavnicima osnovnih i srednjih škola iz različitih regija Hrvatske. Ukupno je sudjelovalo 2966 nastavnika (492 nastavnika i 2474 nastavnice) u dobi između 23 i 65 godina. Provedbom dviju hijerarhijskih regresijskih analiza utvrđeno je da, uz kontrolu spola nastavnika i duljine radnog staža, određene negativne emocije (bespomoćnost, razočaranost, anksioznost i ljutnja) i doživljaj emocionalne iscrpljenosti ostvaruju značajne samostalne doprinose objašnjenju anksioznih i depresivnih simptoma nastavnika. Objašnjenju zastupljenosti anksioznih simptoma u najvećoj mjeri doprinosi anksioznost doživljena u relaciji s roditeljima i doživljaj emocionalne iscrpljenosti nastavnika, a objašnjenju depresivnih simptoma nastavnika doživljaj razočaranja u obrazovni sustav te emocionalna iscrpljenost. Dobiveni rezultati ukazuju da objašnjenju anksioznih i depresivnih simptoma nastavnika u najvećoj mjeri doprinosi upravo doživljaj emocionalne iscrpljenosti koji se odnosi na nepostojanje emocionalnih zaliha i fizičku iscrpljenost kao posljedicu svakodnevnog pritiska na poslu.

Istraživanje je provedeno u sklopu projekta financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost (broj projekta: 5035)

Ključne riječi / Keywords: nastavnici, emocije, emocionalna iscrpljenost, anksioznost, depresivnost

EMOCIONALNA REGULACIJA I ZADOVOLJSTVO POSLOM I ŽIVOTOM KOD UČITELJA: POSREDUJUĆA ULOGA EMOCIONALNIH ISKUSTAVA

160

Martina Marić

Osnovna škola Šime Budinića, Zadar, Hrvatska

Izabela Sorić, Irena Burić i Ana Slišković

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Istraživanja pokazuju da emocije koje učitelji doživljavaju na poslu, kao i strategije koje koriste kako bi ih regulirali, utječu na percipiranu razinu njihove subjektivne dobrobiti. Primjerice, pozitivne emocije te učinkovite strategije emocionalne regulacije (npr. reprocjena) općenito doprinose percepciji povećanog zadovoljstva poslom i životom te štite od doživljaja sagorijevanja na poslu. S obzirom da neka istraživanja sugeriraju da je trajanje pozitivnog i negativnog afekta bolji prediktor subjektivne dobrobiti pojedinca nego sam njegov intenzitet, cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnose između emocionalnih iskustava (u posljednja četiri tjedna), strategija emocionalne regulacije te subjektivne dobrobiti učitelja. Preciznije, nastojala se ispitati posredujuća uloga pozitivnih i negativnih emocionalnih iskustava u odnosu između različitih strategija emocionalne regulacije (izbjegavanje situacije, aktivno modificiranje situacije, reprocjena, supresija i respiracija) te zadovoljstva poslom i životom.

U istraživanju je sudjelovalo 505 učitelja predmetne nastave zaposlenih u hrvatskim osnovnim školama ($M = 41.39$, 101 učitelj muškog spola). Rezultati procedure koju su preporučili Baron i Kenny (1986), pokazuju da pozitivna i negativna emocionalna iskustva u potpunosti posreduju odnos respiracije te zadovoljstva poslom i životom. Nadalje, emocionalna iskustva djelomično su posredovala odnos između aktivnog modificiranja situacije i zadovoljstva poslom. U skladu s dobivenim rezultatima, učitelje predmetne nastave važno je poučavati učinkovitim strategijama i tehnikama mijenjanja samog sebe ili vanjskih značajki emocionalne situacije u svrhu ojačanja njihove psihološke dobrobiti.

Istraživanje je provedeno u sklopu projekta financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost (broj projekta: 5035)

Ključne riječi / Keywords: učitelji, emocionalna regulacija, emocionalna iskustva, zadovoljstvo poslom i životom

POČETNE MATEMATIČKE AKTIVNOSTI DJETETA U OBITELJSKOM OKRUŽENJU

Goranka Matić Šarić

DV "Dugo Selo", Dugo Selo, Hrvatska

161

Poticanje razvoja ranih matematičkih kompetencija djeteta u obiteljskom okruženju je značajan, ali nedovoljno istražen način poticanja navedenih kompetencija u predškolskoj dobi. Cilj istraživanja bio je ispitati zastupljenost početnih matematičkih aktivnosti djeteta u obitelji. Određeni su sljedeći problemi istraživanja: konstruirati mjeru za ispitivanje početnih matematičkih aktivnosti djeteta u obitelji (Upitnik za roditelje) i ispitati neke metrijske karakteristike navedenog Upitnika, utvrditi čestinu ranih matematičkih aktivnosti djeteta u obitelji prema odgovorima roditelja na navedenom Upitniku te utvrditi postoji li statistički značajna razlika u odgovorima različitih podskupina sudionika.

U Upitniku za roditelje o početnim matematičkim aktivnostima djeteta u obiteljskom okruženju korištena je adaptirana lista matematičkih igara i aktivnosti koju čini 21 čestica („brojanje predmeta“, „slaganje kockica prema zadanom predlošku“, „prepoznavanje oblika“, „očitavanje sa zemljovida/karte“ i drugo). Upitnik je namijenjen roditeljima djece u dobi od 5 godina do polaska u školu. Ispitani uzorak činilo je 50 roditelja čija djeca pohađaju DV "Dugo Selo".

Rezultati istraživanja su pokazali da Upitnik ima zadovoljavajuću pouzdanost. 38% roditelj vrlo često se igra „igre s kockicama/ konstruktorima“, dok njih 46% se nikad nije igralo s djecom „očitavanje sa zemljovida/karte“. Utvrđena je statistički značajna razlika u ukupnom rezultatu na Upitniku s obzirom na spol roditelja te je utvrđena statistički značajna razlika na pojedinim česticama Upitnika i to u odnosu na stupanj formalnog obrazovanja roditelja (za „igru s kockicama/konstruktorima“, "upotrebu računala", te "mjerenje predmeta") i u odnosu na postojanje starijeg djeteta u obitelji koje pohađa školu (za aktivnost "pisanje brojki"). Ostale razlike nisu statistički značajne.

U budućim istraživanjima potrebno je provesti validaciju ovog Upitnika na većem broju sudionika te ispitati povezanost rezultata i neke standardizirane mjere matematičkih kompetencija djeteta.

Ključne riječi / Keywords: matematičke aktivnosti djeteta, roditelji, predškolska dob

IDEALI I/ILI STVARNOST: ŠTO JE U FOKUSU RAZLIČITIH DIMENZIJA OSJEĆAJA PRAVA U VEZI?

162

Iva Sofija Miloš i Vera Ćubela Adorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Prethodna istraživanja pokazala su da individualne razlike u percepciji prava u partnerskoj vezi reflektiraju, zapravo, tri temeljna očekivanja: realistična očekivanja (tzv. asertivnost), pretjerana očekivanja (uključujući usmjerenost i responzivnost na razočarenja) i preniska očekivanja (tzv. restriktivnost). Provedeno istraživanje polazi od pretpostavke da ove dimenzije mogu reflektirati razlike u fokusu pri evaluaciji partnera i veze, uključujući (ne)podudarnost između aktualnih značajki i idealnih standarda za sebe, partnera i vezu.

U istraživanju su sudjelovala 104 muškarca i 123 žene, koji su popunili Modificiranu skalu prava u vezi (Ćubela Adorić i Miloš, 2015) i Skalu procjene idealnih i aktualnih značajki partnera i veze (Ćubela Adorić i Miloš, 2015). Rezultati korelacijskih analiza u skladu su s pretpostavkom da različite dimenzije osjećaja prava u vezi impliciraju fokusiranje na različite značajke partnera i veze. Konkretno, utvrđeno je da su varijacije u asertivnosti povezane prvenstveno s višim idealnim standardima za partnere i vezu kao i s povoljnijom ocjenom vlastitih aktualnih značajki, odnosno s njihovom podudarnošću s idealnim osobnim standardima. S druge strane, restriktivnost je povezana prvenstveno s nepovoljnijom evaluacijom vlastitih aktualnih značajki i s nižim idealnim standardima za partnera i vezu. Visoka očekivanja, kao komponenta pretjeranih očekivanja, povezana su s višim idealnim standardima za partnera i s povoljnijom ocjenom vlastitih aktualnih značajki, dok preostale dvije komponente pretjeranih očekivanja (usmjerenost i responzivnost na razočarenja) kovariraju s nepovoljnijom ocjenom aktualnog partnera i veze. Dobiveni obrazac u skladu je s rezultatima preliminarnog istraživanja u uzorku bračnih partnera (Ćubela Adorić i Miloš, 2015), što sugerira da se radi o robustnim relacijama, koje ne ovise o statusu partnerske veze.

Ključne riječi / Keywords: prava u vezi, idealni standardi, procjene značajki partnera i veze

PSIHOMETRIJSKA OBILJEŽJA HRVATSKOG OBLIKA UPITNIKA KOGNITIVNE EMOCIONALNE REGULACIJE – SKRAĆENA FORMA

Irena Mišetić

Klinika za dječje bolesti, Klinički bolnički centar Split, Hrvatska

Andreja Bubić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Ivana Vrvilo Vujnovac

Poliklinika za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju i psihijatriju Tabain, Omiš, Hrvatska

Vesna Antičević

Sveučilišni odjel zdravstvenih studija, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Kognitivna emocionalna regulacija odnosi se na svjesne, kognitivne načine upravljanja emocionalno pobuđujućim informacijama i može se promatrati kao dio šireg koncepta emocionalne regulacije koju Gross (1998) definira kao procese pomoću kojih pojedinci utječu na to koje će emocije doživjeti, kada će ih doživjeti i kako će ih izraziti. Koncept svjesne, kognitivne emocionalne regulacije usko je povezan s konceptom kognitivnog suočavanja. Obje perspektive prihvaćaju dimenzije problemu usmjerenom suočavanja i emocijama usmjerenog suočavanja, koje uključuju mješavinu kognitivnih i bihevioralnih strategija, ali se teorija kognitivne emocionalne regulacije temelji na pretpostavci da se mišljenje i djelovanje odnose na različite procese. Zato je važno promatrati kognitivne strategije na konceptualno čišći način, odvojeno od bihevioralnih strategija (Garnefski i sur., 2001; Garnefski, van den Kommer i sur., 2002), što može pridonijeti novim spoznajama o tome kako kognitivni procesi reguliraju emocije i kako to može utjecati na smjer emocionalnog razvoja. U tu svrhu konstruiran je Upitnik kognitivne emocionalne regulacije (CERQ; Cognitive Emotion Regulation Questionnaire; Garnefski i sur., 2001; Garnefski i Kraaij, 2006a), čije se čestice odnose na ono što mislimo, a ne ono što činimo nakon iskustva prijetećeg ili stresnog životnog događaja. Upitnik se sastoji od devet različitih subskala koje uključuju: okrivljavanje sebe, okrivljavanje drugih, ruminaciju, katastrofiziranje, stavljanje u perspektivu, usmjeravanje na pozitivno, pozitivnu ponovnu procjenu, prihvaćanje i usmjeravanje na planiranje. Razvoj CERQ-a omogućio je opsežna, integrativna istraživanja o odnosu između strategija kognitivne emocionalne regulacije i mentalnog zdravlja te se vrlo često koristi kao trijažno sredstvo u kliničkom radu i kao pomoć pri planiranju intervencija u uvjetima psihoterapije.

Cilj ovog istraživanja bio je razvoj hrvatskog oblika Upitnika kognitivne emocionalne regulacije – skraćena forma i provjera njegovih psihometrijskih obilježja na uzorku 206 polaznika psihoterapije (različitih psihoterapijskih pravaca) ili psihološkog savjetovanja. Rezultati konfirmatorne faktorske analize podržavaju predloženi 9-faktorski model ovog upitnika. Informacije o tome koje strategije pojedinac koristi predstavlja moguće područje za terapijsku intervenciju, a mjerenje pojedinačnih kognitivnih strategija može otkriti ranjivosti ili snage u nošenju s negativnim životnim događajima.

Ključne riječi / Keywords: kognitivna emocionalna regulacija, kognitivno suočavanje, Upitnik kognitivne emocionalne regulacije

Lucija Mrkela

Zadar, Hrvatska

Gamerska subkultura se pokazala kao jedna od bitnih struktura u današnjem društvu. U pokušaju razumijevanja *gamera* postavili smo pitanje - ako bismo *gamere* promatrali iz pozicije glazbenih preferencija i strukture ličnosti, što bismo dobili? U pokušaju odgovora na to pitanje cilj istraživanja bio je ispitati odnos između glazbenih preferencija i osobina ličnosti iz petfaktorskog modela s obzirom na spol kod *gamera* i *ne-gamera*. Kada se radilo o glazbenim preferencijama polazište je bilo istraživanje Rentfrowa i Goslinga (2003) u kojem je osmišljen specifičan pristup toj problematici s ciljem ispitivanja hipoteze da se na temelju glazbe koju pojedinac preferira može nešto zaključiti o osobinama ličnosti. Popis od 20 glazbenih žanrova izdvojen je iz njihovog istraživanja u kojem je ponuđen popis s 21 glazbenim žanrom grupiranim u pet faktora (MUSIC), pri čemu su za potrebe ovog istraživanja napravljene određene preinake u izvornom popisu žanrova.

U istraživanju je sudjelovalo 109 ispitanika različitih demografskih obilježja. Svi ispitanici su prolazili tri dijela ispitivanja; odgovaranje na pitanja demografskog tipa, preslušavanje glazbenih ulomaka, te ispunjavanje Goldbergovog upitnika ličnosti. U prvom dijelu ispitivanja sudionici su, na temelju jednostavnog upita igraju li video igre ili ne, bili podijeljeni u skupine *gamera* i *ne-gamera*, a na temelju rezultata predispitivanja generiran je popis reprezentativnih izvođača za pojedini žanr, te su u samom istraživanju korištena po dva glazbena primjera za svaki od glazbenih žanrova, svi u trajanju od petnaest sekundi.

Dobivene su značajne razlike u ličnosti s obzirom na spol; žene su se pokazale kao neurotičnije i ugodnije. Dobivene su značajne razlike i u preferencijama različitih žanrova s obzirom na dimenzije ličnosti, a dodatno su utvrđeni i interakcijski efekti za dimenzije emocionalne stabilnosti, ugodnosti i savjesnosti. Nadalje, rezultati su pokazali kako predikciji preferencija značajno doprinose dimenzije emocionalne stabilnosti i otvorenosti za nova iskustva. Konačno, utvrđene su značajne razlike između *gamera* i *ne-gamera* na dimenziji otvorenosti za nova iskustva, te u općoj preferenciji žanrova.

Ključne riječi/Keywords: glazbene preferencije, osobine ličnosti, glazbeni žanr, *gameri/ne-gameri*

Marija Musić i Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Odnosi pojedinaca suprotnog spola, posebice prijateljstva, sve više privlače pažnju rasprava u modernom društvu, koje postaje sve otvorenije i mijenja značenje rodni uloga muškarca i žene. Uvriježeno je mišljenje da muško-ženska prijateljstva nisu moguća zbog seksualne i romantične privlačnosti pa ne čudi da se takva prijateljstva razlikuju od istospolnih prijateljstava. Pritom se naglasak stavlja na nepostojanje romantičnog ali ne i seksualnog privlačenja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi eventualne razlike u pojedinim tipovima privlačnosti u muško-ženskim prijateljstvima ovisno o rodnoj ulozi ispitanika i trajanju prijateljstva.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 424 ispitanika (48% muškaraca i 52% žena) u dobi od 14 do 51 godine. Prvim dijelom upitnika prikupljeni su opći podaci o sudionicima i njihovim prijateljima te su ispitana četiri tipa privlačnosti prema prijatelju (subjektivna fizička/seksualna, objektivna fizička/seksualna, prijateljska i romantična privlačnost). Drugi dio upitnika bio je namijenjen utvrđivanju rodni uloga sudionika i njihovih prijatelja na osnovi samoprocjena i procjena prijatelja na BEM inventaru rodni uloga.

Analizom podataka utvrđeno je da između maskulinih i femininih prijatelja postoje značajne razlike u privlačnosti, pri čemu maskulinije osobe doživljavaju veću seksualnu privlačnost. Prijatelji koji imaju izraženiju femininost percipirani su privlačnijima - i seksualno i prijateljski. Za romantičnu privlačnost nisu utvrđene razlike s obzirom na rodne uloge. Nadalje, pokazalo se da percipirana privlačnost varira i s obzirom na duljinu trajanja prijateljstva. Prijateljstva su značajno kraća kada je kod njih prisutna subjektivna seksualna i romantična privlačnost, kao i porast prijateljske privlačnosti. Trajanje prijateljstva značajno je duže kod najboljih prijatelja u odnosu na bliske prijatelje i prijateljke, te kad pojedinac pripada kategoriji nediferenciranog roda. Dobiveni podaci koji upućuju na moguće razlike u muško-ženskim prijateljstvima, a koje se odnose na rodne uloge prijatelja i percipiranu privlačnost, detaljno su razrađeni kako bi se stekao bolji uvid u funkcioniranje ovih prijateljstava.

Ključne riječi / Keywords: suprotno-spolna prijateljstva, rodne uloge, privlačnost, femininost, maskulinitet

RAZLIKE U STRUKTURI ŠKOLSKE USPJEŠNOSTI SREDNJOŠKOLACA U ODNOSU NA OBRAZOVNU RAZINU RODITELJA

166

Marina Oros, Jasmina Pekić [✉] i Ana Genc

Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Cilj istraživanja bio je ispitati strukture razlika u aspektima školske uspješnosti u odnosu na obrazovnu razinu majke i oca. Uzorak je uključivao 358 gimnazijalaca u Srbiji (50,1% djevojaka; prosječne dobi 16,8 godina), a podaci o njihovoj školskoj uspješnosti prikupljeni su preko nastavnčkih procjena. Varijabla školska uspješnost operacionalizirana je preko tri grupe indikatora: indikatori sposobnosti za školsko učenje (4 tvrdnje), indikatori motivacije za školsko učenje (5 tvrdnje) i indikatori kreativnosti u učenju (4 tvrdnje), na kojima su predmetni nastavnici procjenjivali svakog učenika, na petstupanjskoj numeričkoj skali. S ciljem dobivanja što preciznije procjene kvalitativnih aspekata školske uspješnosti, u okviru dva različita gimnazijska usmjerenja, procjenu učenika su obavljala tri nastavnika glavnih predmeta. U slučaju učenika društveno-jezičnog smjera, procjenu su radili nastavnici srpskog jezika, stranog jezika i povijesti, a u slučaju učenika prirodno-matematičkog smjera nastavnici matematike, fizike i kemije. U završnu analizu uključen je prosjek triju nezavisnih procjena na 13 viševrsnih indikatora školske uspješnosti. Obrazovanje oca i majke predstavljalo je kategorijalnu varijablu sa dvije razine: niža razina obrazovanja (završena osnovna i/ili srednja škola) i viša razina obrazovanja (završena viša škola ili fakultet).

Korištenjem multivarijatne analize varijance dobiveni su rezultati koji ukazuju na postojanje statistički značajnih razlika na linearnoj kombinaciji triju aspekata školske uspješnosti učenika samo u odnosu na obrazovnu razinu majke. Uvidom u značajnost razlika srednjih vrijednosti zaključuje se da su djeca obrazovanijih majki značajno više procijenjena na stavkama koje se odnose na sposobnosti i motivaciju za učenje, dok su razlike na indikatorima kreativnosti vrlo blizu razine statističke značajnosti. Dobiveni rezultati mogli bi se objasniti povezanošću između obrazovanja majke i kreiranja kulturno obogaćenog obiteljskog okruženja, te postavljanja visokih očekivanja i ukazivanja na važnost napornog rada kroz vlastiti primjer.

Istraživanje prikazano u radu predstavlja dio projekta broj 179022, koji financira *Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.*

ključne riječi / Keywords: školska uspješnost, sposobnosti za učenje, motivacija za učenje, kreativnost, obrazovanje roditelja

DEFENSE MECHANISM MATURITY AND THE SEVERITY OF DEPRESSIVE SYMPTOMS

Maja Pandža

Faculty of Humanities, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

167

Sanjin Lovrić, Iva Čolak, Josipa Mandarić i Miro Klarić

Psychiatry Clinic, University Hospital Mostar, Bosnia and Herzegovina

This study explores the role of mood disorders' symptoms salience on different types of defence mechanisms (mature, neurotic, immature) predominance. Total of 310 non-clinical participants (mean age=35, sd=13,7) in Mostar, Bosnia and Herzegovina, completed the Defence Style Questionnaire (DSQ-40; Andrews, Singh & Bond, 1993) and Beck Depression Inventory-II (BDI; Beck, Steer & Brown, 1996). The sample was additionally divided in four groups, given the level of symptoms reported: 1. minimal, 2. mild, 3. moderate, 4. severe depression.

Results show that participants with no or minimal depressive symptoms use mature defence mechanisms more often than the other three groups. Immature mechanisms are most commonly used by the group with severe depression levels in comparison with other groups. These differences are discussed within the dynamic level of analysis to have a better understanding of the relationship between defence mechanisms' maturity and the degree of mood disorders' symptom severity. In addition, presented results could serve as an implication for future therapeutic treatment plans.

Ključne riječi / Keywords: depression symptoms, defence mechanism maturity, dynamic approach

DELINKVENTNO PONAŠANJE: ULOGA NEPOVOLJNIH OBITELJSKIH PRILIKA I SAMOPOŠTOVANJA

168

Mario Pandžić , Dragan Glavaš i Ivana Vrselja

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

U ovom se radu razmatra uloga i međuodnos rizičnih i zaštitnih čimbenika u objašnjenju delinkvencije mladića i djevojaka. Istraživanja dosljedno pokazuju da su nepovoljne obiteljske prilike jedan od najznačajnijih rizičnih čimbenika delinkvencije, kao i to da je visoko samopoštovanje čimbenik koji mlade štiti od razvoja ovakvog ponašanja. Cilj rada bio je provjeriti kakav je doprinos nepovoljnih obiteljskih prilika i samopoštovanja u objašnjenju delinkvencije mladića i djevojaka. Dodatni cilj bio je ispitati ima li samopoštovanje ulogu moderatora u odnosu nepovoljnih obiteljskih prilika i delinkvencije. Podaci su prikupljeni tijekom 2012. godine na uzorku od 393 učenika zagrebačkih srednjih škola (186 mladića, 193 djevojke), u dobi između 15 i 17 godina.

Podaci su obrađeni u Process macro programu za SPSS (Hayes, 2012), koji se temelji na *bootstrapping* metodi izračuna intervala pouzdanosti moderatorskog efekta. Rezultati su pokazali da nepovoljnije obiteljske prilike predviđaju izraženije delinkventno ponašanje mladića i djevojaka. Dodatno je utvrđeno da u uzorku djevojaka taj odnos ovisi i o razini njihova samopoštovanja: nepovoljnije obiteljske prilike predviđaju delinkventno ponašanje djevojaka s niskim i prosječnim samopoštovanjem ali ne i kod onih koje imaju visoko samopoštovanje. Dobiveni rezultati razmatraju se u okviru nekih modela međuodnosa rizičnih i zaštitnih čimbenika prilagodbe te ukazuju na važnost istovremenog proučavanja obiju vrsta čimbenika u kontekstu razvoja delinkventnog ponašanja.

Ključne riječi / Keywords: delinkventno ponašanje, nepovoljne obiteljske prilike, samopoštovanje

RELACIJE IZMEĐU IMPLICITNIH TEORIJA INTELIGENCIJE I AKADEMSKOG SAMOPOIMANJA SREDNJOŠKOLACA

Jasmina Pekić [✉], Jasmina Kodžopeljić i Ilija Milovanović

Filozofski fakultet u Novom Sadu, Srbija

169

Provedeno istraživanje pokušalo je provjeriti kakav je odnos između implicitnih teorija inteligencije i akademskog samopoimanja srednjoškolaca. Preciznije, cilj istraživanja bio je provjeriti intenzitet i smjer povezanosti između entitetskih i inkrementalnih teorija inteligencije, s jedne strane, i akademskog samopoimanja srednjoškolaca, s druge strane. Na uzorku od 787 učenika srednjih škola u Srbiji (61,6% djevojaka; prosječne dobi od 16,8 godina) primijenjena su dva upitnika. U svrhu ispitivanja implicitnih teorija inteligencije primijenjena je skala ITI, čijih sedam čestica operacionalizira uvjerenje da je inteligencija stabilna i nepromjenjiva značajka (entitetske teorije), dok se preostalih sedam odnosi na operacionalizaciju inteligencije kao fleksibilnog svojstva, pod utjecajem kontrole, a koje se značajno može unaprijediti usvajanjem novih znanja (inkrementalne teorije). Akademsko samopoimanje, definirana kao uvjerenja koje osoba ima u odnosu na svoje sposobnosti i postignuća u školskom kontekstu, ispitivan je upitnikom ASK (25-čestica), posebno konstruiranim za potrebe istraživanja. Samoprocjena inteligencije oblikovana je kao kategorijska varijabla, s tri ponuđene kategorije odgovora: ispodprosječna, prosječna i natprosječna inteligencija.

Izračunata je parcijalna korelacija te se pokazalo da oba tipa implicitnih vjerovanja o inteligenciji pokazuju nisku, ali statistički značajnu korelaciju sa akademskim samopoimanjem, pri čemu je u slučaju entitetskih teorija inteligencije ova povezanost negativnog predznaka. Osim toga, rezultati ukazuju da se uklanjanjem utjecaja samoprocjene inteligencije vrijednost koeficijenta korelacije varijabli od interesa donekle povećava. Dobiveni podaci ukazuju na važnost stava o promjenljivosti intelektualnih sposobnosti za oblikovanje pozitivne slike o vlastitim sposobnostima za učenje i uspješnost u učenju, kao i na tendenciju da se vlastite sposobnosti i postignuća u školskom kontekstu percipiraju slabijim ukoliko kod učenika dominira stav o nepromjenljivosti inteligencije.

Ključne riječi / Keywords: implicitne teorije inteligencije, akademsko samopoimanje, samoprocjena inteligencije

VREDNOVANJE KORISTI OD OBRAZOVANJA OD STRANE NEZAPOSLENIH OSOBA

170

Višnja Perin

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Zadar, Hrvatska

Prema nalazima velikog broja istraživanja u svijetu, najbolji put za dobivanje zaposlenja je poboljšanje kvalifikacija tražitelja zaposlenja. Stoga je jedna od osnovnih djelatnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje upravo obrazovanje u cilju povećanja zapošljivosti nezaposlenih osoba. Sukladno iskazanim potrebama na tržištu rada te analizom budućih potreba svake godine se definira plan obrazovanja za zanimanja, odnosno osposobljavanja za poslove koji su traženi na lokalnom tržištu rada.

U ovom istraživanju se provjerilo zadovoljstvo nezaposlenih osoba uključenih u obrazovanje preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje područnog ureda Zadar tijekom 2015. godine (N=55) obrazovanjem koje su netom završili te njihovo poimanje koristi od završenog obrazovanja za daljnje traženje posla. Osim toga željelo se provjeriti postoje li razlike u zadovoljstvu i poimanju koristi između onih koji su se u obrazovanje uključili na poticaj savjetnika za zapošljavanje i onih koji su se samoinicijativno prijavili u obrazovanje. Ispitivanje je provedeno anketom (anonimno) neposredno po završetku obrazovanja.

Ispitanici najnižim ocjenama ocjenjuju utjecaj novostečenih kompetencija na uspješnost traženja posla, a najvišim ocjenama, odnosno najzadovoljniji su organizacijom i provedbom teorijske nastave. Ispitanici koje je na obrazovanje uputio savjetnik za zapošljavanje i oni koji su se samoinicijativno prijavili za obrazovanje statistički se značajno razlikuju u procjeni koliko će im novostečene kompetencije utjecati na uspješnost traženja posla. Ispitanici koji su se samoinicijativno uključili u obrazovanje ovaj aspekt procjenjuju višim. Iz ovoga možemo zaključiti da osobe koje se same prijavljuju u obrazovanje više cijene koristi od dobivenog obrazovanja te možemo pretpostaviti da će stečena znanja i vještine pokušati što prije staviti u funkciju pronalaženja zaposlenja. U ostalim promatranim varijablama nije bilo statistički značajne razlike.

Ključne riječi / Keywords: nezaposlene osobe, obrazovanje, traženje posla

ULOGA PSIHOLOGA U SUSTAVU INSTITUCIONALNE SKRBI ZA ODRASLE OSOBE I PROGRAMU ORGANIZIRANOG STANOVANJA KORISNIKA

Marina Pleša

Dom za odrasle osobe Borova, Suhopolje, Hrvatska

171

Institucionalizirani sustav skrbi za odrasle osobe uključuje interdisciplinarne timove stručnjaka, koji stručne postupke provode samostalno i u suradnji s ostalim domovima socijalne skrbi. Uloga psihologa usmjerena je na postupke koji se okvirno mogu podijeliti na rad s korisnicima i rad s djelatnicima. Posebnost uloge psihologa u skrbi za korisnike očituje se u činjenici da navedeni oblik skrbi često uključuje njihov trajni smještaj i ireverzibilna psihička stanja. Stoga se u ovakvim ustanovama razvijaju specifični načini doživljavanja i ponašanja, koji zahtijevaju primjerene stručne postupke. Osim brige za korisnike, u institucijama ovog tipa potrebno je određenim postupcima obuhvatiti i same djelatnike od kojih mnogi nemaju potrebne kapacitete za komunikaciju s korisničkom populacijom. Stoga psiholog svoje aktivnosti usmjerava na (1) rad s korisnicima (individualni, grupni te program organiziranog stanovanja) i (2) rad s djelatnicima (individualni, grupni te edukacija djelatnika i međuinstitucionalna suradnja).

Iz navedenih aktivnosti uočava se da psiholog daje svoj doprinos, u onom stupnju koliko je to moguće, u aktivnostima koje pokušavaju neke korisnike vratiti u njihove obitelji. Neki klijenti imaju sačuvane sposobnosti za samostalan život, a zahvaljujući programu organiziranog stanovanja korisnici Doma Borova imaju mogućnost osposobljavanja za samostalan život. Nakon podužeg vremena provedenog pod skrbi djelatnika doma, kod nekih korisnika može se javiti otpor prema odlasku iz poznate sredine i navikavanje na novu, ponekad nepoznatu grupu ljudi. Upravo iz spomenutih razloga, poznavajući način i mehanizme djelovanja grupe kao i rješavanje nastalih konflikata, psiholog radi kako individualno sa svakim korisnikom u programu organiziranog stanovanja, tako i na razini čitave grupe – provodi grupno savjetovanje te aktivno sudjeluje u poboljšanju komunikacije među korisnicima- stanarima. Budući da se radi o osobama s posebnim potrebama, posebna pažnja posvećuje se pružanju podrške onim stanarima za koje postoji mogućnost razvijanja negativnih osjećaja i osjećaja izdvajanja iz grupe. U suradnji s ostalim stručnim radnicima, psiholog podučava korisnike i nadzire njihovo napredovanje u smislu razvoja međusobnih odnosa i stjecanja novih vještina.

Ključne riječi / Keywords: odrasle osobe, domovi socijalne skrbi, uloga psihologa

CHANGES IN STUDENT-TEACHER RELATIONSHIP AND MASTERY GOALS AND THEIR EFFECTS ON ACADEMIC ACHIEVEMENT DURING TRANSITION TO ADOLESCENCE

172

Mojca Poredoš [✉] i Melita Puklek Levpušček

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

According to Eccles et al.'s stage-environment fit theory, significant changes appear in teacher's relationship with students and academic motivation during the transition to adolescence. On the other hand, many studies confirmed associations among teacher-student relationship, academic motivation, and academic achievement. In this study we aimed to examine change/stability in perceived math teacher's relationship with students and students' mastery goals in math during school year at the transition to adolescence. In addition, we sought for contributions of the quality of teacher's relationship with students and mastery goals to the prediction of academic achievement in math.

The sample consisted of 542 Slovenian students in Grades 5, 6 and 7 (aged 10-13) who participated in a larger follow-up study in 2014/2015. We applied Mastery Goal Orientation scale from the revised PALS and three scales measuring math teacher's relationship with students (support, regulation and autonomy granting) at two time points (in the middle and at the end of the school year). Students also reported on their final grades in mathematics and 6th graders reported on their result on the National Examination Test (NET) in mathematics.

The results showed that perceived teacher's support, regulation and autonomy granting as well as students' mastery goals declined significantly during the school year. The effect of grade was significant for teacher's regulation and autonomy granting at both time points, but not for teacher's support. Girls perceived higher teacher's support than boys. Boys and girls did not differ in mastery goal orientation, but there were significant differences according to student's grade. Gender, mastery goals, teacher's support and autonomy granting (measured at the middle of the school year) were significant predictors of the final grade in mathematics. Teacher's autonomy granting was a negative predictor of the final grade. When predicting NET scores, only mastery goals revealed as an important predictor.

We confirmed the "stage-environment fit" thesis about the change in the quality of teacher-student relationship and academic motivation at the transition to adolescence. Mastery goals seem to better explain student's academic achievement (along with gender when predicting final grades) than teacher's relationship with students.

Ključne riječi / Keywords: student-teacher relationship, mastery goal orientation, academic achievement, transition to adolescence

ISPITIVANJE PERCEPCIJE SOCIJALNE PODRŠKE KOD PSIHOTIČNIH PACIJENATA I OVISNIKA O ALKOHOLU S OBTIROM NA NEKE SOCIODEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Lucijana Rupić Krstić [✉] i Suzana Tomić

Psihijatrijska bolnica Ugljan, Hrvatska

173

Mentalni je bolesnik nedjeljivo vezan za okolinu jer sredina u kojoj živi daje i njemu i njegovoj bolesti neka bitna obilježja. Osobe oboljele od mentalnih poremećaja trebaju podršku u organiziranju i ostvarivanju produktivnih uloga zbog poteškoća povezanih uz bolest, negativnih stavova okoline i društvenih stereotipa. Za planiranje rehabilitacije mentalnih bolesnika nije dovoljno samo utvrditi medicinsku dijagnozu već i utjecaj bolesti na život osobe kao i obitelji i šire socijalne mreže, a u svrhu poboljšanja kvalitete života oboljele osobe. Moglo bi se pretpostaviti da psihotični psihijatrijski pacijenti s obzirom na prirodu njihove bolesti, njenu kroničnost i stigmu koja je uključuje percipiraju manje socijalne podrške te je moguće da je i objektivno manje dobivaju. Kada je riječ o ovisnicima o alkoholu poteškoće i konflikti u obitelji su česte radi čega je moguće da alkoholičari percipiraju manje socijalne podrške od obitelji, pogotovo kada je riječ o dugogodišnjim ovisnicima. Socijalna podrška od strane prijatelja može biti zadovoljavajuća s obzirom da se alkoholičari uglavnom okružuju sa ljudima koji imaju iste ili slične poteškoće.

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi razlikuje li se percepcija socijalne podrške kod hospitaliziranih psihotičnih pacijenata kao i ovisnika o alkoholu s obzirom na njihovu dob, broj hospitalizacija, obrazovanje, bračni i radni status te mjesto prebivališta. U istraživanju su sudjelovali pacijenti hospitalizirani u Psihijatrijskoj bolnici Ugljan te kontrolna skupina koju su činili ispitanici bez kliničke dijagnoze (ukupan N=66). U istraživanju je korištena Skala za procjenu socijalne podrške (Macdonald, 1998), a koja uključuje percepciju primljene socijalne podrške od strane članova obitelji i prijatelja te se svaka od njih sastoji od četiri tipa socijalne podrške: emocionalne, instrumentalne, informacijske i podrške samopoštovanju.

Statističkom obradom rezultata pokazalo se da alkoholičari percipiraju ukupno manje socijalne podrške u odnosu na kontrolnu skupinu. Razlika nije nađena u percepciji socijalne podrške između kontrolne skupine i psihotičnih pacijenata, kao ni alkoholičara i psihotičnih pacijenata. Nadalje, alkoholičari percipiraju manje socijalne podrške obitelji u odnosu na kontrolnu skupinu i u odnosu na psihotične pacijente. Kada je riječ o percepciji socijalne podrške prijatelja nisu nađene statistički značajne razlike. U cijelom uzorku pokazalo se da ispitanici mlađi od 50 godina percipiraju više ukupne socijalne podrške, odnosno podrške obitelji u odnosu na starije ispitanike, dok kod percepcije podrške prijatelja nije nađena statistički značajna razlika. Analizom rezultata na subskalama socijalne podrške pokazalo se da alkoholičari u odnosu na kontrolnu skupinu percipiraju manje emocionalne, informacijske i instrumentalne podrške obitelji i prijatelja te emocionalne, informacijske i instrumentalne podrške obitelji. Razlike su nađene i u odnosu na psihotične pacijente i to na način da alkoholičari percipiraju manje emocionalne i instrumentalne podrške obitelji i podrške samopoštovanju obitelji. Statistički značajne razlike u percepciji socijalne podrške nisu nađene s obzirom na broj hospitalizacija, stručnu spremu, radni i bračni status te mjesto prebivališta.

Ključne riječi / Keywords: socijalna podrška prijatelja, socijalna podrška obitelji, psihijatrijski pacijenti

IZLOŽENOST STRESNIM ŽIVOTNIM DOGAĐAJIMA KOD POČINITELJA I ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA

174

Kristina Sesar

Centar za mentalno zdravlje, Dom zdravlja Široki Brijeg, Bosna i Hercegovina

Arta Dodaj

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Nataša Šimić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Đurđica Buza

Centar za socijalnu skrb Krk, Hrvatska

Brojna istraživanja na uzorcima muškaraca i žena pokazuju da stres povećava rizik za počinjenje nasilja i viktimizaciju u partnerskim vezama (Neff, Holamon, i Schluter, 1995; Jasinski, Asdigian i Kantor, 1997; Smith Slep, Foran, Heyman i Snarr, 2010). Polazeći od navedenog cilj ovog istraživanja je bio ispitati izloženost kroničnim stresnim događajima počinitelja i žrtava partnerskog nasilja. Prema evidenciji Centara za socijalni rad, ukupno 100 žena žrtava partnerskog nasilja i 47 muškaraca počinitelja nasilja je sudjelovalo u ovom istraživanju. Njihovi rezultati su uspoređeni s rezultatima 100 muškaraca i 100 žena, koji u Centrima za socijalni rad nisu registrirani kao počinitelji i/ili žrtve partnerskog nasilja. U ispitivanju je primijenjena Revidirana skala za procjenu partnerskog nasilja (*The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Partner-to-Partner*) autora Strausa i sur. (1996; 2003) i Skala stresnih životnih događaja (Vračić, 1994).

Obrada rezultata je uključivala primjenu t-testova za nezavisne uzorke na skupinama koje se nisu značajno razlikovale u dobi. Dobiveni rezultati nisu pokazali statistički značajne razlike u izloženosti kroničnim stresnim događajima počinitelja nasilja i skupine za usporedbu. Kada je riječ o žrtvama nasilja, dobiveni rezultati pokazuju njihovu značajno veću izloženost stresnim životnim događajima u odnosu na izloženost skupine sudionika koji nisu izloženi partnerskom nasilju. Usporedbe rezultata počinitelja i žrtava partnerskog nasilja nisu pokazale značajne razlike u izloženosti stresnim životnim događajima. Dobivene interkorelacije su pokazale značajne i pozitivne povezanosti između izloženosti psihološkom, tjelesnom i spolnom zlostavljanju sa izloženošću kroničnim stresnim događajima. U zaključku se može kazati da su kronični stresni događaji, kojima se pridaje relativno malo pažnje u istraživanjima nasilja u partnerskim vezama, povezani s viktimizacijom u partnerskim vezama.

Ključne riječi / Keywords: nasilje u partnerskim vezama, stresni životni događaji, počinitelji partnerskog nasilja, žrtve partnerskog nasilja

POVEZANOST TRIJARHIJSKOG MODELA PSIHO PATIJE I EMOCIONALNE INTELI GENCIJE

Katarina Sokić

Javnobilježnički ured, Zagreb, Hrvatska

175

Tajana Ljubin Golub

Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Prema trijarhijskom modelu psihopatije (Patrick, Fowles i Krueger, 2009) psihopatija obuhvaća tri različita fenotipska konstrukta: dezinhibiciju koja se ogleda u generalnim problemima s kontrolom impulsa; smjelost koja predstavlja spoj socijalne dominacije, emocionalne elastičnosti i odvažnosti i beščutnost-agresivnost definiranu kao agresivno traženje resursa bez obzira na druge. Emocionalna inteligencija (EI) je sposobnost praćenja vlastitih i tuđih osjećaja i emocija, njihovo razlikovanje i korištenje tih informacija kao vodiča u mišljenju i postupcima (Mayer i Salovey, 1990).

Cilj ovoga rada bio je ispitati povezanost trijarhijskog modela psihopatije i EI. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 467 studenata s različitih fakulteta i visokih učilišta. Psihopatija je mjerena Trijarhijskom mjerom psihopatije (Patrick, 2010), a EI je mjerena Skalom emocionalne inteligencije (Wong and Law Emotional Intelligence Scale, WLEIS; Wong i Law, 2002). Temeljem dosad provedenih istraživanja i postavki modela prema kojima je smjelost adaptivna komponenta psihopatije, dezinhibicija odraz impulzivnosti, a beščutnost odraz empatijskog deficita, očekuje se da između EI te Dezinhibije i Beščutnosti postoji negativna povezanost, dok se pozitivna povezanost očekuje između Smjelosti i EI. Kako bi se odredila povezanost pojedinih dimenzija psihopatije s EI te jedinstveni doprinos koji svaka od dimenzija psihopatije imaju u varijanci pojedinog aspekta EI, provedene su korelacijske i regresijske analize. Dobivene povezanosti odgovarale su teorijskim očekivanjima.

Ključne riječi/Keywords: trijarhijski model psihopatije, emocionalna inteligencija

SHARED PROPERTIES OF TEMPORAL AND NUMERICAL MAGNITUDE ESTIMATION IN CHILDREN

176

Matija Svetina and Marina Vidović

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenia

Studies repeatedly show that numerical and quantitative knowledge, magnitude estimation and number sense are important predictors of academic achievement. Far less is known, however, how these skills are engaged into coping with the challenges beyond school context such as understanding probability, estimating distance/time, or managing financial investments. The relationships between mathematical cognition and numerical related life-span performance are well addressed within the concept of quantitative literacy (McCloskey, 2007) and a theory of magnitude (ATOM, Walsh, 2003). Despite a huge importance of quantitative literacy issues in both children and adults, there is surprisingly little empirical evidence directly supporting shared properties of different quantitative domains such as time, space, and numbers, as hypothesised in ATOM. The main aim of the current study was to bring in empirical evidence to test ATOM in terms of both numerical and time-related estimation.

A sample of 4-9 year-old children (N=60) were presented a series of numerical and time related tasks known from previous cognitive research: number- and time-line tasks, quantitative comparison task, time estimation-, and time reproduction-tasks. To test the assumptions behind ATOM, we used several indicators of estimation performance such as present of absolute error and linear vs. logarithmic fit between estimated and expected performance across age groups and quantitative domains (numerical vs. time-related).

The results showed correlations between the numerical and temporal domains indicative of common cognitive processes and underlying structures, and bearing evidence to support ATOM. The results have significant theoretical and practical implications for a wide range of psychological domains such as developmental, educational, economical and health psychology.

Ključne riječi / Keywords: numerical estimation, time estimation, children, cognition

Nikolina Šaravanja [✉] i Meri Tadinac

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Desna i lijeva moždana hemisfera, osim što pokazuju niz anatomskih razlika, nisu u jednakoj mjeri kompetentne za obavljanje nekih složenijih funkcija, već postoji relativna superiornost jedne hemisfere nad drugom u obavljanju pojedinih funkcija. Kada govorimo o takvoj relativnoj superiornosti jedne hemisfere nad drugom govorimo o tzv. lateralizaciji funkcija mozgovnih hemisfera. Pitanje na koji je način obrada emocionalnih izraza lica lateralizirana u mozgu još uvijek je kontroverzno pitanje. Dvije su glavne pretpostavke: pretpostavka o dominaciji desne hemisfere (DH je dominantna u obradi emocionalnih izraza lica bez obzira na vrstu podražaja) te pretpostavka o valenciji (DH je dominantnija za obradu negativnih emocija, a LH pozitivnih). U ispitivanjima lateralizacije na zdravim sudionicima često se koristi test himera. Većina prethodnih istraživanja nije uzimala u obzir rodne razlike i razlike u emocionalnim stanjima sudionika, za koje se pokazalo da mogu utjecati na izraženost lateralizacije.

Cilj ovog istraživanja bio je testom himera provjeriti dvije pretpostavke o lateralizaciji obrade emocionalnih izraza lica: pretpostavku o dominaciji DH i pretpostavku o valenciji uz dodatnu provjeru utjecaja roda i emocionalnog stanja sudionika – anksioznosti i depresivnosti. Uzorak se sastojao od 110 studenta, dešnjaka, prosječne dobi 21 godinu (43 muškarca i 67 žena). Sudionici su najprije na računalu rješavali test himera, a potom ispunjavali Anettin upitnik dominantnosti ruke (1967) te DASS-21 (Lovibond i Lovibond, 1995) upitnik simptoma anksioznosti i depresivnosti.

Potvrđena je pretpostavka o dominaciji DH za obje zavisne varijable – točnost i vrijeme reakcije. Uspješnost prepoznavanja tužnih himera bila je veća u odnosu na sretne. Interakcija strane lica i valencije nije se pokazala značajnom, tako da pretpostavka o valenciji nije potvrđena. Pokazalo se da je kod žena izraženija lateralizacija prepoznavanja emocionalnih izraza lica u DH od muškaraca. Emocionalna stanja sudionika nisu značajno utjecala na razlike u uspješnosti prepoznavanja. Rezultati istraživanja raspravljani su u okviru različitih neuropsiholoških, evolucijskih i socijalnih teorijskih objašnjenja.

Ključne riječi / Keywords: lateralizacija, test himera, rodne razlike, anksioznost, depresivnost

Jelena Ševo i Ivona Čarapina

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Tea Vučina

Dom zdravlja Mostar, Bosna i Hercegovina

Konstrukt sagorijevanja se odnosi na skup simptoma nastalih u situaciji prolongiranog stresa na radnom mjestu koje karakterizira emocionalna iscrpljenost, depersonalizacija i smanjena efikasnost (Maslach, Schaufeli i Leiter, 2001). U zadnjih desetak godina interes istraživača se usmjerava na sagorijevanje kod studenata, čija se uključenost u pohađanje predavanja, polaganje ispita i izvršavanje različitih specifičnih zadataka može smatrati oblikom rada (Kolundžić, 2013). Sindrom sagorijevanja kod studenata odnosi se na osjećaj iscrpljenosti zbog zahtjeva studija, cinični stav prema studiju te percepciju vlastite nekompetentnosti sebe kao studenta (Schaufeli i sur., 2002).

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos socijalne podrške i dimenzija sagorijevanja kod studenata oba spola (36 muškaraca i 71 žene) Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru od prve do šeste godine studija (N=107). Na studentima je primijenjen upitnik *Maslach Burnout Inventory – Student Survey* u svrhu ispitivanja sagorijevanja, Upitnik socijalne podrške u svrhu ispitivanja socijalne podrške, te demografski upitnik, konstruiran za potrebe ovog istraživanja.

Dobiveni rezultati ukazuju da studenti imaju umjerenu razinu iscrpljenosti, cinizma i akademske efikasnosti. Utvrđena je značajna pozitivna povezanost akademske efikasnosti i socijalne podrške, dok između socijalne podrške i cinizma nije utvrđena značajna povezanost, kao ni između socijalne podrške i iscrpljenosti. Glede odnosa sociodemografskih varijabli i dimenzija sagorijevanja, spol je značajno povezan s akademskom efikasnošću, godina studija s cinizmom, a prosjek ocjena s iscrpljenošću, cinizmom i akademskom efikasnošću. Nadalje, utvrđena je statistički značajna razlika između muškaraca i žena u akademskoj efikasnosti, pri čemu žene postižu više rezultate na toj subskali. Također, utvrđena je značajna razlika između muškaraca i žena u socijalnoj podršci, pri čemu žene imaju veću socijalnu podršku.

Ključne riječi / Keywords: sagorijevanje, akademsko sagorijevanje, socijalna podrška

UTJECAJ POZICIJE KRITIČNE RIJEČI NA UČINAK U ZADATKU DONOŠENJA ODLUKE O (BE)SMISLENOSTI REČENICE

Martina Šilić
Zagreb, Hrvatska

179

Jasenka Hoffmann
Mostar, Bosna i Hercegovina

U mnogim ispitivanjima efekata narušavanja smislenosti rečenice kritične riječi nalazile su se na krajnjem mjestu u rečenici. Neki autori navode postojanje „efekta završetka rečenice“ prema kojemu se, kada je kritična riječ pozicionirana na kraju rečenice, preklapaju lokalni (vezani uz obradu kritične riječi) i globalni (vezani uz zaključivanje rečenice) procesi, te procesi donošenja odluke.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati efekte pozicije kritične riječi na vrijeme reakcije u zadatku donošenja odluke o smislenosti rečenice. Nacrt je bio zavisni, sa 15 sudionica prosječne dobi od 23 godine. Nezavisna varijabla imala je 3 kategorije (smislene rečenice, besmislene sa kritičnom riječju na krajnjem i sa kritičnom riječju na srednjem mjestu u rečenici), a zavisna je bila vrijeme reakcije. U oba *besmislena* uvjeta rečenice su sadržavale iste riječi u drugačijem rasporedu. Ti materijali su podijeljeni na dvije liste za dvije skupine sudionica, kako bi se spriječio utjecaj ponavljanja istog sadržaja. Sve sudionice su tako sudjelovale u svim eksperimentalnim situacijama, te su odgovarale na iste smislene, te osim po poziciji kritične riječi iste besmislene rečenice. Kritične riječi bile su imenice od pet do sedam slova, izjednačene po čestini korištenja. U zadatku su nasumično u omjeru 1:1 prezentirane besmislene rečenice i smislene (koje uključuju i rečenice za nadopunu stoga što je broj besmislenih rečenica dvostruko veći, zbog dva besmislena uvjeta). Sve rečenice su bile duljine od šest riječi. Riječi rečenice su prezentirane sudionicama sukcesivno na ekranu računala. 50% besmislenih rečenica je sadržavalo kritičnu riječ na četvrtom, a 50% na krajnjem (šestom) mjestu u rečenici. Zadatak sudionica bio je da, nakon prikazivanja zadnje riječi u rečenici (s točkom), što brže i točnije odgovore pritiskom na tipke je li prezentirani niz riječi smisljena rečenica ili ne. Svaka ispitanica odgovorila je na 9 podražaja po uvjetu, te je izračunato prosječno vrijeme reakcije.

Provedena je analiza varijance za ponovljena mjerenja kojom je utvrđena statistički značajna razlika u vremenu reakcije, a prema Fisherovom LSD testu ta razlika je značajna između uvjeta besmislenih rečenica s kritičnim riječima u sredini i druga dva uvjeta koja se međusobno nisu razlikovala u vremenu reakcije. Moguće objašnjenje jest da je u uvjetu kada se besmisljena riječ nalazi u sredini rečenice omogućena ranija priprema odgovora.

Ključne riječi / Keywords: narušavanje smislenosti rečenice, pozicija kritične riječi

SOCIJALNE INTERAKCIJE KAO PREDIKTORI SAMOPOŠTOVANJA MLADIĆA I DJEVOJAKA U DVIJE DRŽAVE

180

Slavica Šimić Šašić i Mira Klarin

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Prethodna istraživanja ukazuju na spolne razlike u samopoštovanju, te da je podrška odraslih nešto važnija za razvoj samovrednovanja kod djevojčica nego kod dječaka. Spomenute spolne razlike se najčešće objašnjavaju razlikama u socijalizaciji.

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi koliko samopoštovanju mladića i djevojaka u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini doprinosi kvaliteta interakcija s roditeljima, prijateljima i nastavnicima. Istraživanje je provedeno na uzorku učenika u Hrvatskoj (N=189) i Bosni i Hercegovini (N=292) prosječne dobi 13 godina.

Iako analize varijance pokazuju da nema značajnih razlika u samopoštovanju s obzirom na spol i državu, postoje značajne razlike u percepciji kvalitete socijalnih interakcija. Stoga su hijerarhijske regresijske analize provedene za svaku skupinu posebno i pokazuju različit postotak objašnjene varijance samopoštovanja kao i različite značajne prediktore. Veći postotci ukupne varijance samopoštovanja objašnjeni su na uzorcima u Hrvatskoj. Kvaliteta obiteljske interakcije pokazuje snažniji doprinos u objašnjenju samopoštovanja, izuzev mladića u Hrvatskoj gdje je snažniji doprinos nastavničke interakcije. U Hrvatskoj, kod djevojaka veće samopoštovanje je povezano s većim roditeljskim prihvaćanjem i nižom roditeljskom psihološkom kontrolom, a kod mladića s većim utjecajem i većom blizinom nastavnika. U BiH, kod djevojaka niti jedna varijabla nije značajan prediktor samopoštovanja, dok je kod mladića veće samopoštovanje povezano s većom blizinom u interakciji s nastavnikom. Rezultati istraživanja pokazuju da samopoštovanju adolescenata značajno doprinose različiti socijalni čimbenici.

Ključne riječi / Keywords: samopoštovanje, socijalne interakcije, spol, država, predikcija

UTJECAJ SINTAKTIČKOG PRIMINGA NA VRIJEME ČITANJA KOD NJEMAČKO-HRVATSKIH DVOJEZIČNIH OSOBA

Mia Šušak

Dom Zdravlja, Široki Brijeg, BiH

181

Dražen Domijan

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati dijele li se sintaktičke informacije između dva jezika testirajući utjecaj sintaktičkog *priminga* na vrijeme čitanja ključnih riječi kod njemačko-hrvatskih dvojezičnih osoba. Rečenice koje je ispitanik čitao su bile prezentirane u pasivnom i aktivnom obliku na njemačkom i hrvatskom jeziku, a ključne riječi su riječi koje ukazuju na gramatičku formu rečenice (je li rečenica pasivna ili aktivna). Problemi istraživanja su bili ispitati postoji li razlika u brzini čitanja ključnih riječi u kongruentnoj i inkongruentnoj situaciji i postoji li povezanost, te postoji li razlika u brzini čitanja ključnih riječi s obzirom na dominantni jezik (jezik koji ispitanik više koristi) i s obzirom na samoprocjenu fluentnosti nedominantnog jezika.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 44 ispitanika s područja Bosne i Hercegovine i Austrije. Od mjernih instrumenata koristilo se računalo s instaliranim programom za prikazivanje rečenica i mjerenja vremena čitanja. Ispitanicima su prikazana 4 bloka od 30 rečenica (15 prime i 15 podražajnih rečenica). Dva bloka su za prime imala hrvatske rečenice dok su podražajne rečenice bile na njemačkom jeziku. U druga dva bloka situacija je bila obrnuta (njemačke rečenice prime, hrvatske rečenice podražajne). Podražajna rečenica bi uvijek slijedila iza prime rečenice. Kongruentnost se odnosila na sintaktički oblik rečenice (je li rečenica pasivna ili aktivna), tj. jesu li prime i podražaj jednakog ili različitog oblika. Podražajne rečenice su prikazivane riječ po riječ, a zadatak ispitanika je bio nakon što pročita riječ pritisnuti odgovarajuću tipku kako bi nastavio dalje s čitanjem. Pritiskom na tipku registriralo bi se vrijeme čitanja. Kako ispitanik ne bi nasumično pritisnuo tipku, povremeno bi se pojavila pitanja višestrukog izbora na njemačkom ili hrvatskom jeziku koja su se odnosila na sadržaj podražajnih rečenica. Od 12 pitanja ispitanik je trebao točno odgovoriti na minimalno njih sedam. Na samom početku ispitanik se izjasnio koji jezik smatra dominantnim te na skali od 1 do 5 procijenio razinu fluentnosti nedominantnog jezika s obzirom na dominantni.

Dvosmjernom ANOVA-om nisu utvrđene statistički značajne razlike u brzini čitanja ključnih riječi s obzirom na kongruentnost, kao ni s obzirom na dominantnost jezika. U ovom istraživanju nije dobivena značajna povezanost između kovarijata i zavisne varijable te iz tog razloga nije bilo moguće utvrditi efekte samoprocjene na vrijeme čitanja ključnih riječi. Utvrđena je značajna povezanost u brzini čitanja u kongruentnoj i inkongruentnoj situaciji.

Ključne riječi / Keywords: dvojezičnost, višejezičnost, sintaktički *priming*, sintaktičko spremište

LATENTNA STRUKTURA HRVATSKE INAČICE UPITNIKA OSJETLJIVOSTI NA ODBACIVANJE: USPOREDBA ALTERNATIVNIH MODELA S GENERALNIM FAKTOROM OSJETLJIVOSTI

182

Mirjam Vukić i Vera Čubela Adorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

U istraživanju sa skupinom od 118 studenata Sveučilišta u Zadru primijenjena je hrvatska inačica Upitnika osjetljivosti na odbacivanje (*Rejection Sensitivity Questionnaire*, Downey i Feldman, 1996), koji je konstruiran pod pretpostavkom da je osjetljivost na odbacivanje unitarna karakteristika koja reflektira anksiozno očekivanje odbacivanja od strane značajnih drugih. U skladu s tim, ispitanik na upitniku procjenjuje stupanj svoje zabrinutosti zbog mogućnosti odbacivanja i vjerojatnost takvog ishoda u nizu hipotetskih situacija, a ukupni rezultat definira se zbrajanjem umnožaka ovih procjena za sve hipotetske situacije. Uz teorijske argumente, ovakav postupak izračunavanja opravdava se i navodima o jednodimenzionalnosti instrumenta, koji se, međutim, temelje na rezultatima *Scree* testa za višefaktorsku soluciju, koja je, zapravo, dobivena u eksploratornoj analizi tako definiranih, kompozitnih rezultata. Polazeći od zapažanja da se pretpostavka o jednodimenzionalnosti ovog instrumenta tek treba provjeriti postupkom konfirmatorne analize i da je, pritom, moguće koncipirati nekoliko modela s generalnim faktorom osjetljivosti na odbacivanje, u provedenom istraživanju testirano je slaganje podataka s modelom s jednim faktorom prvog reda, s modelom s jednim faktorom drugog reda i s bifaktorskim modelom (jedan generalni i dva grupna faktora).

Dobiveni indeksi pristajanja upućuju na loše slaganje rezultata s hijerarhijskim modelom te zadovoljavajuće slaganje s modelom s jednim faktorom prvog reda i, naročito, s bifaktorskim modelom. Međutim, generalni faktor u bifaktorskom modelu zapravo objašnjava vrlo malo varijance, naročito u usporedbi s grupnim faktorima. Premda se, općenito, model s jednim faktorom prvog reda pokazao najboljim, zaključak o jednodimenzionalnosti ovog instrumenta treba, ipak, uzeti s oprezom jer su, kod svih modela, zadovoljavajući indeksi pristajanja dobiveni tek nakon izbacivanja nekih čestica, čime je raspon obuhvaćenih situacija odbacivanja reduciran na interakcije s prijateljima i partnerima. Rezultati eksploratorne faktorske analize pokazuju da čestice koje pokrivaju neke druge odnose definiraju zasebne faktore, što sugerira da ovaj upitnik – u dužoj kao i kratkoj formi – zapravo ne predstavlja zadovoljavajuće homogenu mjeru osjetljivosti na odbacivanje u interpersonalnim odnosima općenito. Stabilnost dobivenih solucija treba provjeriti u istraživanju s novim i većim uzorkom, a pouzdanost mjerenja osjetljivosti na odbacivanje u različitim tipovima odnosa eventualno se može povećati dodavanjem novih čestica.

Ključne riječi / Keywords: Upitnik osjetljivosti na odbacivanje, latentna struktura, usporedba modela

WOULD YOU DO ME A FAVOR...? PERSONALITY, EMPATHY AND HELPING BEHAVIOR

Anja Wertag

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Denis Bratko

Faculty of Social Sciences and Humanities, University of Zagreb, Croatia

There are many reasons people engage in helping behaviors. Some dispositional determinants of these behaviors include personality traits like Agreeableness and Honesty-Humility, as well as dispositional empathy. Moreover, there is certain evidence that even so called the Dark Triad traits (i.e. Machiavellianism, narcissism and psychopathy) can be related to prosocial and helping behaviors under certain circumstances. Therefore, the aim of this study was to explore relations between the basic and the dark personality traits, empathy and helping behavior.

Study sample consisted of 337 students (280 female, 57 male, mean age 22.09) in Croatia, that filled in on-line self-report measures of both basic and dark personality traits: HEXACO-60 (Ashton & Lee, 2009), Self-Report Psychopathy Scale-Short Form (SRP-SF, Paulhus, Newman & Hare, in press), the short form of Narcissistic Personality Inventory (NPI-16, Ames, Rose & Anderson, 2006), and Croatian Machiavellianism Scale (MMS), as well as the short form of Empathy Quotient (EQ, Baron-Cohen & Weelwright, 2004). After approximately one month, students were contacted and asked for a favor that, in average, took half an hour of their time. Surprisingly, doing a favor was not related neither to emotional nor cognitive empathy. Moreover, only psychopathy and narcissism among all the personality traits were related to doing a favor, indicating that those who have more pronounced traits of psychopathy and narcissism are less prone to helping behavior. In sum, these results emphasize the importance of the dark personality traits in the area of individual differences.

Keywords: Helping behavior, personality, empathy, Dark Triad

Radionice / Workshops

Teoretska osnova i aplikacije CRD serije kronometrijskih testova kognitivnih funkcija pri kvantificiranju utjecaja anemije i umora na funkcioniranje SŽS-a <i>Mirko Drenovac, Sergej Drenovac, Duška Petranović i Dario Fikleš</i>	187
Razvoj terapijskog odnosa: Integrativni model transakcijske analize <i>Tatjana Gjurković i Jelena Borić</i>	188
Moć slike u psihoterapiji - Integrativna art psihoterapija <i>Snežana Milenković</i>	189
Vještine komuniciranja - profesionalna samo-prezentacija u pisanoj formi (CV, molbe, motivacijska pisma) <i>Božidar Nikša Tarabić i Mia Flander</i>	190

TEORETSKA OSNOVA I APLIKACIJE CRD SERIJE KRONOMETRIJSKIH TESTOVA KOGNITIVNIH FUNKCIJA PRI KVANTIFICIRANJU UTJECAJA ANEMIJE I UMORA NA FUNKCIONIRANJE SŽS-A

Koordinator:

Mirko Drenovac

Drenovac j.d.o.o., Zagreb

Suvoditelji:

Sergej Drenovac

Drenovac j.d.o.o., Zagreb

Duška Petranović

Klinika za internu medicinu, Zavod za hematologiju, kliničku imunologiju i reumatologiju, KBC Rijeka, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka

Dario Fakleš

Croatia Airlines d.d.

CRD serija kognitivnih testova jedinstven je informatički sustav za kronometrijsko mjerenje niza kognitivnih i psihomotornih funkcija. Radi se o prijenosnom kompjutoriziranom laboratoriju koji se već više od 40 godina koristi u psihološkoj dijagnostici i selekciji ispitanika na različitim područjima (u školstvu, vojsci, policiji, sportu i dr.). Predstavlja visoko pouzdani instrumentarij za znanstvena istraživanja. Za razliku od klasičnih psihologijskih testova, testovi CRD serije osim mjerenja parametara konvergentnog induktivnog mišljenja, spacijalne vizualizacije, vizualne orijentacije, učenja i pamćenja, operativnog mišljenja, reakcije na podražaje i drugih, daju informaciju i o dinamičkim osobinama mjerenih kognitivnih funkcija kao što su: brzina, stabilnost, snaga (izdržljivost) i pouzdanost odvijanja kognitivnih funkcija te funkcionalne smetnje u mentalnom procesiranju. Testove CRD serije moguće je višekратно ponavljati na istom ispitaniku pa su isti pogodni za praćenje fluktuacije efikasnosti i promjena dinamičkih značajki mentalnog procesiranja ispitanika pod utjecajem različitih čimbenika.

U radionici će biti prikazana:

1. Teoretska osnova kronometrije mentalnog procesiranja
2. Kratki pregled dosadašnjih istraživanja provedenih CRD-om (utjecaj različitih čimbenika na kognitivne funkcije: deprivacija sna, dehidracija, ronjenje, utjecaj eritropoetina i dr.)
3. Vlastita iskustva primjene CRD serije kognitivnih testova na onkološkim bolesnicima
4. Vlastita iskustva primjene CRD serije pri objektivizaciji umora u letačkim operacijama.

Autori će prenijeti vlastita iskustva s primjenom CRD serije kognitivnih testova, te demonstrirati kako nam CRD serija može pomoći pri različitim ispitivanjima (prepoznavanje sklonosti i talenata za pojedina sportska ili profesionalna usmjerenja, kontinuirano praćenje promjena kognitivnih funkcija u različitim situacijama kao što su utjecaj lijekova, maligne bolesti i dr.). Polaznicima će biti omogućeno osobno testiranje testovima CRD serije i usporedba vlastitih postignuća (profila) sa već postojećim standardiziranim rezultatima.

Ključne riječi / Keywords: CRD, kronometrija, umor, anemija

RAZVOJ TERAPEUTSKOG ODNOSA: INTEGRATIVNI MODEL TRANSAKCIJSKE ANALIZE

188

Tatjana Gjurković i Jelena Borić

Centar Proventus, Zagreb, Hrvatska

Radionica je namijenjena studenticama i studentima pomagačkih struka. Cilj radionice je pružiti polaznicima informaciju na koje sve načine se može koristiti empatija koja se smatra ključnom za uspješan rad s klijentima, bilo u individualnom ili grupnom kontekstu. Empatija se često spominje u kontekstu rada s klijentima kao sposobnost koja pomaže stručnjaku da bolje razumije klijenta i njegovo stanje. U ovoj radionici predstaviti ćemo zanimljivu teoriju Marthe Stark o različitim načinima korištenja empatije u radu s klijentima te ćemo dodatno obraditi prijedlog Keitha Tudora kao četvrti princip korištenja empatije. Nakon izlaganja teorijskog dijela i video prikaza slučajeva, diskutirat ćemo o navedenim različitim stilovima te će ih sudionici imati prilike doživjeti kroz iskustvene vježbe.

Ključne riječi / Keywords: terapijski odnos, empatija, integrativni model transakcijske analize

MOĆ SLIKE U PSIHOTERAPIJI - INTEGRATIVNA ART PSIHOTERAPIJA

Snežana Milenković

Filozofski fakultet u Novom Sadu, Srbija

189

Tijekom više od četvrt stoljeća autorskog rada kao psiholog, art psihoterapeut i profesor psihoterapije i psihologije umjetnosti na Sveučilištu u Novom Sadu, autorica je nastojala pronaći teorijsku poziciju koja će integrirati njezin filozofski, psihološki, znanstveni i verbalni dio s drugim dijelom koji je umjetnički, duhovni, intuitivni, simbolički i neverbalni. U tom procesu autorica je pokušala povezati stajališta različitih škola mišljenja te je u konačnici razvila posebno razumijevanje i prakticiranje psihoterapije u obliku integrativne Art psihoterapije.

Predložena radionica će se sastojati od dva dijela: prvog koji se odnosi na specifične teorijske pozicije *Integrative Art psihoterapije*, te drugog dijela koji je posvećen praktičnom radu i primjerima iz psihoterapijskog rada.

Ključne riječi / Keywords: psihoterapija, Art psihoterapija.

VJEŠTINE KOMUNICIRANJA – PROFESIONALNA SAMO-PREzentACIJA U PISANOJ FORMI (CV, MOLBE, MOTIVACIJSKA PISMA)

190

Božidar Nikša Tarabić

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Mia Flander

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Samo-prezentacija, uz izgradnju bogate socijalne mreže i kontakata (u stvarnom životu), igra iznimno važnu ulogu u realizaciji željenih profesionalnih ishoda. Profesionalna samo-prezentacija je vještina, koju je moguće naučiti i razvijati. Iako na intuitivnoj razini, pogotovo kao psiholozi, često imamo ideju "kako" pristupiti ovom pitanju, najbolje rezultate ipak postizemo ako su nam raspoložive konkretne (razumljive, utemeljene i primjenjive) smjernice.

Ovisno o profilu sudionika, radionica će sadržavati osnovne i/ili napredne informacije koje će pokriti sljedeće ciljeve:

- proksimalni – utvrđivanje strukture "baznog" životopisa, obrasca motivacijskog pisma, uz konkretne povratne informacije;
- distalni – definiranje i primjena (generalizacija) smjernica u pisanoj poslovnoj samo-prezentaciji;
- opći – poticanje samostalne primjene i integracije empirijskih spoznaja iz različitih grana psihologije za vlastitu samo-prezentaciju u poslovnom kontekstu.

Struktura radionice:

- uvodni zadatak – slanje životopisa i motivacijskog pisma voditeljima radionice, prije njezina održavanja
- teorijski dio – uvod, predstavljanje tipičnih formi te mogućnosti njihova unaprjeđenja;
- praktični dio I – skupine povratne informacije na prijavni zadatak, davanje dodatnih primjera unaprjeđenja;
- praktični dio II – individualni i grupni rad s raspravom;
- evaluacija radionice – ponavljanje ključnih koncepata i evaluacija radionice.

Ključne riječi / Keywords: samo-prezentacija, CV, molba, motivacijsko pismo

Okrugli stolovi / Round Table Discussions

Možemo li i dalje unaprjeđivati kvalitetu psiholoških časopisa? <i>Krunoslav Matešić</i>	193
NTC sustav učenja – učenje kroz igru <i>Ranko Rajović</i>	194

MOŽEMO LI I DALJE UNAPRJEĐIVATI KVALITETU PSIHOLOŠKIH ČASOPISA?

Krunoslav Matešić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

193

Godine 1984. u Primijenjenoj psihologiji objavljen je članak pod naslovom 'Unaprijedimo kvalitetu naših časopisa'. U njemu je preporučeno da se psihološki časopisi počnu ravnati prema kriterijima *Current Contents*-a. Tada su u Republici Hrvatskoj djelovala tri studija psihologije i bilo oko 700 djelatnih psihologa.

Tridesetak godina poslije u Republici Hrvatskoj djeluje šest studija psihologije, dok Hrvatska psihološka komora broji više od 3000 članova. Dodatno, glavnina autora koji objavljuju u znanstvenim časopisima zaposlena je u visokoškolskim ustanovama i dobar dio njih nije u članjen u Komoru. Redovito se izdaju četiri isključivo psihološka časopisa, dok članke iz psihologije objavljuje još njih petnaestak. U izlaganju će biti iznesena osobna procjena autora o tome što se postiglo u području izdavanja psiholoških časopisa tijekom protekla tri desetljeća.

Ključne riječi / Keywords: psihologija, časopis

NTC SUSTAV UČENJA – UČENJE KROZ IGRU

Ranko Rajović

Pedagoški fakultet Koper, Slovenija

194

Osnovu NTC programa predstavljaju suvremena znanstvena istraživanja iz područja neuroznanosti, kao i povezivanje neurofiziologije učenja i pedagogije, s ciljem razvoja kreativnosti i funkcionalnog znanja djece. NTC program karakteriziraju tri faze provedbe. Sastavni dio prve faze su evolutivno podržavajuće aktivnosti koje podrazumijevaju kompleksne motoričke aktivnosti. Drugu fazu NTC programa karakteriziraju misaone klasifikacije, misaone serijacije i asocijacije, dok treća faza predstavlja rad na razvoju divergentnog i konvergentnog mišljenja, kao i funkcionalnog znanja. Sve tri faze NTC programa provode se kroz igru, koja kao intrinzična potreba djeteta predstavlja ključni faktor provedbe NTC programa. Ove tri faze objedinjuju senzo-motorički i kognitivni razvoj djeteta.

Nakon nekoliko godina primjene NTC programa počela su stizati izvješća učitelja i odgajatelja. Roditelji su pozitivno pisali o programu, o povećanom interesu djece za učenje, kao i o boljim ocjenama. Iz godine u godinu povećava se i broj istraživanja i studija slučaja koje evaluiraju metode NTC sustava učenja. Istraživanjima i studijama su pokriveni različiti motorički i kognitivni aspekti razvoja, a kategorije obuhvaćaju prosječnu školsku djecu, darovitu djecu, kao i djecu sa kognitivnim teškoćama, odnosno neurorazvojnim problemima.

Rezultati koji su djeca, odnosno učenici obuhvaćeni navedenim istraživanjima i studijama postigli za vrijeme primjene NTC programa, bilo kroz radionice ili pojedine metode, vrlo su ohrabrujući. Pokazalo se da primjenom programa dolazi do povećane divergentne produkcije kod darovitih učenika četvrtih razreda. Zatim, pokazano je da učenici četvrtog razreda u čijoj se nastavi primjenjivao NTC program postižu izuzetne rezultate na općinskim i regionalnim natjecanjima iz matematike. Studije slučaja su također pokazale mogućnost napretka u razvoju i učenju kod djeteta sa disleksijom i disgrafijom, kao i kod djeteta sa neurorazvojnim smetnjama. Kod predškolske djece zabilježen je značajan napredak motoričkih sposobnosti i ukupne spretnosti.

Ključne riječi / Keywords: NTC sustav učenja, učenje kroz igru, motoričke sposobnosti, kognitivne sposobnosti

Studentska usmena priopćenja / Students' Oral Papers

Sažetci radova su poredani po abecednom slijedu prezimena (prvog) autora

The paper summaries are sequenced according to the alphabetical order of the (first) author's surname

*****

Zadovoljstvo izgledom i uključenost u rizična seksualna ponašanja kod studenata <i>Katarina Beroš, Petra Beuk i Ana Vulin.....</i>	197
Stavovi građana Zagreba prema izbjeglicama s bliskog istoka: Preliminarni rezultati <i>Sara Carević, Iva Hrestak, Anja Pećnik i Tena Roca.....</i>	198
Je li poslijeratna generacija spremna oprostiti? Mjere obiteljske viktimizacije kao prediktori oprosta <i>Marina Čović, Francesca Dumančić, Ivan Grgurev, Mia Kivač, Tea Mađerčić, Anja Pećnik, Alan Petranović, Martina Pocrnić, Nikolina Stanković i Nikolina Šaravanja.....</i>	199
Odnos osjetljivosti na odbacivanje, anksioznosti i samoprocjene fizičke privlačnosti <i>Tatjana Gutić, Irena Stojadinović, Nevena Igrutinović i Dunja Anzelm.....</i>	200
Povezanost crta ličnosti studenata društveno - humanističkih i tehničkih usmjerenja s načinima nošenja sa stresnim situacijama <i>Josipa Šimac, Klara Janečić i Morana Črlenec.....</i>	201
Konstrukcija i validacija instrumenta za mjerenje primitivnih mehanizama obrane <i>Katarina Veselinović, Aleksandra Tanasković, Tamara Čukić, Željana Molnar i Katarina Pljakić.....</i>	202
Povezanost prosocijalnog ponašanja i igranja video i MMORPG igara <i>Dario Vlahović, Filip Sviben i Saša Preradović.....</i>	203

ZADOVOLJSTVO IZGLEDOM I UKLJUČENOST U RIZIČNA SEKSUALNA PONAŠANJA KOD STUDENATA

197

Katarina Beroš, Petra Beuk i Ana Vulin
Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja je utvrditi odnos zadovoljstva izgledom i uključenosti studentske populacije u rizična seksualna ponašanja. Istraživanje je provedeno putem online ankete na uzorku od 111 studenata pri čemu je bilo 86 studentica i 25 studenata. Zadovoljstvo izgledom je mjereno Upitnikom fizičkog samopoimanja (*The Physical Self Description Questionnaire – short version* (PSDQ-S); Peart, Marsh i Richards, 2005), koji se sastoji od 4 subskale (Izgled, Opće fizičko zadovoljstvo, Opće samopoštovanje, Tjelesna masnoća), dok je uključenost u rizična seksualna ponašanja mjerena skalom Povijest seksualnih ponašanja i uključenosti u rizična seksualna ponašanja (*History of sexual behaviors and involvement in risky sexual behaviors*; Merianos, King i Vidourek, 2013).

Nije pronađena statistički značajna povezanost između ukupnog rezultata na Upitniku fizičkog samopoimanja i pojedinih čestica skale Povijesti seksualnih ponašanja i uključenosti u rizična seksualna ponašanja, ali je pronađena statistički značajna povezanost između pojedinih čestica navedenih skala. Rezultati su pokazali da su studenti koji su se procijenili manje privlačnima od osoba iste dobi ranije stupili u spolne odnose, a oni koji se fizički ne osjećaju dobro češće stupaju u spolne odnose bez zaštite. Sudionici koji su smatrali da dobro izgledaju, češće su ulazili u spolni odnos za jednu noć, kao i oni koji su smatrali da imaju lijepo lice.

Navedeni rezultati nisu jednoznačni, odnosno i kod osoba s visokim i kod osoba s niskim zadovoljstvom izgledom pojavljuju se određena rizična seksualna ponašanja, stoga su potrebna dodatna istraživanja kako bi se taj odnos detaljnije ispitao.

Ključne riječi / Keywords: zadovoljstvo izgledom, rizična seksualna ponašanja, studenti

STAVOVI GRAĐANA ZAGREBA PREMA IZBJEGLICAMA S BLISKOG ISTOKA: PRELIMINARNI REZULTATI

Sara Carević, Iva Hrestak, Anja Pećnik [✉] i Tena Roca

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

198

Broj ljudi koji pristižu u Europu s područja Bliskog istoka raste iz dana u dan. Izbjeglička kriza svakodnevno je prisutna tema u medijima, koji izvještavaju o strašnim posljedicama rata u Siriji, kao i o velikom broju ljudi koji pogibaju pokušavajući stići u sigurnost Europe. Ovi izvještaji mobiliziraju solidarnost građana i želu da se izbjeglice smjesti i pomogne im se. No, mediji također izvještavaju i o terorističkim napadima i problematičnim ponašanjima nekih izbjeglica, što povećava percepciju izbjeglica kao izvora prijetnje europskoj sigurnosti. Tako su građani svakodnevno izloženi velikoj količini suprotnih informacija. Premda je izbjeglička kriza postala je iznimno relevantna društvena tema, nedostaju istraživanja u kojima se temeljitije ispituju stavovi građana prema izbjeglicama.

Ovim istraživanjem željeli smo pridonijeti rasvjetljavanju ovog pitanja, te smo ispitali stavove punoljetnih stanovnika grada Zagreba prema izbjeglicama kao i razinu socijalne distance prema izbjeglicama koje pristižu u Europu. Konkretno, zanimalo nas je mogu li se stavovi prema izbjeglicama kao i socijalna distanca predvidjeti na temelju sociodemografskih obilježja ispitanika, te na temelju njihove političke orijentacije. Za ovu svrhu korištena je prilagođena verzija Skale negativnih stavova prema imigrantima (Varela i sur., 2013) i skala socijalne distance. Podaci su prikupljeni anketnim ispitivanjem na frekventnim lokacijama u Zagrebu, u razdoblju od 29.12.2015. do 24.1.2016. U istraživanju su sudjelovale 132 osobe oba spola i svih dobnih skupina. Struktura uzorka dobro reprezentira karakteristike populacije punoljetnih stanovnika Zagreba po stupnju obrazovanja i zaposlenosti.

Dobiveni rezultati pokazuju umjereno negativan stav stanovnika Zagreba prema izbjeglicama, pri čemu su utvrđene razlike s obzirom na važnost vjere, prakticiranje vjere i političko opredjeljenje sudionika. Značajnim prediktorima rezultata na skali stavova pokazali su se dob, prakticiranje vjere i političko opredjeljenje, pri čemu su starija dob, desna politička orijentacija i definiranje osobe kao praktičnog vjernika povezani s negativnijim stavovima. Rezultati na skali negativnih stavova značajno predviđaju preferiranu razinu socijalne distance prema izbjeglicama. Rezultati ukazuju na važnost konzervativizma i (desnog) političkog opredjeljenja u objašnjavanju stavova prema izbjeglicama.

Ključne riječi / Keywords: izbjeglice, stavovi, socijalna distanca, konzervativizam

JE LI POSLIJERATNA GENERACIJA SPREMNA OPROSTITI? MJERE OBITELJSKE VIKTIMIZACIJE KAO PREDIKTORI OPROSTA

Marina Čović, Francesca Dumančić, Ivan Grgurev, Mia Kivač, Tea Mađerčić, Anja Pećnik, Alan Petranović, Martina Pocrnić, Nikolina Stanković i Nikolina Šaravanja[✉]

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

199

Mogućnost međugrupnog oprostata nakon ratnog sukoba izazovno je i vrlo važno pitanje ne samo za stručnjake, već i za širu zajednicu. Riječ je o društvenom procesu psihološkog zatvaranja sukoba, kojeg određuje prestanak neprijateljstva prema drugoj grupi, čime se omogućuje ponovna izgradnja funkcionalnih odnosa i socijalna rekonstrukcija pogođenih zajednica (Tomić, 2014). Važan prediktor sklonosti oprostati je viktimizacija, koja podrazumijeva zadobivanje povreda, trpljenje štete, gubitaka, boli i patnje te implicira nesrazmjernu snagu i gubitak ravnoteže moći između počinitelja i žrtve. Završetak Domovinskog rata otvorio je u našem društvu pitanje mogućnosti obnavljanja odnosa s ranije suprotstavljenom stranom. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između različitih mjera viktimizacije, te u kojoj mjeri one predviđaju sklonost oprostati.

Provedeno je *online* anketno istraživanje na uzorku studenata hrvatskih sveučilišta (N=786) prosječne dobi 22,4 godina. Ispitanici su procijenili vrstu stresnih i traumatskih događaja koje su doživjeli članovi njihove obitelji tijekom rata kao i ukupnu obiteljsku ratnu viktimizaciju, uzimajući u obzir sve što je obitelj tijekom rata doživjela. Kao dodatna mjera viktimizacije korišten je i stupanj pogođenosti ratom mjesta u kojem su ispitanici odrasli, prema službenim podacima koji su navedeni u Zakonu o područjima posebne državne skrbi. Individualna sklonost oprostati ispitana je Upitnikom individualne sklonosti oprostati (Tomić, 2014).

Rezultati pokazuju kako su sve četiri mjere viktimizacije međusobno značajno povezane, pri čemu su najniže korelacije između pojedinih mjera samoprocjene i geografske podjele prema ratnoj pogođenosti. Nadalje, sve mjere viktimizacije su značajno negativno povezane s mjerom sklonosti oprostati. Rezultati regresijske analize pokazuju da je percipirana obiteljska viktimizacija jedini značajni prediktor sklonosti oprostati. U skladu s očekivanjima, osobe koje su procijenile da su njihove obitelji veće žrtve rata bile su manje sklone oprostati suprotstavljenoj grupi. Ovaj nalaz pokazuje da je subjektivna ili doživljena viktimizacija koja se, vjerojatno, prenosi obiteljskim narativom, prediktivnija za sklonost opraštanju od objektivnih mjera. Rezultati će se raspraviti u kontekstu međugeneracijskog prijenosa traume, posebno naglašavajući njihovu društvenu relevantnost i ulogu u poslijeratnom društvenom oporavku.

Ključne riječi / Keywords: viktimizacija, stresni i traumatski događaji, ratna trauma, međugrupni oprost

---

[✉] nikolina.saravanja@gmail.com

ODNOS OSJETLJIVOSTI NA ODBACIVANJE, ANKSIOZNOSTI I SAMOPROCJENE FIZIČKE PRIVLAČNOSTI

Tatjana Gutić [✉], Irena Stojadinović, Nevena Igrutinović i Dunja Anzelm

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

200

Osjetljivost na odbacivanje podrazumijeva anksiozno očekivanje, brzo opažanje i burno reagiranje na odbacivanje. Smatra se da osobe koje su izraženo osjetljive na odbacivanje prilaze socijalnim situacijama s anksioznim očekivanjem odbacivanja, što ih čini hipersenzitivnima na opažanje brojnih znakova (poput samoprocjene i procjene fizičkog izgleda) kao prijetećih i sklonijima tumačenju istih kao najave za odbacivanje koje će se uslijediti.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati osjetljivost na odbacivanje kod studenata i mogućnost njezina predviđanja na osnovi nekoliko indikatora – spola studenata, stupnja anksioznosti studenata i njihove samoprocjene fizičkog izgleda. Za potrebe istraživanja adaptirana su tri instrumenta: Skala osjetljivosti na odbacivanje, sa subskalama zabrinutosti i očekivanja, zatim STAI–Y upitnik, sa subskalama anksioznosti kao stanja i anksioznosti kao crte, te Skala samoprocjene fizičke privlačnosti. Uzorak čine studenti Univerziteta u Beogradu ($N=154$; $\bar{z}=58\%$, $m=42\%$). Svi instrumenti su se pokazali visoko pouzdanima.

Rezultati regresijske analize pokazuju da se 20% varijance rezultata na Skali osjetljivosti na odbacivanje može objasniti samo stupnjem anksioznosti ispitanika, dok se ostale varijable nisu pokazale značajnim prediktorima. Dakle, anksioznije osobe pokazuju veću zabrinutost da će biti odbačene u socijalnim situacijama, što može dovesti do čestog usmjeravanja pažnje na negativne karakteristike socijalnog okruženja, čija je jedna posljedica ograničavanje u interpersonalnim odnosima. Iako se samoprocjena fizičke privlačnosti nije pokazala značajnim prediktorom, njezin odnos s osjetljivošću na odbacivanje, koji se u ovom istraživanju pokazao značajnim, trebalo bi detaljnije ispitati u novom istraživanju. Utvrđeno je i da muškarci više od žena očekuju da će im drugi ljudi izaći u susret u situacijama kada je to potrebno te da su osobe s manjim brojem bliskih prijatelja sklonije anksioznosti u socijalnim situacijama nego one koje imaju veći broj bliskih prijatelja. U budućim istraživanjima bi trebalo dodatno ispitati potencijalne protektivne faktore kao i sfere socijalnog i psihološkog funkcioniranja na koje povećana osjetljivost na odbacivanje dugoročno utječe.

Ključne riječi / Keywords: osjetljivost na odbacivanje, anksioznost, fizička privlačnost

POVEZANOST CRTA LIČNOSTI STUDENATA DRUŠTVENO - HUMANISTIČKIH I TEHNIČKIH USMJERENJA S NAČINIMA NOŠENJA SA STRESNIM SITUACIJAMA

Josipa Šimac , Klara Janečić i Morana Črlenc
Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

201

U nizu istraživanja dobiveno je da postoji povezanost ličnosti i strategija nošenja sa stresom, ali do sad nije istraživano razlikuje li se ta povezanost kod različitih fakultetskih smjerova. Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost crta ličnosti i načina suočavanja sa stresnim situacijama kod studenata društveno - humanističkih i tehničkih usmjerenja.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 146 studenata. Studenata tehničkog usmjerenja bilo je 56 od kojih 42 muškog, a 14 ženskog spola. Studenata društveno-humanističkih usmjerenja bilo je 90 od kojih 9 muškog, a 81 ženskog spola. Istraživanje je provedeno jednokratno, online anketom koju čine demografski podaci, IPIP 50S upitnik ličnosti te *COPE Inventory* – upitnik za ispitivanje strategija nošenja sa stresnim situacijama.

Rezultati pokazuju negativnu povezanost izbjegavajućih strategija s ekstraverzijom, i emocionalnom stabilnošću. Povezanost suočavanja usmjerenog emocijama i emocionalne stabilnosti je negativna. Pozitivno je povezano aktivno suočavanje sa savjesnošću i intelektom. Emocijama usmjerenog suočavanja pozitivno je povezano s ekstraverzijom, ugodnosti i intelektom. Nađene su razlike između studenata različitih usmjerenja s obzirom na sve tri vrste strategija nošenja sa stresom. Rezultati ukazuju na to kako studenti društveno – humanističkih usmjerenja u većoj mjeri koriste strategije usmjerene na emocije te strategije aktivnog suočavanja dok su studenti tehničkih usmjerenja skloniji strategijama izbjegavanja. Očituje se i razlika u osobinama ličnosti na način da studenti društveno – humanističkih smjerova postižu više rezultate na dimenzijama ekstraverzije, ugodnosti i intelekta nego studenti tehničkih usmjerenja. U konačnici, istraživanje pokazuje kako su osobine ličnosti povezane s načinom nošenja sa stresom. Također, akademska usmjerenja se razlikuju s obzirom na osobine ličnosti svojih studenata, a prema tome i u samom načinu na koji se nose sa stresnim situacijama. Glavni nedostatak istraživanja je neprobablistički uzorak s nejednakom zastupljenosti spolova na oba usmjerenja te online prikupljanje podataka.

Ključne riječi/Keywords: ličnost, stres, akademsko usmjerenje

KONSTRUKCIJA I VALIDACIJA INSTRUMENTA ZA MJERENJE PRIMITIVNIH MEHANIZAMA OBRANE

202

Katarina Veselinović, Aleksandra Tanasković, Tamara Čukić [✉], Željana Molnar i Katarina Pljakić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Beogradu, Srbija

Primitivni mehanizmi obrane su kognitivni mehanizmi koji funkcioniraju na nesvjesnoj razini i na čiju upotrebu utječe veliki broj latentnih dimenzija. Najpoznatiji instrument za procjenu mehanizama obrane je DSQ40 koji mjeri tri grupe mehanizama obrane: nezrele, neurotične i zrele. S obzirom na karakteristike ovog instrumenta kao i na činjenicu da do sada nije konstruiran test koji mjeri isključivo primitivne mehanizme obrane, konstruiran je instrument koji mjeri samo ovu grupu mehanizama. Cilj istraživanja je konstrukcija i validacija instrumenta - PMO. Uzorak se sastoji od 250 ispitanika, od kojih je 88 muškog, a 162 ženskog spola. Pored PMO-a (39 stavki), korišteni su i sljedeći instrumenti: DSQ40 (40 čestica); RSES (10 čestica) kojim se mjeri razina samopoštovanja; upitnik SASS (21 čestica) čiji je predmet mjerenja socijalna adaptacija i skraćena verzija COPE upitnika (28 čestica) koji ima dvije dimenzije odnosno dva načina suočavanja sa stresom: pozitivni i negativni.

Faktorska analiza (rotacija *promax*, ekstrakcija *Maximum Likelihood Method*) je rezultirala izdvajanjem tri latentne dimenzije: aktivnost usmjerena prema vani koja se odnosi na one akcije koje pojedinac poduzima u cilju izazivanja reakcije od strane okoline (regresija, *acting out*, pasivna agresija, premještanje, rascjepljivanje, projekcija), aktivnost usmjerena prema unutra koja odražava internalizaciju osjećanja, osoba nije motivirana da druge ljude uključuje u svoje aktivnosti (fantazija, reaktivna formacija, devalvacija, somatizacija), i pasivnost, koja podrazumijeva apsolutno odbijanje suočavanja sa stvarnošću i njeno apsolutno negiranje (poricanje i izolacija).

Između PMO i instrumenta DSQ40 dobivene su značajne korelacije između korespondentnih parova primitivnih mehanizama koje mjere dva testa, a raspon je od .199 do .670. Također su dobivene visoke i značajne korelacije između sva tri ekstrahirana faktora i grupe nezrelih mehanizama obrane iz instrumenta DSQ. Između PMO instrumenta i SASS instrumenta dobivena je značajna korelacija koja iznosi -.254. Nadalje, sa RSES-om je ostvarena značajna korelacija koja iznosi -.440, a s dimenzijom negativnog suočavanja sa stresom (na COPE-u) korelacija iznosi .504. Rezultati pokazuju da će ljudi koji više upotrebljavaju primitivne mehanizme obrane imati više poteškoća prilikom suočavanja s negativnim emocijama, ostvarivati lošiju razinu socijalne adaptacije i imati nižu razinu samopoštovanja. U cjelini, konstruirani test je pokazao visoku razinu konstruktne i prediktivne valjanosti.

Ključne riječi / Keywords: primitivni mehanizmi obrane, mehanizmi odbrane, samopoštovanje, suočavanje sa stresom, socijalna adaptacija

POVEZANOST PROSOCIJALNOG PONAŠANJA I IGRANJA VIDEO I MMORPG IGARA

Dario Vlahović , Filip Sviben i Saša Preradović

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

203

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost između igranja MMORPG (*massively multiplayer online role-playing game*) igara i sklonosti pomaganju drugima. MMORPG je vrsta video-igre u kojoj igrači u virtualnom svijetu imaju interakciju s okolinom i drugim igračima (Blinka, 2008.). Neke od osnovnih karakteristika tih igara su trajna okolina u igri, neki oblik progresije igrača, socijalne interakcije unutar igre s drugim igračima, zasebna kultura te igre, pripadanje nekoj grupi u igri, izrada vlastitog lika itd. (Blinka, 2008).

Provedeno je korelacijsko istraživanje, a sudionici su uzorkovani neprobabilističkom metodom preko internetske ankete (N=500), prosječne starosti 21,72 godine (Sd=3,31), a većina su bili studenti. Sklonost pomaganju kod sudionika izmjerena je putem upitnika *Altruistic personality scale* (Rushton i sur., 1981.). Upitnik mjeri altruističnost kao osobnost te učestalost pomaganja drugim osobama. Varijable količina igranja video igara i količine igranja MMORPG igara, ispitane su na način da se od sudionika tražilo da za sebe procjene koliko sati igraju video odnosno MMORPG igre tjedno.

Statističkom analizom je dobiveno kako ne postoji statistički značajna razlika u razini sklonosti pomaganju drugima između sudionika koji igraju kompjuterske igre i ne igraju te između onih koji igraju MMORPG igrice i koji ih ne igraju. Daljnjom analizom je dobiveno da ne postoji statistički značajna povezanost između igranja kompjuterskih igara, MMOROG igara i sklonosti pomaganju drugima. Razlog dobivanja takvih rezultata može se objasniti pretpostavkom da MMORPG video igre povećavaju misaonu i kognitivnu komponentu prosocijalnog ponašanja, ali ne i ponašajnu što je u ovom slučaju ispitivano (Greitemeyer i Osswald, 2011). Nadalje, skala korištena u istraživanju je konstruirana i standardizirana na američkoj populaciji te je određena razina kulturalne različitosti djelovala na rezultate. Unatoč tome, ovo je jedno od prvih istraživanja na ovu tematiku na ovim regionalnim prostorima (koja se orijentiraju na pozitivan aspekt igranja video igri naspram istraživanja razine agresivnosti). Zbog neistraženosti preporučuje se danje istraživanje ove teme, pogotovo u ovim regionalnim prostorima. Poželjno bi bilo provesti istraživanje u kojem se mjeri kognitivni aspekt prosocijalnog ponašanja te njegovu povezanost s igranjem video igara, kako bi se cjelokupnije istražio fenomen prosocijalnog ponašanja kod igrača video igri.

Ključne riječi / Keywords: prosocijalno ponašanje, video igre, MMORPG video igre, altruizam

Studentska poster sekcija / Students' poster session

Sažetci radova su poredani po abecednom slijedu prezimena (prvog) autora

The paper summaries are sequenced according to the alphabetical order of the (first) author's surname

*****

Validacija Skale školske angažiranosti

Lucija Bijelić, Danijela Božić, Antonija Kalinić, Magdalena Ivnik, Marta Nekić i Mirjam Vukić..... 207

Odnos osobina ličnosti i stilova rješavanja konflikata

Anamarija Malada..... 208

Odnos kognitivnih procjena kontrole i vrijednosti te akademskog postignuća: Posredujuća uloga dosade

Severina Mamić, Adrian Štark, Emilija Longin, Nikolina Opat i Martina Šprljan..... 209

Ispitivanje poželjnih karakteristika partnera u romantičnoj vezi

Katarina Matuško, Anita Kožul, Ana Ostojić i Ružica Perković..... 210

Faktorska struktura Upitnika samoregulacije emocija i motivacije (EMSR-Q)

Dolores Pranjčić, Krešimir Jakšić, Lidija Soldo, Kristina Kovačević, Ivana Garilović i Alen Čirjak..... 211

Stavovi roditelja prema traženju psihološke pomoći za djecu

Ana Raguž, Matea Markota, Katarina Andrijašević, Tomislav Pintarić i Petra Petrašić..... 212

Povezanost samoprocjene samopoštovanja, podložnosti vršnjačkom pritisku, sramežljivosti i fizičkog izgleda kod studenata

Marija Tičić, Tiffany Matej Hrkalović i Dora Trgovec..... 213

Razlike u samopoštovanju s obzirom na učestalost konzumacije marihuane

Vera Vrbanić, Helena Deisinger, Marta Šojat i Jelena Žipovski..... 214

Školska angažiranost definira se kao učenikovo zalaganje i ustrajavanje u učenju, svladavanje kompleksnih zadataka, razumijevanje i razvijanje vještina i sposobnosti kako bi se postigao što bolji uspjeh. Kako u Hrvatskoj ne postoji instrument kojim bi se utvrdila razina školske angažiranosti te kako je ista privukla interes istraživača kao mogući način ublažavanja pada školskog uspjeha i povećanih stopa prekida školovanja te rizičnog ponašanja, cilj ovoga rada bio je validacija Skale školske angažiranosti (*School engagement measure*) autora Fredricksa, Blumenfelda, Friedela i Parisa (2003) na uzorku učenika sedmih i osmih razreda zadarskih osnovnih škola. U istraživanju je sudjelovao 231 učenik sedmih i osmih razreda koji su mjerama samoprocjene ispitani o vlastitoj školskoj angažiranosti, percepciji školske klime te samoeфикаsnosti.

Na osnovu provedene konfirmatorne faktorske analize, hrvatska verzija Skale školske angažiranosti sastoji se od 19 čestica koje mjere dimenzije emocionalne, bihevioralne te kognitivne angažiranosti. Analize unutarnje konzistencije pokazuju zadovoljavajuću pouzdanost pojedinih dimenzija. Za dimenziju emocionalne angažiranosti Cronbach–alpha koeficijent iznosi .79, za bihevioralnu .75, te za kognitivnu angažiranost .81. Pojedine skale školske angažiranosti su u teorijski očekivanim korelacijama s vanjskim varijablama – spolom, školskom klimom i samoeфикасноšću. Zaključno, može se reći da hrvatska Skala školske angažiranosti ima zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike (pouzdanost, osjetljivost i valjanost).

Ključne riječi / Keywords: školska angažiranost, školski uspjeh, školska klima, samoeфикаsnost, spolne razlike

Interindividualne konfliktne situacije su prisutne u gotovo svim situacijama koje uključuju bilo koju vrstu međuljudske interakcije. Ipak, produženo trajanje konfliktne situacije može imati negativne posljedice na stanje i ponašanje pojedinaca uključenih u konfliktnu situaciju. Sudionici konfliktne situacije imaju potrebu njihova rješavanja i pri tom koriste različite manje ili više efikasne strategije rješavanja konflikata. S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja na ovom području utvrđeno je da na način rješavanja konflikata utječu različiti faktori od karakteristika same konfliktne situacije do nekih karakteristika pojedinaca, kao što su njihova dob, spol i osobine ličnosti.

Cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi kako su neke osobine ličnosti povezane sa preferiranim načinom rješavanja konflikata, te utvrditi razlikuju li se studenti i studentice preddiplomskih i diplomskih studija u načinima rješavanja konfliktnih situacija. Istraživanje je provedeno na uzorku od 200 studenata Sveučilišta u Zadru. U ispitivanju su sudjelovala 33 studenta i 167 studentica, od čega je 117 studenata preddiplomskih studija i 83 studenta diplomskih studija. Od mjernih instrumenta korišteni su HEXACO PI-R za ispitivanje osobina ličnosti (skromnost/poštenje, emocionalnost, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, otvorenost iskustvu) i Upitnik stilova rješavanja konflikata (Johnson i Johnson, 1978).

Analizom dobivenih rezultata utvrđeno je da studentice češće od svojih muških kolega koriste zajedničko rješavanje konflikata i izgladivanje kao stilove rješavanja konflikata. Također, postoji značajna razlika u preferiranim stilovima rješavanja konflikata između studenata preddiplomskih i studenata diplomskih studija, pri čemu studenti preddiplomskih studija češće od studenata diplomskih studija koriste izgladivanje i zajedničko rješavanje konflikata kao stil rješavanja konflikata. Korelacijskim analizama utvrđeno je da studenti/ce koji preferiraju stil izgladivanja i zajedničkog pronalaženja rješenja u konfliktnoj situaciji imaju više rezultate na skalama savjesnosti i ugodnosti. Također je utvrđeno da studenti/ce s višim rezultatima na skali ekstraverzije i otvorenosti iskustvu učestalije koriste natjecanje pri rješavanju problema. Naposljetku, osobina ugodnosti je pozitivno povezana sa korištenjem izbjegavanja kao stila rješavanja konflikata, odnosno osobe više na skali ugodnosti više i koriste izbjegavanje pri rješavanju konflikata.

Ključne riječi / Keywords: osobine ličnosti, konflikti, stilovi rješavanja konflikata

ODNOS KOGNITIVNIH PROCJENA KONTROLE I VRIJEDNOSTI TE AKADEMSKOG POSTIGNUĆA: POSREDUJUĆA ULOGA DOSADE

Severina Mamić, Adrian Štark [✉], Emilija Longin, Nikolina Opat i Martina Šprljan
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Istraživanja emocija koje učenici i studenti, ali i nastavnici, doživljavaju u školskom okruženju sve su popularnija u novije vrijeme, no prisutan je manjak istraživanja emocije dosade. Iako je dosada dobila manje pažnje od strane istraživača, ova se emocija često javlja u akademskom okruženju te s obzirom na njene negativne utjecaje, kako na akademsko tako i na općenito ponašanje pojedinca, ona predstavlja važan predmet istraživanja.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati model medijacijske uloge dosade između percipirane kontrole i vrijednosti s jedne, i akademskog postignuća, s druge strane. U skladu s postavkama teorije kontrole i vrijednosti, očekivano je da će percipirana kontrola i vrijednost biti negativni prediktori emocije dosade, a dosada negativni prediktor akademskog postignuća studenata te da će dosada posredovati odnos kognitivnih procjena s jedne, i akademskog postignuća, s druge strane. Ispitivanje je provedeno na studentima (N=229) u Republici Hrvatskoj putem online upitnika.

Uz pomoć tehnike linearnog strukturalnog modeliranja, utvrđeno je da dosada u potpunosti posreduje odnos između kognitivnih procjena kontrole i vrijednosti te akademskog postignuća. Manja percipirana vrijednost nastave dovela je do većeg doživljaja emocija dosade, dok je veći doživljaj dosade bio prediktor i nižeg akademskog postignuća. Međutim, suprotno očekivanjima, percipirana kontrola nije se pokazala kao značajan negativan prediktor doživljene dosade na nastavi.

Ključne riječi / Keywords: Pekrunova teorija kontrole i vrijednosti emocija postignuća, akademske emocije, emocija dosade, model medijacijske uloge dosade, akademsko postignuće

ISPITIVANJE POŽELJNIH KARAKTERISTIKA PARTNERA U ROMANTIČNOJ VEZI

210

Katarina Matuško , **Anita Kožul**, **Ana Ostojić**, **Ružica Perkočić**

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Ukupna vrijednost karakteristika koju neka osoba posjeduje u određenom trenutku i kontekstu i koja utječe na njenu sposobnost pronalaska, privlačenja i zadržavanja partnera naziva se vrijednost kao partnera (*Mate Value*) (Fisher, Cox, Bennett i Gavric, 2008). Pronalazak partnera za romantičnu vezu u ljudskoj je vrsti univerzalna pojava, ali ne smatraju se svi partneri jednako poželjni, nego se traže partneri određenih svojstava.

Cilj provedenog ispitivanja bio ispitati koje se karakteristike smatraju najpoželjnijima kod partnera za romantičnu vezu i ispitati postoji li razlika u poželjnosti određenih karakteristika među muškarcima i ženama. Ispitivanje je provedeno u svibnju 2015. godine u Mostaru, putem on-line verzije upitnika na Google Disku, a sudjelovalo je 175 ispitanika, (32 muškarca i 143 žene), od 18 do 39 godina ($M=24,21$; $sd=9,14$). Korištena je skala za ispitivanje vrijednosti kao partnera od 62 čestice, dobivena kao rezultat kvalitativnog ispitivanja poželjnosti karakteristika kod partnera za romantičnu vezu (Matuško, 2013). Utvrđeno je da su za žene najprivlačnije karakteristike: vjernost, iskrenost, poštivanje partnera/partnerice, povjerenje i podrška partnera/ partnerice, a za muškarce: iskrenost, vjernost, poštenje, povjerenje i poštivanje partnera/partnerice. Utvrđene su i razlike u poželjnosti karakteristika između muškaraca i žena. Naime, muškarci su više vrednovali karakteristike: avanturistički duh, inteligencija, obrazovanje, briga o izgledu, otvorenost za nova, iskustva, ženstvenost, visina i lijepa građa, atraktivno lice, djevičanstvo, skromnost i jednostavnost na skali privlačnosti, dok su žene više vrednovala karakteristiku muževnost. Uz navedeno, ispitana je faktorska struktura korištene skale. Identificirana su tri faktora koji su nazvani poštivanje partnera i ugodnost, tjelesna privlačnost i socioekonomski status te tradicionalnost.

Ključne riječi / Keywords: vrijednost kao partnera, preferirane karakteristike, romantična veza, muškarci i žene

RAZLIKE U SAMOPOŠTOVANJU S OBZIROM NA UČESTALOST KONZUMACIJE MARIHUANE

Vera Vrbanić, Helena Deisinger [✉], Marta Šojat i Jelena Žipovski

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Sudeći po prethodno provedenim istraživanjima o ovoj ili bliskoj temi, može se primijetiti kako dosadašnja ispitivanja pokazuju određenu nekonzistentnost. S jedne strane Akhter (2013) istražuje razlike u samopoštovanju i učestalosti konzumiranja marihuane kod mladih (između 20 i 30 godina) u Pakistanu i dobiva značajne rezultate u smjeru negativne povezanosti. Naime, samo istraživanje pokazalo je da mladi koji imaju nižu razinu samopoštovanja češće koriste marihuanu nego mladi s većom razinom samopoštovanja. S druge strane Jensen (2011) u sličnom radu nije dobila značajne rezultate. Sudionici tog istraživanja bili su adolescenti i mladi odrasli oregonskog područja u dobi od 18 do 25 godina.

Cilj ovog istraživanja je istražiti postoji li statistički značajna razlika u ukupnom rezultatu procjene samopoštovanja između različitih razina učestalosti konzumiranja marihuane među studentima. S obzirom na dosadašnja istraživanja, pretpostavljeno je da će postojati značajne razlike u ukupnom rezultatu procjene samopoštovanja s obzirom na razinu učestalosti konzumiranja marihuane, odnosno da će studenti koji češće konzumiraju marihuanu imati niže samopoštovanje i obrnuto.

Sudionici ovog istraživanja bili su studenti hrvatskih sveučilišta u dobi od 18 do 28 godina ($M=21.05$). Ukupno je sudjelovao 421 student od kojih je 294 bilo ženskog, a 127 muškog spola. Sudionici su odabrani u uzorak neprobabilističkim prigodnim putem, odnosno preko online upitnika prosljeđenog putem e-maila i Facebooka. Upitnik je sadržavao demografska pitanja, Rosenbergovu skalu samopoštovanja i jedno pitanje o učestalosti konzumiranja marihuane (pitanje je glasilo: *Koliko često konzumirate marihuanu?*, a odgovori su bili: *Nisam je nikada probao/la*, *Probao/la sam je jednom*, *Probao/la sam je par puta*, *Koristim je svaki mjesec*, *Koristim je svaki tjedan*, *Koristim je svaki dan*). Za analizu prikupljenih podataka provedena je ANOVA čiji rezultati idu u prilog nul-hipoteze.

Istraživanje nije potvrdilo početnu hipotezu i time je u skladu s rezultatima nekolicine dosadašnjih istraživanja kao i gore spomenutog rada Jensenove (2011). U budućim istraživanjima bilo bi zanimljivo uključiti i pripadnike ne-studentske populacije te istražiti potencijalne relacije i s drugim sredstvima ovisnosti, kao što su alkohol i duhanski proizvodi.

Ključne riječi / Keywords: marihuana, samopoštovanje, studenti

FAKTORSKA STRUKTURA UPITNIKA SAMOREGULACIJE EMOCIJA I MOTIVACIJE (EMSR-Q)

Dolores Pranjčić , **Krešimir Jakšić**, **Lidija Soldo**, **Kristina Kovačević**, **Ivana Garilović** i **Alen Čirjak**

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

EMSR-Q (*Emotion and Motivation Self-Regulation Questionnaire*, Alonso-Tapia, Calderon i Ruiz, 2013, adaptirali Pranjčić i sur., 2015) upitnik je konstruiran s ciljem ispitivanja konstrukta samoregulacije učenja. Ovaj konstrukt važan je u okvirima edukacijske psihologije zbog toga što omogućava predviđanje uspješnosti učenika u savladavanju akademskih obaveza koje se pred njih postavljaju, kao i emocija koje prilikom njihovog izvršavanja učenici doživljavaju.

Alonso-Tapia i suradnici (2013) na temelju teorijskih postavki o konstruktima ciljnih orijentacija učenja, samoregulacije motivacije i samoregulacije emocija, a koji su blisko povezani sa samoregulacijom učenja, definiraju teorijski model prema kojemu pet faktora nižeg reda, koji obuhvaćaju samoregulacija stresa, samoregulaciju motivacije, samoregulaciju usmjerenu na izbjegavanje i izvedbu, te samoregulaciju usmjerenu na proces, oblikuju dva faktora višeg reda: stil učenja samoregulacije (pozitivna samoregulacija motivacije, samoregulacija orijentirana na proces, samoregulacija usmjerena na izvedbu) i stil izbjegavanja samoregulacije (negativna samoregulacija stresa, samoregulacija orijentirana na izbjegavanje, samoregulacija usmjerena na izvedbu). Specifičnost ovog modela jest u tome da je faktor nižeg reda „samoregulacija usmjerena na izvedbu“, zasićen s oba faktora višeg reda, a što je sukladno nalazima prijašnjih istraživanja prema kojima orijentacija na izvedbu ima dvoznačni učinak na samoregulaciju učenja. Cilj istraživanja bio je provjeriti faktorsku strukturu pretpostavljenog modela na hrvatskome uzorku ispitanika, a koji je uključivao 180 studenata različitih studijskih grupa.

Struktura modela provjerena je putem postupka konfirmatorne faktorske analize u programu Mplus. Parametri utvrđeni za model u skladu su s nalazima Alonsa-Tapia i sur. (2013), te sugeriraju strukturalno, granično, zadovoljavajući model. Zabilježena značajna negativna korelacija između dva faktora višeg reda upućuje na zadovoljavajuću divergentnu valjanost modela.

Ključne riječi / Keywords: EMSRQ, samoregulacija učenja, samoregulacija stresa, samoregulacija motivacije

STAVOVI RODITELJA PREMA TRAŽENJU PSIHOLOŠKE POMOĆI ZA DJECU

Ana Raguz , Matea Markota, Katarina Andrijašević, Tomislav Pintarić i Petra Petrašić

213

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Proces traženja psihološke pomoći kod djece je posredan – preko roditelja. Osobine, znanja i stavovi roditelja utječu na to hoće li djeci biti pružena odgovarajuća psihološka pomoć. Nesrazmjer u stvarnoj potrebi djece za psihološkom pomoći i spremnosti roditelja da traže psihološku pomoć za svoju djecu može imati ozbiljne posljedice na dječji razvoj. Glavni faktor koji će utjecati na to da roditelji potraže psihološku pomoć za svoje dijete je da roditelji prepoznaju problem i procijene da je djetetu potrebna psihološka pomoć.

Općenito, stavovi prema traženju psihološke pomoći se razlikuju ovisno o spolu, dobi, obrazovanju i prethodnom iskustvu u traženju pomoći. Proces traženja psihološke pomoći za dijete zapravo je sličan procesu traženja pomoći za sebe osobno. Osobe koje imaju psihičke smetnje ne traže pomoć kako bi izbjegle predrasude i diskriminaciju povezanu s javnom i internaliziranom stigmatizacijom.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove roditelja prema traženju psihološke pomoći za djecu. Istraživanje je provedeno *online*, a sudjelovalo je 512 roditelja koji imaju barem jedno dijete u dobi 0-18 godina (96% žena). U ispitivanju je korišten Upitnik stavova roditelja prema traženju psihološke pomoći, Upitnik vjerojatnosti traženja psihološke pomoći za djecu u slučaju pojedinih problema i upitnik ličnosti TIPI-10.

Utvrđena je povezanost između rezultata na Upitniku vjerojatnosti traženja psihološke pomoći za djecu u slučaju pojedinih problema i dobi. Naime, pokazalo se da bi stariji roditelji za više problema vjerojatnije potražili pomoć za dijete. Nisu utvrđene povezanosti između rezultata na korištenim upitnicima i spola, razine obrazovanja, veličine mjesta u kojem su odrasli i procjene financijskog statusa. Korelacijske analize pokazuju da ispitanici s pozitivnijim stavom imaju i više rezultate na ekstraverziji, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti. Ispitanici koji bi vjerojatnije potražili psihološku pomoć za nizove navedenih problema imaju više rezultate na skalama ekstraverzije i otvorenosti. Zaključno, pokazalo se da su za stavove i vjerojatnost traženja psihološke pomoći važne varijable dob i osobine ličnosti roditelja.

Ključne riječi / Keywords: stavovi, stigmatizacija, roditelji, djeca, traženje psihološke pomoći

POVEZANOST SAMOPROCJENE SAMOPOŠTOVANJA, PODLOŽNOSTI VRŠNJAČKOM PRITISKU, SRAMEŽLJIVOSTI I FIZIČKOG IZGLEDA KOD STUDENATA

Marija Tičić, Tiffany Matej Hrkalović i Dora Trgovec

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Provedenim se istraživanjem nastojao ispitati odnos samoprocjena samopoštovanja, podložnosti vršnjačkom pritisku, sramežljivosti te fizičkog izgleda kod studenata grada Zagreba. Prigodni uzorak se sastojao od 285 studenata (od čega su 71.9% činile studentice) različitih fakulteta. Podaci istraživanja prikupljeni su pomoću online upitnika koji se sastojao od socio-demografskih pitanja, Rosenbergove skale samopoštovanja, Cheek i Bussove skale sramežljivosti, Marshovog upitnika samoprocjene fizičkog izgleda i upitnika samoprocjene podložnosti vršnjačkom pritisku adaptiran od strane autorica Lebedina-Manzoni i Ricijaš. Istraživanje je provedeno na studentima zbog nedostatka istraživanja slične tematike provedenih na osobama rane odrasle dobi, odnosno istraživanja su se ovakve tematike više usmjeravala na adolescentsku dob. Glavne pretpostavke ili problemi na koje se nastojalo odgovoriti u provedenom istraživanju bila su pitanja o načinu povezanosti samoprocjene fizičkog izgleda i samopoštovanja, fizičkog izgleda i podložnosti vršnjačkom pritisku, samopoštovanja i podložnosti vršnjačkom pritisku te sramežljivosti i podložnosti vršnjačkom pritisku.

Provedenom analizom prikupljenih podataka dobivena je visoka pozitivna korelacija između rezultata na samoprocjeni fizičkog izgleda i samopoštovanja, srednja negativna korelacija između rezultata na samoprocjeni samopoštovanja i podložnosti vršnjačkom pritisku, niska do srednje pozitivna korelacija između rezultata na samoprocjeni sramežljivosti te podložnosti vršnjačkom pritisku i niska negativna korelacija između rezultata na samoprocjeni fizičkog izgleda i samopoštovanja. Glavni nedostaci u istraživanja bili su korištenje prigodnog uzorka, neujednačenost uzorka po spolu te eventualna subjektivnost i socijalna poželjnost u davanju odgovora na skali samoprocjena. Usprkos navedenim nedostacima, dobiveni rezultati doprinose boljem razumijevanju problematike i međuovisnosti korištenih konstrukata. Nadalje, zbog spomenutih nedostatka te kako bi se povećala praktična vrijednost istraživanja preporučuju se daljnja ispitivanja srodne tematike.

Ključne riječi / Keywords: samopoštovanje, sramežljivost, podložnost vršnjačkom pritisku, fizički izgled, studenti

Povjerenstvo za izdavačku djelatnost / *Publishing Committee*
Prof. dr. sc. Josip Faričić (predsjednik / chair)

Nakladnik / *Publisher*
SVEUČILIŠTE U ZADRU
ODJEL ZA PSIHOLOGIJU
UNIVERSITY OF ZADAR
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

Za Nakladnika / *For publisher*
Prof. dr. sc. Dijana Vican (Rektorica / Rector)

Oprema / *Designed by*
Zvezdan Penezić

UDK ostručavanje / *UDC indexing*
Željka Aleksić